

İKİ AYLIK SOSYALİST SİYASİ KÜLTÜR DERGİSİ. FİYATI 7.5 TL

KIZILCIK

2011 MAYIS-HAZİRAN

42

Kadına şiddet ya da
ataerkilliğin zorla korunması
Sema Erder

Bina çılgınlığı
İzzettin Önder

Eğitim sorununa
Marksist bakış
Cemal Candaş

AKP'nin çılgın projesi
Yavuz Alogan

Kapitalizm İslam ve AKP-2
Özcan Çağlar

Çok uluslu devletler ve
desantralizasyon
Yalçın Yusufoğlu

Devlet ve biz ne yapıyoruz?
İ. Barut

Seçimlerde kadın nerede?
Nihal Tümay

Esat Ömer Eyyubi
Veysel Usta

40 kuşağından bir ustanın
sanat anlayışı
Konur Ertop

Cinayetin sorumlusu ÖSYM Başkanı Ali Demir'dir! Ali Demir istifa etmelidir!

Solcu liseliler olarak YGS haksızlığına karşı günlerdir sokaktayız, sesi-mizi duyurmaya çalışıyoruz. ÖSYM Başkanı ve hükümet yetkilileri ise sı-navın adil olduğunu söylüyorlar. Onlar yapılan açıklamalardan tatmin olurken bizim arkadaşlarımız ölüyor. ÖSYM Başkanı Ali Demir bugüne kadar cevaplayamadığı tüm soruların yanı sıra bu cinayetin sorumlusu olarak da görevinden alınmalıdır.

YGS'deki şifre tartışmaları nedeniyle bunalıma girdiği öğrenilen 19 ya-şındaki İsmail Paslanmaz evde kendini tavana asarak yaşamına son verdi.

Türkiye'de günlerdir lise öğrencileri ve dersane öğrencileri olarak so-kaktayız. YGS'de ortaya çıkan şifreleme rezaletiyle ilgili sorumluların bu-lunmasını ve cezalandırılmasını istiyoruz. ÖSYM Başkanı'nın bugüne dek yaptığı ciddiyetsiz açıklamalar ve yanıtlayamadığı birçok soru için, Milli Eğitim Bakanı'nın 1 milyon 700 bin öğrenciyi muhatap almadığı için istifa etmesi gerektiğini düşünüyoruz. Hükümet yetkililerinin hakkı-mızı aradığımız için bizi provokatör ilan etmelerini kabul etmiyoruz, bo-yun eğmeyen liselilerden özür dilemelerini istiyoruz.

Bugün bir arkadaşımızı kaybettik. Günlerdir süren skandallara dayana-madı İsmail... Bizlere işinize bakın diyen hükümet yetkililerine defalarca seslenmiştik. YGS'yi en iyi biz biliriz, yaşamımızdan çalınan 4 yılı siz an-layamazsınız demiştik. Ailelerimizin bizleri dershaneye gönderebilmek için yaşadığı zorlukları en iyi biz anlarız demiştik, ama anlatamadık. Ge-leceğimizle, hayatımızla oynuyorsunuz dedik, binlerce liseli günlerce so-kaklarda eylemler yaptık, okullarımızı boykot ettik. Duymadılar, görmez-likten geldiler.

Bugün 19 yaşındaki bir genç yaşamını yitirdi. ÖSYM Başkanı, Milli Eğitim Bakanı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan görececek mi İsmail'i bil-miyoruz. Ama biz unutmayacağız. Bizlere yapılanların alınan canların he-sabını soracağız. Asla boyun eğmeyeceğiz.

Solcu Liseliler

Bu sayıda

Kapak ve iç sayfalarda:
Claude Monet

Şiddet	3
NATO'nun adaleti	4
12 Haziran sonrası için	5
Hayat ağacı	6
Kadına şiddet ya da ataerkilliğin	10
zorla korunması(Sema Erder)	
Bina çılgınlığı (İzzettin Önder)	14
Eğitim sorununa Marksist bakış	18
(Cemal Candaş)	
AKP'nin çılgın projesi (Yavuz Alogan)	24
Kapitalizm İslam ve AKP-2 (Özcan Çağlar).....	27
İleri demokrasinin emniyeti ve adaleti	33
19 Aralık katilleri	41
İsmail Beşikçi	44
1915 inkar ve Kürtler	49
24 Nisan Sendromu	51
Çok uluslu devletler ve desantralizasyon	58
Devlet ve biz ne yapıyoruz? (İ. Barut)	64
CHE: İhtilalci bir hekimin anatomisi	69
Seçimlerde kadın nerede? (Nihal Tümay	74
Esat Ömer Eyyubi (Veysel Usta)	76
YGS skandalı ve gerçekler	82
Büyük bir bilgeydi Halit Çelenk	84
Rıfat Ilgaz: Toplumcu edebiyatın	86
40 kuşağından bir ustanın sanat anlayışı (Konur Ertop)	
Gramsci 120 yaşında	92
Claude Monet	94
Kızılçık turu	96

YAYIN KURULU: Ali Rıza Tura, Cahit Mete,
Turabi Yerli, Hüseyin Hasançebi, Kaan Toker,
Mehmet Özgen, Tektaş Ağaoğlu, Zekiye Arıkel

Sahibi ve Sorumlu Yazışları Müdürü: Bülent Güner. İrtibat Adresi:
K. Karabekir Cad. 7/33, Erenköy-İST. Tel: (0216) 418 92 82 Fax: 0212 245
48 13 Posta Çeki Hesap No: 1052647-Züleyha Nur.
Kızılçık e-posta kizilcik2004@yahoo.com Basım: Kilim Matbaası

Mülteci tsunamisi

Libya'da işler karışık ülke en son model Fransız savaş uçaklarının "aman vermez" saldırısına uğrayınca Tunus sınırına 100 bin göçmen yığıldı. Libya'nın ve Tunus'un Akdeniz sahilinden İtalya'nın güneyine doğru on

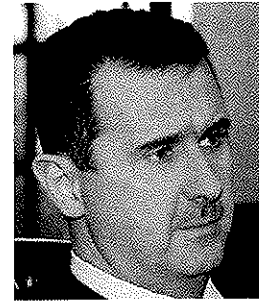
binlerce teknenin yola çıktığı görüldü. AB'li yöneticilerin ödü koptu. İtalya'nın başbakanı Berlusconi, "Mülteci tsunamisi' ile karşı karşıyayız. Başka çaresi yok, her gün 100 mülteciyi sınır dışı edeceğiz," dedi.

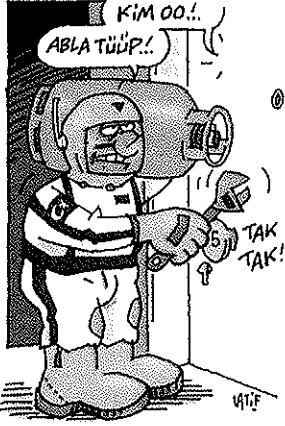
Başbakan Erdoğan Strazburg'da
Kim olduğunu ve ne olduğunu cümle âleme gösterdi.

Suriye'de olanlar

Bir kaç ay önceydi, bizimkilerle Beşar Esad'ın bakanları ortak bakanlar kurulu toplantıları yapmaktaydılar! Suriye sokaklarının parlayan yıldızı Recep Tayyip

Erdoğan, Suriyeli biraderine çağrı yaptı: "Halkının sesine kulak ver. Başka çaren yok. NATO bastırıyor!" dedi. Evet, NATO! Bastırıyordu! Yakında bir gün Erdoğan'ın can dostu Beşar'ın İzmir'deki NATO üssünden yönlendirilen bir Amerikan uçak saldırısıyla havaya uçurulup "cezalandırılmış" olduğu haberini işitebilirsiniz. RTE bu işe hiç şaşırmayacaktır. Siz de siz olun, hiç şaşırmayın!

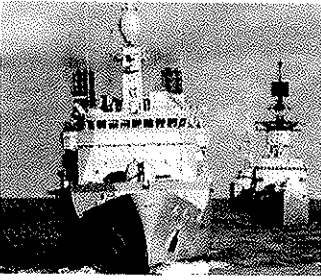
Hürriyet, 18 Mart 2011.

Başbakan, "Dünya bir araya gelse Akkuyu'ya kazmayı vuracağız!" dedi.

Burası Türkiye... Bu da AKP!

Başbakan, "NATO'nun ne işi var

orada?" dedi, Türkiye tam teçhizatlı savaş gemilerini ve en donanımlı uçaklarını herkesden

önce NATO'nun emrine verip yola çıkardı.

"Teskere" daha meclise sunulmamıştı. Budur!

Ne deseler yetmez ama...

Başörtülü kadın adaylara elbette "Evet"!

Kızılçık, temel insan haklarından biri olarak bu gecikmiş talebin her zaman olduğu gibi bugün de arkasında duruyor. Kimileri, baş örtülü analarımız, eşlerimiz, kızlarımız TBMM'de "temsil" edilmeli diyesiymiş. Kırmızı sakallı baylar adına da ayrı bir kontenjan ayrılrsa fena mı olur, ne dersiniz?

KIZILCIK

"Verin onu bize, öldürelim!"

Bu ülkede birilerini linç etmeye kalkmak -her yerde olduğu gibi- suç değil midir? E, peki, siz hiç birilerinin bu suçtan ciddi ciddi kovuşturmayla uğrayıp yargılanarak hakettiği cezayı gördüğünü işittiniz mi?

Kızılçık bunun benzeri soruları ilk kez ortaya atalı bir hayli oldu. O zamandan bu güne bu tür "olay"larda büyük artış kaydedildi. Bir meydanda, bir köşe başında, ya da bir Adliye binası ya da bir hastane önünde bir anda bir kaç ne idüğü belirsiz şahsın başını çektiği bir kalabalık beliriyor, hızla büyüyor ve kızılca kıyamet kopuyor: "Verin, öldürelim!"

Polis müdahale edip şahsı oradan uzaklaştırmakta azıcık gecikecek olsa ya da elinden kaçarsa hakikaten paralayacaklar. Şimdiye kadar öyle bir şey olmuş değil gerçi ama, bu gidişle olmayacağının hiç bir garantisi yok.

Bu durumun sorumlusu kim? Doğrudan doğruya yürütme ve yargı: yani polis, savcılar, İçişleri Bakanlığı, Başbakan ve ilahir! Kısacası, yetmiş milyon yurtdaşın can emniyetinden sorumlu oldukları varsayılan yöneticiler.

İçişleri Bakanlığı'nın emri altında çalışan emniyet güçleri, işçilerin ve gençlerin demokratik eylemlerini bastırmakta, çoğu kez özellikle Kürt illerinde birçok kişiyi yargı önüne çıkarıp haftalar ya da aylar, hattâ yıllar boyu tutuklu kalmalarını sağlamakta ne kadar "hassas", hep biliyoruz. Her biri Çorum, Kahramanmaraş, Sivas gibi facialara kadar varma potansiyeli taşıyan bu tür olaylarda, aynı hassasiyetin gösterilmemesi nedendir? Her linç teşebbüsü gerektiği gibi kovuşturulmuyor, cinayete teşebbüs edenler mevcut mevzuata göre ceza görmüyorsa bunun adı düpedüz yurtda terör estirmek, herkese gözdağı vermektir. Her yerde her an, âdi polisiye olayların, en ufak bir demokratik girişimin, bir bildiri okumanın ya da bir eylem çağrısı yapmanın sonunun ölümle bitebileceği herkesin kafasına kazınmak isteniyor. Hattâ, giderek, her linç teşebbüsü şimdiden muhtemel bir iç savaş tehdidine (provasına) dönüşme potansiyeli ile yükleniyor.

Çoğu linç teşebbüsünün ilkin üç-beş ne idüğü belirsiz şahsın göğsünü bağrını yırtıp gözlerini belertecek ortaya atılmasıyla başladığından söz ettik. Başbakan'ın ülkede demokrasinin ve millî iradenin hâkim kılınmasında polis teşkilatına atfettiği "tarihsel misyon"un her bakımdan öne çıktığı günümüz ortamında o üç-beş "neydüğü belirsiz" in neydiğünü merak edip araştırmakta büyük yarar olduğunu düşünmez misiniz?

AKP ve şiddet

Türkiye'nin bir "Kürt sorunu" varmı? Kimire göre var kimine göre yok. Bazen var, bazen yok.

Geçtik 90 yıldan, son 30 yıldır adı resmen de "iç savaş" olarak konmulmuş bu sorunun nasıl çözüleceği günümüzün de başlıca konusu.

Sorun çözülmez nitelikte midir? Değildir. Bundan çok daha ağır benzeri sorunlar uzak ve yakın tarihlerde, dünyanın bir çok yerinde yaşanmış ve bir biçimde çözülmüştür. Hala çözülememiş olanları da vardır.

İşçi ve emekçi sınıflar bu sorunun sürüp gitmesinden en büyük zararı kendilerinin gördüğünün bilincinde olsaydı, Türkiye'nin etkin aydın birikimi, laf olsun torba dolsun kabilinden değil de, belli bir tarih bilincine dayalı tutarlı bir muhakeme geliştirebilseydi, dün bu "Türk toplumu"nun Kürtlere soğukluğundan ve bu "Türk devleti"nin, Kürtlere karşı güttüğü asimilasyon ve imha siyasetinin yolaçtığı fecaat sahnelerinden geç kalmış bir tiksinti ve pişmanlık duyabildiği gibi, bugünkü Türk devletinin uyguladığı aktüel şiddetten de nefret edebilseydi...

Türkiye Kürt sorununu şıp diye çözebilirdi aslında.

Şu noktaya gelmiş bulunuyoruz: Şiddeti PKK başlattı. Şiddetle bir yere varılamaz. PKK şiddete son versin, Kürt sorunu çözülsün! Hem yalan hem yanlış. Kürtler şiddet ile mukabele yoluna girmeden önceki 1980-1984 yıllarında Kürt illerinde yaşanan devlet şiddetini biliyor muyuz? 1980 askeri cuntasının uyguladığı bu çıldırtıcı şiddetin Türk ordusu tarafından zaten bir yıl öncesinden "iç savaş" şeklinde kurgulandığını ve askeri tatbikatlarla simüle edildiğini hatırlıyor muyuz. Bugün AKP-CHP-MHP saflarında, hükümetin ve siyasetin ve bürokrasinin ve ordunun tepelerinde iş gören yüzlerce hatta binlerce ismin o günkü şiddet uygulamasında planıcı, kararcı, destekçi roller

üstlendiğini unutmuş olabilir miyiz? Tamam, şiddet bitsin, peki bu AKP hükümetinin, siyasetçisiyle askeriyle, polisiyle, mülkiyesiyle, yargısıyla işlettiği şiddet mekanizması nedir? Bu şiddet bitmesin mi? KCK davası, binden fazla seçilmiş Kürt siyasetçi ve yerel idarecinin hapiste rehin tutulması, savunma haklarının verilmemesi şiddet değil midir? Kürtler Meclis'e girmesin diye bütün partiler ve devlet tarafından korunduğu besbelli yüzde 10 seçim barajına, barajı

etkisiz kılmak için gösterdiği ve destek verdiği bağımsız adayların YSK tarafından seçime sokulmamasına, papucun pahalı olacağı anlaşılınca bundan vazgeçilmesine ne zamandan beri "şiddet" denilmiyor?

BDP'liler Kürt illerinde ve bazı Batı illerinde "Demokratik Özerklik" çadırları kurmuş, hak arıyorlar, eşit vatandaşlık istiyorlar ama her gün yüzlerce defa çadırları başlarına yıkılıyor, üzerlerine panzer sürülüyor, biber gazı sıkılıyor, ateş ediliyor, ölümler, yaralananlar oluyor ve bütün bunlar şiddet sayılmıyor. Başbakan Erdoğan, sanki kimsenin bilip söylemediği bir şey söylüyormuş gibi "Türkiye'de Kürt meselesi var" demiş ama eleştirilmişti. Şimdi ise "Kürt meselesi yoktur" diyerek, zaten hiç sapmadığı şiddet ve imha politikasına geri dönüyor. Bu da mı şiddet değil?

"PKK şiddetten vazgeçerse, Kürt meselesi çözülür" diyen çok bilmiş cühela aslında şiddet devam etsin, mesele çözülmesin demektir. Şiddete sözde karşı çıkılmaktadır ama devletin ve hükümetin Kürtleri susturmak ve sindirmek amacıyla başvurduğu sebepsiz keyfi şiddete sözde bile karşı çıkılmamaktadır. Şiddet ile gidilebilecek yere gidilmiştir, bundan sonrasına siyasetle gidilir görüşünü Kürt siyasetçiler, şiddet altında oldukları durumda bile söylüyorlar. Ama kulak veren yok. Niye? Seçime gidiliyor ve AKP şiddeti siyasi amaçları için sonuna kadar kullanıyor. Şiddeti kışkırtıyor, birilerini nefis müdafaası durumuna sokma siyasetini güdüyor.

NATO'nun dediği olur

C Başkan Abdullah Gül, El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in ABD Başkanı Obama tarafından

öldürtülmesinden memnuniyet duyduğunu açıkladı. Obama Kaddafi'nin çocuklarından birini ve üç torununu da aynı tarihlerde öldürttü. C. Başkan Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, bu cinayeti de susarak onayladılar. Hatta başbakan, sanki başka sözü varmış gibi, söz bitti, çekil git dedi Kaddafi'ye. Halbuki Libya'nın ilk ve apansız bombalanmasından sonra savaşın NATO'ya devri konuşulurken, "NATO'nun orada ne işi var?" demişti. NATO dışından ilk ve son konuşmasıydı bu.

Ertesi gün Libya'yı NATO'nun bombalamasına onay vermekle kalmadı, askeri donanmasını NATO bayrağı altında Libya'ya ilk o gönderdi. Kaddafi'ye "defol git!" ağzını Sarkozy'den sonra ilk o kullandı.

NATO nasıl oluyor da Türkiye başbakanına tükürdüğünü bir gün içinde yalatabiliyor? Gelelim Suriye'ye.

Başer Esad ile Tayyip Erdoğan arasındaki dostane ilişkiler resmi çerçeveyi çoktan aşmış, karşılıklı aile ziyaretlerinden geçerek "kardeşlik" mertebesine gelmişti.

NATO Suriye'yi hedef tahtasına koyar koymaz Erdoğan-Esad kardeşliği bir gecede bitti ve şimdi Esad'a "defol git!" demeye getiriyor.

Bütün bunların "komşuyla sıfır sorun" ve "kişilikli dış politika" açısından anlamı nedir?

"Davutoğlu geldi mertlik başladı" mavalı nedir? NATO gelince mertlik bozulur.

NATO'yu anlamadan Türk devletinin dış politikası anlaşılabilir. "Devlet" denildiğinde beş kere düşünüyorsan, "NATO devleti" denildiğinde yüz beş kere düşüneceksin. Düşünmek yetmez, altına da üstüne de bakacaksın.

NATO orduları nasıl NATO'ya göre ise, "NATO devletleri" de NATO'ya göre şekillendirilmiş devletlerdir.

NATO genelde bir "askeri ittifak"mış gibi algılanır. Bundan da yanlış olarak bizim bu ittifaka sadece askeri kapasitemizle katıldığımız anlaşılır.

Böyle anlaşıldığı için, "kişilikli dış politika" diye övünenler NATO'dan hiç bahsetmezler.

NATO'nun bir askeri örgüt değil, aynı zamanda

ekonomik, siyasi, hatta ideolojik bir örgüt olduğunu bilmezlikten gelirler. Bilmezler ki, NATO içinde her bir üyeye veto hakkı tanınması, üye olan ülkenin her hakkının elinden alınması nedeniyledir.

Türkiye, varlık-yokluk davası olan bir tercihle NATO'ya girmiş, varlığını NATO'ya adamıştır.

"Ulusal çıkar" tanımını bu çerçeveye içinde yapmıştır.

Yaşadığı bütün 'milli çelişki'leri NATO masasında çözülmüş, başka çaresi olmadığı veya kendine başka çare tanımadığı için, ağır sonuçlarına da katlanmıştır. NATO'nun ikinci en büyük ve zaman zaman 800 bine

varan devasa ordusunu 60 yıl boyunca, üstelik halkını açlık denebilecek bir yerde tutarak beslemiştir.

Türkiye'nin sadece dış siyasetini değil, iç siyasetini bile NATO belirler. İç siyasete müdahalesinin araçlarını eldivenle kullandığı biz çıplak elini görmekte her zaman gecikiriz. NATO ile Türkiye arasında sayısız yazılı veya zımmi gizli anlaşmalar vardır ve Türkiye'de sadece siyaset değil, ekonomi de bu yönde gider.

Zaman zaman NATO konuşmadan Türkiye'nin konuştuğu olmamış değildir. Böyle durumlarda hep, "oh be, nihayet biz de konuştuk!" denilerek milliyetçi karın şişkinliği indirilmiştir. Buna aldanmak için Türkiye'de saf olmak yetmez, ayrıca aptal olmak gerekir. NATO nedeniyle Türkiye'de kişilikli bağımsız ve ulusal çıkar denilen şeyle örtüşen bir iç veya dış politika, hiç bir zaman olmamıştır.

Türkiye'nin "stratejik değeri" diye pazarlanan şey de aslında onun NATO üyesi olmasından başka bir şey değildir. Stratejik değerimizin kaç kuruş ettiğine de NATO içinde karar verilir. Bundan fazlasını isteyen hükümetler Türkiye'de olmuştur, bunlar da NATO tarafından düşürülmüşlerdir. "NATO'dan çıkalım!" diye bağırın. Kimse sizi ciddiye almayacaktır. Çünkü çıkamayacağınız bilinmektedir. İsmet İnönü başbakanken 1973'te böyle bir laf edecek olmuş, haddi fazlasıyla bildirilmişti. NATO'nun mutlak patronu vardır, ABD'dir. ABD'nin Türkiye için uygun stratejik projesi AKP olduğu için ABD aynı zamanda hemen her konuda AKP'nin de patronudur.

ABD sözünü söyleyince Türkiye için söz biter. NATO'dan çıkılmadan, sözünden çıkılamaz.

12 Haziran sonrası için

12 Haziran genel seçimleri Türkiye'nin siyasi hayatında her hangi bir şekilde bir kilometre taşı oluşturmayacak. Her parti kendisi açısından tabii ki iyimser olacaktır, ama seçimin sonucu aşağı yukarı belli.

12 Haziran akşamı için sorulacak başlıca soru kimin hükümet partisi olacağı veya bir koalisyonun çıkıp çıkmayacağı değil, AKP'nin yüzde kaç oranında oy alacağı ve daha önemlisi parlamentoda 367 iskemleyi bulup bulamayacağı.

Tayyip Erdoğan nicedir 2011 Genel Seçim hesapları içindeydi ve 12 Eylül 2010 referandum atraksiyonunu da bunu için düzenlemiş, istediğini fazlasıyla almıştı. Referandum Kürt Açılımı ve Habur sonrasında kopan Türkçü şovenist histeriyle kaybettiği oyları geri kazanmanın bir manivelasıydı. Bu sayede 2011 Genel Seçimini garantiye almakla kalmadı, daha önemlisi sonraya dönük hesapları için adım attı. 2011'in önemi, sonraki C. Başkanlığı Seçimini garantiye almaktaydı.

Kudretinin tam zirvesinde yetkilerini bırakıp siyaseten pasif bir makama çıkamayacağına göre, eğer Başkanlık sistemini getirebilirse ihtiraslarına tam olarak ulaşacaktı. Yani 2010 Referandum mizansenini 2001 için önemliydi, 2011 ise muhtemelen 2014'te yapılacak C. Başkanlığı seçimini Başkanlık seçimine çevirebilmek için. Domino taşı, domino taşı diyorlar, işte bu da size bir başka domino taşı etkisi. AKP triumvirasından ikisi (Gül ve Arınç) Erdoğan'ın Başkanlık sistemine karşı olduklarını açıklamışlardı, bu görüşlerini yakın zamanlarda da tekrarladılar, Referandum galibiyeti ve onun tetikleyeceği 2011 zaferi Gül ve Arınç'a karşı kazanılmış bir zafer olacaktı.

Tayyip Erdoğan 12 Haziran'da bu emeline ulaşmak için bütün imkânları kullanmaktadır. Seçim öncesinde medyayı bol bol tartıştıracaklarını bilerek, "Çılgın" olmak lafından pek hoşlandığını bildiğimiz, -- ama yazarına servet kazandırmaktan başka hiçbir işe yaramayan, kimsenin de aklında "Çılgın" lafından başka geriye bir şey bırakmayan "Çılgın Türkler" lafından da hatırlanacağı gibi-- Çılgın Proje atraksiyonu da aynı emele hizmet etmektedir.

Seçimde Erdoğan'ı 367'ye ulaştıracak başlıca olasılık MHP'nin baraj altına düşmesi olduğu için birbiri ardın patlayan kaset skandallarını da böyle görmek gerekir. Yakın zamanlarda AKP'nin elinde MHP aleyhine böyle görüntüler bulunduğu söylenmekteydi, demek doğruymuş. Açılım'ın mucidi ve ardı arkası gelmeyen KCK operasyonlarının amiri Tayyip Erdoğan'ın "Kürt sorunu yoktur" demesi de

aynı kapsamda görmek gerekir. Seçimlerden yeterli bir zaman sonra yeni Anayasa gündeme gelecektir. Tayyip Erdoğan'a yeni bir anayasa Başkanlık sistemini geçirmek için lazımdır. Bu sistemi bir yana koysak bile, --farzedelim ki o sistem anayasa taslağına konulmadı-- Türk toplumunu yapacağı anayasa gene de demokratik bir anayasa olmaz. Bu bakımdan demokratlar 12 Haziran sonrasında nafile yara beklemekteler. Türk Devleti Türk toplumunun aynasıdır. Demokratik olmayan bir toplumdan demokratik bir devlet ve onun anayasası çıkmaz.

Bu söylediğimiz kesinlikle bir spekülasyon değil: Anayasanın değiştirilmesi bile teklif edilemez ilk 3 maddesi aynı kaldığı müddetçe o anayasa demokratik olmayacaktır. Okul çocuklarına her sabah okutulan Türklük andını bile kaldırmayan bir devlet demokratik bir anayasa yapamaz. Kürtlere topluluk hakları tanımayan, Kürt toplumunun hak eşitliği kabul etmeyen Türk toplumu demokrat olamaz.

Yani Türkiye'nin en önemli sorununda asla demokratik bir yaklaşım içinde olamamak aynı zamanda demokrasiye kendisi için de layık olmamak demektir. "Başka bir ulusu ezen bir ulus özgür olamaz" sözü yeniden ve yeniden kendisini doğrulamaktadır. Hiçbir devlet organı bu konuda topluma az-çok demokratik bir anayasa taslağı sunamaz, sunarsa o metin referandumdan geçmez. Geçmemekle de kalmaz, onu sunacak çoğunluk partisi oy kaybedeceğini bilecek böyle bir girişimde bulunmaz.

Tam da bu nokta Türkiye'nin yakın geleceğinde bizleri kötü günler beklediğini göstermektedir. Kürt halkının ilanihaye oyalanacağını sanmak büyük yanlış olacaktır. Siyasal hak eşitliği talepleri, kendi kendisini yönetmek için çok uluslu, çok etnili 113 ülkede uygulanan evrensel ilkelere riayet edilmesi ve çoğulcu devlet yapısına ulaşılması mücadelesi yükselecektir, Türkcülük artacak ve azacaktır.

Yakın coğrafyamızda olup bitenlerden asla ders almamak gibi vahim ve derin bir gaflet içinde olan devlet toplumu bir felakete sürüklediğinin farkında bile değildir. Çünkü Türk toplumu tuttuğu şoven yolun felaket olduğunun farkında değildir. Önümüzdeki dönem Kürtlerin özgürlük hareketinin yükseleceği besbellidir, fakat Türk kesiminin AKP'lisiyle, CHP'lisiyle, MHP'lisiyle özgürlük programlarına karşı gericiliğe, özgürlüksüzlüğe sarılacağı bir dönem olacaktır. Tayyip Erdoğan "2023 vizyonu"yla oyalana ve oyalaya dursun, önündeki çukuru görememektedir. Eğer bir vizyondan bahsedilecekse bugün Türkiye'de tek vizyon Kürt halkınındır.

1

ABD-Fransa-İngiltere (NATO) mahreçli papağan ezberi: "Kaddafi gidici!"

"İşi bitti!!"

"Kendi halkını bombalıyor!!!"

Doğru haber 2 Nisan günü geldi: "Libya'da operasyonu müttefiklerden devralan NATO önceki gece bir yanlışlık sonucu 17 isyancının ölümüne, 7'sinin yaralanmasına neden oldu.

Verilen bilgilere göre, Brega kentini geri almaya çalışan isyancıların kendilerine ait 4 araç, NATO ile koordinasyonu sağlayan muhalefetin askeri kanadına bilgi vermeden karşı tarafa yöneldi. Bunun üzerine Kaddafi'ye bağlı güçler uçak-savarlarını ateşleyince NATO uçakları da 20 saniyelik bir sürede karşılık vererek isyancıların araçlarını vurdu." (Radikal, 3 Nisan 2011.)

Bay Buş'un Irak seferinden âşına değil miydik bu tür "yan zayıat" haberlerine?

O zaman da ABD'nin ağır bombardıman uçakları İncirlik'ten havalandıyordu.

2

Son 30 yıldır Doğu'da Kürt illerinde geniş kapsamlı askeri operasyonlarda can veren onca silahlı/silahsız ülke evlâdından başka, yakılıp dağıtılan onca köy, verimine ket vurulan onca bağ ba'çe, tarla, dam, Diyarbakır'a ve diğer orta boy bölge şehirlerine yığılmaya zorlanmış yersiz yurtsuz birkaç milyon insandan NE HABER?

AİHM kuruldu kurulalı, TC devletinin o mahkemede sorgulanıp hüküm giydiği her türlü insan hakkı ihlâli, kötü muamele, usulsüz ya da eksik yargılama, işkence, yargısız infaz sayılsa bu derginin sayfalarına sığmaz...

3

1980-88 arası Diyarbakır ve Mamak zulmüne soruşturma açılıyormuş..! K. Evren çetesinin işbirlikçisi Turgut Özal ve avenesinin mutlak iktidar dönemi: A. Aksu'lar, C. Çiçek'ler, H. C. Güzel'ler ve adı hemen akla gelmeyen şu son 10 yıldır AKP iktidarının köşesinde bucağında iş görmeyi sürdüren daha niceleri...

Albay Raci Tetik...

Tümünün ortak adı değilse nedir?

Polis Devleti

Başımıza örülen çorabın tam ne olduğunu anlamak için bir de geçenlerde Samsun'da olanları hatırlayın. İşyerlerine el konulup sokağa atılan Tekel işçilerinin üzerine salınan polisler neler YAPTIRILDIĞINI hatırlayın ve bir daha unutmayın!

Pazarlık

Ayhan Çarkın isimli dehşetengiz cinayet itirafçısını müthiş özel yetkilere sahip savcılarımız ve yargıçlarımızdan birileri neden tutuklanmaya değer bulmadı acaba?

Elini kolunu sallaya sallaya dilediği gibi dolaşsın olmalı şimdi ama... şahiden öyle mi? Kimbilir nerede, sakın, kuytu bir köşede birileri onunla pazarlığa oturmuş olamaz mı?

Şimdi de bu!

Hrant Dink cinayeti dâvasının savcısı, besbelli dâvanın sonuçlanmasını engelleme ya da biraz daha yokuşa sürme niyetiyle o artık her zaman geçerli yola başvurdu: dâvanın, 17. duruşmasında, aradan 4 yıl geçtikten sonra, Ergenekon'la birleştirilmesini istedi. Atılı suç:

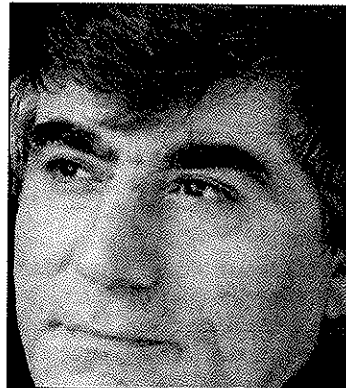
"Anayasal düzeni silah zoruyla ortadan kaldırmaya teşebbüs"!

Dört yıldır kovuşturmanın doğru dürüst ilerlemesinin doğrudan devlet görevlisi bir takım orta ve yüksek kademe emniyet amirleri ve besbelli bir cemaat tezgâhı tarafından engellenmekte olduğu pekâlâ ortaya çıkmışken, hattâ en yüksek rütbeden kimi işgüzar görevlilere -işin suyunu kaçırdıkları için!- seçime az bir süre kala görevden el çektilmişken, şimdi tam da sorumluların adam öldürmeye azmettirmekten yakayı ele verecekleri bir aşamada, dâva, başı ucu belirsiz bir Ergenekon karmaşası içine çekiliyor. Ne için?

Tetikçi faili ve azmettirici failleri oportada olan bir cinayet düpedüz "faili meçhul"e

dönüştürülmek isteniyor.

Hukukun ve adaletin, canına kastın son perdesi! Sorumlusu şu çevre ya da cemaat falan değil, doğrudan AKP'li Erdoğan hükümetidir!

Başbakan'ın İbo'su!

İşin içinde bir suistimal var ama ne?

Başbakan'ın BBP'si!

Bakan Davutoğlu sözgelimi ÖDP Genel Başkanı'na hükümetin Libya politikasına dair bilgilendirme ziyareti yapmayı düşündü mü? Büyük Birlik Partisi yöneticileriyle istişareye ne kadar önem verdiği her halinden anlaşılıyor. Aralarındaki boy farkına rağmen birbirlerine pek bir yakışmalarından mı nedir, iki parti arasında hiç su sızıyor...

Başbakan'ın Kuzu'su!

(İdam mafyası yine işbaşında)

BBP'nin Genel Başkanı'nın, "İdam cezası geri gelsin!" kampanyası başlatacağını ilan ettiği gün, AKP'li meşhur hukuk ağası Bay Kuzu, "İdam cezasına karşı değilim, hiç olmadım," dedi. Devletin yargılı yargısız adam öldürmesine karşı olmadığı zaten paçalarından akıyor da, daha diyecekleri vardı: idam cezası uygulanmayabilirmiş, ama bir kenarda durmalıymış. "Toplumsal tatmin" -ne demekse?- "bazen gerektiriyor," diyordu. (Yeni Şafak, 30 Mart 2011.) Doğru. Yıllar boyu hiç uygulanmadığı oluyor ama gün geliyor 20 kişi birden, "bir kenarda dururken", canlarından edilebiliyor! Toplumda terör estirmeyi iş edinen K. Evren misali bir kaç zırtapoz despotun devleti ele geçirdiği 12 Mart'larda, 12 Eylül'lerde filan -kimbilir hangi toplumsal tatmin uğruna- olduğu gibi. Burası Türkiye... Burada Bay Kuzu gibileri de yaşıyor!

Başbakan'ın medyası!

"Türkler çalışkan. Biz tembellik ettik," diyen Yunan Başbakan Yardımcısı'na Yunan basını ateş püskürdü. "İstifa et, sen de çalışkan Türkiye'ye git!" dediler. İyi ettiler. Bizim medyamızda bir Yunan bakanı Türkleri böyle övdü diye sevindirik oldu. Niye? O mâhiler ki, bir şeyler ederler, ne ettiklerini bilmezler.

Başbakan'ın 5000 genci!

YGS sahtekarlığını protesto için sokağa dökülen gençler Başbakan'ı fena halde kızdırdı. "Biz de 5-10 bin genci karşınıza koyarız!" deyiverdi. Ne demek istedi? Birileri de, "senin 5 bin gencine karşı biz 50 bin genç getirir, gösteririz sana gününü!" derse ne yapacak? 50 bin gencin üzerine polislerine emir verdirdip kaç bin kurşun sıkıracak?

Başbakan'ın yurtdaşı!

Çaycuma'lı göz damlası almaya eczaneye gitmiş. İstanbul'da hastaneye göndermişler. Hastanede ne olmuş? Acele ameliyata alınmış ve iki gözü birden görmez olmuş!!!

Başbakan'ın hayal gücü!

Hayal, mayal! Ayağı pekâlâ toprağa basıyordu. İçinde bir o kadar daha nüfusun barınmaya ve -evel Allah!- mülk edinmeye koşacağı bir üçüncü İstanbul kuracaklarını seçim öncesi söz veriyordu.

Başbakan'ın kızı

Ankara Devlet Tiyatrosu aktörü Başbakan'ın kızını kaç göz, ağır burun hareketleriyle tâciz ettiyse,

evet, çok ayıp etmiş. Ama Başbakan kızının bir tiyatro temsili sırasında en ön sırada oturup, "Çak! Çak!" ciklet çiğnemesi de bir o kadar âdâb-ı muaşeret kurallarına aykırıdır. Yani ayıptır. Kültür Bakanı Günay bunu bilmez mi? Bilmez!

Başbakan'ın gömleği

Kastamonu valisi silahlı saldırının AKP konvoyuna yönelik olmadığını PKK'nın başbakanı değil, polisi hedef aldığını açıklayınca Tayyip Erdoğan'ın yakın çevresi tarafından "haddini bil" denilerek azarlandı. Çünkü vali, başbakan hedef alınmaya değmez demiş oluyordu. Vali'ye bak Başbakan bu yola başkoymuştur. Hangi yola? Sana ne?

Yine idam mafyası

Sıfıra en yakın numaralı plakalı Mercedes'e binen TBMM Başkanı M. Ali Şahin de, "Toplum bunu istiyor. Şahsen ben de bu tür suçlarda idamın olmasından yanayım. Geri getirilmesi zordur ama imkansız değildir," demekten kaçınmadı.

Bir de, en alttan en tepeye kadar tüm AKP'lilerin değişmez gönül ve fikir kankası Türkiye Büyük Birlik Partililerin dediklerine bakın: "12 Haziran'da iki sandık konulsun ve idam referandumu götürülsün. Bölücü teröre, ahlâki teröre ve devletin organize soyulmasına sebep olan ekonomik teröre de ölüm cezasının getirilmesini talep ediyoruz..."

Daha ne istesinler?

İşte AKP'nin can ciğer kuzu sarması dost partisi BBP!

İşte AKP!

"Değişim'e direnen statükocu güçlere henüz tam güç yetiremiyorlar! O gün gelsin, evel Allah adam asmayı da geri getirirler. İsteyen istemeye devam etsin. İdamın geri gelmesine değilse bile, AKP'nin yine iktidar olup gününü gün etmesine yarar!

YHK!

Yani Yasa Hükmünde Kararname... Doğru, Anayasada yeri var. Geçmişte, özellikle Turgut Özal hazretleri zamanında tepe tepe kullanılmışlığı da. Ne ki, Anayasa'da, hele de 82 Anayasası gibi bir polis devleti nizamnamesi olarak kurgulanmış bir "anayasa"da yeri var diye, demokratik olduğu söylenip duran siyasette ve hukuk vicdanında da mı yeri olması gerekiyor?

Kaldı ki, Genel Seçime şunun şurasında iki ay kalmışken bu telaş niye, ne bu acele, bu hamaratlık?

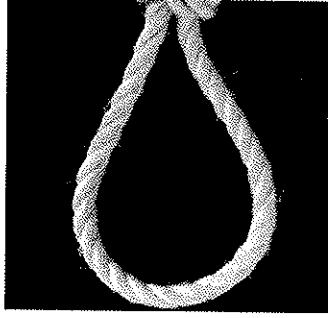
AKP gene seçilip iktidar olacak...

Öyle ama, nasıl olacak? Bütün hazırlıkları - kamuoyu oluşturma operasyonlarından türlü çeşitli yasama/yürütme emrivakilerine kadar- bir bir yerine getiriliyor. Bu da, seçim sonrasında yeni AKP hükümetinin hayata geçireceği -ÇED kararlarıyla istediği gibi oynama kabilinden- karakuşî uygulamalara şimdiden hazırlık...

Demek ki... kendi deyişleriyle "2023 yılı"na kadar ülkenin her bir işi ve gücü ve de her türlü çılgın projesi onların iki dudağı arasına bakacak!

Ve de, demek ki, var bir bildikleri!

Başbakan 2009 Mart Yerel Seçim Sonuçlarını görünce müthiş korktu, bir daha öyle bir günü yaşamamak için yapmayacağı şey kalmayabilir demişti Kızılçık.

Kara propaganda

"Türkiye Libya'da NATO harekâtını engelliyor!" diyenleri Başbakan çok sert bir dille eleştirdi. Demediğini bırakmadı. Yani..?

İslam NATO'suna çağrı

Hem de yakın zamanadək her iki canipte de akli ve vicdanı en sâlim olanlardan bildiğimiz birinden. İbrahim Karagül bakın ne diyordu (Yeni Şafak, 29 Mart 2011.): "Türkiye çok âcil bir biçimde bölgesel krizlere müdahil olacak ve bölge ülkelerinden oluşacak bir barış gücünün kurulmasına öncülük etmeli. Oluşturulacak bir 'İstanbul Kriz Merkezi' bütün coğrafyada olup biten her gelişmeyle ilgilenmeli, çözüm aramalı, krizi donduracak girişimlerde bulunmalı, vs... vs..." Yani, başını NATO'nun en makbul, güvenilir üyesi Türkiye'nin çekeceği, sözde başına buyruk bir Ortadoğu NATO'su öneriyor hazret... Olacak şey mi? Olsa da katlanılacak şey mi? Kendi de bilir böyle bir şeyin olmayacağını, ya da olursa eğer, ne işe yarayacağını, ne için olacağını. Derdi ne peki? Öyle bir fantazi ve farazî İslam NATO'su, henüz yokken ya da olup olmayacağı hiç bilinemezken, daha bir süre için elde bir Türkiye ve onun başında NATO'ya canı gönülden hizmette asla kusur etmeyecek birileri varken, şimdiki NATO'nun neydiğüne ve neleyeceğine "insanî yardım" bula-maçlı İslam kılıfı giydirmek!

Hatırlayın: Bay Buş'un Irak saldırısı öncesinde medyamızın yıldızlarından Fehmi Kuru nam kişi de, Saddam'ı bir an önce ihlasla yola getirmek, olmazsa sürgüne gitmeye ikna etmek için aynı buna benzer bir tezgâh önermeye kalkmıştı. Dediğine daha kendisinin anlaşılabilir bir açıklama getirmesine vakit kalmadan Abdullah Gül -Fehmi'nin gençlik yıllarından yadigar kankası- dünya basınının karşısına geçip yüzünden gülücükler saçsa Türkiye'nin o günden itibaren ABD önderliğinde koalisyonu (Irak'ta saldırgan işgal güçlerine) dahil olduğunu ilan etmişti!

Evet, hatırlayanlar bilir. Bilmeyenlere anlatırlarsa, kimbilir, belki bir işe yarar...

Seçimde sıkıyönetim!

Seçimden önceki son MGK toplantısından seçimde "sıkıyönetim" kararı çıktı denilse yeridir. Polis, her türlü her türlü güvenlik tedbirini almak ve uygulamakla görevlendirilecekmiş. Nerede? Besbelli bilhassa Doğu'da ve Güneydoğu'da... Nerede Kürtler varsa, orada!

Katakulli

AKP iktidarı Danıştay'dan nefret ediyor! Elinden gelse doğrudan lağvedip ondan kurtulacak.

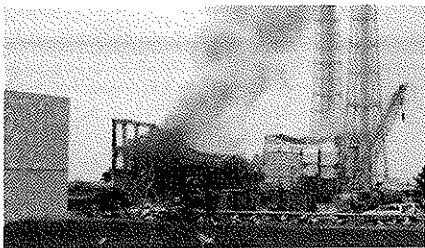
Başbakan Erdoğan, "Ben yargının işine karışmam, o da bana karışmasın," derken asıl ve her şeyden önce Danıştay'ı kastediyordu. Onulmaz bir takıntısı var Danıştay'la ilgili: "Yerindelik" denetimini hep-ten yasak kılmak istiyor Danıştay'a. Bu ne demek? Danıştay'ı, "yetki belgesi, imza, tarih, damga pulu, ..ok püsür..." türünden şekli denetimlerle yetinmeye mahkûm etmek. Yani, söz gelimi, bir yerde olaki tehlikeli bir fay hattı üzerinde nükleer santral kurul-masında, ya da Karadeniz dağlarında derelerin HES'lerle kurutulup yokedilmesinde yurtdaşların şikâyet başvuruları üzerine söz ve karar sahibi olmasına son vermek.

İyi de, Başbakan ve adamları ve yalaka yandaşları, o her şeyi herkesden iyi bilir kafalarıyla ne derlerse desinler, Danıştay'ın yerindelik üzerine bir kararı öyle rastgele ve alelâde bir "atanmışlar" kararı değildir.

Yürütme üzerinde denetim şekli denetim sınırlarına hapsedilirse denetim olmaktan çıkar. Danıştay'ın Başbakan'ın işine karışması yurtdaş/seçmenin yürütmeyi denetlemesi, yani, giderek yürütmenin tasallutunda ve oldu bittilerine karşı kendini savunmasıdır.

Danıştay gibi kurumlar dünyanın bütün aklı başında demokratik toplumlarında bunun için vardır. Başbakan'ın "benim işim" dediği, yurtdaşın işidir. Başbakan o işi doğru dürüst görmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün dört yılda bir defa sözüm ona "sandığa" başvurularak yerine getirilip getirilmediğinin görüleceği iddiası yurt-daş/seçmene karşı devreye sokulan bir katakulliden başka bir şey değildir.

Her biri on milyar dolara malolacak 4-5 nükleer santralin şu ya da bu yoldan (genel maliyet cirosuna ilâveten türlü çeşitli komisyonlar, yüzdelere filan...) birilerinin cebine girerek kazanılacak servetleri sağlama almanın yolunun sandıktan geçtiğini keşfetmiş insanlarla yönetilmeyi seçers-eniz olacağı budur. Bundan kurtulmanın yolu da habire şikâyet edip, suçluların kendi kendilerini islah etmelerini temenni etmek değil, bir an önce işin başa düştüğünü kavrayıp gereğini yapmaya koyulmaktır.

Basılmamış kitaba baskının faturası

Fatura T. Erdoğan ve AKP'ye yazıldı diyenler oldu. Öyle de olsa, buna razı olunur mu, olunmaz mı?

Bülent Arınç'ın ve Başbakan'ın avukatı H. Yazıcı'nın yarım ağızla dedikleriyle durumu idare ederler... Ahmet Hakan (Hürriyet, 26 Mart 2011.) "T. Erdoğan, basılmamış kitaba baskın yap-mak saçmalaktır, olmaz öyle şey, desin de görelim!" diyordu.

Kimbilir, belki bir gün der... der de, seçime kadar bilin ki, asla demez.

Derse, diyeti ağır olur...

Seçimden sonra en azından bir 4 yıl daha var...

Dört yıl vakit, elde var nakittir!

Başbakan Ecevit idi...

Başında Yaşar Kemal'in olduğu "arabulucu heyet" in Adalet Bakanı ile son bir görüşmeye gideceği günün bir öncesi bütün hazırlıkları tamamlanmış resmî üniformalı bir takım adamlar, başlarında kumandanlarıyla, ellerinde ağır otomatik silahlar, fosfor bombaları, ağır baltalar ve zehir püskürten araç gereçle harekete geçtiler ve bütün milletin gözü önünde -ülke medyasının büyük bölümünde "Aferin aslanlar! Yeter bu anarşistlerden çektiğimiz!" manşetleri ve E. Özkök'lerden, C. Ülsever'lere, G. Civaoglu'lara, Emin Çölaşan'lara kadar her boydan ve boyadan "kanaat ehli"nin operasyonu öven ve ölmeye yatanları aşağılayan yorumları ortasında- onca insanı vahşice paralandı, yaktı, öldürdü.

Kelimenin tam anlamıyla "dört dörtlük" bir devlet cinayeti idi. Zaman gazetesi saçtığı habasete doya-mamış, "Sahur Operasyonu!" diye manşet atmıştı! Harekât planının besbelli İçişleri Bakanı'nın bilgisi dahilinde Jandarma Komutanlığı'nda hazırlanmış olduğu (ilk talimatın Millî Güvenlik Kurulu'ndan geldiği de söyleniyor) neden sonra doğrulandı.

Cinayetin sorumlularını sözde ortaya çıkarıp ceza-landırma için açılan dâva

10 yıl hazırlık safhasında sürüncemede kaldıktan sonra ancak şimdi başlıyor.

Onca vahşetin sorumlusu diye mahkeme önüne çıkarılanlar ise, üç-beş jandarma eri...

Katliamın hesabını o üç-beş kişiden sormaya kalkıp işi kapatmayı iş edinen devlet...!

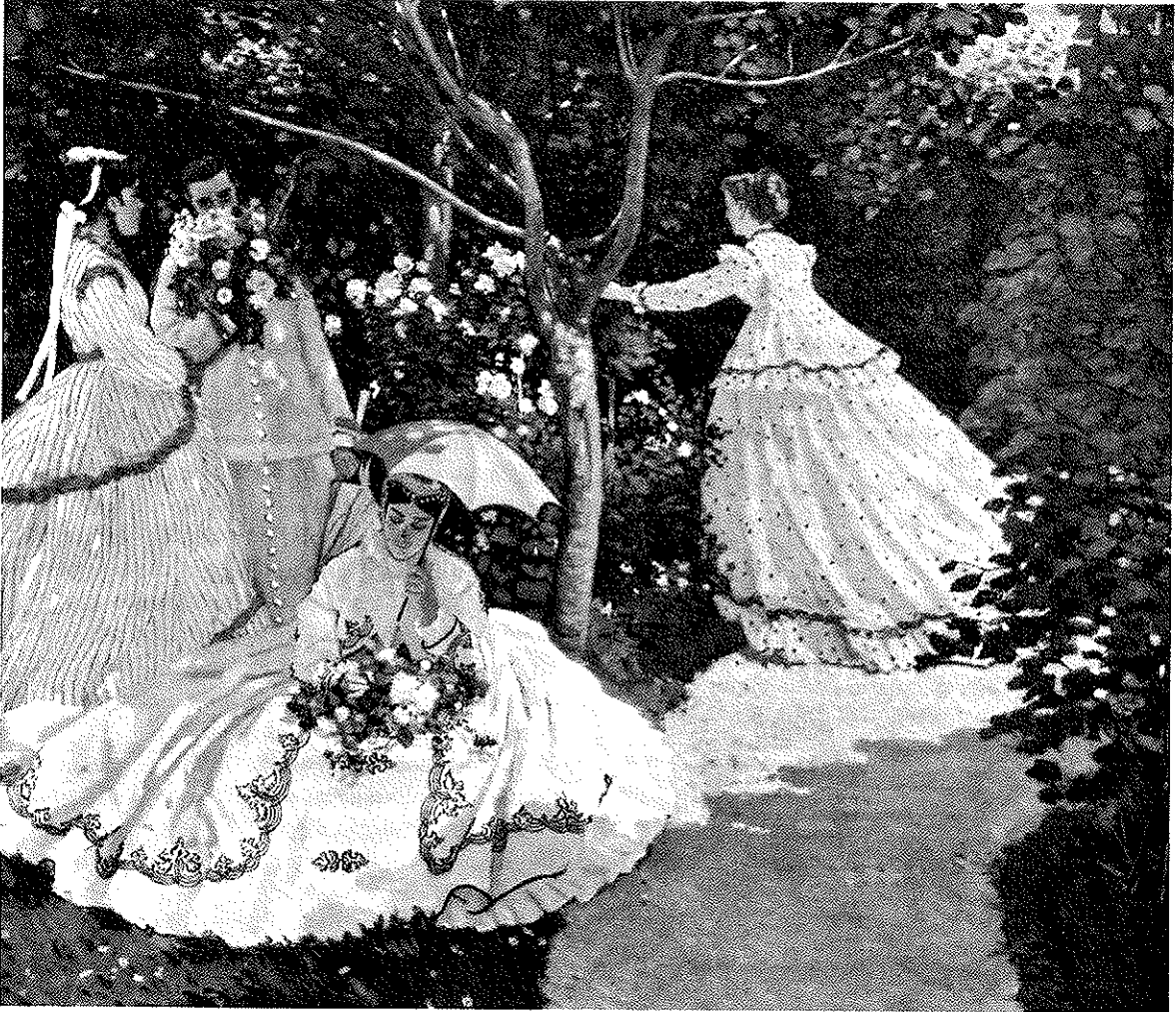
Kadına şiddet ya da ataerkilliğin zorla korunması

Sema Erder

Türkiye’de, yaşamının herhangi bir döneminde evinde birlikte yaşadığı kişilerden fiziksel şiddet görmüş kadınların oranı yüzde 39.3’tür. Oranın kentlerde yaşayan kadınlar için yüzde 38.0 ve köylerde yaşayan için ise yüzde 43.2 olması dikkat çekicidir.

Son dönemlerde, Türkiye’de toplumsal cinsiyet alanındaki eşitsizlikler, kadının toplumdaki konumu, kadının insan hakları, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri gibi konular, medyada ve politik alanda sıkça konu-

şulmaya başlandı. Bu konuların gündeme gelmesinde kimilerine göre eşitsizliklerde gözle görülür artışın olması, kimilerine göre ise konunun öneminin kamuoyunca farkına varılmış olmasının etkisi var. Bu çerçevede özellikle femi-

Bahçede kadınlar-1866

Capucines Bulvarı-1873

nistler, yıllarca yapmış oldukları mücadelenin ses vermeye başlamasından memnundur.

Muhafazakar bir toplum olan Türkiye'de yaygın ataerkil değerler kadın-erkek eşitsizliğinin ve kadına yönelik şiddetin üstünü uzun bir dönem örtmüştür. Mevcut yasalar, yasa yapıcıları ve uygulayıcılarındaki anlayış da eşitsizliklerin sürmesinde etkili olmuştur.

Toplumsal cinsiyet alanındaki eşitsizlikler, 1980'li yıllarda gündeme gelmeye başlamıştır. Avrupa Birliği'ne uyum süreci de eşitsizliğin boyutlarının başka ülkelerle karşılaştırmalı olarak ele alınmasına ve tartışılmasına katkıda bulunmuştur. Türkiye'de kadının, siyasette, eğitimde, iş yaşamında ve yasalar önündeki eşitsiz konumu artık bilinen ve yakından izlenen konular arasındadır. Bazı konularda yavaş da olsa gelişmelerin olduğu da bilinmektedir.

Türkiye'de kadına şiddet, kadın cinayetleri ve özel olarak namus cinayetleri konuları ise daha çok son dönemlerde gündeme gelen, konuşuldukça farkına varılan ve tepki gören konulardan biridir. Kadına ve çocuğa dönük şiddetin aile içinde gerçekleşiyor olması ve ataerkil muhafazakar değerler bu konuların hala gizli kalmasına neden olmaktadır. Şiddet gören kadın ve yakın çevresinin konuyu "aile içi" mese-

le olarak kabul ederek gizleme eğiliminde olması, konunun araştırılmasını da gündeme getirilmesini de zorlaştırmaktadır.

Aile içi şiddetin yaygınlık derecesi ancak son dönemlerde yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaya başlamıştır. Türkiye'de bu konuda yapılmış olan az sayıda araştırmadan biri olan Altınay ve Arat'ın çalışması, Türkiye'de her üç kadından birinin fiziksel şiddet yaşadığını ortaya koymuştur. Aynı araştırma, okur yazar olmayan kadınlarla, çalışan ve eve kocalarından daha fazla para getiren kadınların daha yüksek oranda şiddete maruz kaldığını göstermiştir. Yine aynı araştırmada, şiddet gören kadınların ev dışına çıktıklarında da yardım göremediklerini, polisin, yerel yönetimlerin, devlet kurumları ve mahkemelerin bu konuya yeterince duyarlı olmadıklarını da göstermektedir (Altınay ve Arat, 2008).

Bu konuda mevcut olan bir başka veri de, Türkiye İstatistik Kurumu'nun hanehalkı araştırmasına dayanarak yaptığı tahminlerdir. Bu tahminlere göre, 2008 yılında Türkiye'de, yaşamının herhangi bir döneminde evinde birlikte yaşadığı kişilerden fiziksel şiddet görmüş kadınların oranı yüzde 39.3'tür. Bu oranın kentlerde yaşayan kadınlar için yüzde 38.0 ve köylerde yaşayan kadınlar için ise yüzde 43.2 olması dikkat çekicidir. Bu oranlar, kadınlar için kentte ya da köyde yaşamanın çok da önemli olmadığını ve aile içinde şiddete maruz kalmanın yaygın bir olgu olduğunu göstermektedir.

Kadına yönelik şiddetin ekonomik, duygusal, cinsel ve fiziksel birçok biçime bürünebildiği ve bu şiddetin sadece aile içinde değil, yaşamın her alanında var olabildiği bilinmektedir. Ancak, aile içindeki fiziksel şiddet, kadının yaşam hakkını da tehdit ettiğinden çok daha öncelikli bir konu olarak ele alınmaktadır. Fiziksel şiddetin en uç biçimi olan kadın cinayetleri konusu, bu nedenle, son dönemlerde medyada da gündeme getirilen önemli konulardan biridir.

Kadın cinayetleri, başlangıçta "töre cinayetleri" bağlamında, ataerkil ilişkilerin en arkaik biçimlerinin yaşandığı varsayılan, Doğu Anadolu'da yaşayan kültür gruplarına, özellikle Kürtlere ait "egzotik" bir sorun olarak algılanmaktaydı. Ancak son dönemlerde gözlemlenen değişimler ve araştırmalar, bu tür cinayetlerin

Türkiye'nin bütün bölgelerinde yaşanan daha yaygın bir olgu olduğunu göstermiştir.

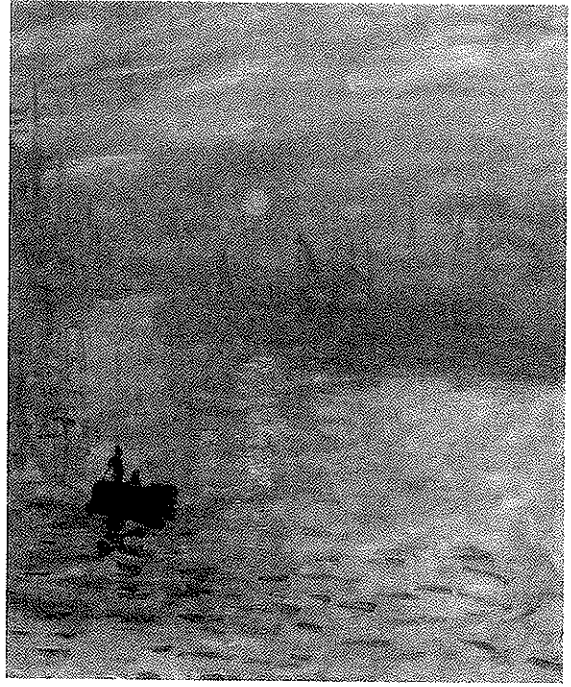
Türkiye'deki kadın cinayetlerindeki sayısal artış özellikle, Adalet Bakanı Sadullah Ergin'in, TBMM'de, 2009 yılında bir soru önergesine verdiği cevaptan sonra daha da açık olarak fark edildi. Ergin, soru önergesine verdiği cevapta 2002'de 66 olan sayının, 2008'de 806 ve 2009'un ilk dokuz ayında ise 953'e yükseldiğini belirtmişti. Bu veriler, konunun önemini ortaya çıkarmış ve kadın cinayetleri o tarihten bu yana sadece akademik çevrelerde değil, medyada da yoğun olarak tartışılmaya başlamıştır 2.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin kaynağında yatan toplumsal nedenler sosyal bilimcilerin gündeminde olan önemli konulardan biridir. Türkiye'deki namus cinayetleri üzerinde araştırma yapmış olan Karam, kadın cinayetlerini "namusa ilişkin bakış" ve "namusa aykırı davranışların tanımlanması" üzerinden giderek anlamaya çalışmaktadır. Karam'a göre yaygın namus algılayışı bu cinayetlere meşruiyet kazandırmaktadır.

Karam'a göre, Türkiye'de namus algısı çoğunlukla kadın bedeni, cinselliği ve kadınların denetlenmesi üzerinden tanımlanmakta ve bu durum da erkeklerin eşleri ve kız çocuklarından başlayarak, yakın çevresindeki kadınlar üzerinde tahakküm kurmasına neden olmaktadır. Kadını sürekli olarak gözaltında tutan bu durum "namusa aykırı davranış" olduğu durumlarda "cezalandırılma"yla sonuçlanmaktadır.

Karam'ın araştırmasına göre, "namusa aykırı davranışlar" kapsamına cinselliğin yaşanmasıyla ilgili ataerkil muhafazakar kuralların dışına çıkan her durum girebilmektedir. Örneğin, evli bir kadının boşanması, boşandıktan sonra başkasıyla ilişki kurması, hatta evlenmesi, evli bir kadının bir başka erkeği sevmesi, evini ya da kocasını terk etmesi, ya da genç kızların tecavüze uğraması gibi olaylar "namusa aykırı" durumlar olarak kabul edilebilmektedir. Cezalandırma ise, eşler ya da aile tarafından uygulanmakta, dışlanmadan başlayarak, öldürülmeye kadar uzanan bir dizi uygulamayı beraberinde getirebilmektedir (Karam,2005).

İçinde yaşadığımız toplumun bütün modernleşme çabalarına karşın kendi muhafazakar kurallarını dayattığını biliyoruz. Sirman'ın da belirttiği üzere, Türkiye'de Cumhuriyet'le başlayan modernleşme çabaları bir çok alanda yenilik yapmasına karşın, kadınları namus üzerinden tanımlayan ve erkeklerin denetimine sokan cinsiyet rejimine dokunmamıştır. Namus, şeref

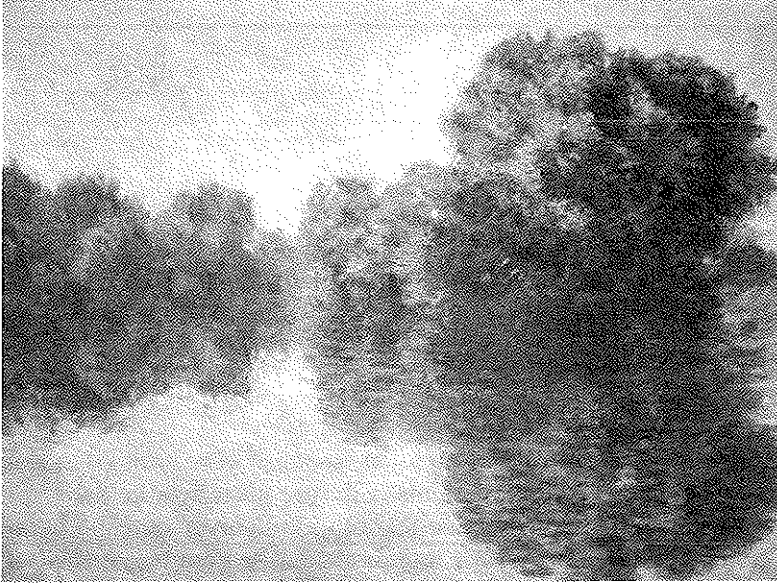
Günbatımı-1873

gibi ataerkil kodlar ve ataerkil ilişkilere ait geleneksel değerler Cumhuriyet'e aynen aktarılmıştır. Sirman'a göre namus kavramı, ideolojik olarak da devlet eliyle yeniden üretilmiş ve gündelik yaşamın düzenlenmesinde etkili olma-ya devam etmiştir (Sirman: 2006).

Bütün bu nedenlerle, aile ve aile ilişkileri etrafında yoğunlaşan ataerkil değerler ve ataerkil ilişkiler, bazı derece farklılıklarına karşın, kentli ya da köylü, bütün toplumsal katmanlar için geçerli ilişkiler olmuştur. Aile, devletin kurumsal ve ideolojik olarak desteklediği, toplumsal dayanışma açısından en çok güvendiği, özgeci ilişkilerin sürdüğünü varsaydığı, korunması toplum açısından yaşamsal öneme sahip bir kurum olma özelliğini taşımayı sürdürmüştür.

Nüfusun büyük bir bölümünün köyde yaşadığı bir dönemde ataerkil ilişkilere ve değerlere sahip ailenin varlığını sürdürmesi mümkün olabilmıştır. Hatta kentlerde de, ataerkilliğin kentli versiyonu olan "ekmek kazanan erkek" ve "ev kadını" ikilisine dayanan, geleneksel işbölümünü ve değerleri sürdüren aile modeli varlığını sürdürebilmiştir. Ancak, hızlı nüfus artışı, kentleşme ve büyük yapısal değişimin yaşandığı 1980 sonrası dönemde bu tür kentli orta sınıf aile düzenini kurabilmek bütün toplumsal katmanlar için çok da kolay olmamıştır.

Son dönemlerde, kentlerde yaşanan gelişmeler ve düşük gelir grupları hakkında yapılan

Givern'de Sen Nehri-1897

araştırmalar, "aile ve akrabalık" ilişkilerinin eskisi kadar özgeci ve üyelerini koruyucu olmadığını göstermektedir. Kentlerde yaşanan hızlı ve dramatik değişimler, kentsel yaşamın kurallarındaki belirsizlikler, işsizlik, güvencesizlik ve yoksulluk, aile ve akrabalık ilişkilerinin altından kalkabileceği bir yük olmaktan çıkmıştır. Bütün bu yeni ilişkiler, kentlerde, ataerkil düzene ait, güveninin, güç ilişkilerinin ve değerler sisteminin yeniden üretilmesini güçleştirmiştir. Bir diğer değişle, ataerkil ailenin kentteki yeni yaşamın sarsıntılarından etkilenmeye başladığını; özellikle yoksullar ve işsizlerin kentli orta sınıf aile düzenini kurmakta zorlandıklarını söyleyebiliriz.

Bu bağlamda, çocukların ya da kadınların kazandıklarıyla, cemaatlerin ya da belediyelerin dağıttığı erzak ve sosyal yardımlarla yaşamlarını sürdüren işsiz erkekler için ataerkil düzene ait kural ve değerleri üretebilmek artık eskisi kadar kolay olmayabilmektedir. Ataerkil düzeni meşru kılan güç ve himaye ilişkilerini allak bullak eden bu durumun ataerkil ilişki sisteminin içinde yaşamaya alışmış olanlar açısından ne büyük bir değişim olduğunu tahmin etmek zor değil.

Bu sarsıntının, ataerkil ilişkiler içinde yaşamaya nesillerdir alışkın olan erkekler kadar kadınları da ürküttüğü söylenebilir. Türkiye gibi oniki milyon kadının ev kadını olduğu, milyonlarca kız çocuğunun ev kadını olmak üzere yetiştirildiği bir toplumda ataerkilliğin sarsılmasının kadınlar için anlamını da tartışmamız gerekir.

Türkiye'deki boşanma istatistikleri, 2000 yılında 35 bin olan boşanma sayısının, 2009 yılında 114 bine yükseldiğini göstermektedir³. Bu sayı, en azından bazı toplumsal kesimler için, boşanmayı "namusa aykırı davranış" olarak kabul eden ataerkil anlayışın, belli ölçüde çözüldüğünü göstermektedir. Ancak, bu çözüme, ataerkilliği şiddete dayanarak zorla korumaya çalışmanın tamamen terkedildiği gibi kestirme bir sonuca varmamızı engellemektedir. Kadın cinayetlerindeki artış, aysbergin altında ataerkilliğin zorla korunması amacıyla yapılan yoğun bir şiddetin sürdüğünü göstermektedir.

Kadın örgütleri, kadına şiddeti kampanyalarla önlemeye çalışırken, devlet ise kurduğu "Aile ve Kadın Bakanlığı" aracılığı ve yeni yasal düzenlemelerle, erkek egemen düzeni ehliileştirmeye, "eşine saygılı, karısını dövmeyen, başarılı ve himaye edici erkek" ve "kurallara saygılı eş" ikilisini yeni muhafazakar rol modelleri aracılığıyla yeniden üretmeye çabalamaktadır. Bu yeni muhafazakar kentli aile modelinin alt orta sınıflar ya da yoksullar tarafından ne derecede benimseneceği belli değil.

Bütün bu gelişmeler sonucunda, ataerkillik gibi çok köklü ilişkiler ve değerler sisteminin geçirdiği bu sarsıntıdan modernleşmecilerin beklediği gibi toplumsal cinsiyet açısından eşitlikçi ilişkilerin mi, yoksa yeni bir tür ataerkilliğin mi çıkacağını tahmin etmek zor.

Kaynaklar:

Altınay, Ayşegül ve Arat Yeşim, (2008), Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet" www.kadinayoneliksidet.org. Erişim tarihi: 24, Nisan, 2011.

Kardam, Filiz, (2005), Türkiye'deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri" UNDP, UNFPA ve NBD ortak yayını, Ankara.

Sırman, Nükhet, (2006). "Akrabalık, Siyaset ve Sevgi: Sömürge Sonrası Koşullarda Namus- Türkiye Örneği" Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar, der. S.Mojap ve N.Ablo, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Dipnotlar:

1 Bu konuda TUSİAD ve KAGİDER'in ortaklaşa hazırlanan "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri" başlıklı eğitim, çalışma yaşamı ve siyasetteki eşitsizliği ve değişimi inceleyen kapsamlı rapora bakılabilir.

2 www.kazete.com.tr "Adalet Bakanı Açıkladı: 7 Ayda 953 kadın öldürüldü" başlıklı haber. Erişim tarihi 26.04.2011.

3 TÜİK, İstatistiki Göstergeler: 1923-2009, Tablo 2.2.s:36.

Bina çılgınlığı

İzzettin Önder

İstanbul ve benzeri büyük kentlerdeki özel ve kamu yapımı binaların farklı cemasetleri kentsel rantların giderek yavaşlayan artış hızını massedecek şekilde planlanıp gerçekleştirilmektedir.

Başta İstanbul olmak üzere, bazı büyük kentlerde hem kamu hem de özel sektör marifetiyle bir bina çılgınlığı yaşanmaktadır. Özel sektörün yaptığı genellikle çok katlı binaların yanında, TOKİ'nin inşa ettiği dört veya beş katlı binalar bir yandan ekonomiyi canlandırıyor ve yerleşim alanlarına yeni görüntü katıyorken, diğer yandan da acaba ileride yaşanacak bir krizin tohumlarını mı ekiyor, diye insanı kuşkulandırıyor.

İnşaat sektörü üç temel özelliğe sahiptir. Birincisi, inşaat sektörünün ürünleri, araba ve sair ürünler gibi uluslararası mübadeleye konu olmadığı için ekonominin döviz gereksinimine katkıda bulunan bir üretim kolu değildir. Hatta, özellikle lüks mesken ya da işyeri inşaatlarında görüldüğü üzere, inşaatta kullanılan birtakım girdi ürünlerinin ithal ediliyor olması durumunda, ekonominin cari dengesinin olumsuz etkilenmesi de gündeme gelebilir. Bilgi sahibi olmadan fazla bir şey söylemek söz konusu olmasa da, gelir dağılımına bakarak, böyle bir olasılığın gündemde olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerek! İnşaat sektörü ürünlerinin uluslararası ticarete konu olmaması özelliği nedeniyle, ülke kaynaklarının ekonomiye döviz getirebilecek alternatif alanlar yerine böylesi kör bir alana aktarılması ciddi eleştiri konusu olabilir.

İnşaat sektörünün döviz bağlamında ortaya koyduğu bu olumsuz tabloya rağmen, ekonomik krizlerin yaşandığı günümüz koşullarında söz konusu yatırımların ekonomi-politik açıdan tercih edilir olması, bu sektörün yaygın iş ve istihdam olanağı yaratması şeklinde özetlenebilecek ikinci özelliği ile açıklanabilir. İnşaat sektörü bir yandan çok yaygın yan sektörü devreye sokar, diğer yandan da gerek ana gerekse yan sektörlerde fazla nitelikli elemana ihtiyaç göstermeyen bir özelliğe sahiptir. Gerçi günümüz

inşaat teknolojisi, geçmişe göre artık çok daha nitelikli elemana ihtiyaç gösteriyor ve daha yoğun şekilde teknoloji kullanıyor olmakla beraber, diğer üretim alanlarına göre inşaat sektörü hâlâ söz konusu özellikleriyle diğer üretim sektörlerine göre avantajlı konumunu korumakta-

Saint Denis Bulvarı'nda festival-1878

Tren-1875

dır. Özellikle işsizliğin had safhalarda olduğu ülkemiz koşullarında inşaat sektörü siyasal iktidarın bir numaralı can simidi konumunda algılanır.

İnşaat sektörünün üçüncü özelliği de, mesken sorunu ve evsahipliği konularında çözüm üretme niteliği ile sosyal açıdan oldukça yüksek tasvip görüyor olmasıdır. Hızlı nüfus hareketleri ve düzensiz kentleşme sorunlarına çare olarak kent planları, kentsel dönüşüm programları ve krediye dayalı (mortgage) mesken üretimi tasarlanmaktadır. Bu yönü ile inşaat sektörü, sadece mesken ihtiyacı içindeki birey ya da ailelerin uzun dönemli sorununu çözmemekte, aynı zamanda, yerleşim alanlarının görünüşünü değiştirerek toplumsal imajda olumlu iz bırakarak siyasal rant oluşturur.

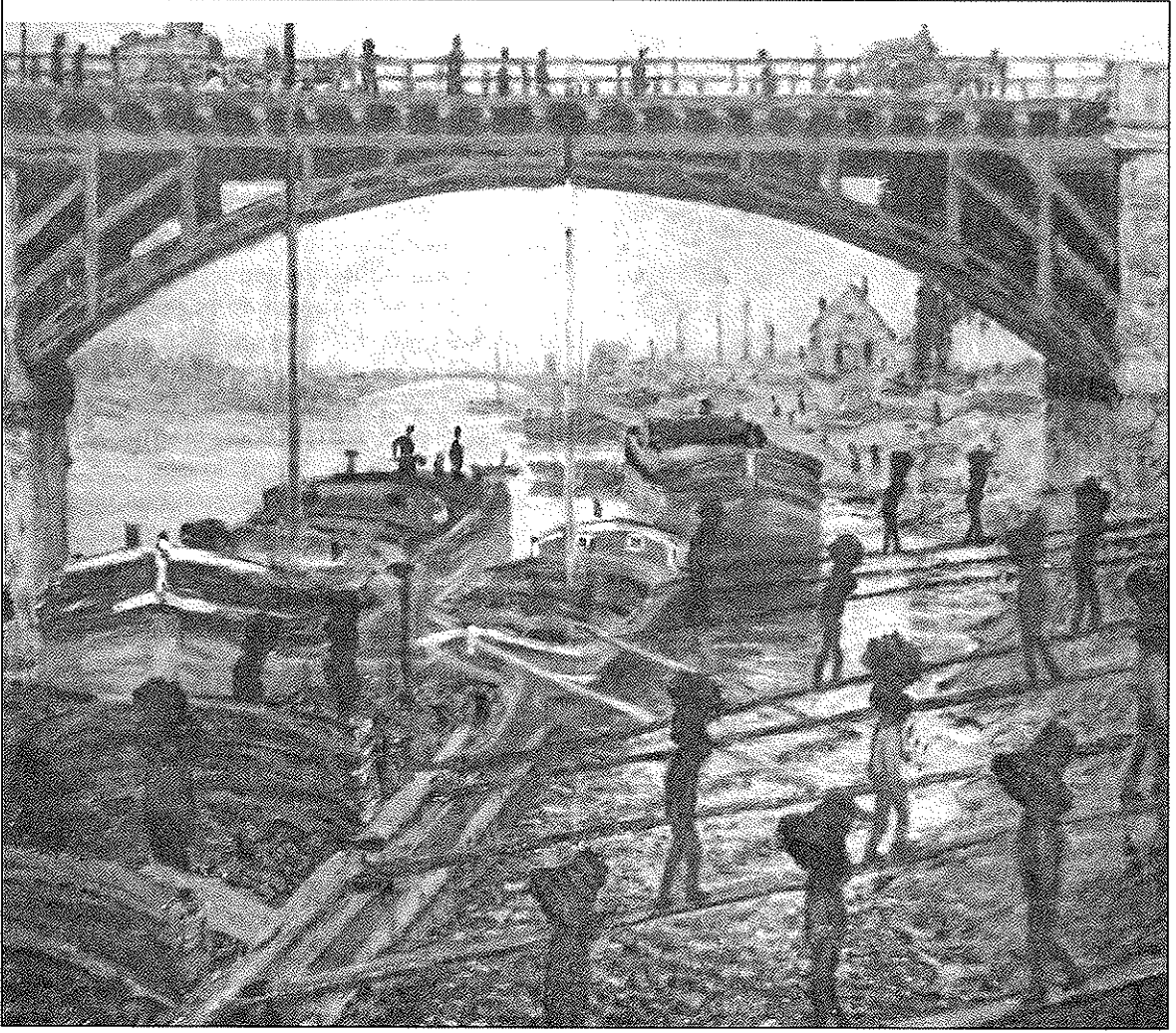
Görülüyor ki, inşaat sektörü, yeni iş olanakları yaratması, istihdamı artırması, mesken arzını bollaştırması ve kentsel görüntüyü olumluya dönüştürmesine ilaveten, söz konusu etkilerin toplumsal algılamada derhal yansıma bulması açılarından siyasal erkin tercih ettiği bir üretim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında inşaat sektörünün carî açığa olumlu katkıda bulunmaması bir tarafa, hatta açığı artıracak etki oluşturması, teknik bir konu olarak kamuoyundan gizlenebilmekte ve salt görüntüsel parlaltılar ortalığa saçılmaktadır.

Her üretim gibi, inşaat sektöründe gerçekleştirilen üretimin de bireylere ve topluma yarar sağlaması söz konusu olduğu gibi, kaynakların

alternatif kullanımının dikkate alınmasıyla ekonomiye çeşitli kanallardan yük yıktığı da açıktır. Herhangi bir sektördeki üretimin faydasını ve fayda karşılığında ortaya çıkan maliyeti müşterek bir değerle ölçmenin yolu, üretimin maliyetinin dikkate alınmasıdır. Diğer bir deyişle inşaat sektöründe gerçekleştirilen üretimin maliyeti ne kadardır ve bu maliyeti kim ya da hangi kurum hangi yöntemlerle karşılamaktadır, meselesi bir maliyet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu soru gündeme geldiğinde, ABD'deki uygulamadan bildiğimiz ünlü ipotek karşılığı kredi, genel bilinen adı ile mortgage ve bu süreçte hem ABD'de başgöstermiş olan finans krizi, hem de finans krizini izleyen ve ABD dışına sıçrayan reel sektör krizi aklımıza gelmektedir. ABD ileri düzeyde kapitalistleşmiş bir ülke, buna karşın Türkiye geç kapitalistleşen bir ülke olmakla beraber, finansal kapitalist krizlerin her iki ekonomide de benzer nedenlerden ortaya çıkıyor olması şaşırtıcı olamaz!

Özellikle gelişmiş ve hızla gelişen kentsel alanlarda ipotek karşılığı bina yapımının ekonomik anlamı, hızla büyüyen kentsel rantların finans alanına aktarılması ve böylece finansal varlıkların şişirilmesine yol açmasıdır. Ancak, finansal alandaki doymak bilmeyen açlık, şişirilen rantların artış hızının çok üzerinde olduğu gibi, yükseliş hızı giderek yavaşlamak zorunda olan rantların sınırına gelindiğinde, tipik kapitalist kriz durumu olan, arzı artan ürün karşısında piyasa kapasitelerinin yetersiz kalması durumu ortaya çıkacaktır. Nitekim, yükselen binalara olan talepteki görece zayıflama satış fiyatlarında gerilemeye ve/veya çeşitli satış kolaylıklarının devreye sokulmasına yol açmaktadır.

İpoteğe dayalı kredi alanı, reel sektördeki sıkışıklıklar ve güvensizlikler nedeniyle reel sektöre akmayan kredilerin yönelebileceği uygun ve güvenli ortam olarak değerlendirilir. Zira, kredi karşılığında somut bir ekonomik varlık vardır ve bu somut varlığa yönelik ciddi bir talep söz konusudur. Bu durum, ABD'deki duruma benzer biçimde, varlık fiyatlarında başlangıç dönemlerinde, piyasa talebi göstergelerine dayalı olarak şişkinlikler yaratarak; varlıkların finansal değerlemelerinin yapay olarak yükselmesine neden olur. Önemli bir bölümü ile kentsel rantların parasal görüntüsü olarak algılanabilecek olan söz konusu finansal şişkinlikler doğal sınırına yaklaştıkça, varlıkların finansal değeri hâlâ yükseliyor görüntüsü verebildiği halde, gerçek değerinin artış hızı yavaşlar, hatta bir

Kömür hammalları 1872

noktadan sonra durağanlaşır. Çünkü, rant alanları artık tüketilmiştir. Ancak, bu reel durumun finansal kesim tarafından algılanması ve kavranması zamana yayılı olarak gerçekleşir. Rant alanlarının tükenmesi ile bu durumun finansal alan tarafından algılanması ve ona göre politikalar geliştirilmesi arasında geçen zamanın uzunluğu ve bu zaman süresi içinde gerçekleştirilen işlemlerin hacmi, yaşanacak potansiyel krizin şiddetini oluşturan ilk tetikleyici işlevi görür. Kriz bir kere başladıktan sonra yaşanan panik, krizi gerçek boyutundan daha da derinleştirir.

İstanbul ve benzeri büyük kentlerdeki özel ve kamu yapımı binaların farklı cesametleri kentsel rantların giderek yavaşlayan artış hızını maskeleyecek şekilde planlanıp gerçekleştirilmektedir. Özel yapım inşaatların mesken tipi kullanıma hiç de uygun olmayan çok katlı binalar şeklinde

yükselmesi, bir alandaki rantın olabildiğince çok kişiye bölüştürülerek, birey başına rantı maliyete eşitlemenin ötesinde aşırı kâr elde etme amacına yöneliktir. Rant alanlarını finansal istaha uygun şekilde büyütebilmesi için, oluşmuş olan rant alanlarına ilaveten yeni rant alanları açma yoluna gidildiği de görülmektedir. Gerek binalar yüksek tutularak gerekse yeni rant alanları yaratılarak rant alanlarının genişletilmesinin diğer bir işlevi de potansiyel dönüşsüz ipoteklerden oluşacak zararların minimize edilmesidir. TOKİ tarafından yapılan kamusal bina inşaatlarının görece az katlı olması da, kredi yanında kamusal destekler kullanıldığından, finansal sektörün risk alanından kaçınmaya yöneliktir. Böylece, hem özel hem de kamusal fonlar kullanılarak siyasal erkin görüntüsel amacına yönelik olarak gösterişli işler yapılmış, hem de ekonomide belirli bir canlılık yaratılmış olmaktadır.

Güneş şemsiyeli kadın 1886

İktisadî açıdan bir işlemin ya da ürünün maliyeti, o işlem ya da ürüne ödenen bedelin alternatif alanlarda kullanılması ile yaratılacak potansiyel değerden vazgeçme bedeli şeklinde ele alınır. Başka bir deyişle, İnşaat sektörüne tahsis edilen kaynakların başka alanlarda kullanılması halinde ekonomiye sağlanacak olan, ancak feda edilmiş yararlar inşaat sektörünün ekonomiye yığdığı gerçek maliyeti ifade eder. Konuya böyle yaklaşım yaptığımızda, bina inşaat sektörüne yapılan yatırımlar diğer sektörlerle yapılacak alternatif yatırımlarla şu ölçütlere göre karşılaştırılır: istihdam olanakları ve istihdamda sağla-

nan devamlılık, milli gelire yapılan bir seferlik ve devamlı katkılar, dış ödemeler dengesi üzerindeki etkiler, teknoloji geliştirme ve ekonomik verimlilik üzerindeki etkiler. İnşaat sektöründe sağlanan istihdam devamlı olmayıp geçicidir. İnşaat sektörünün hemen her ekonomide boyutu hem küçüktür hem de milli gelire yapılan katkıda devamlılık yoktur. Nitekim Türkiye'de de inşaat sektörünün milli gelirdeki yeri % 5 - 7 dolaylarındadır. Kaldı ki, bu oranın içinde ekonomik verimliliği yükseltecek alt-yapı yatırımları da bulunmaktadır. Bina inşaat sektörü dış ödemelere yük bindirmekte, döviz sağlama olanağı yaratmamaktadır. Keza bina inşaat sektöründe genel ekonomik verimliliği yükseltecek ciddi teknolojik atılım söz konusu değildir. Ancak, genelde inşaat sektörü, özellikle de bina inşaatları kısa dönemde ve görüntülü olarak siyasal erke prim sağlar. Onun ötesinde, özel kesim inşaatları finansal alanı kullandığı derecede, kredi bolluğuna bağlı olarak, ekonomide canlılık yaratır. Bu sebeplere bağlı olarak, özel kesim marifetiyle girilen inşaat işleri siyasal açıdan tasvip görür ve destek alır.

Türkiye'de büyük kentlerde yaşanan ipoteğe dayalı kredi mekanizması ile girilen inşaat faaliyetlerinin ABD'dekine benzer bir finans krizine yol açabilme potansiyelinin iki nedenden dolayı söz konusu olmadığı ileri sürülebilir. Birincisi, ABD finansal krizi tüm ekonomilere olduğu gibi Türkiye'ye de bazı dersleri vermiştir. O nedenle ki, Bakanlar Kurulu'nun yanında, özellikle de Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı ile Bankalar Birliği ciddi bir hesaplaşma, hatta çatışma içindedir. Kredilerin hesapsız ve öngörüsüz büyümesi gerek Merkez Bankası gerekse ilgili bakanlığın dikkatini çekmekte ve zaman zaman bankalar uyarılmakta, hatta ceza tehdidi altında tutulmaktadır. Merkez Bankası'nın son kararları bu yolda atılmış ciddi uyarı adımı olarak düşünülmelidir. Biraz umutlu olmak için ikinci neden de, özellikle özel sektör mesken inşaatlarında satılma süreci yavaşladıkça, bu durumun tedricen satış fiyatlarına yansıyor ve bu gösterge altında, bankaların ipotekli varlığın değerlemesinde daha gerçekçi davranmalarına yöneliyor olabileceğinin fazla düşük olmamasıdır. Zira, bankalarımız henüz ABD ve ileri ülke bankalarının uygulamalarına ayak uyduramamakta; varlığa dayalı kağıt ihracı gibi aşırı finanslaşma ve finansal kuruluşları birbirine bağlayan mekanizmaları devreye sokamamaktadır.

Eğitim sorununa Marksist bakış

Cemal Candaş

Kapitalist toplumdaki mevcut eğitimin insanı geliştirmek ve özgürleştirmek yerine köleleştirdiğini, yaratıcılığını engellediğini, bu nedenle de okula ve zorunlu eğitime hayır demek gerektiğini belirten bir yaklaşım anarşist bir bakış açısının ürünü olsa da incelemeye değer.

Eğitim konusunda dünyada ve ülkemizde farklı boyutlarda da olsa devasa sorunlar yaşanıyor. Dünya nüfusunun çok önemli bir bölümü halen okuma yazma düzeyinde bir eğitimden bile yoksun. Bilim ve teknoloji alanında olsun, ekonomik yaşamda olsun başı çeken ülkelerde dahi eğitim konusundaki sorunlar aşılabilmiş değil. Ekonomik ve sosyal yaşam açısından bu ülkelerle kıyaslanamayacak durumda olan ülkemizde eğitim alanında yaşamakta olan sorunlar çok daha büyük boyutta.

Eğitimin böyle sorunlu bir alan olarak kalmasının nedeni nedir? Eğitim, başarılması

mümkün olmayan bir hizmet özelliği mi taşıyor? İnsanlığın bu alandaki bilgi ve deney birikimi mi yeterli değil? Yoksa eğitim yöneticileri bu sorunları aşabilecek beceriye sahip değil mi? Eğitim, toplumun her kesimini yakından ilgilendirdiğine göre niçin halen büyük insan topluluklarının temel sorunlarından biri olarak varlığını sürdürüyor?

Yukarıdaki sorulara verilecek yanıtlar, yanıt verenin dünyaya -dolayısıyla eğitime- bakış açısına göre değişik olacaktır.

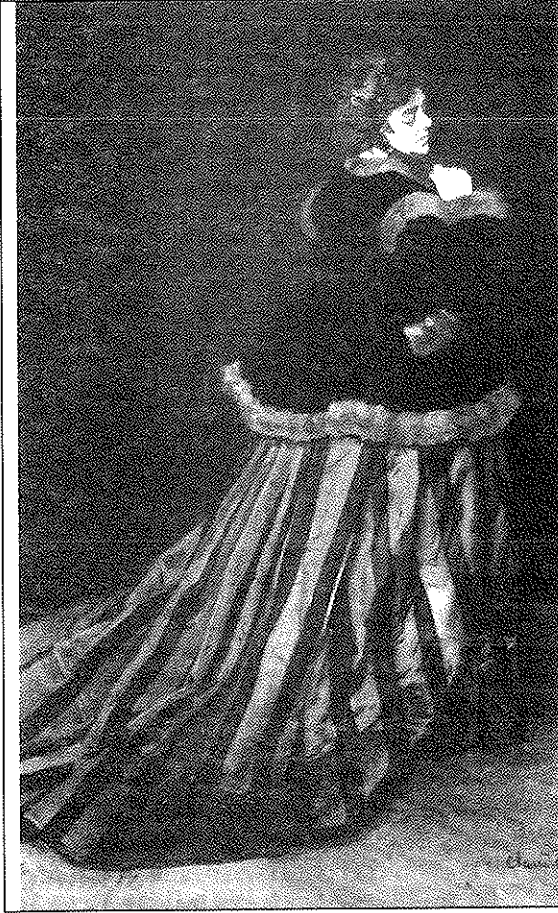
Eğitimin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği antik çağdan beri değişik düzeylerde insanların yanıt aradığı bir soru olarak varlığını sürdürüyor. Bu yazıda tüm bu tartışmalardan söz edebilmek olanaksız. Onun için aşağıda eğitim konusuna marksizmin yaklaşımı ve bu kapsamda kapitalist sınıfların sözcülerinin bu konudaki dikkat çekici tutumları ele alınacaktır.

Marksizmin eğitim konusunda genel yaklaşımı

Sosyalist pedagojik düşünce Rönesans döneminde oluşmaya başlamıştır. Thomas Morus (1478-1535) her toplum üyesine çalışma zorunluluğu getirilmesi ve zihinsel iş ile bedensel iş arasındaki zıtlığın kaldırılmasını istemiştir. Yüzyıl sonra Campanella yazdığı "Güneş Devleti" (1602) adlı eserinde sosyalist ütopyasını dile getirmiş, genel dersten, kadın ve erkekler için eşit eğitimden, işin insan için öneminden, avare dolaşmanın olmadığı bir toplumdan söz etmiştir. Fransız burjuva devriminden sonra Fransa'da Saint-Simon ve Charles Fourier ile İngiltere'de Robert Owen'in önemli sosyal reform projeleri önerdikleri görülmektedir. Fakat genel

Bahçede kahvaltı-1865/1866

Camille yeşil elbisesiyle 1866

olarak eğitim sayesinde toplumu dönüştürmeyi ve ideallerindeki sosyalist dünyayı bu yolla kurmayı düşledikleri için bu projeleri ütopyayı aşamamıştır. Ütopik sosyalistlerin dile getirdiği herkes için eşit genel eğitim, eğitimle işin birleştirilmesi ve eğitimde jimnastiğin önemi konuları sosyalist pedagojinin temelini oluşturmuştur. Engels, "Kuramsal Alman sosyalizmi Saint-Simon, Fourier ve Owen'in tüm fantezi ütopyalarına karşın, tüm zamanların en iyi kafaları olan, doğruluklarını şimdi bilimsel olarak kanıtladığımız sayısız şeyi önceden kestiren bu üç adamın omuzları üzerinde durduğunu asla unutmamalıdır." demektedir.(1)

Marksizmin kurucularının eğitim konusundaki temel hareket noktası insanın tüm yönlü gelişmesidir. Bireyin tüm yönlü gelişmesi ancak üretim etkinliği sayesinde gerçekleştirilebilir. Bundan dolayı iş ile eğitim birbirinden ayrılamaz. Eğitimde zihinsel ve pratik işin yanı sıra beden eğitimi de önemlidir. Eğitim, bireyin doğuştan getirdiği tüm potansiyelleri ortaya çıkarmayı ve geliştirmeyi hedeflemelidir. Bu sayede her bireyin ilgi duyduğu farklı işlerde çalışabi-

lecek beceriye sahip olmasıyla zihinsel emekle kol emeği arasındaki ayırım da zaman içerisinde ortadan kalkmış olacaktır. Bu eğitim, toplumu oluşturan tüm bireylere sunulan genel bir hizmet olmalıdır. Eğitimin hedefi sadece toplumsal üretimi artırmak ve buna koşut olarak bireyleri meslek sahibi yapmak değildir. Komünist toplumu oluşturacak özgür bireyler, kişiliği tüm yönleriyle gelişmiş insanlardan oluşacaktır. Oysa kapitalist toplumda eğitim sadece burjuvazinin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde işgücünün yeniden üretimini hedefler. Kapitalist toplumda eğitim bireyin çok yönlü gelişimiyle ilgili değildir. Onun için de kapitalist sistem içerisinde insanı tüm yönlü geliştirecek gerçek anlamda bir eğitimin söz konusu olamayacağı açıktır.

Marks ve Engels, sosyalist pedagojinin yukarıda sözü edilen temel yaklaşımlarını her fırsatta dile getirmişler, politeknik eğitimi savunmuşlardır. Kilisenin ve devletin eğitim üzerindeki belirleyici rolünün kaldırılmasını, devletin herkes için bir hak olan eğitimle ilgili gerekli olanakları hazırlamak zorunda olduğunu fakat eğitimle ilgili her türlü kararın bu haktan yararlanan öğrenciler, aileler ve bu faaliyeti yürüten eğitimciler tarafından alınması gerektiğini belirttiler.

Lenin, marksizmin eğitim konusundaki yaklaşımı doğrultusunda sosyalist pedagojinin hayata geçirilmesi konusunda hem teorik hem de uygulamaya yönelik birçok katkılarda bulundu. Lenin'in önerileri doğrultusunda 1919 Martında yapılan VIII. Parti Kurultayında kabul edilen programda eğitimle ilgili temel ilkeler şöyle ifade edilmişti:

–Okul, burjuvazinin sınıf egemenliği aleti olmaktan çıkıp bu egemenliği ortadan kaldırma aracına dönüşmeli ve toplumun sınıflara ayrılmasını sonlandırmalıdır.

–Proleterya diktatörlüğü döneminde, yani komünizmi tamamen gerçekleştirmeyi olanaklı kılan koşullara hazırlanma döneminde okul, komünizm ilkelerini yaşama geçirmede yalnız yol gösterici olmamalı, aynı zamanda proleteryanın, komünizmi kesin olarak gerçekleştirmeye yetenekli olan bir kuşak yetiştirmek amacıyla emekçi kitlelerin yarı-proleter ve proleter olmayan katmanlarını ideolojik - örgütsel ve eğitsel etkilemesinde de yol gösterici olmalıdır.

Program şunları talep ediyordu:

* Okulu, toplumun sınıflara ayrılmasını tamamen ortadan kaldırma aracına, toplumun komünist yeniden düzenlenmesinin aracına dö-

nüştürmek

* Her iki cinsten çocuklara 17 yaşına kadar parasız genel ve politeknik eğitimi gerçekleştirmek

* Her iki cinsten çocukların anadillerinde ders görecekları birlik işokulu ilkelerini, mutlaka dünyevi olan ve dersin toplumsal - üretici işle bağlantısı olduğu ve komünist toplumun tüm yönlü gelişmiş üyesinin yetiştiği bir okulu gerçekleştirmek

* 17 yaşından büyük kişilerin genel politeknik bilgiler aktarmayla bağlantılı olan meslek eğitimlerini geliştirmek

* Yüksek öğrenim görmek isteyen herkesin, özellikle de en başta işçilerin yüksek okullara serbestçe girmelerini sağlamak

Yukarıdaki kararlar, marksizmin eğitim konusundaki insan odaklı yaklaşımının ilk uygulamalarını gösteren bir örnek olarak görülebilir.

Kapitalist dünyada eğitim

Kapitalist dünyada, Fransız burjuva devriminden sonra eğitimin, toplumdaki bazı zümrelerin çocuklarının yararlandığı bir hak olmaktan çıkıp gittikçe herkese tanınan bir hak haline dönüştüğü söylenebilir. Sanayi devrimi ile birlikte üretim araçlarındaki gelişmeler okuma yazma ve temel matematiksel işlemleri yapmayı zorunlu hale getirdiği için burjuvazi, çalışanların da eğitim almasının gerekliliğini fark edince eğitim hakkı yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Kent yaşamının karmaşık yapısı gereği tüketici olarak geniş yığınların da temel eğitim alması önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkınca burjuva devletler ilköğretimin zorunlu ve ücretsiz hale getirilmesi konusunda adım attılar. Bu durum toplumdaki varlıklı kesimlerin çocuklarının diğer kesimlerin çocuklarından daha iyi bir eğitim alması gerçeğini değıştirmedii. Yönetici sınıfların çocukları, eğitimin her türlü olanaklarından yararlanırken toplumun çok büyük bir bölümünü oluşturan çalışan ailelerin çocukları ancak niteleksiz bir temel eğitimle yetinmek zorunda kaldılar. Bu süreçte öncelikle erkeklerin ve kentte yaşayanların eğitimlerine önem verildiği, kapitalizm gelişip pazarlarını genişlettikçe kadınlara ve kır yoksullarına da temel eğitimin verilmeye başlandığı gözlenmektedir.

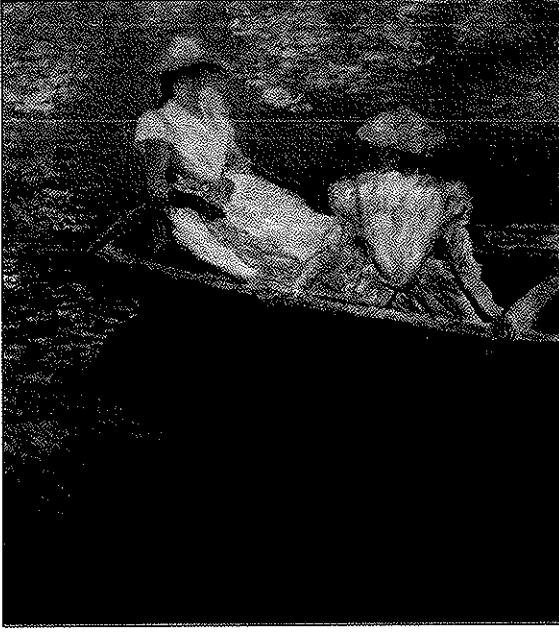
İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar bu alanda temel eğitime ve ihtiyaç duyulduğu ölçüde meslek eğitime öncelik verildiği gözlenmekte, eğitim konusunda gözle görülebilir bir sıçrama yaşanmadığı görülmektedir. Savaş sonrası sosyalizmin bir dünya sistemi haline gelmesi ve iki

Matem söğüdü 1918-1919

sistem arasındaki soğuk savaşın öne çıkmasıyla birlikte, özellikle uzay teknolojisinde Sovyetler Birliği'nin varmış olduğu ileri düzey, 1950'li yıllarda kapitalist dünyada mühendislik ve matematik eğitime önem verilmesine neden olmuştur. 1960'lı yıllarda kapitalist dünyada özgürlük talebiyle ortaya çıkan eylemler, eğitimde bireyin kişisel gelişimi ve kişiye özgü eğitim (Piaget) konularını öne çıkaran yeni yaklaşımların gündeme gelmesini sağlamıştır. Sosyalist sistemin o dönemde özellikle eğitim konusunda kazanğı başarılar(2) ve geniş kitleler nezdinde kazanmış olduğu prestij kapitalist dünyayı köşeye sıkıştırmakta, eğitim alanında yenilikler yapması konusunda zorlayıcı bir etmen olmaktaydı. Bu arada sosyalist sistemde de eğitim alanında çok önemli bir atılımın yaşandığı söylenemez. Özellikle işokulu ve politeknik eğitim konusundaki uygulamaların zenginleştirilmesi, bilim, sanat ve felsefe gibi insanın her yönlü gelişimini sağlayıcı eğitim faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi yerine, daha acil olarak görülen silahlanma ve geri kalmış üçüncü dünya ülkeleriyle dayanışma gibi konulara ağırlık verilmesi, eğitim konusunda bir ataletin yaşanmasına neden oldu. Bu kapsamda insan psikolojisi konusunda kapitalist dünyanın -özellikle ABD'nin- yapmış olduğu hamlelere karşı sosyalist ülkelerde bu konunun büyük oranda ihmal edilmiş olması çok dikkat çekicidir.

1980'li yıllarla birlikte kapitalizmin lehine sonuçlanan iki sistem arasındaki yarışma, eğitimde neoliberal eğilimlerin egemen olmasına neden olmuştur. Burjuvazi, eğitim, genetik ve özellikle beynin öğrenme süreçleri ile ilgili bilimsel gelişmeleri kendi eğitim politikalarını

Botta genç kızlar 1887

desteklemek üzere devreye sokmuş ve ihtiyaç duyduğu insan modelini yetiştirmede oldukça önemli adımlar atmıştır. Oysa bilimsel bilgi ve bulgular, insanın tahmin edilenden çok daha büyük bir öğrenme potansiyeline sahip olduğunu ve çok yönlü bir eğitimin (marksist eğitimin temel ilkesi) kapitalist işbölümüne uygun mesleki eğitime göre insanın doğasına çok daha uygun olduğunu göstermektedir.

Bu bölümde ülkemizdeki eğitimle ilgili gelişmelere ayrı bir başlık açmanın gerekli olmadığı açıktır. Her konuda olduğu gibi eğitim konusunda da Osmanlı Devletinin son dönemleriyle Cumhuriyet döneminde kapitalist dünyadaki uygulamalar zaman açısından biraz geriden de olsa takip edilegelmiştir.(3)

Günümüzde Marksist eğitim kuramı

Marksist eğitim kuramındaki gelişmelerden söz edilecekse öncelikle Brezilya asıllı halk eğitimcisi Paulo Freire'den başlamak yerinde olur. Freire "Ezilenlerin Pedagojisi" adını verdiği yaklaşımda ezilenlerin eleştirme, özgürleştirici eylemde bulunma ve özgürleşme olarak formüle ettiği bir çözüm önermektedir. Freire'ye göre ezilenlerin, öncelikle yaşadıkları nesnel durumu idrak etmeleri için kendilerinin katıldıkları ve kesin söz sahibi oldukları bir eleştirici süreci gerekir. Bu süreçte kimsenin ezilenlere yol göstermemesi, akıl vermemesi veya herhangi bir program dayatmaması önemlidir. Çünkü ezilenler soruları tartışarak eleştirici yapma ve içinde yaşadığı nesnel durumu idrak et-

me becerisine sahiptir.

Sadece nesnel durumu idrak etmek yetmez, bu durumu değiştirip dönüştürmek için özgürleştirici bir eylem içerisinde bulunmak gerekir. Ezilenlerin özgürleştirici bir eyleme katılmaları için öncelikle eleştirici sürecine etkin bir şekilde katılmaları gerekir. Freire'e göre, ezilenlere özgürlük bilinci başkaları tarafından aktarılamaz. Özgürlük bilinci ve özgürleştirici eylem ancak ezilenlerle birlikte oluşturulabilir. Ezilenler için değil, ezilenlerle birlikte. Eğitimci ile ezilenler arasında mutlak bir diyalog olması gerekir. Eğitimci, ezilenlerden öğrenmeye hazır olmalıdır.

Paulo Freire, marksizmin yanında varoluşçu felsefeden hatta hırsyanlıktan etkilenmiş bir eğitimcidir. Ama eğitim konusundaki görüşleri toplumsal yapıda radikal dönüşümleri gerektirdiği için devrimcidir. "Ezilenlerin Pedagojisi" 1970'li yıllarda Güney Amerika'da özellikle köylülerin devrimci mücadelesi sırasında kazanmış olduğu ünle dünyada kendisinden söz ettirmeyi başarmıştır.(4)

Marksist eğitim kuramının son dönemdeki önemli oluşturmalarından birisi de Althusser'dir. Althusser'e göre kapitalist toplumda eğitim, işgücünün yeniden üretiminin yanı sıra devletin ideolojik aygıtıdır. Althusser, bu düşüncesini "Okul, öğrencilere, yönetici ideolojiye boyun eğmelerini sağlamak için bir sürü beceri öğretir." diyerek özetlemektedir.

Althusser'in izleyicisi olan bazı eğitim kuramcılarının düşüncelerini de şöyle özetleyebiliriz:

"Kapitalist toplumlarda eğitime yapılan yatırımlar her zaman esas olarak sermaye birikimine ve egemen ideolojinin yeniden üretilmesine hizmet etmiştir." (Frankel)

"Okullar için bilginin seçimi ve düzenlenmesi ideolojik bir süreçtir. Bu süreç belirli toplumsal sınıf ve grupların çıkarlarına hizmet eder. Ancak bu, okullarda öğretilecek bilginin tümüyle yönetici sınıfın fikirlerinin baskıcı ve doğrudan bir tarzda dayatıldığı sürecin bir yansıması olduğu anlamına gelmez. Aksine kültürel aşılama süreçleri dinamiktir. Egemen kültürle alt/tabii kültürler arasında sürekli bir çatışma ve çelişkiyi yansıtır. Egemen denetim, bu süreçte, egemen grupların söylem şemsiyesi altında olmak üzere daha az güçlü olan grupların bilgi ve görüş açılarını da kendi düşünceleri içine özümseyerek sağlar" (Apple ve Smith)

Eğitim kurumları meşruiyet sürecine doğrudan katılır. Okullar yakından ilişkili olduğu ekonomik ve toplumsal oluşum ve ideolojileri

Saint Simeon caddesi-1864

meşrulaştırırken içinde yer aldıkları sistemin/düzenin temel dayanaklarından biri olarak önemli bir işlev görmüş olur.(K.İnal)

Meşrulaştırma sürecinin asıl amacı, alternatif bir toplumsal düzene ilişkin bilincin yaygınlaşmasını yönetici sınıfın egemenliğini sürdürerek/koruyarak önlemektir.(Miliband)(5)

Marksist Eğitim kuramındaki gelişmeler ele alınırken özellikle "Marksist Eğitim Kuramı ve Radikal Pedagoji" kitabının yazarı Glenn Rikowski'den söz etmek yerinde olacaktır. Rikowski'nin, işgücünün yeniden üretiminin kapitalistler için ne kadar yaşamsal olduğunu ve aynı zamanda işgücünün, asıl sahibi olan emekçiler açısından ne denli büyük bir silah olduğunu açıkladığı sözleri şöyledir:

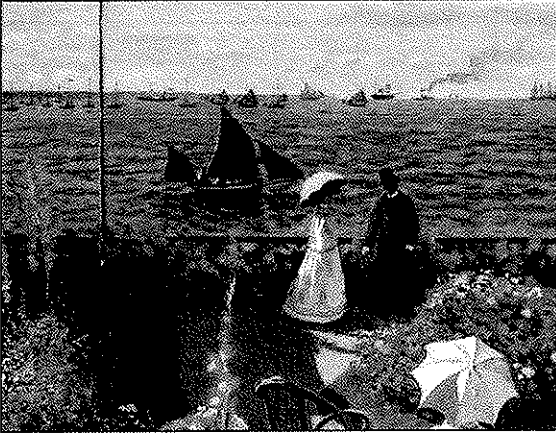
"İşgücünün kapitalist emek süreci içerisinde emeğe dönüşmesi değer yaratır. Bu değer bir kısmı işçilerin kendilerinin ve ailelerinin yani

geleceğin emekçilerinin toplumsal yeniden-üretimi için aldıkları ücretlerde temsil edilir. Oysa çalışma gününün belli bir noktasından sonra, ya da diğer çalışma döneminde işçiler ücretin temsil ettiğinin üzerinde değer yaratırlar. Bu ödenmeyen ücrettir ve karşılığında artı-değeri, sermayenin birinci varlık biçimi olan değeri üretir. Artı-değer üreten emek, sermayeyi büyümesiyle birlikte mümkün kılan emektir. Artı-değerden vergiler, kira ve diğer kesintiler çıkar. Bundan geriye kalan herşey kâr şeklinde temsil edilir ve sermaye sahiplerini motive eden şey budur. Metalarda depolanan değer, ürünlerin satışıyla realize olur.

Bu tahlilde tüm artı-değer ve kâr üretim süreci, işgücüne kadar geri götürülebilir. İşçiler özel metalarını, işgücünü bir süreliğine işverene satar ve karşılığında bir ücret alırlar. Oysa, sermaye temsilcileri (müdürler, şirket sahipleri, şirketlerin hisse sahipleri) emek verimliliğiyle yani işgücünün niteliğiyle (ulusal, sektörel ve tekil sermaye açısından) ilgilidirler. Diğer her şey eşitse, işgücü niteliği ne kadar yüksek olursa o kadar fazla değer üretilir ve artı-değerin üretildiği noktaya o kadar erken erişilir. İşgünü, hafta, vb. içerisinde (ücretin temsil ettiği değeri üreten) toplumsal olarak gerekli emekle (artı-değer üreten) artı-emek arasındaki çizgi ikincisi lehine kayar.

Bunun gösterdiği şey sermayenin toplumsal evreninin varlığı, sürdürülmesi ve büyümesinin işgücüne, işçilerin mülkü olan o eşsiz metaya bağlı olduğudur. Bu meta emekçinin şahsında bulunduğu göre, potansiyel olarak düşman bir iradenin egemenliği altındadır. İşçiler emek süreci içerisinde bu kıymetli metayı çeşitli miktarlarda büyültmeye karar verebilirler. İyi niyeti geri çekmeye karar verebilirler. Kapitalist toplum yapısı, devlet zoruyla işgücünü çeşitli şekillerde burjuvaziye teslim etmeye zorlasa da, bir süreliğine kapitalist emek süreci içerisinde bireysel (örn. çalışmayı reddetme, devamsızlık vb.) ya da toplu olarak emek güçlerini hiç kullanmamaya (örn. grev) karar verebilirler.

Böylece, kendisinin [yeniden-] üretilmesi ve sürdürülmesi için gerekenden daha büyük bir değer elde etme kapasitesine sahip olan ve harcanması değer ve artı-değer yaratılmasının ve sermayenin toplumsal evreninin sürdürülmesinin temeli olan tek meta, emekçinin şahsına dahil ve onun parçası olan bir metadır. İşgücünü sermayenin en zayıf halkası yapan şey budur. İşçiler değer, artı değer, bundan da sermaye yaratan güce sahiptir. O yüzden, toplu olarak de-

Saint Adresse'de bir balıkçı terası 1867

ğer üretimini gerektirmeyen bir biçimde zenginlik üretmeye karar verebilecekleri gibi bunu yok edebilecek güce de sahiptirler."(6)

Rikowski, kapitalist sınıflar arasındaki temel çelişkiyi bireyin kendi öz varlığı içerisinde de "sermaye" ve emek ikilemi olarak yaşadığını belirtmektedir. Burjuvazi için yaşamsal öneme sahip işgücünün meta olarak gerçek sahibi olan bireyin, tam da bu gücünü hareket noktası olarak alması gerektiğini önermekte, radikal pedagojiyi bu düşünce üzerine yapılandırmaktadır.

Eğitim sorununda temel belirleyici nokta "daha çok sermaye oluşturması için işgücünün verimliliğinin artırılması mı, yoksa işgücünün gerçek sahibi olan bireyin doğuştan getirdiği potansiyellerin tüm yönleriyle ortaya çıkarılıp geliştirilmesi mi?" sorusudur.

Ayrıca şunu da belirtmekte yarar var. Günümüzde işverenler, işe alımlarda sadece işgücü verimliliği açısından iyi yetişmiş olmanın yanı sıra iş yeri koşullarına "uyum" konusundaki tutumları da ölçüt olarak kullanılmaktadırlar. Yani emekçinin sadece mesleki eğitiminin istenilen ölçüde olması yetmiyor, zihinsel ve duygusal olarak da kendisine sunulan çalışma koşullarına "uyum" sağlayacak şekilde eğitilmiş olması bekleniyor. Emekçiye şu dayatılıyor: Hem çok üreteceksin hem de etliye sütlüye karışmayacaksın!

Geniş kitleler arasında şimdilik çok taraftar bulamamamasına rağmen eğitim konusunda burada sözü edilmesi gereken radikal eğilimlerden birisi de "okul"u ve "zorunlu eğitim"i reddeden yaklaşımdır. Kapitalist toplumdaki mevcut eğitimin insanı geliştirmek ve özgürleştirmek yerine köleleştirdiğini, yaratıcılığını engellediğini, bu nedenle de okula ve zorunlu eğitime hayır demek gerektiğini belirten bu yaklaşım anarşist

bir bakış açısının ürünü olsa da incelemeye değer.(7)

Sonuç olarak

Eğitim, bir üstyapı kurumu olarak içinde bulunduğu toplumun ekonomik ilişkilerine göre yapılandırılır. Sınıflı toplumlarda eğitim, egemen sınıfların çıkarlarına ve ihtiyaçlarının karşılanmasına hizmet eder. Bu anlamda eğitimin işlevlerini şöyle sıralayabiliriz:

-Toplumsal üretimin artırılması için gerekli olan işgücünün yeniden üretilmesi

-Devletin ve onu oluşturan sınıf ve zümrelerin ideolojisinin geniş kitlelere aşılması ve mevcut düzenin sürdürülmesi

-Sistemin kendisinin ve uygulamalarının tüm yurttaşlar indinde meşruiyetinin sağlanması

-Geniş kitlelerin sistem adına denetlenmesi ve yürürlükteki sistem etrafında bütünleşmenin sağlanması

Yazının giriş bölümünde sözü edilen eğitim sorunları ile ilgili sorulara yanıt vermeye çalışırken, yanıt veren kişinin hangi toplumsal sınıfın yanında saf tuttuğunun ne kadar belirleyici olduğu aşıkardır. Eğitimin görülen devasa sorunlarının kim için, ne ifade ettiği önemlidir. Emekçiler için sorun olan birçok şey, burjuvazi için hiç de sorun teşkil etmemektedir. Hatta yaşanan bu sorunların yaratıcısı bizzat burjuvazidir. Burjuvazi bu sorunların varlığı sayesinde yaşayabilmektedir. Aslında bu sorunları yaratan nesnel ortam, onları var etmektedir.

Eğitimin gerçek anlamda demokratikleşmesi, ancak sınıfların ortadan kaldırılmasıyla olanaklıdır. Sınıfsız ve sömürsüz bir toplumda birey - dolayısıyla toplum- gerçek anlamda gelişme ve kendini her yönüyle ortaya koyma, kısacası gerçek anlamda özgürleşme fırsatı bulabilir. Bu durum, sınıflı toplum var diye egemen sınıflardan demokratik eğitim hakkının talep edilme-yeceği anlamına gelmez.

KAYNAKÇA:

- 1) Fyodor Korolyov, Lenin ve Eğitim (Çev: Tahsin Yılmaz, Sorun Yayınları, 1989)
- 2) Vasili Suhomlinski, Eğitim Üzerine (Çev: Ali Özdoğan, Sorun Yayınları, 2003)
- 3) Server Tanilli, Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?, Say Yayınları, 6. basım, İstanbul-1992)
- 4) Paulo Freire, Ezilenlerin Pedagojisi (Çev: Dilck İattatoğlu, Ayrıntı Yay, 2010)
- 5) Kemal İnal, Eğitim ve İktidar, Ütopya Yayınları, Ankara-2004
- 6) Glenn Rikowski, Marksist Eğitim Kuramı ve Radikal Pedagoji (Çev: Cumhur Atay, Kalkedon Yayıncılık, 2011)
- 7) Catherine Baker, Zorunlu Eğitime Hayır! (Çev: Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yay, 2006)

AKP'nin çılgın projesi

Yavuz Alogan

AKP'nin devleti ele geçirirken yarattığı ayrışma iç savaş cephelerini kesin çizgilerle belirlemiştir ve çatışma kaçınılmazdır. Tarihte görülen bütün iç savaşların tartışılmaz önşartı, ülkedeki silahlı güçlerin kendi içlerinde bölünerek toplumdaki muhalif kutuplara doğru çekilmeleridir.

S eçim kampanyalarında siyasal partiler beyannameleri ve propaganda söylemleriyle oy istedikleri insanları çocuk yerine koyarlar. Seçim döneminde düzen partilerinin liderleri bol keseden atan aile reisi, meydanlara doluşup onları alkışlayan insanlar ise henüz ergenliğe ulaşmamış çocuk rolündedir.

Türkiye'de ilk seçimlerin 1877 yılında yapıldığı, uzun kesintilere rağmen halkın oy verme tecrübesine sahip olduğu dikkate alındığında, seçimlerin bir müsamere, tuluat, karagöz-hacivat ve hamaset gösterisi olma özelliğini açıklamak daha da zorlaşır. Burada, isyan geleneği olmayan, devletten ve hükümetten bağıni koparıp kendi öz-örgütlerini oluşturma deneyimi edinmemiş, askeri diktatörlükler ve sıkıyönetimlerle sindirilmiş bir halkın seçim dönemlerinde kolayca kandırılabilmesi, çocuklaşması üzerine uzun çözümlemeler yapmaya gerek yok. Ancak siyasetçinin pervasız palavralarının, halkın o palavralara göre oy verebilecek bir bilinç ve algı düzeyine sahip olmasıyla ilişkili olduğunu belirtmek gerekir.

Seçim kampanyaları muazzam paraları gerektirir. Satın alınmış basın yayın organları ince bir propagandayla kendi iktisadi çıkarına en uygun siyasi partiyi desteklerler; davul zurna sesleri göğe yükselir, bayraklar dalgalanıp bildiriler konfeti gibi yağar; liderler çok farklı bir ışık altında, ortada kurtarılacak bir şey olmasa da birer kurtarıcı gibi parlatılırlar. Seçim kampanyaları, eşitsiz, adaletsiz, yanıltıcı ve gerçeklerin çarpıtıldığı bir itişme alanında sürdürülür.

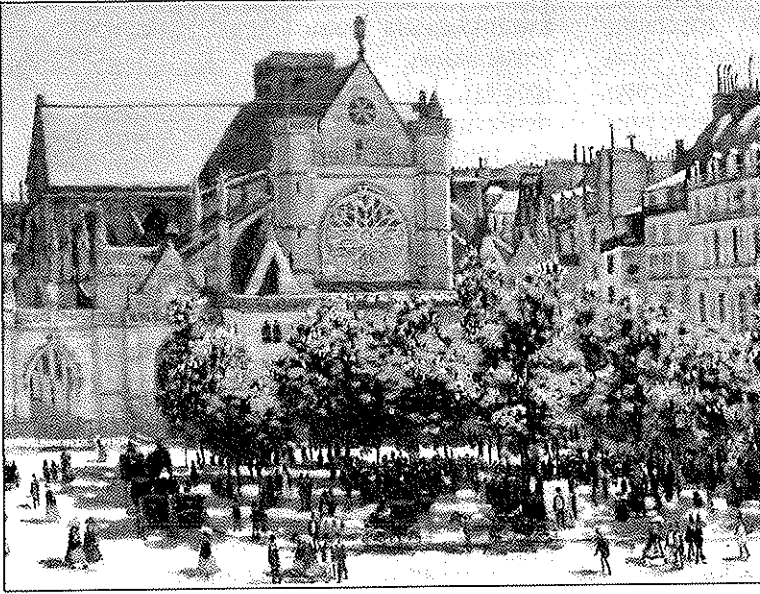
Bugünün dünyasında o alana, etnik ve dinsel bir zemine dayanmadan, çözümlemelerle, fikirlerle, broşür ve bildirilerle, aidat paralarıyla giriyor ve insanların izanına ve vicdanına hitap etmeyi düşünüyorsanız, hiçbir şey yapamazsınız; sizden önce birileri kapıları çalmış, yeni

Bahar çiçekleri arasında kadın-1865

doğanı altın takmış, sünnet ve düğün törenlerine nezaret etmiş, bir torba mercimek, bir buzdolabı falan bırakmış ya da bir iki etnik ve dinsel işaret ve simgeyle çoktan işi bitirmiş olabilir. Baraja yaklaşmanız, derdinizi anlatmanız, insanların idrak alanında bir etki yaratmanız mümkün olmaz. Ancak mevcut yasalar ve kurallar içinde size ayrılan küçük ve dikkatle denetlenen bir bahçe içinde oynamanıza izin verilir. Ciddi siyasi analizler yapmanıza, ittifaklar kurup stratejiler belirlemenize, "seçimlerde tavrımız" başlıklı bildirgeler çıkarmanıza karışmazlar. Bir yolunu bulup birkaç değerli insanı ittifaklar ve cepheler içinde meclise sokmaya kalkışırsanız, bu kez karşınıza YSK dikilir, sizi veto etmeye, yasaklamaya, kitlenin önüne çıkıp derdinizi anlatmanızı engellemeye çalışırlar. Toplantı tutanaklarını eksik gönderdiğinizi, ananızın kızlık soyadını yanlış yazdığınızı söyleyip; kadınlardan askerlik belgesi talep eder, seçilmek şöyle dursun hiçbir hakka sahip olmadığınızı iddia ederler.

Kendinizi onların arabasına bağlayarak belki biraz görünür olabilirsiniz. Bu durumda afişlerinizi belediye kamyonlarıyla götürüp asarlar;

Saint Germain kilisesi 1867

bildirilerinizi ve bayraklarınızı bedava basarlar. Fakat bu da geçicidir. Bu yolla sadece bir üst bahçeye terfi etmiş olursunuz. Kullanım değerinizi konjonktürün imkânları ve zamanla sınırlıdır. "Yetmez ama evet" olayında olduğu gibi, rezil olduğunuzla kalırsınız. Kendiniz hiçbir şeye yetmezsiniz, sadece "evet" demiş olursunuz.

Faşist Eğilimler ve Toplumun Parçalanması

AKP'nin seçim beyannamesinden türettiği söylem kulağa bir fuar ya da panayır ilânı gibi gelmektedir: yeni şehirler, devasa köprüler ve tüneller, ışık ve ses gösterileri, "ileri demokrasi", çılgın projeler vb. Son dönemecine giren Kürt sorununda "sivil itaatsizlik kampanyası" bütün Ortadoğu'yu kaplayan bir isyan ve savaş dalgasıyla birleşirken önde giden 2200 Kürt eylemcinin, 34 general, 164 subay ve çok sayıda gazetecinin cezaevlerinde yargılanmayı beklediği; uluslararası finans kuruluşlarının (sizi stratejik kullanım değerinizden ötürü şu ana kadar suyun yüzeyinde tutmayı başardık, lâkin) "ekonominiz fazla ısındı, biraz soğutmazsanız zora girersiniz," diye uyarıda bulunduğu; her sivil toplum kuruluşunun kendine göre bir anayasa taslağı hazırladığı, ancak yeni bir anayasanın ne hazırlanma yöntemi ne de içeriğiyle ilgili gerçekçi ve uygulanabilir bir mutabakatın olduğu bir ortamda yazılan beyanname, mevcut bütün sorunları görmezden gelerek, Cumhuriyet'in 100. yılında, yani 2023 yılında "Yıldız" gibi parlayan bir Türkiye hedefiyle, cehennemin kapısında

cennetin yıldızlarını vaat ediyor.

İnsan bazen bir şey yazdığında, yazdıklarını tanımlama ihtiyacı duyar ve metnin amacına ilişkin en gerçekçi yorumu peşinen önlemeye çalışır. Nitekim Başbakan da beyannamesini sunarken, Kasımpaşa tarzında bir tanımlama yapma ihtiyacı duyuyor: "Bu beyanname, 'dostlar alışverişte görsün' niyetiyle, ya da vitrin düzenlemek, laf kalabalığı yapmak, orta sahada top çevirmek gayesiyle hazırlanmış bir beyanname değildir." Aslında, tam da öyle bir beyannamedir. AKP'nin beyannamesi stadyumun temelleri çatırdarken orta sahada top çevirmekte, bu arada Başbakan "çılgın proje"den vb. söz etmektedir.

AKP'nin çılgın projesi aslında devletin bütün kurumlarını ele geçirerek toplumu tam bir hegemonya altına almaktan ibarettir. "Çılgın proje" ihtiyacı üzerinde de özellikle durmak gerekir. Bir kere "demokrasi" adını hak eden rejimlerde, seçimle gelip gitme taahhüdünde bulunan iktidarların yirmi yıllık bir perspektif içinde "çılgın proje" tasarlamak gibi bir hakları ve yetkileri olmaz. "Çılgın proje"ler ancak faşist rejimlerde ya da hegemonik güçler tarafından tasarlanabilir. Beyannamede yer alan, "BÜYÜK ekonomi," "GÜÇLÜ toplum," "MARKA şehirler," "LİDER ülke" gibi ifadeler de faşist rejimlere özgüdür. Burada küreselleşmenin değerleri hegemonya arzularına karışmakta ve AKP tarzı küreselleşme-meci-millî görüşü-muhafazakâr-liberal ve alt-empyralist tuhaf bir karışım, gerçek bir "ucube" ortaya çıkmaktadır.

Bu karışımın modern (devrimci olmasından vazgeçtik) sendikalarla yer yoktur. AKP, devleti bir şirket (Erbakan "garson devlet" derdi) emekçi kitleleri ise fakir-fukara-garip-guraba olarak görmekte; "sosyal devlet"i cemaat vakıflarında cisimleşen bir hayır-hasene müessesesine; onurlu, hak sahibi yurttaşı "müşteri"ye, sıradan bir hizmet alıcısına indirgemekte; günde ortalama beş kadının ailesi, kocası ya da sevgilisi tarafından katledildiği ülkede, kadın erkek eşitliğine inanmamakta; kendi burjuvazisini, kendi sendikalarını, kendi kültür kurumlarını ve kendi alternatif-rövanşist cemaatler toplumu yapılmaktadır. Çılgın proje asıl budur.

Toplum AKP döneminde birbirinden keskin

çizgilerle ayrılan üç parçaya bölünmüştür: demokratik özerklik isteyen Kürt toplumu; AKP'nin her konuda ne istediğini gayet iyi bilen cemaatler toplumu; ve ne istediğini pek bilmeyen (ya da Kemalist asr-ı saadete dönüştür, proletaryanın devrimci demokratik diktatörlüğüne kadar geniş bir yelpazede pek çok şey isteyen ya da sadece "hayat tarzıma karışmayın" diyen) bir diğer toplum.

AKP'nin devleti ele geçirirken yarattığı ayrışma iç savaş cephelerini kesin çizgilerle belirlemiştir ve çatışma kaçınılmazdır. Tarihte görülen bütün iç savaşların tartışılmaz önşartı, ülkedeki silahlı güçlerin kendi içlerinde bölünerek toplumdaki muhalif kutuplara doğru çekilmelelidir. Ordunun karşısına ağır silahlarla donatılmış polisi çıkarır; polisi cemaatlerle böler; askeri "göz bebeğimiz" ve "darbeci" olarak ayırır-sınız, iç savaşa giden yolu döşemiş olursunuz. İlk büyük krizde bütün bu güçlerin kendi mevzilerini oluşturarak toplumdaki safları tahkim etmelerini hiçbir güç engelleyemez. Devlet, toplumu son tahlilde silah zoruyla, "zor kullanma tekeli"yle bir arada tutar. Bu tekel ortadan kalktığı zaman iç savaş kaçınılmazdır.

Korku ve Demagoji

Geçmişe; ekonomik kriz, darbe, sıkıyönetim dönemlerine gönderme yapılarak korku yaratılmadan hegemonya kurulamaz ve demagoji, bütün faşist rejimlerin en önemli silahıdır. Halkın % 60'ından fazlası ABD'ye karşıyken NATO kuvvetlerine katılıp Libya'ya filo göndermenin; Hüsnü Mübarek'e "iktidarı bırak" çağrısı yaparken, Suriye devlet başkanına MİT müsteşarıyla destek olmanın izahı, ancak "bölgesel merkez devlet" pozları ve saf anlamda demagojiyle yapılabilir. AKP dış siyaset alanında tam bir çıkmaza girmiştir. Cemal Abdülnasır'ın postuna talip olarak Arap çarşısında şöhret kazanmaya çalışırken, Ortadoğu'daki büyük krizin Türkiye'ye Kürdistan'dan girmek üzere olduğunu görmeyip, "darbeci" sıfatıyla andığı silahlı kuvvetleri NATO marifetiyle kuzey Afrika'da kara harekâtına hazırlayan bir rejimin bir noktada iflas etmesi kaçınılmazdır. Bu kadar büyük çelişkileri gözlerden saklayacak demagoji Joseph Goebbels'i bile aşar.

Kaba kuvvet kullanma hevesi faşist/hegemonik yönetimlerin bir diğer özelliğidir. Sınav soruları çalınan öğrencilerin barışçı gösterisini isterlerse 5000 imam hatip mezunu tosunucukla ezebileceklerini söyleyerek böbürlenirler. Şu "ileri demokrasi" etiketini gereksiz kılacak öl-

çüde hegemonya kurduklarında bunu yapacakları, içki içenleri, bale seyredenleri, sokakta el ele tutuşanları, saç rüzgârda uçuşan ya da sokakta sigara içen kadınları Pastarlar'ıyla hizaya getirmeye çalışacakları, modern Amerikancı şeriat kanunları ve itaat kültürleriyle öteki toplumun üzerine yürücekleri kesindir.

Güneş şemsiyeli kadın (detay)
1886

Dünyanın gelmiş geçmiş bütün faşistlerinin ortak bir özelliği de büyük yapıları duydukları hayranlıktır. Onlar "marka şehirler", devasa köprüler, tüneller, gökdelenler, finans merkezleri, yeraltında ve yer üstünde görkemli kongre merkezleri inşa ederler; Anadolu Selçuklu mimari üslubuyla inşa edilmiş haşmetli genel merkez binalarıyla övünürler. Bu tutkularından iktidarlarının son anına kadar vazgeçmezler. Sovyet topçu ateşine maruz Reicshtag binasının avlusundaki sığınağında Hitler, mimarı Albert Speer'le birlikte son ana kadar aşağı kattaki Berlin kent maketini incelemekten vazgeçmemiştir.

12 Haziran seçimlerinde AKP'nin karşısında ideoloji ve program farklılığı olan bir ana muhalefet partisi olmayacaktır. CHP, geçirdiği dönüşümün ardından AKP'nin bir benzeri olarak, ABD'dekine benzer iki (belki iki buçuk) partili bir sistemde hegemonik gücün stepneliğine aday olarak ortaya çıktı. Sağcı solcu, dindar laisist bizim için fark etmez, biz herkesi kucaklıyoruz diyen bir insan topluluğunun, neden parti biçiminde örgütlendiğini sormak gerekir. CHP'nin Kürt kamuoyuna ve dindar kesime şirin görünme çabaları oy kaybına uğramasına bile neden olabilir, çünkü gerçeği varken kimse taklidini seçmez. Dolayısıyla AKP'nin hegemonik gidişatının önünde siyasal bir engel görünmemektedir.

AKP'nin hegemonya çabası, bir yol kazasına uğramadığı koşullarda, anayasal sistemin değiştirilmesi ve güçlü bir başkanlık sisteminin kurulmasıyla tamamlanabilir. Şimdilik bu "çılgın proje"nin önünde, beklenmedik dış dinamiklerin muhtemel etkisini bir yana bırakırsak, içeriden oluşabilecek siyasal, sivil ya da askeri bir engel görünmemektedir. Ancak her çılgın projenin, çılgın muhalefetlere yol açması da kaçınılmazdır.

Kapitalizm, İslam ve AKP (II)

Özcan Çağlar

Türkiye'nin resmi ideolojisi Kemalizm asli olarak "Müslüman - Türk" bir ideolojidir. Bu ideolojinin resmi ve kurucu bir ideoloji olarak ifadesi, hem Erzurum Kongresinde hem de Sivas Kongresinde belirlenmiştir:

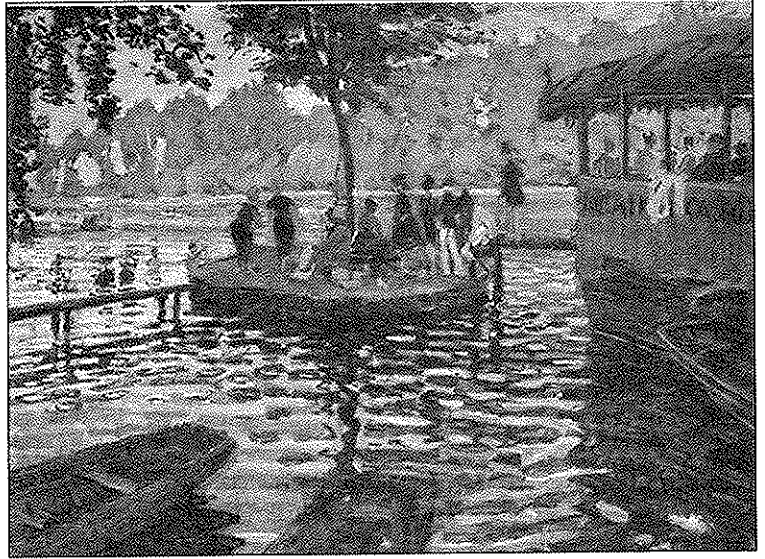
Yazımızın birinci bölümünde, İslam'ın kapitalizme sunduğu katkıları şöyle ifade etmiştik:

* İslam'ın, kapitalizmin yeniden üretim sürecinin bir ifadesi olan neo - liberal politikalar çerçevesindeki "tüketim kültürü"nü dünya çapında yerleştirme çabalarının bir yansıması olarak İslam inancının başat olduğu toplumlarda, bu kültürün oluşturulabilmesi, yani tüketim toplumlarının inşa edilebilmesi için, dindar kişi ve cemaatlerin tüketici konumuna getirilmesi ve kendi (İslam) çerçevesinde seküler kılınması,

* Aynı şekilde, neo - liberal politikaların daha rahat uygulanması için sol ve sınıfsal siyasetin ezilmesinin yetmeme ihtimaline karşılık olarak "...müminlerin kolaylıkla itaat edeceğini, içinde nifak hastalığı taşıyanların ise yüz çevireceğini beyan eden ayetler..."in mevcudiyeti çerçevesinde "itaat kültürü"nü yerleştirilmesi,

* Sermayenin uluslararasılaşmasının bir sonucu olarak, "sermaye için ulus - devletin" silikleşmesi ile birlikte aynı silikleşmeyi talep edebilecek işçi, emekçi ve ezilenlerin talebini geriletmede, yani egemen ideoloji olan kapitalizmi destekleyici, eskiyi de içinde barındıran ancak yeniyi gibi olan "resmi ideolojilerin" oluşturulması.

Öte yandan, emperyalizmin Sovyetler Birliği'ni geriletme ve çevresini sarmak amacıyla uygulamış olduğu "yeşil kuşak projesi"ni de, İslam'ın kapitalizme sunmuş olduğu katkılar çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Bilindiği üzere yeşil kuşak projesi, McCarthy döneminden bu yana Amerikan basınının tüm

Greneullere-1869

dünyaya yaydığı "kızıl tehlike" kavramıyla birlikte, 1977 yılında başkan Jimmy Carter döneminin ulusal güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski tarafından ortaya atılmıştı.

Yeşil kuşak projesi, Sovyetler Birliği'nin ilerleyişini durdurmak ve Sovyetler Birliği'nin petrol zengini körfez ülkelerinde ve bölge üzerinde etkisini engellemek amacıyla komünizme karşı İslam'ın bir kalkan olarak kullanılmasıydı. Sovyetler Birliği'nin etrafını çevreleyen ülkeler ve diğer bir sosyalist ülke olan Çin'le arasındaki bölgeyi tampon olarak kullanmanın amaçlandığı proje, İslam'ı "ateist komünizm"e karşı işlevli kılmaktan geçiyordu.

Elbette emperyalizmin uygulamış olduğu bu yeşil kuşak projesinin politik yansımaları, bölge ülkesi olan Türkiye'yi de etkilemiştir. 1974 yılında 33 tane, 1974 - 1975 yıllarında 29 tane İmam Hatip Lisesi açılmıştır. Yeşil Kuşak Projesi ile birlikte, 1975 - 1978 döneminde ise 233 tane İmam Hatip Lisesi açılmıştır. (Açılışları

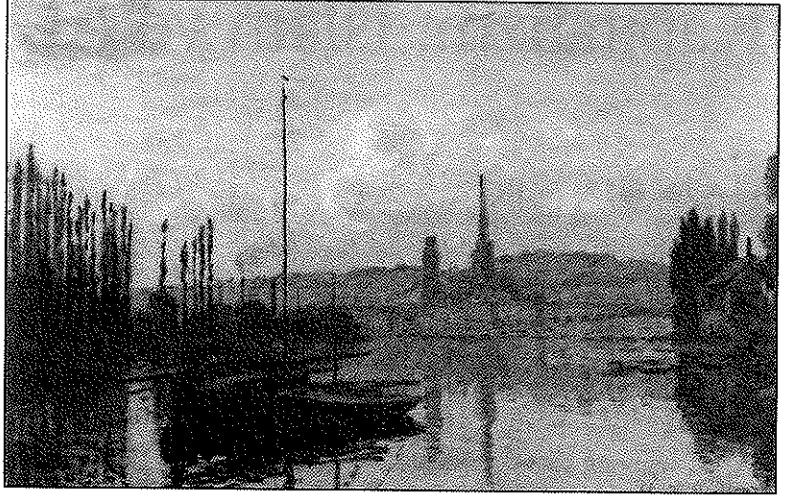
yapan ise Süleyman Demirel'dir.) 1980 darbesinden sonra din eğitimi zorunlu kılınmıştır. 1983'ten itibaren, laikliğin kalesi olarak bilinen TSK' da, askeri okullardaki askeri öğrencilere eğitim vermek üzere 10 imam istihdam edilmeye başlanmıştır. Siyasal ve toplumsal zeminin İslam olmasının temelleri, o dönemlerden başlamak üzere atılmaya başlanmıştır.

Bugün dinciliğe karşı mücadele ettiğini söyleyen laik Türk ordusu Sol'a karşı dini ideolojik kalkan yapmak için elinden geleni ardına koymamıştır. O kadar ki, darbenin Gen. Kur. Bşk. Or-general Kenan Evren meydan meydan dolaşıp kendisinin imam oğlu olduğunu söylemekten medet ummuştur. Sadece Kenan Evren mi? Kemalist Cumhuriyet hiçbir zaman laik olmamıştır. Laiklik din ve devlet işlerinin tamamen ayrılması demektir. Diyanet İşleri diye bir devlet kurumuyla laik olunmaz. 70 bin din personelinin ve bütün cami masraflarının devlet tarafından karşılandığı, Cuma hutbelerinin ve pek çok vaizin devlet memuru olduğu bir laiklik görülmemiştir. Dinin bu sayede devlet eliyle kontrol edileceğini zanneden cin fikirlilik dinin devlet eliyle finanse edilmesine hizmet etmiştir. Örneğin, Diyanet İşleri Başkanlığının 2010 yılı bütçesinin 2009 yılına göre yüzde 8,4 artarak 2 milyar 650 milyon 530 bin TL'ye yükseltildiğini, bütçenin yüzde 80,56'sının personel gideri olduğunu hatırlatalım.

Yazımızın bu bölümünde İslam'ın kapitalizme sunmuş olduğu katkılar olan, dindar kişi ve cemaatlerin tüketici konumuna getirilmesi için kendi içinde (İslam çerçevesinde) seküler kılınması ve itaat kültürünün yerleştirilmesinden ziyade, İslam'ın, Türkiye ölçeğinde, eskiyi de içinde barındıran ancak yeniymiş gibi olan resmi ideolojinin oluşturulmasında oynadığı rol üzerinde duracağız.

Türkiye'nin resmi ideolojisi Kemalizm asli olarak "Müslüman - Türk" bir ideolojidir. Bu ideolojinin resmi ve kurucu bir ideoloji olarak ifadesi, hem Erzurum Kongresinde hem de Sivas Kongresinde belirlenmiştir:

"1. Trabzon Vilayeti ve Canik Sancağı ile Vilayati Şarkıye adını taşıyan Erzurum, Sivas, Diyarbakir, Mamuretülaziz, Van, Bitlis vilayetleri ve bu saha içindeki bağımsız sancaklar hiçbir

Rauen'den bir manzara-1872

sebeup ve bahane ile yekdiğerinden ve Osmanlı camiasından ayrılmak imkânı tasavvur edilmeyen bir bütündür. Saadet ve felakette tam ortaklığı kabul eder ve mukadderatı hakkında aynı maksadı hedef seçer. Bu sahada yaşayan bütün İslami unsurlar (abç. Ö.Ç) yekdiğerine karşı karşılıklı bir fedakârlık hissiyle dolu ve ırkı ve toplumsal vaziyetlerine riayetkâr öz kardeşirler."

Erzurum Kongresi beyannamesinin ilk maddesini teşkil eden söz konusu bu madde, Sivas Kongresi beyannamesinin de ilk maddesi olarak yer almış ve orada da şu şekilde ifade edilmiştir:

"1. Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında akdedilmiş mütarekenin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihindeki hudutlarımız içinde kalan ve her noktası ezici İslam çoğunluğu ile meskûn olan Osmanlı memleketleri kısımları birbirinden ve Osmanlı topluluğundan bölünmez ve hiçbir sebeple ayrılık kabul etmez bir bütün teşkil eder. Bu memleketlerde yaşayan bütün Müslüman unsurlar, birbirlerine karşı karşılıklı saygı ve fedakârlık duygularıyla dolu ve ırk ve sosyal hukukları ile muhitlerinin şartlarına tamamen riayet eder öz kardeşirler."

Yukarıda ifade etmiş olduğumuz gerek Erzurum Kongresi ve gerekse Sivas Kongresi beyannamelerinin birinci maddesinden anlaşılacağı üzere, kuruluş ideolojisi (Kemalizm) "Osmanlı camiasının bir parçası olan İslami unsur tabiyeti" yani Müslüman - Türk olgusunun üzerinde şekillendirilmiştir. Ancak, Kürt isyanlarının başlaması, kapitalizmin ulus - devlet çerçevesindeki örgütlenme zorunluluğu, kapitalizmin 1929'daki bunalımı ve dönemin gerek

Öğle yemeği (1)-1868

korporatist gerekse faşist konjonktürü nedeniyle, Türkiye'nin Erzurum ve Sivas Kongrelerinde belirlemiş olduğu Müslüman - Türk ideolojisi Türk - Müslüman ideolojisine dönüşmüştür. Cumhuriyet Halk Partisi'ni ve İsmet İnönü'yü sık sık eleştiren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Müslüman - Türk ideolojisinin kurucu figürü olarak gördüğü Atatürk'ü bu nedenle bugüne kadar hiç eleştirmemiştir ve eleştirmemektedir de. Zaman zaman da konuşmalarında Atatürk'e olumlu atıflarda bulunmaktadır. Bu olgu tüm AKP'liler için de geçerlidir. Örneğin, İçişleri Bakanı Beşir Atalay, Mecliste "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır: "Ayrıca, muhalefetin "Genel Görüşme" önergesinin 10 Kasım'da yapılmasına yönelik itirazını da anlamakta güçlük çektiğimi ifade etmek isterim. Bugün, Atatürk'ün işaret ettiği "Yurtta sulh, cihanda sulh" çağdaş uygarlık hedefinin bir parçası olan "Milli Birlik ve Beraberlik Projesi"ni görüşmek için buradayız. Onun kurduğu Cumhuriyeti güçlendirerek çok daha ileri noktalara taşımanın gayretiyle bu önergeyi görüşmekteyiz."

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Atatürk'ün adının sık sık "Gazi Mustafa Kemal"

diye anmasını, böylece bir çeşit kutsallık ifadesi olan "Gazi" lakabıyla kendi dindar kitlesine Ulu Önder'i sempatikleştirmesini de hatırlatalım.

Diğer taraftan, Necmettin Erbakan'ın da "Atatürk yaşasaydı Milli Görüşçü (Refah Partisi'nde) olurdu." demesi -demagoji içerse de- aynı nedenledir. Zira cenazesinde devlet töreni istemeyen Erbakan'a, "çok iyi bir devlet adamıydı" diyerek, normal bir cenaze töreninde anormal bir şekilde sahip çıkan devlet de, bu bilinçle sahip çıkmıştır. (Ve Doğu Perinçek'in de çelenk göndermesi bu bilinçle, daha kimlerin de sahip olduğu açısından önemli bir göstergedydi.)

1980 darbesinden sonra Türkiye gerek siyasal ve gerekse toplumsal düzeyde büyük değişimler geçirmiştir. 1923 İktisat Kongresi ile Kapitalist Blok (Batı) içinde kalacağını deklare eden Türkiye, uluslararası kapitalist sisteme konjonktürün gerektiği biçimde eklemlenmeyi her düzeyde başarmış ve egemen ideoloji olan kapitalizmden hiçbir zaman kopmamıştır.

Kapitalist sistemin neo - liberalizm olarak bilinen ticarileştirme, serbestleşme, özelleştirme ve her şeyi metalaştırma bağlamındaki yeni üretim süreci, kapitalist sisteme dâhil olan devletlerin bu yeni sürece yeni bir eklemlenme sürecini (İç talebin baskılandığı, yani sömürünün kat be kat arttırıldığı, dışa açık - ihracata dönük - iktisadi büyüme modeli) gerektirmekteydi.

Bu yeni eklemlenme sürecinde Türkiye, gerek emperyalizmin yeşil kuşak projesi kapsamında ve gerekse tüketim kültürü, itaat kültürü ve egemen ideoloji olan kapitalizmi destekleyici, eskiyi de içinde barındıran ancak yeniyiymiş gibi olan resmi ideolojinin oluşturulmasında İslam'ı kullanmıştır. 1980 darbesinden sonra adım adım yeniden Müslüman - Türk ideolojisinin ön plana çıkarıldığı bir süreç başlamıştır.

Gerek siyasal ve gerekse toplumsal zeminin Müslüman - Türk ideolojisinin başat olduğu bir ortamın yaratılmasını amaçlayan ve bu amacını gerçekleştiren kapitalist sistem ve bu sistemin her zaman eklentisi ve bir parçası durumundaki Türk burjuvazisinin istediği olmuştur. 1996 yılında, İslamcı bir parti olarak addedilen Refah Partisi, Doğru Yol Partisi ile koalisyon kurarak iktidara gelmişti.

Ancak, Refah Partisi, uygulamış olduğu popülist politikalarla, Refah Partisi'nin sadece siyasal değil iktisadi olarak da "tam devletçi" bir parti olduğu ortaya çıkmış ve yeni eklemlenme sürecinin gerektirdiği neo - liberal politikaların kadük olmasına sebep olmuştur. "28 Şubat Sü-

Vetheuil'de Sen kıyısı-1880

reci" denilen süreç ile birlikte de Refah - Yol hükümeti iktidardan düşürülmüştü.

Gerek kapitalist sistem için ve gerekse Türk burjuvazi için gerekli olan iktisaden liberal, siyaseten devletçi olan, İslam'ın kapitalizme sunduğu katkıları kapitalizm adına kullanabilecek ve neo - liberalizm için yaratılan İslam eksenli siyasal ve toplumsal zemini yönlendirebilecek bir partiydi. Bu parti de Refah Partisi'nin içinden çıkartılarak, Ana Sol - D hükümetinden sonra iktidara getirilen AKP'den başkası değildi.

AKP'nin 2002'den günümüze değin uyguladığı tüm iktisadi politikalarının, ticarileştirme, serbestleşme, özelleştirme ve her şeyi metalaştırma olarak bilinen neo - liberalizm ile oldukça uyumlu olduğu aşikârdır. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın sürekli olarak "biz Milli Görüş gömleğini çıkardık." demesi, aslında, "iktisaden liberaliz, devletçi ekonomiyi savunmuyoruz." demekti. Zira Kemal Derviş'in "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" hali hazırda sürdürülecek demekti bu. TÜSİAD üyesi kapitalistlerin tarihlerinde hiç büyümedikleri kadar bu dönemde büyüdüklerini ifade etmeleri de, AKP'nin kimlere nasıl hizmet ettiğinin de temel bir göstergesi olarak bu çerçevede düşünülmelidir.

Öte yandan yukarıda da belirttiğimiz üzere, Erzurum ve Sivas Kongresi beyannamelerinde yer alan, temel vatandaşlık, yani "üst kimlik" tanımında herhangi bir etnisiteye vurgu yapılmamış, ırk ya da sosyal temelli kimlikler arasında herhangi bir hiyerarşi oluşturulmamış, yani "Müslüman unsur tabiyeti" bir üst kimlik olarak belirlenmiştir.

Temeli bu belirleme olan Müslüman - Türk ideolojisinin tekrar gündeme getirilmesinin Kürt sorunu ile yakından ilgisi bulunduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Bu çerçevede Kürt sorununu çözeceğini düşünen AKP, bu çerçevede

daha sonra adı "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" olan Kürt açılımını tartışmaya açmıştır. Tartışmaya açtıkları açılım projesi, birkaç (TRT 6 gibi) revizyonla birlikte, Anayasa'nın ilk üç maddesinin değişiminde tıkanmış, Kürt açılımı sona ermiş ve yaşayıp, hepimizin gördüğü üzere AKP artık milliyetçi bir kulvara girmiş, özüne rücu ederek "Milliyetçi Cephe" de yer alan bir Demirel partisi olmuştur.

12 Haziran'da yapılacak seçimlerde AKP'nin gösterdiği adayların "Merkez Sağ Adaylar" olduğu yorumları da göz önünde bulundurulduğunda ve 12 Haziran 2011 seçimleri ile birlikte, AKP'nin Milliyetçi Cephe'de yer alan bir Demirel partisi olmada epeyce bir yol alacağının ve Türk - İslam sentezine ve/veya Türk - Müslüman ideolojisine doğru yol alacağının işaretlerini de şimdiden vermektedir.

Türkiye'nin hemen hemen tüm sağ tandanslı partileri siyaseten devletçi iktisaden liberal partilerdir. AKP'yi diğerlerinden ayıran temel bir özellik bulunmamaktadır. İktidarda olmasının yegâne temeli kapitalist yeniden üretim sürecine eklenmek için uygun şartları taşıyan bir parti olması, 1980'lerden bu yana toplumsal ve siyasal yapının İslamcılaştırılmış olması ve ümetçi bir retorik ile Kürt Hareketini tasfiye edileceği yanılsamasıdır. (Zira Kürt yoğunluklu illerde asker, polis, memur ve tüm devlet bürokrasisinin blok halinde AKP'ye oy verdiği bilinmektedir.)

AKP bir devlet partisidir. Hem de bu devletin sahipleri olan kimse onların partisidir. 2007 yılında yapılan "Dolmabahçe Görüşmesinden" sonra, AKP milletvekili olan yüze yakın milletvekili tekrar aday olarak gösterilmemiştir. Aday yapılmayan milletvekillerinin 1 Mart 2003'te "tezkere"ye geçit vermeyen ve AKP içindeki Milli Görüşçü milletvekili oldukları kulaktan kulağa fısıldanmaktadır.

Ahmet Ertürk, Türkiye'de İslami Hareketin

Gelişim Süreci adlı makalesinde aşağıdaki belirlenmelerde bulunmuştur:

"Bir kere İslami hareketin, tanımı gereği, köktenci bir muhalefet hareketi olması, onun sisteme ve sitemin en örgütlü sembolü ve en güçlü motoru durumundaki siyasi otoriteye "karşı" olmasını gerektirir. Yani, siyasi, sosyal ve fikri bir ıslahat hareketi olmayıp toplumu köklü bir dönüşüme uğratmayı amaçlayan bir muhalefet hareketi olmalıdır.

Oysa, Osmanlı toplumunda ortaya çıkan İslami muhalefet, en azından başlangıçtaki şekliyle, Osmanlı aydınlarının ortak endişesi olan "devletin elde gittiği" korkusunu paylaşmaktaydı. Dolayısıyla bu hareketin de hedefi, "devleti kurtarmak", çöküşü durdurmak ve geleneksel sistemi yeniden kurmak olmuştur.

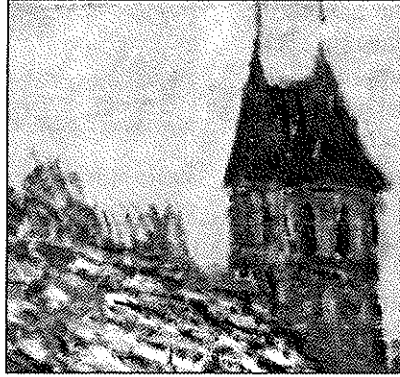
Burada, söz konusu dönemi inceleyen birçok tarihçi ve sosyal bilimcinin de işaret ettiği bir paradoks söz konusuydu. İslami hareket kapsamında düşünülebilecek fikri ve siyasi oluşumun kadrosu, daha çok resmi ulema ya da aydın-bürokrat kesime mensup kişilerden oluşmaktaydı. Bunların kafasındaki İslam da, elbette, resmi, kodlanmış ve kalıplaşmış bir İslam'dı... Osmanlı'nın bunalım ortamında filizlenen İslami hareket, başlangıçta böyle bir paradoksla karşı karşıya kalmıştı. Bu durumda, biraz da sürükleyici kadroların sosyal ve fikri yapılarına uygun olarak, Osmanlı aydınlarının tipik ıslahatçı tavrını benimsemişti. Bu seçim, daha sonra açıklayacağımız gibi, Türkiye İslami hareketi için bir türlü kendini kurtaramadığı handicap olmuştur. Bu handicap, kendini "devlet"ten, sistemden ve sistemin dini ideolojisinden (bugün Diyanet İslam'ından) farklılaştıramaması olarak ortaya çıkmaktadır."

Yazarın yukarıdaki tespitleri, aslında İslamcı Hareketin de İttihat ve Terakki içinde yer alan bir hareket olduğunu açıkça ifade etmektedir. Bu tespitler, 16 Şubat 1969'da 76 gençlik örgütünün ABD'nin 6. Filosunu protesto etmek üzere toplanan göstericilere saldıran İslamcılarının gerçekleştirdiği Kanlı Pazar Olaylarında neden yer aldığını, Fetullah Gülen'in Erzurum'da Komünizmle Mücadele Derneğinin neden kurucusu olduğunu gayet güzel bir şekilde açıklamaktadır: "Devleti Kurtarmak". Zira İttihat ve Terakki'nin de "en temel kaygısı" ve retoriği

"devleti kurtarmak" tır.

Bu çerçevede bakıldığında AKP de, 2002 yılında "devleti kurtarmak" daha doğrusu kapitalizme eklemelenmeyi (neo - liberal politika ve uygulamaların hızlanmasını sağlamak) tamamlamak ve geliştirmek, dindar kişi ve cemaatlere tüketim kültürünü empoze etmek, yeni bir itaat toplumu tesis etmek ve Kürt Hareketini tasfiye etmek için, devlet destekli olarak pazarlanmış

ve iktidara getirtilmiştir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a milletvekili olmanın yolunu açan kişinin o zamanki CHP Genel Başkanı Deniz Baykal olduğu ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile bir görüşmelerinden sonra "biz Recep Tayyip Erdoğan Bey'le anlaştık AKP yorulana kadar iktidarda kalacak, yorulunca da iktidarı biz devralacağız" dediği unutulmalıdır.

Vetheuil Cd. kış(detay)-1877

AKP ile TSK arasındaki var olduğu sanılan "uzlaşmaz çelişki" de bir yanılsamadan ibarettir. Zira TBMM'nin açılışı "hayırlı bir cuma" günü dualarla yapılmış, neredeyse tüm darbe ve muhtıralar bile "hayırlı bir cuma" günü gerçekleştirilmiş ve ayrıca her iki kesim tarafından da sürekli olarak vurgulandığı üzere, Silahlı Kuvvetler, "Peygamber Ocağı"dır.

Bilindiği üzere, geçtiğimiz günlerde Ergenekon Savcısı Zekeriya Öz ani bir kararla terfi ettirilerek, Ergenekon davasından el çektiler. Savcı Zekeriya Öz'ün bu terfiden sonra gazetecilere verdiği röportajda dikkat çeken en önemli husus, "biz tüm yaptığımız (Ergenekon davasına konu) işlemleri ordumuzdan, polisimizden ve gerekli yerlerden izin alarak yaptık." demesiydi.

Yazımızın başından beri Müslüman - Türk ve Türk - Müslüman ideolojisini kavramsal düzeyde ifade ettik. Bu her iki kavram da, bir madalyonun her iki yüzü olması gibi, temelde Kemalizm'in iki yüzünden başka bir şey değildir. Günün koşullarına ve kapitalizmin gereklerine göre bu ideolojilerden bir tane önc çıkmaktadır. CHP'deki Genel Başkan dâhil bir takım değişiklikleri bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir. Artık CHP de, İslam'ın egemen olduğu siyasal ve toplumsal yapıda siyaset yapmaya başlayacağını işaretlerini vermektedir.

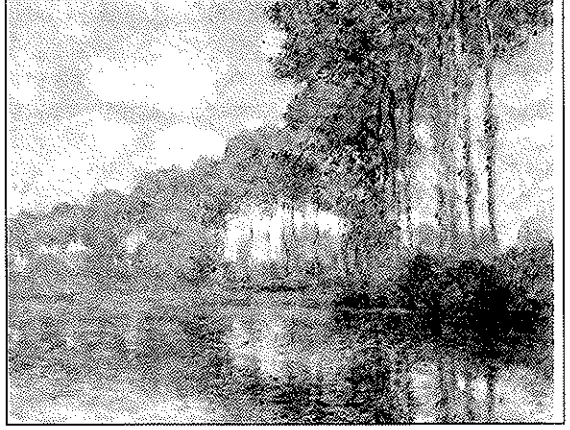
Bu her iki kavramın ve/veya birbirini tamamlayan bu iki ideolojik veçhenin artık iç içe geç-

tiğini düşünmemizde herhangi bir sakınca görülmemektedir. Hatta bu ideolojinin Türklük boyutunun ön plana çıktığı Atatürk'ün son dönemleri ile İsmet İnönü dönemlerinin arızı (geçici) bir dönem olarak değerlendirmekte de bir sakınca olmasa gerektir. Gerek Müslümanlık gerekse Türklük bu ideolojinin hem ayrılmaz birer parçası hem de güçlü oldukları boyutlarıyla birlikte bir bütünsellik ifade etmektedir.

İktidarı desteklediği öne sürülen Fethullah Gülen hareketinin, yani İslamcı bir hareketin, yurt dışında açtığı okullarda, okullarının Türkçe öğretmesiyle övünmesi ve o okullardan Türkiye'ye getirtilen çocuklara Türkçe şarkılar ve şiirler okutarak "Türkçe Olimpiyatları" düzenlemeleri, Müslüman - Türk ve/veya Türk - Müslüman ideolojinin nasıl bütünsellik ifade ettiğinin de en önemli bir göstergesidir. Aynı şekilde, 12 Eylül 1980 Darbesine desteklerini yazılılarıyla bildiren ve bu yazılarında da cezaevlerindeki devrimcilerin ve sosyalistlerin asılmasına fetva veren ve bu durumun "İslami vicdan"ı aykırılık teşkil etmediğini de ifade eden ve her zaman için TSK'ya selam durduğunu söyleyen de Fethullah Gülen'den başkası değildir. (bu yazıları da dönemin sızıntı dergilerinde yer almaktadır.)

Savlarımız doğrultusunda mutlaka ekleyelim: Türkiye'nin en önemli sorunu olan Kürt konusunda devletin bütün fraksiyonları birlik ve bütünlük halindedir. Yukarıda söylediğimiz gibi orada devlet tamamen AKP'lidir. 2008 yılında AKP'ye kapatma davası açan asker - sivil yüksek bürokrasi, aradan bir yıl geçmeden 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde, bölgede tamamen AKP'yi desteklemiştir. AKP'den hiç hoşlanmayan TSK mensuplarının oturduğu askeri personel lojmanlarına en yakın seçim sandıklarında çıkan sandık sonuçları bunu göstermiştir.

Yetmedi, AKP hükümetinin bölgeye 10.000 yeni imam göndereceği söylenmektedir. Bu haberi tezip eden çıkmamıştır. Fakat en önemlisi bu kararın baş teşviikçisinin MGK olmasıdır. Yani dünün 12 Eylül darbecilerinin komünizme karşı İslam'ı kullanma politikası bugün daha etkili biçimde Kürt halkının özgürleşmesine karşı işletilmektedir. Şimdiki komutanlar 12 Eylül komutanlarının rütbe olarak halefleri oldukları kadar, politika olarak da devamlarıdır. Sen hem 28 Şubat 1997 öncesinde Milli Güvenlik Belgesi adını verdiği kırmızı kitapta "şu anda en büyük tehlike irticadır" diyerek dinciliği hedefe koyacaksın, hem de çoğu dindar olan Kürt hal-

Kavaklar, Epte-1900

kının ulusal uyanışının önüne irtica silahını çıkaracaksın.

Sadece devlet mi? Nurcu cemaatin bölgede gösterdiği dinsel ve eğitsel faaliyete ne demeli? Kürtlerin çoğu mezhep olarak Şafii'dir, tarikat olarak yüzyıllardır Nakşibendî'dir. Fakat son yıllarda devletin yarı resmi dinsel yönelimi haline gelen Nur Cemaati (Kurucu Said-i Kürdi (Nursi)'nin de belirttiği gibi Nurculuk tarikat değildir) şimdi bölgede yoğun faaliyet içindedir. [Bu sayımıza aktardığımız İsmail Beşikçi'nin yazısına bakınız.]

Salt bu etmen bile devlet politikalarında İslamiyet'in Türklük için kullanıldığını göstermeye yeter. Dinin Kürt halkı arasındaki iptidai ve bayat propagandası "Türk, Kürt ne fark eder, hepimiz Elhamdülillah Müslüman'ız" şeklindedir. Bu İslam görünümlü laf "Kürtlük iddia etmeyin" diyen Türk şovenizminin asimilasyon aracıdır. Bu konuda lık TSK ile dindar AKP arasında fark yoktur.

Sonuç olarak, Müslüman-Türk ve/veya Türk-Müslüman düşüncesinin üzerinde yükselen Kemalist ideolojinin hâlâ yürürlükte olduğunu ve AKP'nin de bu ideolojiden âri bir parti olmadığını söylememek için herhangi bir neden yoktur.

Kaynaklar:

- 1 - Aktan Hamza; İslam'da Emek Ve Sermaye İlişkisi Adlı Tebliği - dusuncekahvesi.wordpress.com - 11.04.2009
- 2 - Akyol Mustafa; İslam ve Kapitalizm Üzerine (1), derindusunce.org - 11.08.2008
- 3 - Ertürk Ahmet; Türkiye'de İslami Hareketin Gelişim Süreci, Dünya ve İslam Dergisi - Sayı 3 - 4 (Yaz 1990 - Güz 1990)
- 4 - Işık Yüksel; Emek Sermaye Çelişkisi ve İslam - Eğitim ve Yaşam Dergisi, Kış 1998
- 5 - Tuğal Cihan; Pasif Devrim İslami Muhalefetin Düzenle Bütünleşmesi, Koç Üniversitesi Yayınları - 2010
- 6 - Ongan Nilgün Tunçcan; İslam Ekonomisinde Bölüşüm, Çalışma ve Toplum, 2008/4
- 7 - Sinan Hakan; Anadolu'nun 1919'daki Çözüm Önerisi, Zaman Gazetesi Yorum Sayfası - 26.12.2010

Yayınlanmamış kitaba tutuklama

Fethullah Gülen'in ve Nur Cemaatinin İleri demokrasi ve onun Emniyeti açısından bir tabu olduğu Hanefi avcı ve Ahmet Işık vakasından sonra bir kez daha ortaya çıktı.

Gazeteci Ahmet Işık ve Nedim Şener Ergenekon mensubu oldukları iddiasıyla tutuklandıktan sonra Ahmet Işık'ın taslak halindeki kitabı "İmamın Ordusu" kitabının Işık'taki ve Radikal'de Ertuğrul Mavioğlu'ndaki kayıtlarına, hard disklerine el konuldu.

Işık'ın arkadaşlarının eleştiri ve görüş notları Ergenekon örgütünün yazara talimatları olarak nitelendi. Bu konuda asıl irkiltici olan nokta, Etyen Mahcupyan, Ozan Küthahyalı gibi AKP muhibbi ve Erdoğan hayranı gazetecilerin utanç verici tutumlarıydı. Bu tip gazeteciler Şener'in de, Işık'ın da suçlu olabileceklerini, savcılığın yapacağı açıklamada bu hususun ortaya çıkabileceğini söyleyerek uygulamayı savundular, meslektaşlarını suçladılar. Kitap konusundaki tutumları da benzer oldu. Fakat ne savcıdan

bekledikleri türden açıklama geldi, ne de AKP tarafı basına ve bu arada Taraf'a servis edilmekte olan suç kanıtları yayılandı. Daha sonra medyatik İlahiyat profesörü Zekeriya Beyaz'ın evindeki Zirve katliamı bağlantılı yapılan aramada misyonerlik yazıları aranırken Nur Cemaati hakkındaki kitap hazırlıkları görülünce polis onlara el koydu. Yani Fethullah Gülen'in ve Nur Cemaatinin İleri demokrasi ve onun Emniyeti açısından bir tabu olduğu Hanefi avcı ve Ahmet Işık vakasından sonra bir kez daha ortaya çıktı.

Hukuk haline gelen saçmalıklar

Resmi tarih dışında başka bir görüşünüz varsa 70 milyon size tazminat davası açabilecek

Orhan Pamuk İsviçre'de yayımlanan Das Magazin Dergisi'ne verdiği röportajdaki "30 bin Kürt'ü ve 1 milyon Ermeni'yi öldürdük. Türkiye'de hiç kimse bunu dile getirmeye cesaret edemiyor. Ben ediyorum" sözleri için aleyhinde TCK 301.Maddesinden açılan dava beraatle sonuçlanmıştı.

Aralarında Kemal Keriçsiz'in de bulunduğu 6 kişi hukuki bir ifade olmayan "şehit yakını" nitelemesiyle 2006'da Pamuk'a karşı 36 bin TL'lik tazminat davası açmışlardı..

Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, tazminat davasını aktif dava ehliyetlerinin bulunmadığı gerekçesiyle reddetmişti. Davalılar tarafından yapılan temyiz başvurusunu görüşen Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 11 Aralık 2007'de kararı davacılar lehine esastan bozmuş ve "davacıların dava açma ehliyetinin varlığının kabulüne" ka-

rar vermiş, kararın ardından davayı yeniden görüşen Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, önceki kararında direnerek, davanın reddine hükmetmişti. Yerel mahkemenin bu kararı üzerine dosya Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na gönderildi. Kurul, 13 Mayıs 2009'da davalı Pamuk aleyhine açılan tazminat davasını reddeden yerel mahkeme kararını, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bozma gerekçeleri doğrultusunda bozdu.

Pamuk tarafından yapılan tashih-i karar (karar düzeltme) talebi de Hukuk Genel Kurulu tarafından 07 Ekim 2009'da reddedildi. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararı üzerine yeniden yargılama yapan Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, davayı kısmen kabul ederek her bir davacı için bin TL olmak üzere davalı Orhan Pamuk'u toplam 6 bin TL

İLERİ DEMOKRASİNİN ADLİYESİ VE EMNİYETİ

manevi tazminata mahkûm etti.

Yargıtay Genel Kurulu Yargıtay bünyesindeki bütün hukuk dairelerinin başkanlarından oluşuyor. Yani bu kurulu Yargıtay Başkanlar Kurulu" diye anlamak doğru olur. Bir hukuk skandalı olan bu karar herhangi bir yazarın. Gazetecinin, bilimcinin verdiği bir demeç aleyhine her T.C. yurttaşının tazminat davası açabileceğine dair içtihat ortaya koymakta. Oral Çalışlar şu hatırlatmayı yapmış: "Diyelim ki ben (veya benim gibi bir gazeteci-yazar),

devletin Kürt meselesindeki siyasetini eleştirirken "Faili meçhul cinayetlerde binlerce Kürt'ü öldürdük" gibi bir ifade kullandım... Böyle bir durumda, Kerişsiz (ve herhangi bir TC yurttaşı) kolaylıkla dava açabiliyor ve akla mantığa hakka hukuka sığmayan cezalar talep edebiliyor.(...) Bu karar, eleştiri hakkını, tarihi resmi tarihin dışında yorumlama hakkını yasaklayacak kadar düşünce ve basın özgürlüğünü ortadan kaldıran bir anlayışı hukuk haline getirmiş oluyor." (Radikal, 29.03. 2011)

PKK'yı eleştirme cezası!

Beşikçi geçtiğimiz Mart ayında bir kez daha hapis cezasına mahkum edildi.

Yaşamının 17 yıldan fazlasını cezaevlerinde geçirmiş bilim ve düşün emekçisi İsmail Beşikçi geçtiğimiz Mart ayında bir kez daha hapis cezasına mahkum edildi. 15 aylık bu cezanın gerekçesi nedir biliyor musunuz? Beşikçi'nin suçu devletin diliyle "terör örgütü" nün propagandasını yapmakmış? Nasıl yapmış bu propagandayı yazısında "Kürdistan" demiş ve bazı Kürtçe isimlerde "Q" harfini kullanmış. Mahkeme başkanı Şeref Akçay'ın beraat kararı verilmesi gerektiği yönünde karşıt oyuna mukabil, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi, "Çağımızda Hukuk ve Toplum" dergisin-

de yayınlanan, "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Kürtler" başlıklı yazısında, "terör örgütü propagandası yaptığı" iddiasıyla, İsmail Beşikçi'ye 1 yıl 3 ay hapis, Avukat Zeylan Şimşek'e de 16 bin 660 TL para cezası verdi. Hemen ekleyelim: Beşikçi'nin PKK ile bir ilişkisi olmadığı gibi uzunca bir zamandır "ulusların kaderlerini tayin hakkından vazgeçtiği" için partinin tutumuna karşı çıktığı, Öcalan tarafından eleştirildiği karşılıklı yazılarla bellidir. Buna rağmen devletin resmi jargonuyla terör örgütü propagandasını yapmaktan hüküm giydiriliyor.

Kürt yazarı Mehmet Güler'e roman cezası

"Savcı mütalaasında ısrarla beraat istediği halde, ceza aldık.."

Kürt yazarı N. Mehmet Güler de ileri demokrasiden payını alanlardan. Güler şöyle diyor:

"2008 Eylül ayında " Ölümünden Zor Kararlar" isimli romanım yasaklandı. Hakkımda, İstanbul 10. Ağır ceza mahkemesince dava açıldı. Yargılandık, savcı beraat talep ettiği halde, yeni savcıyla yeni bir mütalaa hazırlandı ve roman karakterleri sakıncalı bulunarak, mahkûmiyet kararı verildi. 1 yıl üç ay hapis cezasına çarptırıldım. Dosya temyizde, her an onanabilir.

2010 Mayıs ayında çıkan ikinci kitabım "KCK Dosyası/Küresel Devlet Devletsiz Kürtler" de yasaklandı. Savcı mütalaasında ısrarla beraat istediği halde, ceza aldık: 1 yıl üç ay ve 16.666 TL. para cezası... Uluslararası PEN ve Uluslararası Yayıncılar Birliği IPA davaları yakından izledi, uyarılar ve kınamalar yayınladı. Bu kararlar nedeniyle... Uluslararası PEN "Acil Eylem Çağrısı" yaptı. Ama ülkemde suskunluk sürüyor. Tepkiler için hapishaneye girmem mi gerekecek!"

Anlaşılmayan dile mahkûmiyet

"Düşünce özgürlüğü sosyetesini"nin ilgilenmediği düşünce davaları

İsmail Beşikçi'nin, mahkûm edilmesinin hemen ardından, Kürt yayıncı Peri Yayınları editörü Ahmet Önal Kürtçe olarak yayınladığı "Kurtelekolinek Di Derheqa Diroka Kurd û Kurdistanê De" adlı kitaptan dolayı BİR YIL ÜÇ AY (15 ay) hapis cezasına mahkûm oldu. TYB Yayınlama Özgürlüğü Ödülü de almış olan Ahmet Önal davalarına, yalnız başına girer ve çıkar. "Düşünce Özgürlüğü sosyetesini" bu tür davalarla pek ilgilenmez. Ve bu mahkûmiyet de "basında" kendine yer bulamadı.

Ahmet Önal şöyle diyor: "1997'den bugüne 29 kitap davasından yargıldım. 16 bin TL para cezası ödedim, dört ay hapis yattım. 420 günüm mahkemelerde geçti. Hala Türkçe yayınladığım kitaplar nedeniyle devam eden davala-

rım var. Ancak "anlaşılmayan dil" dedikleri Kürtçe kitap hakkında bir değil, birden fazla dava açtılar. Bir Yıl Üç Ay'lık ceza ile yetinmemiş olacaklar ki, bir de Kadıköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde hakkımda açılmış bir dava daha var ve ne olacağını sonra göreceğiz!"

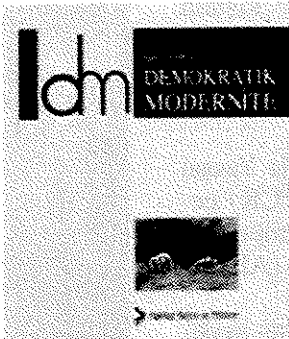
Öte yandan Barış Meclisi sözcüsü Hakan Tahmaz da aynı gün, 24 Mart 2011'de, İstanbul 10. Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesinde, Birgün gazetesinde yayınlanan PKK lideri Murat Karayılan ile yaptığı röportajdan dolayı, 10 ay hapis cezası aldı. Gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü İbrahim Çeşmecioğlu da, 16.660 TL para cezası aldı. Savcının beraat talep etmesine karşın...

Özgür Halk Dergisi

Düşünce özgürlüğüne keyfi saldırılar

Yeni yayın hayatına başlayan Özgür Halk ve Demokratik Modernite dergisinin ilk sayısı hakkında Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 24 Mart tarihli 2011/186 nolu kararı ile yasaklama, toplatılma ve el konulma kararı verildi.

Özgür Halk ve Demokratik Modernite Yazı İşleri Müdürü Deniz Köken tarafından 30 Mart 2011 günü yapılan açıklamada şöyle denildi: "Kararda derginin ilk nüshasında Öcalan'ın İmralı Günleri isimli kitap tanıtımında gazeteci yazar Cengiz Çandar'ın "Abdullah Öcalan'ın İmralı sürüveni dikkatle, satır satır, sözcük, sözcük bu kitapta okunduğu vakit birçok yerleşik kanaat sarsılacak, muhtemelen yerle bir olacak" ibarelerine yer verilerek yasadışı PKK örgütünün propagandasının yapıldığı, derginin ilk nüshasında ayrıca "PKK lide-

ri Abdullah Öcalan" denilerek Öcalan'dan lider olarak bahsedildiği, Öcalan'ın fikir ve düşüncelerine yer verildiği, toplatma ve yasaklama kararı verilen yayınlardan alıntılar yapıldığı, Türkiye'nin Güneydoğusu'ndan Kürdistan olarak bahsedildiği belirtilmiş, bu tespit ve yorumlar gerekçe gösterilerek derginin Mart-Nisan-Mayıs 2011 tarihli birinci sayısının yasaklanmasına, toplatılmasına ve el konulmasına karar verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde, "Herkes düşünce ve kanaatlarını söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir", 30. maddesinde ise "Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez

İLERİ DEMOKRASİNİN ADLİYESİ VE EMNİYETİ

veya işletilmekten menedilemez" denilmektedir. Maalesef Anayasa'da yer alan bu açık hükümler dergimize uygulanmamıştır. Tam tersine bir hukuk katliamı yapılarak dergimizin ilk sayısına herhangi bir mahkeme kararı olmadan önceden el konulmuş, 24 saat sonra el konulan dergiler üzerinde inceleme yapılarak karar verilmiştir.

Hakkında herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın dergide reklamına yer verilen "Öcalan'ın İmralı Günleri" isimli kitap yasak yayın kapsamında değerlendirilmiş, gazeteci yazar Cengiz Çandar'ın kitap için yazdığı önsöz de örgüt propagandası olarak mütalaa edilmiştir. Öte yandan Türkiye'de neredeyse tüm basın yayın organlarında kullanılan "PKK lideri Öcalan" ifadesi keyfi yorumlanarak karar için gerekçe yapılmıştır.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Kürdistan Federe Bölgesi'ne gerçekleştirdiği bir ziyaret sırasında Kürdistan teriminin karara gerekçe yapılması, "ülke sınırları dışında yaşayan

Kürtleri ve yaşadıkları coğrafyayı meşru görürüz, ancak kendi sınırlarımız içinde yaşayan Kürtlerin ne hak-hukuklarını tanırız, ne de coğrafyalarını kavramsallaştırmalarına izin veririz" anlamı taşımaktadır. Türkiye'de alternatif düşünce paradigması geliştirerek Türkiye'nin düşünce dünyasına katkıda bulunmayı ve alternatif sistemler önermeyi esas alan düşünce ve kuram dergisi hakkında yukarıda zikredilen keyfi değerlendirme ve yorumlarla yasaklama, toplatılma ve el konulma kararı verilmesi ifade ve düşünce özgürlüğünün çok açık ihlalidir. Mahkemenin vermiş olduğu karar rasyonel temelden yoksundur, sistemin yeni anlam ve mana üreten düşünce merkezlerine gösterdiği tahammülsüzlüktür, fikir ve kuram dergisini kriminalize etme amaçlıdır. Karar kamu vicdanını yaralamıştır. Keyfi hukuk yorumuna dayandırılan karar, basın ve ifade özgürlüğüne ilişkin son günlerde verilen kararların kaygı verici boyutlara ulaştığını kanıtlamış ve pekiştirmiştir."

Medya Gözlem Raporu

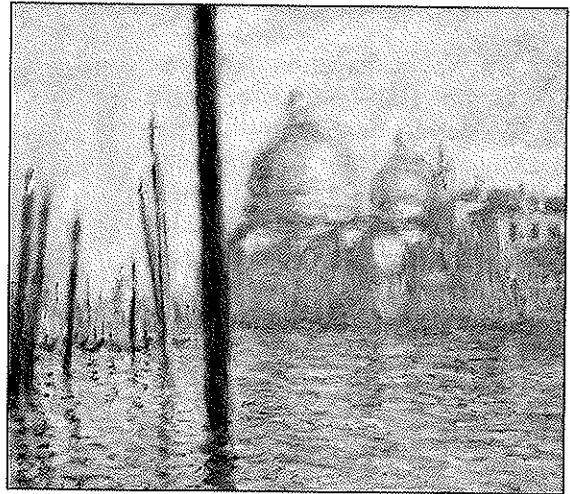
Gazeteciler, Kürt siyasetçiler, yazarlar vb. cümle yargı mağdurları ...

Bağımsız İletişim Ağı (BİA) Medya Gözlem Masası'nın 2010 Medya Gözlem Raporu, 104'ü gazeteci toplam 220 kişinin düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek davalardan yargılandığını ortaya koyuyor (Erol Enderoğlu-Emir Çelik, 24 Mart 2010)

Hapiste bulunan, Terörle Mücadele Yasası (TMY) ve Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) çeşitli maddelerinden yargılanan gazetecilerin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) kazananların isimleri şunlar:

Yayımladıkları yazılar veya kitaplar nedeniyle altı gazeteci, Azadiya Welat gazetesi eski yazı işleri müdürleri Vedat Kurşun ve Ozan Kılınç, Rengê Hêviya Jinê (Kadın Umudunun Rengi) dergisi eski yazı işleri müdürü Berivan Eker, Aram Yayınları imtiyaz sahibi ve Hawar gazetesi yetkilisi Bedri Adanır, İşçi Köylü gazetesi yazı işleri müdürü Barış Açikel ve Proleterce Devrimci Duruş gazetesi yazarı Nevin Berktaş 2010'u hapiste geçirdi.

24 gazeteci de gazetecilik faaliyetleri nede-

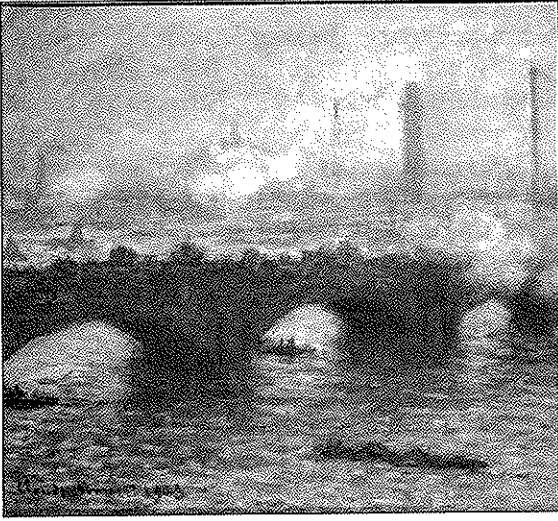

Venedik'te büyük kanal- 1908

niyle yargılanıp yargılanmadıkları netleşmese de cezaevinde bulunuyorlar.

Bu gazeteciler, Kenan Karavil (Adana Radyo Dünya), Deniz Yıldırım (Aydınlık), Hamdiye Çiftçi (DİHA), Ali Konar (DİHA), Mustafa

İLERİ DEMOKRASİNİN ADLİYESİ VE EMNİYETİ

Vaterloo Köprüsü-1903

Balbay (Cumhuriyet), Tuncay Özkan (Kanal Biz), Suzan Zengin (İşçi Köylü), Behdin Tunç (DİHA), Faysal Tunç (DİHA), Haydar Haykır (DİHA), Füsün Erdoğan (İstanbul Özgür Radyo), İbrahim Çiçek (Atılım), Sedat Şenoğlu (Atılım), Ali Buluş (DİHA), Erol Zavar (Odak), Mehmet Karaaslan (DİHA), Halit Gündenoğlu (Yürüyüş), Kaan Ünsal (Yürüyüş), Cihan Gün (Yürüyüş), Musa Kurt (Kamu Emekçileri Cephesi dergisi), Erdal Süsem (Eylül), Emine Altinkaya (DİHA), Baha Okar (Bilim ve Gelecek) ve Hakan Soytemiz (Red). 2010'da 10 gazeteci de tahliye oldu.

TMY sanıkları: Adnan Demir, Ahmet Er-tak, Ahmet Türk, Aysel Tuğluk, Aziz Özer, Be-rivan Eker, Büşra Erdal, Cabbar Demirci, Ce-mal Doğan, Cevdet Bağca, DTP'li 54 belediye başkanı, Emine Demir, Erdal Güler, Fatih Taş, Fehmi Kılıç, Ferhat Tunç, Fırat Aydınkaya, Fi-liz Koçali, Gurbet Çakar, Hacı Boğatekin, Ha-kan Tahmaz, Hasan Çakkalkurt, Hatip Dicle, Hayri Beşer, Helin Şahin, İbrahim Açıkyer, İb-rahim Çeşmecioğlu, İrfan Aktan, İrfan Dündar, İsmail Beşikçi, Leyla Zana, Mahmut Alınak, Mahmut Şakar, Mehdi Tanrıkuş, Mehmet Ali Birand, Mehmet Güler, Mehmet Şerif Genç-dal, Merve Erol, Metin Arslan, Murat Kolca, Namık Durukan, Nedim Şener, Nejdett Atalay, Neşe Düzel, Nurettin Kurt, Orhan Miroğlu, Ozan Kılınç, Özlem Aktan, Pervin Oduncu, Ragıp Zarakolu, Ramazan Pekgöz, Rıfat Başa-ran, Rojda Şenses, Roni Margulies, Selahattin

Demirtaş, Selim Sadak ve 31 kişi, Sultan Acı-buca, Vedat Kurşun, Veysi Sarısözen, Veysi Ürper, Yüksel Genç, Zeycan Balcı Şimşek, Zi-ya Çiçekçi...

Hakaret sanıkları: Davası sürenler: Ab-durrahman Dilipak, Adnan Demir, Adnan Kes-kin, Ahmet Altan, Ahmet Hakan, Alper Ateş, Bahar Kılıçgedik, Barış Yarkadaş, Cengiz Çandar, Dicle Baştürk, Emrullah Özbey, Fikri Sağlar, Haldun Açıksöz, Halil Savda, Hanefi Avcı, Hasan Çakkalkurt, Hıncal Uluç, İbrahim Özdebak, İsmail Saymaz, Kazım Tosun, Melih Aşık, Meral Tamer, Mustafa Koyuncu, Naif Karabatak, Nedim Şener, Nevzat Çiçek, Rasim Ozan Kütahyalı, Şebnem Korur Fincancı, Ufuk Kalanç, Yakup Önal, Yasemin Çongar.

Ceza alanlar: Mahmut Alınak, Cem Bü-yükçakır, Murat Güreş, Volkan Sevinç, Nazlı Ilıcak (2), Berrin Tursun, Erdem Büyük, Müj-de Ar, Mustafa Arıgümü, Cüneyt Arcayürek, Michael Dickinson, Hacı Boğatekin, Melih Kaşkar, Fatma Saruışık, Ali Tarakçı, Yalçın Er-gündoğan oldu.

Beraat edenler: Mustafa Koyuncu, Abdur-rahman Dilipak, Melih Aşık, Hasan Çakkal-kurt, Barış Yarkadaş, Meral Tamer, İbrahim Özdebak, Kazım Tosun, Ufuk Kalanç, Alper Ateş, Nazlı Ilıcak, Fikri Sağlar, Naif Karaba-tak

Saldırıya uğrayanlar: Vahap İş (DİHA), Ömer Çelik (DİHA), Çağdaş Kaplan (DİHA), İsmail Eskin (DİHA), Pınar Ural (DİHA), Ro-ni Margulies (Taraf), Mehmet Baransu (Taraf), Emre Uslu (Taraf), Yıldırım Oğur (Taraf), M.V. (İHA), B.C. (İHA), Edip Tekin (İHA), Cevdet Şen (DHA), Mehmet Halis İş (DHA), Şükrü Gökaya (Karabük BRT), Mehmet Ali Ünal (Manavgat Türkbeleni gazetesi), Veysel Polat (GAP Gündemi), Tamer Topçu (Gazetem Ege), Ertuğrul Yılmaz (Muğla Kanal 48), Mehmet Öztürk (Zonguldak Halk Postası), Özcan Aladağ (Adana Kent), Cenker Tezel (Hürriyet), Emrah Güner (Fox TV), Ozan Öz-han (gazeteci), Mustafa Akyol (Star), Deniz Çağlayan (Ulusal Kanal), Huzeyfe Yıldız (Sa-manyolu).

Tehdit edilenler: Orhan Miroğlu, Yılmaz Sağlık, Yakup Önal, Özgür Topsakal, Murat Altınöz, Dilek Karakoyun, Cengiz Çandar, Fı-rat Alkaç, Celal Yıldız ve Ramazan Pekgöz'dü.

İLERİ DEMOKRASİNİN ADLIYESİ VE EMNİYETİ

Tazminat davası sanıkları: A. Sabri Kocaman, Ahmet Çalık, Arif Ali Cangı, Aris Nalcı, Ataol Behramoğlu, Erdal Doğan, Erol Ergin, Ertuğrul Kürkçü, Etyen Mahcupyan, Fikri Sağlar, Hacı Boğatekin, Harun Aksoy, Hasan Cemal, Hasan Gökvardar, Hasip Kaplan, Hüseyin Kocabıyık, İlhan Taşçı, İsmail Saymaz, Mustafa Koyuncu, Nazlı Ilıcak, Nurgün Balcıoğlu, Nuri Aykon, Oktay Ekşi, Rasim Ozan Kütahtyalı, Selçuk Kozaağaçlı, Taylan Tanay, Yalçın Ergüdoğan, Yılmaz Sağlık.

"Suç öven" sanıklar: DTP'li 56 belediye başkanı, Osman Baydemir, Mahmut Aydın, Ercan Atay, Neşe Düzel, M. Kemal Çelik, Fehmi Korkmaz, Maşallah Korkmaz, Abdurrahman Saran, Sebahat Tuncel, Adnan Demir, Pınar Sağ, DTP'li 53 belediye başkanı, Ali Barış Kurt, Mehmet Nuri Kökçüoğlu, Aysel Tuğluk, Hasan Hüseyin Reyhan, Osman Baydemir, Ersen Korkmaz, Mahmut Aydın, Mehmet Özcan, Orhan Miroğlu.

"Suç övme"den beraatlar: Hakan Taştan, Turan Topal, Ali Barış Kurt, Mehmet Nuri Kökçüoğlu.

"Yargıyı etkileyen" gazeteci sanıklar: Nedim Şener (2), Fırat Alkaç, Semra Pelek, Mustafa Dolu, Adnan Demir, Tuncer Köseoğlu, Emre Uslu, Bahar Kılıçgedik, Sibel Hürtaş, Serkan Ocak, Ertan Kılıç, İsmail Saymaz (7), Şamil Tayyar, Hacı Boğatekin, Cumali Badur.

"Soruşturmanın gizliliğini ihlal"den yargılananlar: Semra Pelek, Mustafa Dolu, Ahmet Şık, Ertuğrul Mavioglu, Ahmet Altan, Yasemin Çongar, Ahmet Demir, Markar Esayan,

Şahin Bayar, Tuncer Köseoğlu, Melih Altınok, Mehmet Baransu, Burhan Ekinci, Fikret Karagöz, Bünyamin Demirkan, Bahar Kılıçgedik, Sibel Hürtaş, Serkan Ocak, Ertan Kılıç, İsmail Saymaz, Şamil Tayyar.

"Devletin gizli belgelerini yayımlamak"tan yargılanan: Mehmet Baransu.

Atatürk' Kanunu'ndan yargılananlar: Adnan Demir ve Yıldray Oğur.

301'den yargılanan 12 kişi: Mahkum olanlar: Sakine Yalçın ve Fatih Taş

Halen yargılananlar: Temel Demirel.

Beraat, zaman aşımı ve bakanlık izin veremeyince "rahatlayanlar": Turan Topal, Hakan Taştan, Serkis Seropyan, Arat Dink, Mehmet Tursun, Berrin Tursun, Şelale Tursun, Ersen Korkmaz ve Necmettin Salaz.

Halkı askerlikten soğutanlar: Mahkumiyet: Volkan Sevinç, Gökçe Otlı Sevimli, Zari-fe Ferda Çakmak.

Müstehcenlikten beraat edenler: İrfan Sancı ve İsmail Yergüz.

AİHM'de Türkiye'yi mahkum ettirenler: Yedinci Gündem, Toplumsal Demokrasi ve Nur Radyo, Özgür Radyo, Erdal Ölmez, Ali Turgay, Hrant Dink ailesinin dört üyesi, Aylin Güzel, Aziz Özer, Abdulkerim Bingöl, Ercan Gül, Deniz Kahraman, Zehra Delikurt, Erkan Arslanbenzer, Özcan Sapan, Norma Jeanne Cox, Fevzi Saygılı, Nizamettin Taylan Bilgiç, Adnan Görkan, Rahmi Akdaş, Esmer Savgın, Kerem Savgın ve Gündem, Yedinci Gün, Haftaya Bakış, Yaşamda Demokrasi ve Gerçek Demokrasi gazetelerinin 19 çalışanı. (EÖ)

Parasız Eğitim talebine şiddet

Gazeteciler, Kürt siyasetçiler, yazarlar vb. cümle yargı mağdurları ...

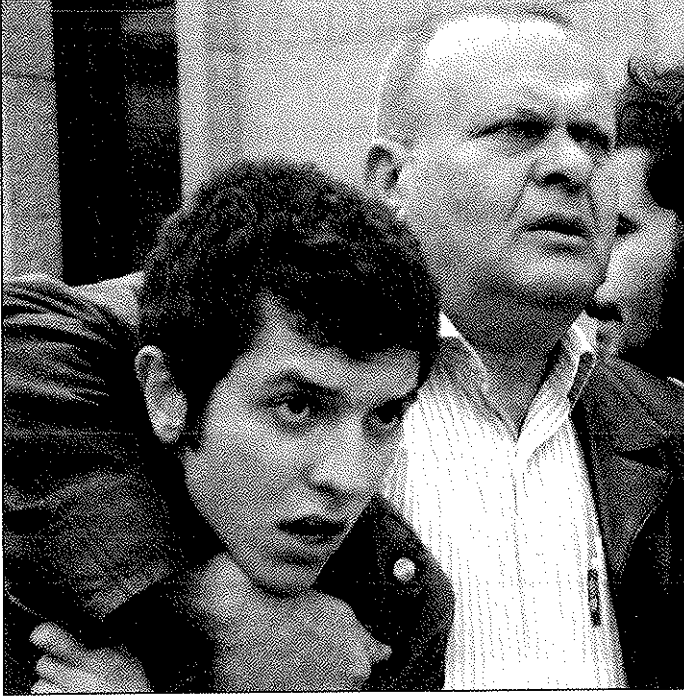
Yükseköğrenime Geçiş Sınavı'nda şifre kullanılmasından mağdur olduklarını söyleyerek protesto etmek için 10 Nisan Pazar günü Ankara'da yürüyen aday gençleri tam teçhizatlı Robocop'lar coplarla, ses bombalarıyla, biber gazlarıyla dağıtıldılar.

14 Mart 2010 günü katıldığı bir toplantıda "Parasız Eğitim İstiyoruz, Alacağız" yazılı pankart açıkları için tutuklanan, haklarında 15 yıl hapis istemiyle yargılanan ve 13 aydır tahliye edilmeyen Trakya Üniversitesi Makine Bölümü

öğrencisi Ferhat Tüzer ile Ankara Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nde okuyan Berna Yılmaz'ın serbest bırakılmasını isteyen Adana'da 3'ü kız 5 öğrenci Liseliler Federasyonu adına 7 gün sürecek açlık grevi başlatmak için İnönü Parkı'nı seçtiler. Yanlarında getirdikleri kalasları çakıp çadır kurmaya hazırlanan öğrenciler şiddete maruz kaldılar.

Parkta sadece açıklama yapıp dağılabileceklerini söyleyen zabıta, öğrencilerin çadırı kaldırmasını istedi. İsteğe olumsuz cevap veren öğ-

İLERİ DEMOKRASİNİN ADLİYESİ VE EMNİYETİ

renciler çadırlarını kurmayı sürdürürken, müdahale için sayılarının az olduğunu düşünen zabıta ekipleri de takviye istedi. Kısa süre sonra müdahale için yeterli sayıya ulaşan zabıta ekipleri, polis de "size direnirlerse biz devreye gireriz" sözü üzerine harekete geçti. Öğrenciler de kalasları vermemek için direnince polis de müdahalede bulundu. Çevrede toplanan kalabalığın şaşkın bakışları arasında, öğrencilerle polis arasında arbede yaşandı. Öğrenciler yerde sürüklenerek gözaltına alındılar.

Parasız Eğitim eylemleri bir süredir yurdun çeşitli yörelerinde yapıyordu. Mesela, Yükseköğretime Giriş Sınavı'na (YGS) bir gün kala liseli gençlik tarafından İstanbul Avcılar'da protesto eylemi gerçekleştirildi.

Liseli Direnişçi Gençlik, Devrimci Liseliler Birliği, Demokratik Gençlik Hareketi ve Yeni Dünya Gençliği üyeleri, Marmara Caddesi'nde yürüdüler. Türkçe ve Kürtçe "Eleme Sınavları Değil, Eşit, Parasız, Bilimsel, Anadilde Eğitim İstiyoruz" yazılı pankartın taşındığı yürüyüş sonunda bir de basın açıklaması yapıldı. Açıklamada, "Yıllarca okul sıralarında para döken bizlerin önüne YGS, LYS gibi eleme sınavları çıkmaktadır. Sözde bu sınavlarla bize gelecek vereceklerini söylemektedirler. Ancak bizler biliyoruz ki gelecekte kasıtları daha fazla sömürü-

dür" dendi. Eylem boyunca, "YGS- LYS Kaldırılsın", "Eşit, Parasız, Bilimsel, Anadilde Eğitim İstiyoruz", "Zorunlu Din Dersleri Kaldırılsın", "Eğitim Haktır Satılamaz", "Yaşasın Devrim ve Sosyalizm", "Müşteri Değil Öğrenciyiz", "Parasız Eğitim İstiyoruz" sloganları atıldı.

Paralel eylemler daha önce Ankara'da, Kocaeli'nde, Babaeski'de, İstanbul Taksim'de yapıldı.

Ferhat Tüzer ve Berna Yılmaz'ın tutuklanmalarının sona ermesi için 24 Mart'ta Kocaeli Sabri Yalın Parkı'nda 5 günlük açlık grevini tamamlayan Kocaeli Gençlik Derneği basın açıklamasında şöyle denildi:

"Ferhat Tüzer ve Berna Yılmaz öğrenci- gençlik halkın sorunlarına duyarlı vatansever gençlerdir. Geçen sene 14 Mart günü Abdi İpekçi Spor Salonu'nda yapılan sözde roman açılışına katılan arkadaşlarımız başbakanın karşısında 'parasız eğitim istiyoruz, alacağız' yazılı bir

pankart açtılar. Bu pankart arkadaşlarımızın 1 yılına mal oldu ve şu an hala tutuklu olmalarının yanı sıra 15 yıla yargılanmakta. Parasız eğitim talebimizi bir kez daha haykırıyoruz. Bugün beş günlük açlık grevimizi tamamlamış bulunmaktayız. Kocaeli'den sonra 3-10 Nisan tarihlerinde İzmir'de açılacak çadırımız" şeklinde duyuru yapıldı. Gerçekten de İzmir'de, Buca'da grev çadırları kuruldu.

Bu konuda çeşitli yerlerde gençlerin etkinlikler düzenlemeleri dayanışma bilincinin gelişkinliği açısından sevindirici bir işarettir.

Samsun 19 Mayıs ilçesinde BAT (British American Tobacco) firmasına satılarak özelleştirilen sigara fabrikasında işten çıkartılan ve 1 Nisan günü direnişe başlayan 126 işçi direnişlerinin 12. Gününde devlet otoritesinin temsilcisi kolluk kuvvetlerinin coplu, biber gazlı orantısız gücüne maruz kaldılar

Orantısız gücün Kürt kurbanı YSK kararını Bismil'de protesto eden liseli İbrahim Oruç oldu. Protestocular arasında bulunan Oruç polis kurşunuyla öldürüldü. Bu olay önümüzdeki süreçte AKP Emniyetinin hak eşitliği ve siyasal özgürlükler konusunda mücadele edecek Kürt halk kitlelerine nasıl davranacağına da bir gösterge oluşturdu.

Jandarma Er Sevag'ı ülkücü öldürdü

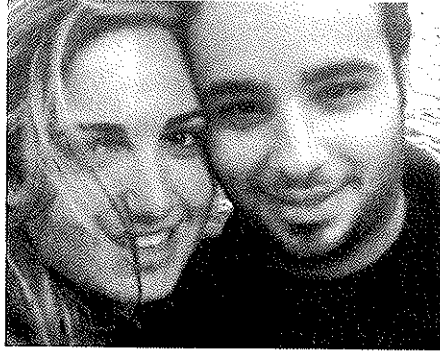
Dink cinayeti ve Sevag'ın öldürülmesi olayında sebep bakımından çarpıcı benzerlik var. Sanıkları harekete geçiren duygu ve düşünce dünyasının dayanağının Türk-İslam sentezine dayalı politika yürüten BBP'den çıktığı anlaşılıyor

A sıl adı Hazo olan Kozluk'a bağlı Timoq (resmi adı Gümüşörgü) köyü Jandarma Karakolu'nda askerlik yapan Er Sevag Şahin Balıkcı Paskalya'ya rastlayan 24 Nisan günü bir askeri tüfekten çıkan kurşunla öldü. Yıldız Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü mezunuydu ve terhisine 23 gün vardı. Cenaze töreni İstanbul Feriköy'deki Surp Agop Ermeni Kilisesinde yapıldı. Balıkcı ailesi, oğullarının ölümünün araştırılmasını istedi. Sözlüsü Melani Kumruyan, Sevag'ın kendisine yazdığı mektuplara dayanarak üstlerinden dayak yediğini ve yaptığı şikayetin baskılar sonucu geri aldırıldığını, Pakalya Yortusu'na izinli gönderilmediğini, ülkücü erler tarafından tehdit edildiğini ileri sürdü. Bıçakçı ailesi, avukatları Cem İsmail Halavurt'la birlikte adı geçen karakola gitti. Halavurt NTV'ye yaptığı açıklamada ailenin orada yaptığı görüşmeler sonucunda oğullarının kazaen öldüğüne ikna olmadıklarını söyledi (4 Mayıs 2011). Halavurt görüştikleri erlerin hep aynı sözlerle konuştuklarını, hatta olayı görmeyenlerin de benzer sözler sarfettiklerini, ifadelerden yönlendirilmiş izlenimi aldıklarını belirtti.

Sevag'ın ölümü ile ilgili yürütülen soruşturma kapsamında tutuklanan Kıvanç Ağaoğlu'nun sosyal paylaşım sitesi Facebook sayfasındaki ülkücü yayınlar dikkat çekti. Ağaoğlu'nun hesabında Muhsin Yazıcıoğlu, Mustafa Yıldızdoğan, Arif Nazım gibi kişilere ait yayınlar paylaştığı öğrenildi. Sayfasında Ağaoğlu'nun sempati duyduğu sanatçı ve siyasetçilerin ülkücü olduğu görüldü (Vatan, 04. 05.2011).

Cem Halavurt, asker ve tanıkların anlatımına göre olay her ne kadar kaza gibi görünse de cinayet şüphesinin giderek arttığına dikkat çekti.

Halavurt, "Olay amı saat 11.00 olarak tutanaklarda yer alırken tanık beyanları aynı gün akşam 17.30 ve 18.30 saatleri arasında alınmıştır. Bu zamana kadar Jandarma karakolunda olayda sorumluluğu bulunan üst rütbeli askerlerin tanık beyanlarını etkile-

me, yönlendirme ve manipüle etme ihtimali bulunmaktadır. Ayrıca bunun dışına olay yeri ile ilgili her türlü delilin bu süre zarfında ve sonrasında karartılmadığı kuşkusuna da gözlemlenmiştir" dedi.

İddia edildiği gibi olayın kaza olduğu kabul edilse dahi karakolda bulunan üst rütbeli askerlerin ihmalinin göze çarpmakta olduğunu belirten Halavurt, "Sevag Balıkcı'nın da aralarında bu-

lunduğu çalışma ekibinin başında rütbeli bir askerin bulunmaması en büyük ihmal olarak göze çarpmaktadır. Bu konuda Tuğgeneral bir rapor hazırlamış, bunun sonucunu merakla bekliyoruz" diye belirtti.

Halavurt, "BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'nun bir çok video görüntüsü mevcuttu. Milliyetçi ve ırkçı argümanlar içeren yazılar, video klipler ve şehit askerlerle ilgili çok sayıda veriye ulaştık. Bunlar da bir kaza olmayabileceği yönündeki kuşaklarımızı güçlendirmiştir. Bütün incelemeler sırasında konuştuğumuz tüm tanıklar Sevag ile onu vuran Kıvanç Ağaoğlu'nun çok iyi arkadaş olduklarını belirtmelerine rağmen bu tespiti doğrular hiçbir bilgi ve belgeye rastlanamamıştır" şeklinde konuştu.

Aynı zamanda Dink davasında müdahil olan avukat Halavurt'a göre Dink cinayeti ve Sevag'ın öldürülmesi olayında sebep bakımından çarpıcı benzerlik var. Sanıkları harekete geçiren duygu ve düşünce dünyasının dayanağının Türk-İslam sentezine dayalı politika yürüten BBP'den çıktığını hatırlatan Halavurt, bunun bir tesadüf olamayacağını belirtti. Halavurt, "Bu, sanıkların aynı ideolojik zeminden beslendiklerini ortaya koymaktadır" dedi (Zeynep Kuyru, AFN, 04.05.2011).

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi İrkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon basın toplantısı düzenleyerek sahici bir tahkikat yapılmasını ve "bu can kaybının hesabının verilmesini" talep etti. Balıkcı'nın kaybına ilişkin resmi açıklamaları inandırıcı ve yeterli bulmayan tüm kuruluş, çevre, girişim ve bireylerin desteğini istedi.

19 Aralık katilleri

Nisan 1999 ila Kasım 2002 arasında işbaşında kalan DSP-MHP-ANAP'lı Bülent Ecevit Hükümetinin İçişleri Bakanı, eski polis şeflerinden ANAP'lı Sadettin Tantan Taraf'a yaptığı açıklamada 19 Aralık 2000 tarihindeki (kendilerinin utanmadan hayata dönüş dedikleri) operasyonun asıl adının Tufan Operasyonu olduğunu, ayrıca Bora ve Atmaca planlarıyla da takviye edildiğini ve Milli Güvenlik Kurulu tarafından kararlaştırılıp, Adalet Bakanlığı ve jandarma tarafından uygulandığını söyledi. Belleğimizi ayrıntılarla tazelemek için katliamın 10. Yıldönümü vesilesiyle "19 Aralık 2000 katliamı" başlığı altında şunları yazmışım:

"Devletlerin yüz karası cinayetleri vardır. Bu olaylar unutulmaz ve unutturulmaz. Burada sadece bir örneği hatırlatmakla yetineceğim F.Almanya'da (RAF) mensubu Ulrike Meinhof'un 9 Mayıs 1976'da hapisane hücrelerinde "aslılı bulunması", işlenmiş böyle cinayetti. Devletin profesyonel katillerinin cürümleri Ulrike'ye kalmamıştı, RAF'ın Ulrike gibi kadın olan arkadaşlarından Gudrun Ensslin de hücrelerinde "kendini asmıştı." Olayın vuku bulduğu 17 Ekim 1977 gecesi gene RAF kurucularından Andreas Baader ile Jean-Karl Raspe münferit hücrelerinde "kendilerini tabancayla vurmuş olarak" bulundular. Aynı gece RAF'ın tutuklu kadın üyelerinden Imgrad Möller ise hücrelerinde kendini "göğsünden bıçakla ağır yaralamıştı." Möller ölmedi ama diğer üç arkadaşı gibi onun da hayatına kastedilmişti. 17 Ekim Gecesi F. Almanya tarihine "Ölüm Gecesi" olarak geçti.

Bizde 12 Eylül yıllarında Diyarbakır Cezaevi'ndeki cinayet ve katliamlar başta olmak üzere devletin sicili kabarıktır. Emniyette işkence öldürülüp, sonra da pencereden atılanların ise haddi hesabı yoktur.

Bu olaylardan unutulmayan birisi de 19 - 22 Aralık 2000 tarihlerinde 20 kapalı cezaevinde yapılan ve 30 siyasi tutuklunun cebren ve taammüden öldürüldüğü, iki erin de yaşamını yitirdiği katliamdır.

F Tipi dayatması

Toplu cinayete kadar giden süreç Mesut Yılmaz başkanlığında kurulan ANAP-DYP (Anayol) 53. Hükümetinde Mehmet Ağar'ın Adalet

Bakanıyken hazırladığı F Tipi cezaevleri projesiyle başlamıştı. Fiiliyata geçirilmesi 2000 senesinde Bülent Ecevit'in Başbakan, DSP'li Ahmet Sami Türk'ün Adalet Bakanı olduğu DSP-MHP-ANAP hükümetinde oldu. Çeşitli hapisanelerdeki siyasi tutukluların önemli bir bölümü F Tipi cezaevlerine nakledilmeye karşı 20 Ekim 2000

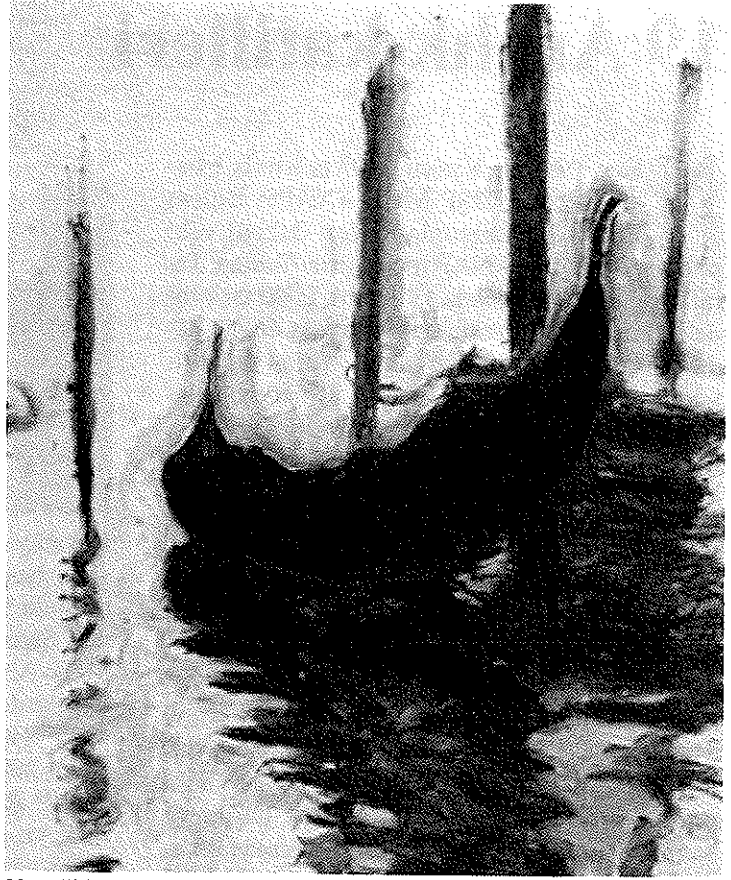
'de açlık grevi başlattılar. 19 Aralık'ta Kolluk kuvvetleri direnişi kırmak ve siyasi tutukluları F Tipi cezaevlerine götürmek için 20 cezaevinde saldırıya geçtiler. Saldırıda 6 kadın tutuklu diri diri yakıldı, diğerleri kurşunla, gazla veya darpla öldürüldü. Açlık grevi yapan tutuklulardan, evlerde onlarla dayanışma yapanlardan ölenleri de sayarsak, F Tip direnişinde hayatlarını kaybedenlerin sayısı 12 Ağustos 2004 itibarıyla 117'ye varmıştı. Bu rakam Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Ekim 2004'teki raporundan alınmıştır. Raporda ölenlerin isimleri ve ölüm nedenleri yazılıdır. Rapora göre ölüm olaylarının tasnifi şöyle: Hapishanelere düzenlenen ve operasyon adı verilen saldırı sırasında 32 kişi, süresiz açlık grevlerinde cezaevinde 48 kişi, açlık grevlerini destekleyen tutuklu yakınlarından 7 kişi, tahliye olduktan sonra açlık grevini sürdürürken 12 kişi, kendini yakarak 10 kişi, tedavi sırasında 1 kişi, saldırı sonucu 1 kişi, 5 Kasım 2001'de Küçükarmutlu'da açlık grevi yapılan eve düzenlenen polis operasyonunda 4 kişi hayatını kaybetmiştir.

Mücadele yeni başlamamıştı. Daha önceden 1991'de siyasi tutukluların Eskişehir Tabutluğu adını verdikleri Eskişehir Cezaevi hücrelerine sevkedilmişlerdi. Aralık 1991 seçimleriyle kurulan DYP-SHP koalisyonu kamuoyunun tepkisi üzerine uygulamaya son vermiş, tabutlukları kapatmıştı. 1 Mayıs 1996'da gözaltına alınan

göstericiler için Eskişehir Tabutluğu tekrar açıldı. 20 Mayıs 1996'da süresiz açlık grevleri başlatılmış, 69 gün sonucunda 12 tutuklu yaşamını yitirmiş, pek çoğu sakat kalmış, ama tabutluk kapatılmıştı. 1996'daki bu direnişin üzerinden çok uzun süre geçmeden Buca-Ümraniye ve Diyarbakır cezaevlerinde katliamlar gerçekleştirildi, toplam 17 tutuklu yaşamını yitirdi. 26 Eylül 1999 Ankara Uluçanlar Katliamı gelmiş, 10 tutuklu öldürülmüştü. 19-22 Aralık Katliamı bu toplu öldürmelerin son halkası oldu.

Otorite manyaklığı

Aradan on yıl da geçmiş olsa olay son derece önemlidir ve "devlet otoritesinin meşrebine uygundur" gibi genellemelerle geçiştirilemez. Yapılan suçtur ve bu suçun siyasi sorumluları vardır. Bu sorumluların başında Bülent Ecevit gelmektedir. Bir zamanların ak güvercinli Bülent Ecevit'inin ne menem şedit bir politikacı olduğu 19 Aralık Katliamıyla görülmüştür. Nitekim Ecevit olay günü "Devletle baş edilemeyeceğini öğrenmiş olmalı-lar" demiştir. 800 bin askeri, o yıllarda 165 bin resmi polisi olan devlet gücüyle böbürlenmek, on bin kadar tam teşkilatlı, silahlı, gaz bombalı kolluk gücünü silahsız, savunmasız üstelik de kapalı yerde mahsur insanın üzerine göndermek ve onları katletmek, sonra da "işte devlet budur" demek bir başbakan için yüz karasıdır. Nasıl ki Süleyman Demirel'in boynunda Gezmiş-İnan ve Aslan'ın idamlarının sorumluluğu varsa ve nasıl ki gene aynı şahıs 3 Temmuz 1993'te Sivas olaylarında idareyi bizzat eline alıp olayları telefon başında yöneterek "kimsenin burnu kanamasın" diye saldırganları koruduğu ve 37 kişinin diri diri yakılmasında birinci derecede pay sahibiyse, Nasıl ki, 16-17 Nisan 1991 gecesi "Çiftelhavuzlar Operasyonu" diye anılan ve Kadıköy yakasındaki dört ayrı eve düzenlenen saldırılarda 11 insan -Sabahat Karataş, Eda Yüksel, Taşkın Usta, Arif Öngel, Şadan Öngel, Ahmet Fazıl Ercüment Özdemir, Hüseyin Kılıç, Satı Taş (Kılıç), Ayşe Nil Ergen, Ayşe Gülen-taammüden öldürüldüklerinde olaydan Başbakan Mesut Yılmaz sorumlu idiye, Bülent Ecevit de 19-22 Aralık 2000 toplu kıyımının baş

Venedik'te gondol 1908

suçlusudur. Yamağı ise; hukuk profesörü titrine sahip Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'tür. Olaylar sırasında hükümetin baş kabahatlisi bu iki çirkin politikacının emirlerini uygulayan şahıs ise o yıl Ceza Kurumları Genel Müdürlüğü'ne getirilmiş olan -sonraki HSYK üyesi- Ali Suat Ertosun'du.

Ne yazık ki bizim toplumumuz belleksizdir ve vurdumduymazdır. Bir uygar ülkede 19 Aralık katliamı gibi bir olay vuku bulsa en azından Adalet Bakanı, müsteşarı ve cezaevleri genel müdürü koltuklarında oturamazlardı. Toplumun yüzüne bakamazlardı. Türkiye'de ise ne Bülent Ecevit'in sicilinde (toplumun belleğinde) bu toplu kırım vardır, ne de TV programcılarları ikide bir Hikmet Sami Türk'ü davet ederlerken "bu adam 2000'de 32 insanın öldürülmesinden suçluydu" diye düşünmektedirler, ne de Ertosun'a HSYK üyeliği için oy vermiş devlet hukukçuları o olayda bu zâtın hangi makamda bulunduğu na aldırırmaktadırlar. Tam tersine, bütün o devlet görevlileri o zamanki başbakanları Ecevit gibi "Devlet neymiş gösterdik" diye gayet gururludurlar. Yargılanmaları gerekenler kahraman

edasıyla dolaşmaktadırlar. Mahkemeye ise erler çıkartılmış, 2008'de dava düşmüş, geçtiğimiz Kasım'da tekrar başlamıştır. Tabii ki "onlar emir kuluydular, masumdurlar" demeyeceğiz. 12 Mart ve 12 Eylül devirlerini yaşayanlar, askeri hapishanelerde erlerin siyasi tutuklulara ne kadar zalim davrandıklarını, kendi sınıfsal ezilmişliklerinin ve kişiliksizliklerinin bütün kinini siyasi tutuklara zulmederek kustuklarını bilirler. Bir çok askeri birlikte de bu böyledir, talimgâhlarda özel olarak yetiştirilmiş kıta çavuşları, kendileri gibi köylü olan, emekçi olan erlere hükmetmekten büyük haz duyarlar.

Toplumun belleği zayıf olabilir, ama bir ülkenin devrimci hareketi kendi tarihini diri tutmasını bilir. Şair nasıl ki bize "28 Kânunsaniyi unutmama" demişse, bu yazımızın konusu olan 19 Aralık 2000 tarihini de unutmayacağız..." (22 Aralık 2010, Sesonline.net)

O yazıda olayın sorumlularını Başbakan Adalet Bakanı, Müsteşarı ve Cezaevleri Gen. Md. İle sınırlayarak yanlış yapmışım. Hiç şaşırtıcı değil ama meğer emir hükümetin de üzerindeki makamdan geliyormuş.

Devlet ebed müddet

Infotürk Ajansı olayın asli sorumluları olan zamanın MGK üyelerini hatırlatıyor: Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu, Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Hilmi Özkök, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral İlhami Erdil, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Ergin Celasin, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Aytaç Yalman, MGK Genel Sekreteri Orgeneral Cumhur Asparuk, Ceza ve Tevfik Evleri Müdürü, şimdiki HSYK üyesi, Ali Suat Ertosun.

Tantan'ın "benim sorumluluğum yok, Adalet Bakanlığı, cezaevi savcısı ve emrindeki jandarma yaptı" dediğine bakmayın: Kendisi şöyle diyor: "Hükümet karar verdi savcıların gözetiminde uygulandı. İyi hazırlanmış, başarılı bir operasyon yapıldı. Devletin 20 yıllık ayıbı temizlendi. Devlet 20 sene sonra cezaevlerine hakim oldu. Gelen telefonlarla tutuklular kendilerini yakıyorlardı. Şimdi yapılan, siyasileri

itibarsızlaştırma operasyonudur. Bunun için geçmişte yapılanlar gündeme getiriliyor. Daha önce bana kimse bu konuyla ilgili bilgi sormadı. Bireysel kararım değil hükümetin kararıydı. Devlet herkesin gözü önünde muhafazası altındaki insanları nasıl yakar."

Şeriki Hukuk profesörü, Türk ise; aynı otorite tutkusu ve devlet megalomanisi içinde: "Cezaevlerinde devlet hâkimiyeti yoktu. Özellikle DHKP-C'li tutuklu ve hükümlüler yapımı devam eden F-Tipi cezaevlerine karşı direniş başlatmıştı. Bu direniş ölüm orucuna dönüştü. Operasyonun yapıldığı tarihte ölüm orucunda 60'ıncı güne gelinmişti. Türk Tabipler Birliği, devamı halinde ölümlerin yaşanabileceğini açıklamıştı. Konu MGK'da görüşüldü, devlet operasyon kararı aldı. 'Hayata dönüş', Adalet Bakanlığı'nın değil, devletin kararıdır" demektedir.

Toplu cürüm

Bitmedi: "Dönemin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün 'haberimiz yok' dediği müdahaleden belediyenin bile haberdar edildiği öğrenildi. Planın eksiksiz olması için 'Ek-C cezaevi müdahale kontrol formu'nda sorulan 50'ye yakın soru, bu durumu ortaya koyuyor. Belgede, 'Tufan'ın belediye dahil olmak üzere birçok kurumla koordineli yürütüldüğü ifade ediliyor.

'Ek-C cezaevi müdahale kontrol formu'nda yer alan bir diğer soru da, müdahaleden yaralı kurtulan mağdurların ifadelerinde belirttikleri alev püsküren silahlar iddialarını doğrular nitelikte. Bu bölümde "Göz yaşartıcı bomba, sis bombası, alev makinesi, tazyikli su, köpük, el feneri, sis bombası, kelepçe gibi teçhizat ve silah alınmış mı?" ibareleri yer alıyor. Formda yer alan sorular, operasyon öncesinde birçok hazırlığın yapıldığını ortaya koyuyor. Ayrıca planla ilgili tatbikat yapılıp yapılmadığı soruluyor. Anketteki sorulara göre, operasyona katılan askerlerin özel bir eğitime tabi tutulup tutulmadığı da denetleniyor. 'Hayata Dönüş' operasyonu kapsamında Ümraniye Cezaevi'ne yapılan müdahalenin talimatının da Adalet Bakanlığı tarafından verildiği ortaya çıkmıştı. Bakanlığın İstanbul İl Jandarma Bölge Komutanlığı'na ait kriptolu telefonda Üsküdar Cumhuriyet Başsavcısı Kemal Canbaz'a müdahale için jandarmaya izin talimatı verdiği, savcının da bu durumu tutanak ile kayıt altına aldığı ortaya çıkmıştı" (Zaman, 13. 04. 2011).

36 kitap, 17 yıl, 13 Cezaevi:

İsmail Beşikçi

İsmail Beşikçi bir kez daha hapis cezasına mahkûm edilen İsmail Beşikçi Türkiye'nin çok uluslu bir ülke olduğunu söyleyerek Kürt toplumu üzerine araştırmalar yapmış ilk üniversite öğretim üyesidir. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın ancak çok sonra yayınlanabilen İhtiyat Kuvvet: Milliyet (Şark) incelemesi sayılmazsa Kürt sorununu ilk kez açıklıkla dile getirmiş kişi İsmail Beşikçi'dir.

Ne ilginçtir ki Kıvılcımlı da Beşikçi de Türkiye'de fikirlerinden dolayı en uzun süre hapsede yatmış iki aydınımızdır: Hikmet Kıvılcımlı komünist olduğu ve sınıf mücadelesinde işçi sınıfından yana saf tuttuğu için cezalandırılmıştır, İsmail Beşikçi ise ezen ulusla ezilen ulus arasındaki mücadelede ezilen ulusun safında yer aldığı için. Her iki konu da bu ülkedeki en büyük tabu, en vahim düşünsel ve siyasal suç sayıla gelmiştir. Dünya sosyalist sistemi yıkıldıktan sonra Türk hakim sınıfları için komünizm umacı olmaktan çıkmış, ama ezilen ulusun özgürlük ve eşitlik mücadelesi tabu olmaya devam etmiştir.

Birbirini yiyen AKP ile CHP'ye bakınız, onlar gibi Türkçü olan MHP'ye de, tabii ki unutmayınız, irili ufaklı tüm burjuva partilerine de bakınız, hatta solcu olduklarını söyleyen bazı parti ve grupların söylemlerine göz atınız, Kürt ve Kürdistan sorunda bir ve aynadırlar.

İşte İsmail Beşikçi böyle bir ülkede tam 45 senedir fikir mücadelesi vermektedir. Hiçbir ikbal hatta takdir beklemeden, tam tersine ömrünü zindanlarda geçirerek ailesinden, çocuklarından, diğer sevdiklerinden mahrum kalarak doğru bildiğini söylemektedir. Hakkında ne uluslararası kampanyalar açılmıştır, ne de onu onurlandıracak manevi değeri olan bir ödül verilmiştir.

Geçtiğimiz Mart ayı sonunda Beşikçi'nin bir kez daha mahkûm edildiğini okuyunca ister istemez "Hâla mı?" dememek elde değildi. Bu ülkenin adliyesi bir Kürdistan kelimesinden ve Türkçe alfabede var olmayan "q" harfinden dolayı 15 ay cezaya hükmediyordu, 17 seneyi illa ki 20 seneye tamamlayacağız, gene uslanmazsa daha da hapis yatıracağız, diyordu.

Camille Monet pencerede-1873

Beşikçi 1939 İskilip'te doğdu, dindar ve milliyetçi bir aileye mensuptu, ilkokuldan sonra orta öğrenimini Çorum'da ta-

mamladı, sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. 1965-1971 yılları arasında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde asistan olarak doktorasını yaptı, doktora tezi olarak hazırladığı "Alikan Aşireti Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme" kendi alanında ülkemizde yapılmış en önemli sosyolojik bilimsel bir çalışma oldu. Beşikçi özellikle 1969'da yayınladığı "Doğu Anadolu'nun Düzeni" çalışmasıyla aydın kamu oyunun dikkatlerini çekecekti. Kitabın ismi Doğan Avcıoğlu'nun 1968'de yayınladığı ve büyük

ilgi topladığı çalışması "Türkiye'nin Düzeni" ne bir nazire gibiydi. Avcıoğlu kitabında Türkiye'nin emperyalistler tarafından nasıl geri bırakıldığını anlatmaktaydı. Beşikçi ise Doğu Anadolu dediği Kürdistan'ın Türkiye tarafından nasıl geri bırakıldığını gösteriyordu. Fen-Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji asistanı iken aynı bölümde sosyoloji doçenti olan Orhan Türkoğan tarafından, Marksist propaganda ve bölgecilik yaptığı gerekçesiyle 'ihbar' edildi, 12 Mart 1971-73 döneminde Diyarbakır sıkıyönetim mahkemesinde DDKO davasından yargılandı ve üniversite ile ilişkisi kesildi. 1974 Temmuz'unda Anayasa Mahkemesi af yasasını çıkarınca, tahliye oldu, ama bu kez de Kürt sorununu işleyen düşüncelerinden ötürü Devlet Güvenlik Mahkemelerinde ve sivil mahkemelerde yargılamalar devam etti. Beşikçi 8 kez cezaevine girip çıktı ve yaşamının 17 yılı cezaevinde geçti. Sadece askeri dönemlerde hüküm giyme-di, 1974'te 12 Eylül askeri darbesinden beş yıl sonra 1979'da tekrar cezaevine girdi, cezalarını tamamlayarak 1987'de serbest kaldı, davalar peşini bırakmadı, tekrar tutuklandı, o davalar-dan giydiği hükümlerle 1999'a kadar tutuklu kaldı. 1999'da yapılan sınırlı yasal düzenleme sonucu tahliye olduğunda hakkında toplam 100 yıl hapis ve 10 milyar lira para cezası verilmiş, İsmail Beşikçi'nin 36 kitabından 32'si yasaklanmış durumdaydı. Dönemin Süleyman Demirel hükümeti onu doğrudan hedef aldıktan sonra uzun yıllarını geçireceği hapishane hayatı baş-lamıştı.

Japon köprüsü- 1899

Asimilasyonda ve itaatte dinin yeri

İsmail Beşikçi 3 Nisan 2011'de Zazak. Net web sayfasında din ve Kürt halkı üzerine önem-li bir yazı yayınladı. Yazıda Nur Vergin'in "Türk-Kürt kardeşliği konusunda dine işlev ta-şıyan sözlerini eleştirmektedir.

Laik Türk aydını Vergin, Kürtlere din afyo-nunu salık veriyordu. Tam da o günlerde Kürt-ler Sivil itaatsizlik kapsamında Diyarbakır'da 4000 kişiyle Cuma Namazı kılacaklar, BDP, DTK ileri gelenleri "Devletin imamları arkasın-da namaz kılınmasını reddedecekler, devletin adamı olmayan, devletin hutbesini okumayan imamların arkasında saf tutulmasını isteyecek-lerdi. Devleti ve Diyaneti hop oturtan, hop kal-dırtan bu girişim dinin Kürtleri asimile etmesi, bunun da ezen ulus hakimiyetinin bir yöntemi olduğu yolundaki görüşleri desteklemekteydi. Batılı sömürgeciler önce Amerika Kıtasında, sonra Afrika'da, Güneydoğu Asya'da yoğun misyonerlik çalışmaları yapmışlardı, sömürge-cilik sadece kolonyal şapkasıyla ve mahmuzlu çizimleriyle gelmemişti, aynı zamanda rahiple-riyle, kiliseleriyle gelmişler, özellikle Güney ve Orta Katolik kolonyalizm Amerika'da yüzde yüz başarı kazanmıştı.

Sadece o kadar da değil, din köleciliğin de aracı olmuştu. Kuzey Amerika'ya, Brezilya'ya ve Karaibler'e Afrika'dan getirilen köleler tama-men Hristiyanlaştırılmışlar ve efendilerinde çok daha sofu insanlar olarak onlara itaatlerinde din rol oynamıştı.

Beşikçi'nin yazısı dinin Kürtlere karşı nasıl kullanıldığını yeterince vazıh bir biçimde anla-tıyor. (Ara başlıklar bize ait.)

"Din Kardeşliği"

Neşe Düzel, 28-29 Mart 2011 tarihli Taraf gazetesinde, Prof. Dr. Nur Vergin'le yaptığı rö-portajı yayımladı. 28 Mart tarihinde yayımla-nan bölüm, "Kürt sorununu din kardeşliği yu-muşatacak" başlığıyla verilmişti. 29 Mart tari-hinde yayımlanan bölüm ise, "Elit sınıf aşağılık kompleksi içinde başlığıyla verildi.

Bu yazıda Nur Vergin Hoca'nın, Kürt sorunu bağlamında dile getirdiği görüşleri değerlendirmek istiyorum.

Türkiye'de din, tamamen devletin kontrolü altında. Din devletin, resmi ideolojinin ihtiya-çlarına göre devlet tarafından yorumlanmak-tadır. Diyanet İşleri Başkanlığı devletin bir ku-rumudur. Diyanet İşleri Başkanı devletin bir

memurudur. Türkiye laik bir ülke falan değildir. Dinin devlet tarafından bu kadar denetlendiği bir ülkenin laik olması mümkün değildir. Mahkemelerin tarafsız olduğu da devletin bir söylemidir. Bu da generaller tarafından sık dile getirilen bir görüştür. Bu görüşün, somut olgular, olgusal ilişkiler tarafından çürütüldüğü için slogan olmanın ötesinde bir değeri yoktur.

Araplar, dini, Arap milletinin milli çıkarları için kullandılar. Saddam Hüseyin, Kürtlere karşı geliştirdiği soykırıma "enfal" dedi. Soykırımı Kur'a dayandırdı. "Kürtlerin kanı-canı, malı-mülkü, karısı, çocukları Müslüman Araplara helaldir." Dünyanın neresinde olursa olsun, ister Filistin'de, İster Pakistan'da, ister Bosna'da, İster Kıbrıs'ta, Batı Trakya'da, Bulgaristan'da olsun, Müslümanların burnu kanasa Türkiye'de Müslümanlar tepki gösterir. Sel, deprem, yangın gibi felaketlerde, yardım kampanyaları açar. Ama Saddam Hüseyin'in Kürtlere karşı tırmandırdığı soykırıma karşı Müslümanların küçücük bir tepkisi olmadı. Türkiye'de, Müslümanlar, Kürtlere karşı geliştirilen bu operasyonları ya alkışlıyor, ya sessiz kalıyor. Çünkü Türkiye'de Müslümanlık devletin Müslümanlığıdır, halkın Müslümanlığı değildir. Devlet ise, Kürtlerin şu veya bu şekilde nüfusunun azalmasından, Kürtlerin her zaman huzursuzluk içinde olmasından, moral çöküntüsü yaşamasından memnundur. Bu ilişkilerden bir kardeşlik çıkabilir mi? Kürtlerin Müslüman bile kabul edilmediği bir ortamda din kardeşliği gerçekleşebilir mi?

Saddam Hüseyin'in Kürtlere, Halepçe'de soykırım yaptığı 16 Mart 1988 günü, İslam Konferansı Kuveyt'te toplantı halindeydi. 53 İslam ülkesinden hiç birinin soykırım konusunda Saddam Hüseyin rejimine küçük bir eleştiri getirmemesi, soykırımı protesto etmemesi dikkate değer bir konudur. İslam Konferansı toplantısında, Türkiye'yi Cumhurbaşkanı Kenan Evren temsil ediyordu. Toplantı sonrasında yayımlanan ortak bildiride, Bulgaristan'da, Türklerin isimlerini Bulgar isimleriyle değiştirmeye çalıştığı için Bulgaristan eleştiriliyordu. Batı Trakya'da, Türk çocuklarının Türk diliyle eğitiminin engellendiğinden dolayı

Camille bahçede, kızıyla-1873

Yunanistan eleştiriliyordu. Ama böylesine bir soykırımdan dolayı Saddam Hüseyin rejimine hiçbir şey söylenmiyordu.

Bu umursamazlıktan bir kardeşlik doğabilir mi? Bu ilişkilerin neresinde din kardeşliği vardır?

Farslar da dini, hep Fars milletinin milli çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Bugün İran'da her gün yaşları 19-20 yaşlarındaki Kürt gençleri idam edilmektedir. Vinçler sanki Kürt gençlerinin idamı için düşünülmüş idam sehpa-sıdır. Kürt gençlerinin, her gün, birer ikişer idam edildiği bir ortamda kardeşlik, din kardeşliği nasıl oluşur?

Türkiye'de Başbakan, sık sık Tunus, Mısır, Libya liderlerine, halkınızı dinleyin, reform yapın diyor. İran'a, İdamlar konusunda neden bir şeyler söyleyemiyor? İran'da her gün yaşanan bu idamlar cinayet değil midir?

Türkiye de, dini hep Türk milletinin milli çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Devletin Kürtlerle, Kürt sorunuyla ilgili temel politikası asimilasyondur. Devlet, dini de asimilasyon politikası doğrultusunda kullanmaktadır. Kürt bölgelerinde Kur'an Kursları'nı, İmam-Hatip Okulları'nı yaygınlaştırmak, devletin temel politikası olmuştur. 1980'lerde, Kürtlerin yaşadığı her alanda, dinsel akımları, dinsel vakıfları, dinsel yayınları, radyoları, televizyonları geliştirmeyi devlet, temel bir görev olarak algılamıştır. Dinsel yayınlarla Kürtleri oyalamak Kürtlerle, Kürt sorunuyla mücadelede önemli bir yöntem olmuştur.

Devlet, daha 1984'te, PKK silahlı mücadelesi

başlarken, helikopterlerle, savaş uçaklarıyla, dağlara Kur'an'dan ayetler, hadisler atıyordu. Bu bildirilerde, Kürtlerin ileri sürdükleri milli taleplerin İslam'a aykırı olduğu vurgulanıyordu. Devlet, 1984-85 ve daha sonraki yıllarda bu yöntemi çok kullandı. Bu bildirilerde de İslam kardeşliği çok vurgulanıyordu, ama Kürtler de Türk kabul ediliyordu.

40 ciltlik İslam Ansiklopedisi

Diyanet İşleri Başkanlığı

tarafından yayımlanan bir Ansiklopedi var. İslam Ansiklopedisi. 1990'lardan beri yayımlanıyor. Son olarak 39. cildi yayımlandı. 40 cildi aşacağı anlaşıyor. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan İslam Ansiklopedisi'nde Kürtler, Kürtçe, Kürdistan gibi maddeler yer almıyor. 26. ciltte bu tür maddeler yer alması gerekiyordu. Ama 26. ciltte kürdili hicazkar var, Kürtler... yok. Bu, devletin Kürtleri yok sayıcı tutumuyla, inkâr ve imha tutumuyla ilgilidir. 40 cildi aşkın bir ansiklopedi söz konusu ama 20 milyonu aşkın Müslüman Kürt'den küçücük bir bilgi yok. Böyle inkarcı, yok sayıcı, imhacı bir tutumdan nasıl kardeşlik üretilebilir?

1940'larda, 1950'lerde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan İslam Ansiklopedisi'nde Kürtlerle ilgili bir madde vardı. 1950'lerde yayımlanan 6. cilde Viladimir Minorsky'nin, Kürtler başlıklı geniş bir incelemesi yer alıyordu. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan İslam Ansiklopedisi tercümeydi. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan İslam Ansiklopedisi telif...

Son 30 yıllık mücadele, savaş dönemini hatırlayalım. "Faili meçhul" denen cinayetler işlendi. Bu cinayetlerin failinin devlet güçleri olduğu artık çok açık bir şekilde biliniyor. Bu cinayetlerin binlerle ifade edildiği de biliniyor. Köyler yakıldı, yıkıldı. Ormanlar yakıldı, temel geçim kaynakları tahrip edildi. Tarımsal ürünler hasat yapılmadan tarlalarda yakıldı. Bombardımanlarda sürüler telef edildi. Milyonlarca insan yerini yurdunu terke zorlandı. Mağdur edildi. Yaz aylarında, Karadeniz'e, Batı bölgelerine, Orta Anadolu'ya gelen mevsimlik Kürt tarım işçilerinin çalıştıkları bölgelerde ne kadar aşağılandıkları yakından biliniyor. Bütün bu süreçten

İki balıkçı-1882 (detay)

nasıl din kardeşliği üretilebiliyor?

Siirt'te, Newala Qesaba'da yüzün üzerinde ceset var, çatışmalarda öldürülen Kürt gençlerinin cesetleri oralara atılmış. Cesetleri kurtlar, köpekler parçalamış. Kürt gençlerini, milli haklar istiyorlar diye öldürüp cesetlerini Kasaplar Deresi'ne atan zihniyet küçücük bir özeleştirile bile yapmıyor. Buradan nasıl bir kardeşlik çıkıyor acaba?

Türkler bunu unutmuş olabilirler veya böyle bir konu Türklerin, Türk aydınlarının bilincine çarpmamış olabilir. Fakat Kürtler bu zulmü hiçbir zaman unutmamak durumundadır. (Newala Qesaba konusunda ayrıntılı bilgiler için bk. Evin Çiçek, Gelawej.Net, Mart 2011)

Bugün, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile Fethullah Gülen'in okulları arasında, Kürt çocuklarının asimile edilmesi konusunda hiç fark yoktur. Her iki kategori de, Kürtlerin asimilasyonunda çok önemli hizmetler yapan sivil toplum kurumlarıdır. 1930'larda, 40'larda, 50'lerde asimilasyonu devlet yapardı. Devlet, okullarda, kırsalalarda, basında, Kürtlerin Türklüğe asimilasyonunu gerçekleştirmek için çaba harcardı. Artık sivil toplum örgütleri de asimilasyon konusunda yoğun çaba içinde. "Baba Beni Okulu Gönder" "Haydi Kızlar Okula" kampanyalarının temel amacı asimilasyondur.

Din kime hizmet ediyor

Ortadoğu'da, Araplar, Farslar ve Türkler, dini kendi milli çıkarları doğrultusunda kullanıyorlar. Ortadoğu'da, sırf İslamiyet'i geliştirmek için çaba gösterenler sadece Kürtlerdir. Müslümanlığı Ortadoğu'dan Endonezya'ya kadar götüren Kürtlerdir. Kürt Nakşibendî tarikatının bu konulardaki rolü büyüktür. Ama Kürtlerin bu anlayışını, yani İslamiyet'i Kürt milli çıkarları doğrultusunda kullanmamalarını her üç millet de istismar etmiş Kürtleri baskı altına alma, kuşatma yolu izlemişlerdir. Kürtlere zulmeden kendilerini kuşatan Müslüman devletlerdir. Bu zulüm yapısaldır, sistematiktir. Bu yapısal, sistematik zulümden kardeşlik anlayışı nasıl doğabilir?

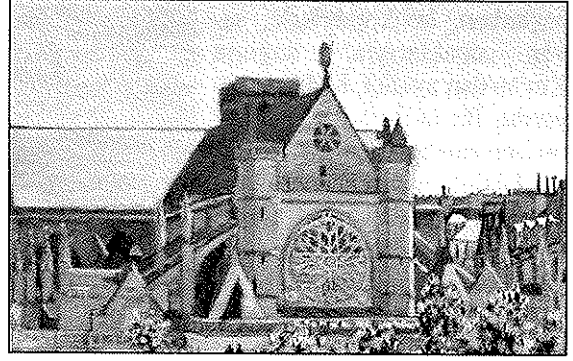
Nur Vergin Hoca'nın din kardeşliği anlayışı-

nın yaşama geçmesinin tek bir koşulu vardır. Eğer din devletin kontrolünden çıkarsa, halk İslami gelişirse, "din kardeşliği" de oluşabilir. Ama kişi olarak bunu olası görmüyorum. Yani devletin dini kontrol etmekten, dini, Türk milliyetçiliğinin amaçları doğrultusunda kullanmaktan vazgeçeceğini düşünemiyorum. Din, Müslümanlık, Türk milliyetçiliğinin çok önemli bir dayanağıdır. Bugün, köylerde, şehirlerde, her yerde camiler yapılıyor. İnşaat halinde olan pek çok cami var. Camiler, Müslümanlığın göstergesi olmaktan ziyade Türklüğün göstergesidir. Camiler birinci planda Türklüğün göstergesidir. Müslümanlığın göstergesi olması ikinci plandadır. Türk olan zaten Müslümandır. Camilerin tepelerine bayrak dikilmesi, minarelerin mümkün olduğu kadar yükseltilmesi Türklüğün görülür kılınmasıdır. Camiler sadece Kızılbaş (Alevi) köylerinde Müslümanlığın göstergesidir. Kürtlerin Türklüğe asimilasyonu, Kızılbaşların Müslümanlığa asimilasyonu, İttihat ve Terakî'den beri, Türk Devleti'nin kararlı bir şekilde, sistematik bir şekilde uyguladığı bir politikadır.

Nur Vergin'e sorular

Prof. Vergin, röportajın ikinci bölümünde, Osmanlının Balkanlardan çekilmesinin Türk yönetiminde, Türk halkında yarattığı etkileri anlatmaktadır. Osmanlı Devleti'nin bölünmesinin halkta, askerlerde, aydınlarda yarattığı etkileri, meydana gelen travmaları dile getirmektedir. Bölünmenin, böyle bir politikaya hedef olmanın, çok kötü bir şey olduğunu anlatmaktadır.

Buradan hareket ederek, Kürtlerin, Kürdistan'ın başına gelenleri bilince çıkarmak gerekir kanısındayım. 1920'lerde, Cemiyet-i Akvam-Milletler Cemiyeti döneminde Kürtler ve Kürdistan bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bu dönemde, dünyanın iki önemli emperyal gücü, Büyük Britanya ve Fransa bu işin başını çekmektedir. Ortadoğu'nun iki önemli gücü, Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı olarak Türkiye Cumhuriyeti, İran İmparatorluğu'nun devamı olarak Yeni İran Şahlığı bu süreçte emperyal devletlerle ortaklıktır. Bu yıllarda, böylece, dünyada ve Ortadoğu'da etkin olan bu dört güç Kürtlerin ve Kürdistan'ın üzerine çullanmış, Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölünmesinde, parçalanmasında çıkar ortaklığı yapmışlardır. Bu dönemde, Sovyetler Birliği'nin politikası da anti-Kürt bir politikadır. Moskova'nın politikası,

Saint Germain kilisesi 1867 (detay)

Londra'dan ve Paris'ten farklı bir politika değildir. Bunun Kürtlerdeki etkisi çok ağırdır. Bu, bir insanın iskeletinin parçalanması, beyninin dağılması gibi bir olaydır.

Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması Türk aydınları tarafından bilince çıkarılan bir konu mudur? Bunu, Nur Vergin Hoca'dan önce, şüphesiz Kürtlere sormak gerekir. PKK yöneticilerine, Barış ve Demokrasi Partisi yöneticilerine, Demokratik Toplum Kongresi yöneticilerine, KCK yöneticilerine sormak gerekir. Zira, bu kesimler, "biz bölücü değiliz..." deyip duruyorlar. "Biz bölücü değiliz, devrimciyiz, enternasyonalistiz..." demek, 1920'lerde, Kürtlerin ve Kürdistan'ın başına getirilen bu felaketin, Kürtlerin başına geçirilen bu lanetli çorabın bilincine varmamak demektir.

Osmanlı, Balkanları, 14-15. yüzyıllarda fethetti, işgal etti. 19. yüzyıl sonlarında, 20. yüzyıl başlarında geri dönüş var. Balkan halkları bu yüzyıllarda, milli bilince ulaşmışlar, Osmanlıları kendi topraklarından çıkarıyorlar. "Buralar bizim, buraları artık biz yöneteceğiz." diyorlar. Kürtler ise bin yıllardır kendi ülkelerinde oturuyorlar. Kürtler kimselerin vatanlarını işgal etmemişler, kimsenin topraklarında işgal seferleri düzenlememişler. Ama, Osmanlı'nın Anadolu'ya dönüşü travma yaratıyor. Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölünmesi, Kürtlerin kendi coğrafyalarında Kürt toplumu olmaktan doğan haklarının gasb edilmesi, bu doğal durumu yaşayamaz hale gelmeleri, hem dünyanın hem Ortadoğu'nun Kürtlere karşı bir durum geliştirmeleri, Kürtlerde, nasıl bir etki yaratır? Bu, Türk, Arap, Fars aydınlarından önce Kürtlerin, Kürt aydınlarının bilincine çarpması gereken bir konu olmalıdır. (İsmail Beşikçi, Zazaki.net, 3 Nisan 2011)

1915, inkâr ve Kürtler

24 Nisan'ın yıldönümünde soykırım kurbanlarını anarken Kürt aşiretlerinin ve grupların da katliamda oynadıkları menfi rolü unutmamak gerekir. Kürt siyasileri genellikle bu olgudan söz etmek istemezler. Suç elbette Osmanlı devletinin suçuydu, ama 1- Teşkilat-ı Mahsusa, 2- Valilik ve kaymakamlıklar, jandarmalar, 3- Hapishanelerden çıkartılarak Teşkilat-ı Mahsusa emrine verilen kriminaller kadar, 4- Kürt ve Ermeni nüfusun yoğun olduğu yörelerde Kürt derebeyleri ile haydutlar da katliama iştirak etmişlerdir. Sadece kırsal kesimde değil kent merkezlerinde de, sadece feodaller ve eşraf değil, halktan insanlar da mallarına, mülklerine, paralarına, ziynet eşyalarına –ve maalesef Ermeni-Süryani kızlarına– el koyan kent sakinleri vardı.

Gaspettikleri mülklerin on yıllar boyu tapuları olmamıştır.

Orhan Miroğlu'nun yazısında dile getirdiği hususlar (daha önceden –mesela

Diyarbakır'daki bir sempozyumda– Dr. Tarık Ziya Ekinci, Dr. Naci Kutlay gibi)

bazı seçkin Kürt aydınlarının da belirttikleri hususlardır. Alper Görmüş'ün NOKTA'da Şubat 2007'de yaptığı yayında, bazı Kürt aydınları konuyla ilgili suskunluklarının özeleştirisi mahiyetinde görüşlerini açıklamışlardı.

Miroğlu'nun büyük bir açık yüreklilik taşıyan yazısını Diyarbakır sitesinden alarak yayınlıyoruz. Kızılçık.

İmparatorluğun son yüzyılında başlayan tarihi süreçte, Osmanlı-Kürt ilişkileri bambaşka bir safhaya girdi. Bu dönemde, Ermenilere eninde sonunda kaybedilecek bir halk; ama Kürtlere de Müslüman ve sünni olmaları münasebetiyle, ufukta beliren 'belalara' karşı yeniden örgütlenmesi ve elde tutulması gereken aşiretler topluluğu gözüyle bakıldı.

1890'da Hamidiye Alaylarını kuran Sultan Abdülhamit şöyle diyordu: 'Rumeli'de ve bilhassa Anadolu'da, Türk unsurunu kuvvetlendirmek ve her şeyden evvel de, içimizdeki Kürtleri yoğurup kendimize mal etmek şarttır.'

Hamidiye Alayları bu fikrin hayata geçmesi için kuruldu. Kürdistan'ın en güçlü aşiretlerinin silahaltına alınmasını sağlayan bu alaylar; bazı Kürt aydınlarının düşündüğü gibi, Kürt toplumunun modernleşmesine öncülük etmek amacıyla kurulmuş askeri birlikler filan değildi.

Bu alaylar, sadece İmparatorluk sınırları içinde yaşayan Ermenilere karşı değil, Kafkaslar ve Balkanlar'da başlayan savaşlarda da kullanıldılar.

1895- 96' da gerçekleşen Ermeni katliamlarında Hamidiye Alaylarının aktif katılımı söz konusudur.

Bu alayların kuruluş sürecinde, Mirliva Mahmut Paşa'nın Kürdistan'daki faaliyetleri beş yıl sürdü. Elli civarında alay bu beş yıl içinde kuruldu ve zamanla bu sayı yüze çıktı. Daha sonra İttihatçılar bu sayıyı 25'e düşürdüler.

Devir ne de olsa ulusal çaplı hareketlerin ya-

şandığı bir devirdi. İttihatçılar, bu askeri birliklerin zamanla kontrol dışı kalabileceklerini düşündüler ve böyle bir gelişmenin, Kürt ulusalcılığını güçlendirmesinden endişe ettiler.

24 Nisan 1915 felaketi bu koşullarda yaşandı.

1915'te Kürtler Ermeni ve Süryani katliamında önemli rol oynadılar. Bu rolün öyle sıradan bir tetikçilik rolü olmadığı açıktır. Hele Süryanilerin Turabdin bölgesinde yok olmaları tamamen yerel otoritelerle, Kürt ve Arap aşiretleri arasındaki işbirliği sonucunda gerçekleşti. İttihatçıların, Süryaniler için özel bir planları bile yoktu.

Bugün 1915 soykırımıyla yüzleşme, 24 Nisan'la başlayan felaketin inkâr edilmesini mahkum etmekten geçiyor.

Kürtler 1915'i hiçbir zaman inkar etmediler.

Fermana fillaha-Hıristiyanların Fermanı deyimi o yıllarda toplumun hayatına yerleşmiş bir deyim. İnsanın aklına hiç de hoş olan şeyler getiriyor. Açıkçası, ferman sonrasında olup biten acı olayları da insanlara hatırlatan bir vurguya sahip.

'Dema fermana fillaha' diye başlayan hikayeler Kürtler arasında yıllarca dilden dile dolaştı durdu.

Ama bu hikâyelerde anlatılan insanlık suçunu kabul etmek, Kürtlere hep ağır geldi. Suça ortaklığı kabullenmek söz konusu olduğunda, Kürt aydınlarının iyi bir sınav verdiği söylenebilir. Aydınlarımız, aşiretlerin katliamlarda oynadıkları rolü tamamen İttihatçıların kışkırtıcılığına bağladılar.

Oysa, Hamidiye Alaylarını oluşturan güçlü aşiretler çeşitli sebeplerle ama en çok da bu etnik temizliğin bir Hıristiyan-Müslüman kavgası olduğuna inandırıldıkları için suç ortaklığı yaptılar. Askeri bir hiyerarşi söz konusuydu. Ve hiyerarşinin tepesinde İttihatçılar vardı. Mesela Diyarbakır valisi Doktor Reşit, Cemilpaşazadelerden Mustafa Bey komutasında bir milis alayı oluşturmuştu. O zamanlar Diyarbakır'da 120 bin Ermeni yaşıyordu. Oysa Dr. Reşit bu şehirde katliamlardan sonra bir tek Ermeni'nin kalmadığını rapor etmişti. Aynı şekilde Muş ovası içindeki 105 köyün imhası bir gecede tamamlanmıştır.

Kürtler'in eliyle gerçekleşen katliamlar, emirlere uymak gibi basit bir gerekçeyle açıklanamaz. Onlar İttihatçıların propagandalarına gerçekten inandılar, veya inanmak işlerine geldi.

Kürtler 1915'ten önce meydana gelen katliamlarda bir suç ortaklığı yaşamışlardı ve bu suç ortaklığının psikolojisiyle davrandılar. Ermenistan kurulursa onlardan hesap sorulacağını düşündüler.

Kürt aydını son zamanlara kadar bu netame- li tarihi dönem hakkında suskun kalmayı tercih etti ve kendisi de sayısız katliamlara maruz kalmış bir halkın, katliamlardan sorumlu olarak gösterilmesine çok sıcak bakmadı. Kürtlerin katliamlardaki rolünün abartılmaması gerektiğini savundu. Dolayısıyla Kürt aydını, ve siyasetçisi, yakın zamana kadar, 1915 söz konusu olduğunda, Kürdistan'da yaşayan Ermenilerin ve Süryanilerin kitleler halinde yok edilmeleri gerçeğiyle yüzleşmek yerine, 'Kurtarılan Ermenilere ve Süryanilere' dair hikayelere sığınmayı tercih etti.

Oysa bu hikayeler doğru olsa bile sonuç değişmiyor ve suça ortaklık baki kalıyor.

Alman halkının içinde Schindler gibi insanların olması bu halkın, Yahudi soykırımındaki sorumluluğunu ortadan kaldırmıyor. Biz de, evinin çatı katına gizlediği Ermenileri, kurtaran Urfalı Hacı Halil' veya 1915'te Midyat'ın Aynwerdo köyüne sığınan Süryanilere kefil olup onları muhtemel bir katliamdan kurtaran Aynkaflı Mihallemler Şeyhi Fethullah gibi, tarihe mal olmuş insanlar var elbette. Ama bu iyi örnekler, Turabdindeki Süryanilerin ve Beşiri'deki Ermenilerin soykırımı uğratıldıkları gerçeğini değiştiriyor.

Ermenilerin ve Süryanilerin soykırımı uğratılmaları sadece Türkiye'nin değil, ama Kürdistan'ın da her bakımdan yoksullaşmasını beraberinde getirdi. Sosyal yaşam eskisine göre daha da zayıfladı. Süryani ve Ermeni ustaların, sanatkarların, ekonomik hayattaki yerleri bir daha doldurulamadı. Yakılıp yıkılan köyler, kasabalar viraneye döndü.

Geçen yüzyılda o bölgede başlayan modernleşme hareketlerinin her bakımdan gerçek temsilcileri Ermeniler ve Süryanilerdi. Eğer bu halklar katliamlarla yok edilmeselerdi, bugün elbette sosyal yaşamdan, ekonomiye, sanata ve kültüre kadar her şey bambaşka olurdu.

Kürtlerin de 1915'le ciddi bir yüzleşme yaşamaları gerekir. Olumlu gelişmeler de yok değil. Güney Kürdistan'ın gerçekten hatırı sayılır bir azınlıklar politikası var.

Erbil'deki Asuri Mahallesi Ankava'da, Asuri-Süryani olmayan yurttaşların (Kürtler ve Araplar) mal mülk edinmesi bir hayli zorlaştırılmış durumda.

Amaç bu mahallenin etnik-kültürel kimliğini ve zenginliğini korumaktır.

BDP'nin İstanbul'da bir Ermeni veya Süryani vatandaşı aday göstermek istediğini, ama her nedense bunun başarılamadığını biliyoruz. Bu adımı sadece BDP'den beklemek de doğru değil.

Mardin'de BDP'nin desteklediği bir Süryani aday, Erol Dora var, ve bu çok anlamlı bir siyasi jest. Tarihin kötülüklerine karşı hoş bir meydan okuma..Bu dönem, mecliste bir Süryani milletvekili olacak. İnkâr politikalarıyla yüzleşmek ve daha fazlasını yapmak için hiçbir bahane de kalmadı.

Rahat uyu sevgili Hrant, henüz inkarla baş edemedik, ama senin açtığın yolda yürümeye devam ediyoruz.

Gerçekleri inkârın getirdiği;

24 Nisan Sendromu

2 4 Nisan Soykırım Kurbanlarını Anma Günü'nde İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır ve Bodrum'da çeşitli etkinlikler düzenlendi. Çok uzun yıllar suskunlukla geçirilen, unutturulan, yeni kuşakların öğrenmelerine engel olunan ve resmi dildeki adı "Tehcir" olan olayı yapanlar ve onların suçlarını kuşaktan kuşağa reddeden ardıllar toplumun vicdanının önüne geçemediler.

Sözünü ettiğimiz anma toplantılarından başka, Cumartesi Anneleri de haftalık etkinliklerinde 96 yıl önce soykırımın başlangıcı olan 24 Nisan'da sürgüne gönderilerek çoğu yok edilen sayıları 220 ila 300 arasında olduğu tahmin edilen Ermeni aydınını andılar. Sürgüne gönderilenler Bilgi Üniversitesi'nde yapılan bir toplantıda anlatıldı. Taksim'de, Sultanahmet'te de anma etkinlikleri düzenlendi.

Ayrıca "Birazmanlar Yayıncılık" Ermeni fotoğrafçısı Antoine Agoudjian'ın "Yanan Gözler"-Ermenilerin anıları adlı Ermenice-Türkçe-İngilizce dilinden bir albüm yayınladı. Büyük fotoğraf ustası ara Güler'in önsöz yazdığı albümdeki fotoğraflar İstanbul'da bir salonda sergileniyor. (Tophane Lüleci Hendek Sokak'taki Tütün Deposu'ndaki sergi 5 Haziran'a kadar açık kalacak.)

Karanlık tarihinizle yüzleşeceksiniz

Göztaltında kaybedilen İsmail Bahçeci'nin kardeşi Umut Bahçeci tarafından okunan, İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi, 'Göztaltında Kayıplara Karşı Komisyon' tarafından hazırlanan 1915'de kaybedilen Ermeni aydınlarla ilgili açıklamada ise, şu görüşler dile getirildi:

"Dünyada göztaltında kaybetmenin tarihi, Fransa'daki Alman İşgal Kuvvetleri Komutanlığı'nın "Gece ve Sis" adını verdiği kararnameye göre, tutukladığı binlerce Fransız direnişçiye gece trenleriyle Almanya'ya götürmesi ve yok etmesiyle başlatılır. Oysa göztaltında kaybetmenin tarihi, 96 yıl önce bu topraklarda başladı...

24 Nisan 1915'de İttihat ve Terakki hükümetinin emriyle İstanbul'da yaklaşık 220 Ermeni aydını evlerinden göztaltına alındı.

Göztaltına alınanlar, Ermeni toplumunun en

Madam Gaudibert-1868

saygın isimleri, kanaat önderleriydi. Milletvekilleri, aydınlar, yazarlar, şairler, müzikologlar, bilim insanları, hukukçular, hekimler, eczacılar bir gecede toplanıp Haydarpaşa'dan trenlerle Anadolu'nun içlerine doğru yola çıkarıldı. Bir grup Ayaş'a, bir grup Çankırı'ya götürüldü. Bu insanlardan 139'u bir mezar taşları bile olmadan yok olup gittiler...

24 Nisan İstanbul tutuklamaları, Ermeni varlığına devlet eliyle son verilmesinin başlangıç noktası oldu. Önce kamuoyu oluşturabilecek,

itiraz edebilecek Ermeni entelektüelleri susturuldu, sonra sistematik ve programlı bir yok etme politikası hayata geçirildi.

24 Nisan, bu topraklarda tektipleştirmenin, devlet eliyle yurttaşları kaybetmenin tarihi açısından önemli bir gündür.

24 Nisan'da gözaltında kaybedilen Ermeni aydınlar gerçeğiyle yüzleşmediğimiz için, bu topraklarda gözaltında kaybetme politikası devam etti.

Teshilat-ı Mahsusa zihniyeti ile yüzleşmediğimiz için darbeci, katliamcı gelenek devam etti.

İttihat ve Terakki iktidarının çok milliyetli Osmanlı İmparatorluğunu Türkleştirme çabaları, tehcir ve kıyım yoluyla etnik arındırmanın bir yönünü oluşturdu. Devleti yönetenler, 96 yıldır inkârcılık üzerine inşa ettikleri politikaları ile gerçekleri gizleyebileceklerini düşündüler, düşünüyorlar.

Ermeni aydınlarımızın kaybedilişlerinin 96. yılında bir kez daha dillendiriyoruz;

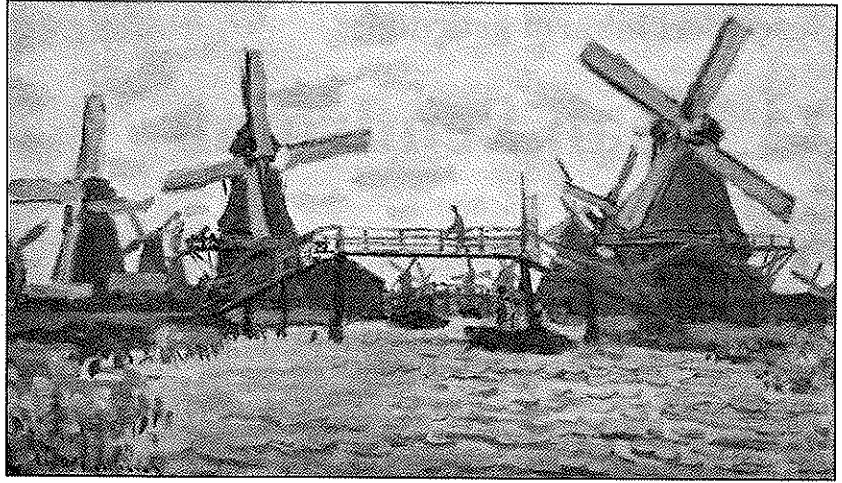
Gerçeklerden kaçmak mümkün değildir. Bugün değilse yarın, yarın değilse, öbür gün ama mutlaka bir gün yalanlarınızı kabullenmek zorunda kalacaksınız. Karanlık tarihinizle yüzleşeceksiniz.

Bizler, Galatasaray'dan; 'geçmiş, bugünü-müz, bugünü-müz geleceğimizdir. Geçmişimizdeki utançlarımızdan kurtulmadan aydınlık bir gelecek kuramayız' demeye devam edeceğiz" diyoruz.

Soykırım onlarla başlatıldı

İHD ertesi gün, 24 Nisan'da Sultanahmet'teki İbrahim Paşa Sarayı'nın önünde düzenlediği anma töreninde şu açıklamayı yaptı:

"24 Nisan 1915'te İttihat ve Terakki Hükümeti'nin emriyle İstanbul Ermeni toplumunun siyaset, bilim, edebiyat, sanat ve diğer alanlardaki önde gelen temsilcileri evlerinden toplandı. Amaç, Ermeni toplumunun düşünsel önderlerini yok etmektir. Çünkü karar verilmişti; kısa bir süre sonra Anadolu'nun dört bir yanından Ermeni nüfus binlerce yıllık köklerinden sökülüp atılacak, açlık, sefalet, katliamlar sonucu yok edilecekti. O zaman geldiğinde mümkün olan en az pürüzle karşılaşılmaması için, sesini

Zaandam'da yeldeğirmenleri-1871-1872

yükseltecek kimsenin kalmaması için, Osmanlı Ermeni toplumunun önderlerinin ortadan kaldırılması gerekiyordu. Bu nedenle 24 Nisan, Ermeni aydınlarının imhasıyla başlayan soykırım sürecinin ilk aşamasını temsil eder.

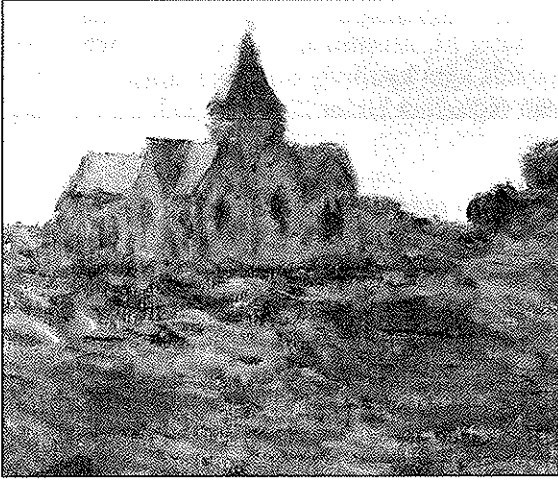
Ama 24 Nisan yalnızca Ermeni ve Süryani soykırımının simgesi değildir. Bir ülke tarihinin yeniden ve yalanlara dayanarak yazılmasını, bir halkın varlığının, köklü bir uygarlığın bütün tarihsel mirasıyla birlikte tüm izlerinin silinmesini de simgeleyen bir gündür.

Türkiye'de kentler sır gibi saklanan bir tarihi gizler. İnsanlar hiç bilmeden birçok "suç mahalli"nin önünden geçer. İşte bunlardan biri de, kurtulanların ayrıntılı anılarında geçen Mehderhane, yani İbrahim Paşa Sarayı, yani bugün Sultanahmet meydanındaki 'İslam Eserleri Müzesi'dir.

Burası, 24 Nisan gecesi evlerinden alınan sair, yazar, gazeteci, doktor, eczacı, hukukçu Ermeni aydınların, Pangaltı Karakolu'nda toplandıktan sonra götürüldüğü ve Haydarpaşa'dan Anadolu'nun içlerine yola çıkarılınca kadar tutuldukları Merkez Cezaevi'dir.

Bu yıl İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi olarak 24 Nisan 1915'te tutuklanan ve büyük çoğunluğundan bir daha haber alınamayan Ermeni aydınlarını, İbrahim Paşa Sarayı, bugünkü 'İslam Eserleri Müzesi' önünde anarak, 'işte', 'Ermeni aydınlar, ölüm yolculuğuna çıkarılmadan önce burada hücrelerde ve koğuşlarda tutuldu. Burası İstanbul'un suç mahallerinden biridir!' diyoruz..."

Deportasyonla gönderilen, ama Halide Edip tarafından kurtarılan, fakat çektikler yüzünde ruh sağlığını yitiren ve hayatı bir psikiyatri kli-

Varangeuille kilisesi-1882

niğinde sona eren dünyaca ünlü müzikçi Gomidas Vertabed'in öyküsü bilinir de, orada yok edilen 139 aydının mezarları bile yoktur.

Öldürüldüler

Sürgünde öldürülen Ermeni aydınlarının bazıları: Dr. Garabet Paşayan (Meclis-i Mebusan'da milletvekili), Vartkes Hovhannes Serengülyan (milletvekili), Krikor Zohrab (milletvekili, gazeteci-yazar), Keğam Parseğyan (eğitimci-gazeteci), Harutyun Cangülyan (siyasetçi), Prof. Levon Kirişçyan (şair, eğitimci), Apraham Harigyan (Türkolog), Parunak Feruhyan (müzisyen, mahalli yönetici), Hamparsum Hamparsumyan (gazeteci-yazar, "Rupen Sevag" (Şair, yazar, hekim), Apraham Harigyan (Türkolog), Siamanto (şair, yazar), Krikor Zohrab (milletvekili, yazar), Tanyel Varujan (şair), Rupen Zartaryan (şair, yazar, gazeteci), Sarkis Abo (öğretmen), Levon Aghababian (Eğitimci), Hrants Aghacanian (bankacı), Mihran Tabakyan (yazar, eğitimci), Mihran Aghajanian, Mihran Aghasyan (şair), Haçadur Malumyan (gazeteci), Vahram Altunyan (tüccar), V.Arabyan (eğitimci), Sarkis Ardmantsi, K.Armoni, Asadur Arsenyan (eczacı), Artsruni (eğitimci), Baruyr Arzumanyan, Harutyun Asaduryan, Varteres Atanasyan (mahalli yönetici), Adzarik (eczacı), Haçik Bardizbanyan (doktor), Hamparsum Boyacıyan (doktor), Yervant Çavuşyan (bilim adamı, eğitimci), Dikran Çöküryan (gazeteci, eğitimci), Harutyun Kalfayan (avukat, mahalli yönetici), Nazaret Dahavaryan (doktor), Boğos Danyelyan (avukat), Yervant Der Kaprielyan, Armen Dorian (şair), Goncagülyan (tüccar) Krikor Torosyan (gazeteci), Gülistanyan (dok-

tor), Mihtad Haygazn (eğitimci, tüccar), Ardaşes Harutyunyan (gazeteci-yazar), Yervant Perdahçıyan (din adamı), Apraham Harigyan (Türkolog), Mıgırdiç Hovhanesyan (eğitimci), Melkon Gürcüyan (gazeteci-yazar), Krikor Hürmüz (gazeteci-yazar), Haçik İdareciyan (eğitimci), Aris İsrailyan (eğitimci), Jak Sayabalyan (konsolosluk tercümanı), Parseğ Şahbaz (gazeteci-yazar), Apik Cambaz (tüccar), Harutyun Cangülyan (siyasetçi), Harutyun Kalfayan (eğitimci), Sarkis Minasyan (siyasetçi, eğitimci ve gazeteci), Arisdakes Kasparyan (avukat, tüccar), Husig A. Kahanayan (din adamı), Kevork Kayıkçıyan (tüccar), Levon Kayıkçıyan (tüccar), Mihran Kayıkçıyan (tüccar), Prof. Dikran Kelegyan (eğitimci, yazar), Akrik Keresteciyan (tüccar), Karekin Khacac (gazeteci), Hovhannes Kiliciyan (matbaacı), Hovhannes Kimpetyan (şair), Harutyun Pekmezian (tüccar), H.Kevork Köleyan, Harutyun Konyalıyan (tüccar), Şavarş Kirişyan (gazeteci yazar), Onnik Mağazacıyan (coğrafyacı), Hazar Hazaryan (eğitimci), A.D. Matteosyan (avukat, yazar), Teodoros Menzikyan (tüccar), Krikor Miskçıyan (eczacı), Dr. İstapan Miskçıyan, Zareh Mumcuyan (dilbilimci), Hovhannes Onnikyan, Krikor Onnikyan, Mıgırdiç Onnikyan, Nerses Papazyan (din adamı), Purad Simpat Der Gazaryan (yazar), Vramşabuh Samuelof (bankacı), Garabet Sarafyan (mahalli idareci), Yenovk Şahen (tiyatro oyuncusu), Harutyun Şahrikyan (avukat).

Bu insanlar arasındaki 32 gazeteci, yazar olanların mensup oldukları yayınlar ise şöyle: 1-Kevork Ferid, Tasvir-i Efkâr Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, akıbeti bilinmiyor. 2-Hovhannes Kazancıyan, gazeteci-yazar, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, akıbeti bilinmiyor. 3-Krikor Torosyan, Dizağık mizah dergisi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Akıbeti bilinmiyor. 4-Sarkis Minasyan, Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ayaş, 5 Mayıs 1915. 5-Sarkis Suin (Süngüçüyan), İravunk (Hak) Gazetesi, 1 Haziran 1915'te tutuklandı. Akıbeti bilinmiyor. 6-Nerses Papazyan, (Özgürlük Mücadelesi) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. 7-Harutyun Şahrikyan, Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) gazetesi, milletvekili, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. 8- Garabet Paşayan Khan, yazar, doktor, milletvekili, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. 9-Levon Larents, Tsayn Hayrenyats

(Vatanın Sesi) Gazetesi, Murc (Çekiç) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **10**-Simpad Pürad, Pünig gazetesi, Kağapar (Fikir) Mecmuası, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **11**-Hampartsum Hampartsumyan, Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **12**-Keğam Parseğyan, Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **13**-Şavarş Krisyan, Marmnamarz (Beden Eğitimi) gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **14**-Siamanto (Adom Yarcanyan), Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **15**-Armen Doryan, yazar, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Ankara 1915. **16**-Sarkis Parseğyan (Şamil), Aşkhadank (Emek) Gazetesi, Ankara 1915. **17**-Yervant Srmakeşhanlıyan (Yerukhan), gazeteci-yazar, Harput, 1915. **18**-Tilgadintzi (Hovhannes Hanıtyunyan), gazeteci-yazar, Harput 1915. **19**-Gagik Ozanyan, Merzifon Halguni Mecmuası, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Sivas 1915. **20**-Mardiros H. Kundakçıyan, Cerride-i Şarkiye Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Kayseri'de idam edildi. **21**-Vıramyan (Onnig Tertsagyan), Azadamard (Özgürlük Savaşımı) gazetesi, Van, 1915. **22**-Dikran Odyan (Aso), Yergir (Ülke) gazetesi, 1915. **23**-K. Khajag (Karekin Çakalyan), yazar, Diyarbakır 1915. **24**-Rupen Zartaryan, Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Diyarbakır 1915. **25**-Karakin Gozikyan (Yesalem), Manzume Gazetesi, NorGyank (Yeni Hayat) dergisi, Trabzon sürgünü, 1915. **26**-E. Agnuni (Khaçadur Malumyan), Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) Gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Diyarbakır, 5 Mayıs 1915. **27**-Krikor Zohrab, gazeteci-yazar, milletvekili, İstanbul 20 Mayıs 1915. sürgünü, Urfa, 15 Temmuz 1915. **28**-Mihran Tabakyan, yazar, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Yozgat, Ağustos 1915. **29**-Hagop Terziyan (Hagter), gazeteci-yazar, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Yozgat 24 Ağustos 1915. **30**-Dikran Kelegyan, Sabah Gazetesi yayın yönetmeni, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Çankırı, 26 Ağustos 1915. **31**-Taniel Varujan, yazar-şair, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Çankırı, 26 Ağustos 1915. **32**-Rupen Sevag, (Çilingiryan), Azadamard (Özgürlük Mücadelesi) gazetesi, İstanbul 24 Nisan 1915 sürgünü, Çankırı, 26 Ağustos 1915. (Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu

(TGDP) Sözcüsü Necati Abay.)

Tabii ki, ülkemizin bu gazetecilerine, 2007 yılında aynı katillerin bugünkü ardılları tarafından öldürülen Hrant Dink'i de eklemek gerekiyor.

Şoven medya

Bir de 100 yıl kadar sonraki Türk gazetecilerine bakalım, ne yarısından çoğu ölüme yollanan 1,5 milyon insanın acısını ve İttihatçı katillerin topluma miras bıraktığı utancı hissediyorlar, ne de öldürülen o Ermeni meslektaşları zerre kadar umurlarında. Her Nisan başında Türk kamuoyunda ve medyasında 24 Nisan sendromu başlar. Odak noktasında "Acaba ABD Başkanı konuşmasında 'soykırım' kelimesini kullanacak mı?", sorusu vardır. Başkan soykırım demezse rahat bir nefes alınır. Bu kez de Başkan "soykırım" demedi ama yaptığı konuşmanın içeriği Türk medyasının hoşuna gitmedi.

"96 yıl önce 20. Yüzyılın en feci mezalimlerinden biriyle sonuçlanan korkunç olayları cid-

Hindiler 1877

diyetle anıyoruz" diyen Obama "Osmanlı İmparatorluğu'nun 1,5 milyon Ermeni'yi 1915'te katlettiğini" söyledi. Türk Hariciyesi ise "tarihi gerçekleri çarpıtan bu açıklamayı çok sorunlu buluyor ve esefle karşılıyoruz" dedi.

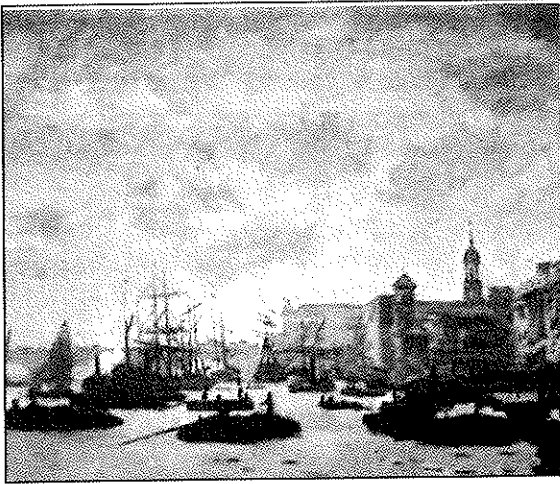
Çeşitli Türk TV kanallarında yapılan programlarda Ermenilerin Türkleri nasıl kestikleri anlatıldı. Milliyetçi Murat Bardakçı 23 Nisan gecesi yaptığı Tarihin Arka Odası adlı programına 24 Nisan vesilesiyle soykırım kurbanlarını ananlara inat 20. Yüzyılın ilk kitlesel kırımının elebaşlarından --ve Dahiliye Nazırı olarak emri şifreli telgrafla Anadolu'ya bizzat vermiş-

Mehmed Talat'ın torununu çıkarmıştı.

Yüz binlerce insanın baş katillerinden Mehmed Talat övüldü, "nasıl şehid edildiği", Berlin'de nasıl defnedildiği, 1943'te Reiscumhur İsmet İnönü'nün teşebbüsüyle cenazesinin mezarından çıkarılarak İstanbul'a getirildiği söylendi ve Teşvikiye Camii'ndeki cenaze namazından sonra Hürriyet-i Ebediye Tepesine gömülmesine kadar olan cenaze töreninin CD'ye çekilmiş filmi ekrana getirildi. [Onların söylemediklerini biz söyleyelim: Adolf Hitler İsmet İnönü'ye jest yapmak için ve Türk-Alman dostluğunun nişanesi olarak Mehmed Talat'ın kemiklerini göndermişti. Yani 1. Dünya Savaşı'nın soykırımcısını 2. Savaş'ın baş katili selamlıyordu.]

Programda daha sonra 1998'de Enver Paşa'nın kemiklerinin İstanbul'a kafadarının kabrinin yanına nakledilmek üzere dağ başındaki mezarının açılmasına ait görüntüler gösterildi.

Belgesel nitelikli bu tür çekimlere tabii ki itirazımız olamaz, Fakat bu ülkeyi savaşa sokarak, soykırımlara, Sarıkamış felaketlerine uğra-

Londra, Harbour-1871

tanlar, insanları Filistin, Arabistan çöllerinden Galiçyalara kadar cephelerde telef edenler şayet kahraman diye sunuluyorsa, bu bizim medya mensuplarımız, ister Bardakçı gibi popüler ve alaylı tarihçi olsun, ister aynı akşam bir başka ekranda arz-ı endam eden Hikmet Özdemir gibi diplomalı olsun, devletin ve Türk toplumunun Türkçü tarihçilerinin insanlıktan nasiplerini nasıl almamış olduklarını gösterirdi.

Mehmed Talat'ın torununun dedesini haklı görmesi çok normal gibi gözükse de, bizim için anlaşılabilir değildir. O büyük insanlık suçunu bizim büyükbabamız işlemişse onu savunmak

bir insanlık deformasyonudur. Farklı ve düzgün örnekler yok mudur? Vardır. İşte dedesinin ismini soyadı olarak taşıyan gazeteci Hasan Cemal nasıl farklı bir tutum içindedir. Gelişkin insan odur ki, insanlığın binlerce yıllık fikri ve ahlâki evriminin biriktirdiği evrensel insani değerleri akrabalık bağlarının üstüne çıkarmasını bilir. Enver-Talat-Cemal üçlüsünün işlediği suç 20. Yüzyılın ilk büyük soykırımıdır. 1 milyona yakını Ermeni, 1 milyonu cephede asker 2 milyon insanın ölümüne yol açmış o politikacıları saygıyla anmak, insanlık suçunun kuşaktan kuşağa Türk toplumuna mal edilmesi ve bu büyük insanlık utancının toplumca sürdürülmesidir.

Şoven medyacılar ABD Başkanı'nın 24 Nisan açıklaması için "kabak tadı verdi" dediler. Sizin her birinizin büyük annesi, büyük babası öldürülseydi, iki kuşak öncesinden pek çok akrabanız kaybolmuş olsaydı, ergenlik çağına henüz girmiş genç kızlar Müslümanlaştırılıp, koca koca adamlara ikinci, üçüncü (ya da birinci) eş olarak verilseydi, ailenin mallarına mülklerine el konulsaydı acaba ne derdiniz? Kabak tadı verdi demek, soykırımın üstünün örtülmesini istemek, inkâr ederek üstlendiğiniz lekenizi, ayıbınızı duymaktan kaçmak demektir.

Hürriyet-i Ebediye Şehitliği'nde Mehmed Talat ve Enver Paşa'nın anıt kabirleri var. Gökhan Kılınç oradaki güvenlik görevlisi "her sene 15 Mart'ta 3-5 mason geliyor, Talat Paşa'nın kabrini ziyaret ediyor" demiş. Sonra da Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın web sitesine bakmış Üstad-ı Âzâm 1909'da Talat Paşa'yı. Bugüne dek gelmiş geçmiş 30 Üstad-ı Âzâm'ın ilkiymiş.

Aradan onca zaman geçtikten sonra bile yöneticiler, onların peşindeki bilcümle şovenler, Türkçüler "soykırım" kelimesine bile tahammül edemiyorlar. Sadece o kadar mı Ulu Önder Kemal Atatürk'ün Bursa Yetimhanesinden 12 yaşındaki kız çocuğuyken evlatlık edindiği kişinin Ermeni kökenli olduğu açıklanınca, "milli değerlerle oynandığını" söyleyerek Genelkurmay Bildirisi bile yayınlıyorlar. Haberi yazan gazeteci İstanbul Vali Muavini'nin odasına çağırıp istihbarat teşkilatının iki görevlisiyle kendi yaptığı haberi kendinin tekzip etmesini istiyorlar, yoksa canından endişe edeceklerini söylüyorlar. Gazeteci neden sonra bu görüşmeyi gazetesinde yazdıktan iki hafta sonra öldürülüyor. Oysa o kadın Ermeni olarak doğsa bile en az bir Türk kadar Türk olmuştur. Sivil havacılık pilotu olduğu halde (Türk Hava Kuvvetleri'nin su-

bay-pilotu olmadığı halde) gidip Dersim köylülerini bombalamış, soyunun kırılmış olmasına bakmadan kendisi de bir soykırıma katılmıştır.

Soykırımdan bahsetti diye Nobel adayı (sonrada ödül sahibi) ünlü yazarı linçe tabi tutmuş, onu Türkiye'de yaşayamaz hale getirmiştir.

Türk Tarih Kurumu isimli Atatürkçü resmi tarih enstitüsünün başkanı "Aleviler Ermeni dönmesidir, biz hepsinin ismini ve adresini biliyoruz" diyecek kadar ırkçı bir polis devleti uygulamasını ağızdan kaçırmıştır. Hayır, kaçır-mamış, böbürlenmiştir.

Hem 1,5 milyon insanı tehcire (bir insanlık suçu olan deportasyona) tâbi tut, onlardan yarısından fazlasını telef et, hem de katliamdan kurtulmak için Müslümanlığı kabul eden, koca koca adamlarla ikinci, üçüncü eş olarak evlendirilen Ermeni kızlarını "dönmedir" diye fişle, onların çocuklarının, torunlarının izini sür, "Ermeni dölü" küfrüyle kayıtlarını tut. TTK Başkanlığı yapmış o şahsın MHP'den milletvekili seçilmesine aldanmayınız, MHP'li olsun olmasın bütün Türk milliyetçiler aynı tıynettedirler. CHP'li –adı lazım değil– İzmir milletvekili C. Başkanını, annesinin Ermeni kökenli olduğunu söyleyerek suçlamıştır. C. Başkanı da "annem Ermeni değil" derken o nitelemeyi hakaret kabul etmiştir.

İktidar partisi AKP farklı mı? Van 100. Yüzyıl Üniversitesi eski Rektörüne komplo kurulup düzmece bir davada yargılandığında (bu komploya iştirak ederek Rektörü mağdur eden aynı mahkemenin savcısının daha sonra Şemdinli Davası savcısı olarak mağdur edildiğini hatırlayalım) AKP Aksaray milletvekili –bunun da ismi lazım değil– Yücel Aşkın'ın dedesinin Ermeni olduğunu söylemişti.

Ermeni olmak ayıp

Hemen herkes çevresinde bir veya daha fazla tanıdığının Ermeni soyundan geldiğini bilir, hatta çoğu onların kökenini hayli geç öğrenmiştir. Nasıl açıklasınlar ki, onlar 16. Son Türk Devleti'nce kuşaktan kuşağa fişlenmişlerdir. Hiç birisinin de ailesi kendi rızasıyla Ermeni olmamıştır. Ama uzun yıllar Ermeni ya da Ermeni asıllı olduklarını gizlemek zorunda kalmışlardır.

Geçen sayımızda anılan bazı olayları hatırlayalım: Sami Hazinses bunlardan biriydi. Kamuyu adının Samuel Uluç olduğunu sanatçı ölünce öğrendi. Bir zamanlar en ünlü türkü solisti olan Zehra Bilir için de aynı şeyi söylemek ge-

rekir.

Hrant Dink'in Taksimspor'da oynarken TFF lisansındaki adı Fırat Dink'ti.

Asıl adı Silvia Anait Bursahoğlu, Nona Bella diye tanınan popüler müzik sanatçısının kız kardeşi. Savaş sırasında bir İngiliz yetimhanesinde büyütülmüş ve Mercedes isimli bir annenin üçüncü çocuğuymuş, önce Silvia Bella adıyla şarkı söylemişse de sonradan ismi Asu Maralman yapılmış. Fakat asıl önemlisi 1977 yılında bir gazete onun Ermeni olduğunu yazınca sanatçı Silvia Bursahoğlu ne hissettiğini, "O an kendimi suçlu gibi hissettim" diye açıklamıştı.

Düşünsenize, bu ülkenin yurttaşısınız ama Türk-Müslüman ve Sünni olanlarla eşit haklı değil, basın sizin Ermeni olduğunuzu açıklayınca utanıyorsunuz. Bu bir zillettir, sizin için değil, size o duyguyu yaşatanlar için.

Ermeni olana daha ağır işkence

2009'da yitirdiğimiz Agos yazarlarından Yaşar Uçar 1967'de yayına başlayan sosyalist nitelikli haftalık ANT Dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapmıştı. Dergiye çıkaran Doğan Özgüden yakınlarında yayınladığı Vatansız Gazeteci

Camille yeşil elbisesiyle-1866 (detay)

kitabı vesilesiyle Agos'a verdiği mülakatta şöyle diyor: "Yaşar kurucularımızdan Fethi Naci'nin tavsiyesiyle Ant'a sorumlu müdür olarak 1967 Mayıs'ında geldi, büyük bir özveriyle çalıştı. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrencisiydi. Bir gün bana Ermeni olduğunu açıkladı, bu yüzden ileride başımıza iş açılmaması için bunu söylemeyi görev bildiğini belirtti. Bir Ermeni gencin Ant gibi sol bir dergide bizimle çalışmasından duyduğum memnuniyeti bildirdim.

Hakkında açılan davalarda hapis talebi 74,5 yıla yükselince nöbeti bir başka arkadaşına devretti. 12 Mart darbesinden sonra gözaltına alındığını, işkence gördüğünü, Ermeni olduğu için daha ağır işkencelere maruz kaldığını ölümünün ardından arkadaşlarının yazılarından öğrendim"

Ermenileri aşağılamak

Kabahatli olan sadece devlet değil, Türk toplumunda Ermeni düşmanlığı var. Hem Ermenileri kes, hem de katlettiğin soya karşı yüz yıldır düşmanlık et. Bu toplumda onlara "Ermeni dö-lü" diye küfredilir. Artin ismi de küfürdür. Yakup'un Ermenicesi olan Hagop (Agop) da öyle. Örneğin çiğnemedi acele acele yutan obur birisi için "Agop'un kör kazı gibi yiyor" denilir. Bu deyişin bir ortaya çıkış hikâyesi olmalı, ama söylenmiş her söz deyim haline gelmez ki! Niçin Agop da, Ahmet değil? Obur olan kör kaz Agop'un değil, Türk-Müslüman ve Sünni Ahmet'in olsaydı söz deyimleşmezdi. [Oysa İstan-

Bazille ve Camille-1865

Güneş şemsiyeli kadın-1886 (detay)

bullular için değerli üç Agop vardır: 1) Bu ülkede modern tiyatronun kurucularından ve ilk operet sanatçılarımızdan Güllü Agop, 2) Türkiye'nin gelmiş geçmiş en ünlü cildiyecisi -Üniversitedeki 41 yıllık hizmeti sonunda 4 yıl önce yaş haddinden emekli olan-Halaskârgazi'deki muayenehanesinde her gelir grubundan hastası olan Kolsuz Agop Hoca (Prof. Agop Kotogyan) ve 3) şimdi oğlu Hayko'nun işlettiği Kumkapı'daki Kör Agop Meyhanesini kurmuş olan Agop İnciyan.]

Bazı Ermeni isimleriyle Türk çocuklarına oyunda tempo tutturulurdu. Şimdilerde bu ülkede kala kala 60.000 kadar Ermeni kaldığı için çocuklar Ermeni adlarını bilmezler.

Türk ve Müslüman olmayanlar Türk halkının dilinde Gâvur'dur, bundan küfürler, hakaretler türetilmiştir. "Dönme" kelimesi de hakarettir.

Son zamanlar dizilerde "papaz olmak" lafı sıkça kullanılır oldu. Hatta siyasi TV söyleşilerinde bile öyle diyen var. Bozuşmak, kavga etmek, sürtüşmek anlamındaki bu olumsuzlama sözünü değiştirip yerine "imam olmak" desem, mesela "onunla imam etme beni", "öyle yapma, yoksa seninle imam oluruz" desem hoşunuza gider mi? Gitmiyorsa "papaz olmak" lafını da dilinizden, dizi diyaloglarınızdan kaldırın, yoksa sizinle imam oluruz.

Bu ülkede vatandaşların yasa önünde eşitliği de kâğıt üzerindedir. Mesela bir Ermeni yurttaşımızın Cumhuriyet tarihinde ilk kez devlet görevi aldığını gazeteler yazdı. AB Genel Sekreterliğinin bürosuna sınavla seçilen 42 memur arasında bir kişi Ermeniymiş, idare mahkemesi bütün atamaları iptal etmiş, 2 yıl sonra Danıştay mahkemenin kararını kaldırmış, ama Ermeni yurttaşımızın görevine dönüp dönmediğini bilmiyorum. Burada önemli olan 88 senedir son Türk devleti tek bir Ermeni istihdam etmemiş. Ne şeref değil mi?

Çok uluslu devletler ve desantralizasyon

Uluslar feodal toplumda kapitalizmin doğup gelişmesiyle ortaya çıktılar. İmparatorluklar çok milliyetli, çok etnili siyasal yapıları, fakat milliyet demek millet demek değildi. Milliyet olmayı toprak birliği, dil birliği, kültür birliği belirliyordu. Milliyet'in ulusa dönüşmesi dil-kültür ve toprak birliğinin üstünde o topluluğun iktisadi yaşantı birliğine de sahip olması demekti. İktisadi yaşantı birliğini belirleyen sınıf ise burjuvaziydi.

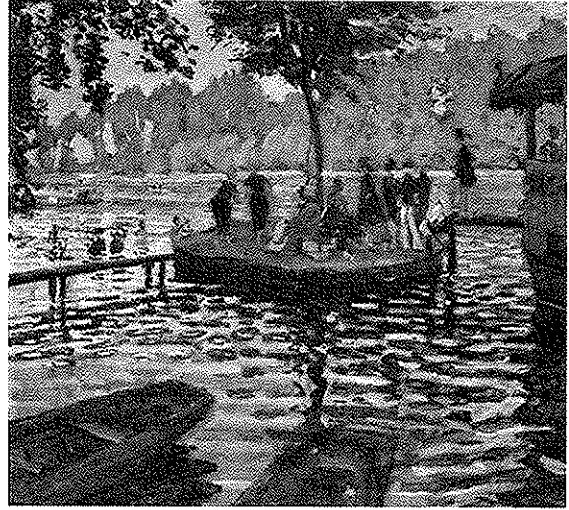
Avrupa'da imparatorluklar veya büyük krallıklar o ülkedeki en güçlü feodal birimin merkezi oluşturduğu, onun etrafındaki feodal beyliklerden müteşkil siyasi yapıları. Kapitalizme geçerken burjuvazinin önce -kentli- orta sınıf olarak gelişmesi, piyasa ekonomisiyle gücünü arttırması,-- koloni sahibi ülkelerdeyse-- deniz aşırı girdilerin de yardımıyla sermaye biriktirmesi ve endüstrileşmesi bu sınıfa siyasi iktidarı getirecekti.

Burjuvazi a) feodal bölünmeleri bertaraf etmek, bütünsel bir iç pazar (ulusal pazar) yaratıp, ona hâkim olmak için ulus kavramını geliştirecek, milliyetçiliği toplum yaşamına getirecek ve ulusal duvarlar inşa ederek onları yükseltecekti. Birliğin ideolojik harcı ulus kavramı ve ulusçuluktuktu. Birçok örnekte görüldüğü gibi milliyetçilik feodal toplumun ideolojik çimentosu dinin de önüne geçecekti.

b) Burjuva devrimleriyle siyasi insan hakları kavramı, genel oy, parlamentoyu, yasama, yürütme ve yargı erklerinin ayrılması toplum yaşamına geldi. Bu savlar hem feodallere ve din kurumlarının üstünlüğüne karşı yeni kentli ve mülkiyetli sınıfın hakları içindi, hem de derebeylerin elindeki serflerin efendilerden özgürleşmeleri ve kentlerde sanayi işçisi olabilmelerini sağlayacak hukuki statüyü getirmek amacını taşıyordu.

Başta genel oy hakkı olmak üzere önceleri hayli ham olan haklar ve kurumlar onlardan en fazla yararlananların (emekçilerin, kadınların, aydınların) mücadelesiyle gelişerek bugünkü hallerine gelmişse de, onları düşün ve toplum yaşamına ilk sokan burjuvazi ve onun aydınlarıdır.

"Milli devlet" ya da "ulus devlet" dediğimiz ve bugün de temel siyasi birim olmaya devam eden siyasi varoluş böyle doğdu.

Grenoullere 1869

Fakat imparatorluklardaki tek ayrışma burjuva/feodal şeklinde (sınıfsal nitelikli) değildi, yapılar çok milliyetli oldukları için, önceden (uluslaşma öncesinde) pek baskın olmayan milliyetler arası farklılaşmalar da önem kazanmaya başladı.

Çok milliyetli siyasal yapılarda sadece merkezdeki milliyet uluslaşmıyordu, kaçınılmaz olarak çevre milliyetleri de uluslaşıyorlar ve politik bakımdan uyanıyorlar, kendi uluslaşma süreçlerine uygun ekonomik ve politik taleplerle çıkıyorlardı. Denizaşırı sömürgelerde de aynı gelişmeler yaşandı. Kısacası, Metropol burjuvazisinin kendi çıkarları için getirdiği milliyetçilik şimdi sömürgeciye karşı ulusal uyanışın fikriyatı oluyordu. Kapitalizmin uluslaşma sürecinde feodalizme karşı pozitif rol oynayan "milli birlik" motifi bir süre sonra işçi sınıfının mücadelesine karşı gerici bir işleve bürünmeye başlamış, sömürgelerdeki ezilen ulusların uluslaşma süreçlerine karşı ezen ulus milliyetçiliğini yaratmıştı. Uluslar arasındaki farklılaşma ve bölgesel gelişme farkları kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasından doğuyordu. Fakat bu farklılaşma merkezi devlete sahip ezen ulus lehine oluyordu.

Marx ve Engels'in zamanında Kıta'da öne çıkan iki önemli sömürge sorunu vardı: İrlanda ile İngiltere ve Polonya ile Rusya arasındaki sorunlarda onlar İrlanda ve Polonya uluslarını destek-

lediler. Marx ayrıca Hindistan sorununa da eğildi. Başlangıçtaki yaklaşımları hem İrlanda'nın, hem Hindistan'ın kurtuluşunun Londra'dan, Manchester'dan, Liverpool'dan --İngiltere'de işçi sınıfı devrimlerinden-- geçeceği şeklindeydi, proletaryanın gelişkinliği açısından İngiltere'yi devrime aday görüyorlardı. [Türkiye solundaki yayınlarda "Marksizm-Leninizm ve Milliyetçilik" başlıklı makalede sorunun Marx-Engels döneminde ele alınışı incelenmişti. Yalçın Yusufoğlu, Sosyalist Parti Dergisi, Ocak 1971.]

İmparatorlukların çözülmesi Avrupa'daki çok milliyetli devletlerde ulusal sorunları gündeme getirmesinde ulusal sorunla en fazla karşılaşan imparatorluk 100'ü aşkın ulus, milliyet ve etniyi kapsayan, bu nedenle de "halklar hapishanesi" denilen Çarlık Rusya'ydı.

Polonya/Rusya, Finlandiya/Rusya, Litvanya/Rusya, Ukrayna/Rusya sorunları başta olmak üzere ezen Rus ulusunun merkez olduğu, bağımlı ve sömürge ulusların ise çevreyi oluşturduğu çelişkileri ve sorunları "milliyetler sorunu" veya kısaca "ulusal sorun" (milli mesele) olarak en kapsamlı şekilde incelemek Rusya'daki devrimci hareketin kuramcılarına düştü.

Rusya'nın devrimci partisi olan RSDİP yöneticilerinin 1912-1913'ten itibaren "milliyetler meselesine" eğilmeleri, bu konuda Avusturyalı Otto Bauer, Almanyalı Rosa Luxemburg gibi başka sosyal demokrat partilerin teorisyenlerinin savlarını irdelemeleri ile bu tartışmalar sonucunda "ulusal sorun öğretisi" diyeceğimiz görüşler gelişti ve şekillendi.

Varılan noktada Lenin ulusal sorunun çözümü için "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"nı getirdi (1913). Bu bir haktı, ezilen ulus bu hakkı kullanır veya kullanmazdı, ama kullanması da, kullanmaması da tamamen kendi "serbest rıza"sına dayanmalıydı. Siyasi otorite (devlet) olan merkezdeki ezen ulusla ezilen ulus(veya uluslar) birlikte yaşayacaksa bu her şeyden önce "gönüllü birlik" olmalıydı.

Şu halde, ulusal sorun öğretisinin birinci ön koşulu uluslar arasında zora dayalı her türlü bağın peşinen ve kesinlikle reddedilmesiydi. Bu yadsıma ancak siyasi ve hukuki çerçevesiyle ve kurumlarıyla gerçekleştirdiği takdirde merkezdeki ulusun ezen ulus olma konumu sona erecek, merkez tek bir devletin ulus devlet hegemonyası olmaktan çıkarak çok uluslu toplum yapısına uygun çok uluslu bir devlet (merkez) müştereken kurulacaktı. Bu devlet artık eski üniter devletten farklıydı ve yeni bir devlettir.

Hiç kuşkusuz, uluslar arasında eşitlik olmaz,

Kavaklar 1891

birisi sosyo- ekonomik bakımdan daha gelişmiştir, diğerininki değildir, birisinin topraklarında yer altı, yer üstü zenginlikleri boldur, diğerinde bu imkânlar azdır, birisi nüfusça çoktur, diğeri (veya diğerleri teker teker) çoğunluk değildir, bu nedenle ulusal soruna adil ve barışçı yaklaşımda esas olan eşitlik "hak eşitliği"dir.

Ulusal sorun öğretisinin temelleri konusunda son ve en önemli noktayı hatırlatalım: Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması demek merkezi paylaşmayan (ezilen) ulusun (veya ulusların) ayrılma hakkını tanımak demektir. Ayrılma, a) bulunduğu bütünden ayrılmayı bağımsız olmak, b) ayrılmayı başka bir siyasal birliğe katılmak şeklinde gerçekleşir. [Küçük bir örnek olarak, bugünkü Hatay Vilayeti'nin Fransa sömürgeci Suriye'ye bağlıyken Hatay Cumhuriyeti adıyla on ay kadar şeklen bağımsız kaldıktan sonra Türkiye'ye katılması gösterilebilir.]

Fakat bugüne değin yaşanmış biçimler büyük çoğunlukla bağımsız ulus devlet kurmak şeklinde olduğundan self-determination bağımsızlık şeklinde anlaşılmaktadır. Ama her iki durumda da ayrılma hakkıdır.

O bu hakkı kullanır veya kullanmaz, ama ayrılma hakkını içermeyen bir self-determination olamaz. Hâkim ulusun "ben sana kendi kaderini belirleme hakkını tanıyorum, ama ayrılma hakkı buna dahil değil" demesi iki yüzlülüktür, çünkü

baskın ulus olarak sen onu sınırlıyorsun, "bir yere gidemezsin" diyorsun. Senin belirlediğin hak dayatma olur, hak olmaz.

Fakat o ulus kendi rızasıyla ayrılmazsa, yeni bir siyasal ve hukuk (haklar) çerçevesine eşit haklara sahip olarak siyasal bütünlükte yer alırsa, sorun karşılıklı mutabakatla çözülmüş olur. Bu açıdan, self determination hakkı= ayrılma hakkı anlamına gelir.

Bu özsel noktayı akılda tutarak, ulusal sorunun şimdiye dek gerçekleşmiş belli başlı dört biçimine göz atalım:

a) Kültürel özerklik: Bir milliyete veya etniye ana dilde eğitim başta olmak üzere kültürel kimlik haklarının tanınması ve yasalarla kurumlaştırılmasıdır.

b) Özerklik: Çok uluslu bir yapıda toprak temelinde bir ulusa kendi topraklarında siyasal yönetim hakkının kurumsallaştırılmasıdır. Dünyanın pek çok devletinde özerk bölge yönetimleri veya federe yönetimler, onların merkezde temsil edilmeleri vardır.

c) Federasyon (veya Konfederasyon): Değişik toplulukların federe birimler halinde ve merkezde eşit haklı temsil düzeyinde yer aldıkları yapılarıdır.

d) Ayrılma.

1913'te Lenin tarafından getirilen kendi kaderini tayin hakkı ilkesi daha sonra ABD Başkanı Wilson tarafından benimsendi, Wilson'ın amacı Avrupalı büyük devletlerin deniz aşırı sömürgelerinin bağımsızlaşması, böylece yükselmekte olan ABD emperyalizminin oraları ekonomik hegemonyası altına alabilmesiydi.

Gelgelelim prensip I. Savaşı izleyen yıllarda kurulan Milletler Cemiyeti (Osmanlıcası: Cemiyet-i Akvam) tarafından ilke olarak benimsendi. Onun devamı olan Birleşmiş Milletler'in de temel bir ilkesi haline geldi. 2. Savaş sonrasındaki 30 yıl ise 70 yakın sömürge ulusun bu hakkı kullanılarak siyasal bağımsızlıklarını ilan ettikleri ve Birleşmiş Milletler'e kabul edildikleri dönem oldu.

Sosyalist Sistemin yıkılması sonrasında ise, eski Sovyetler Birliği, Yugoslavya, Çekoslovakya topraklarında çok sayıda hükümlan devlet kuruldu, daha sonra eklenenlerle birlikte BM üyesi devletlerin sayısı 192'ye çıktı.

Desantralizasyon

Siyasi özerklik biçimleri o toplumun koşullarına göre farklı farklıdır ve özerklik ile çok uluslu federasyon arasında statü bakımından kesin sınırlar olmamakla birlikte, özerklik federasyon

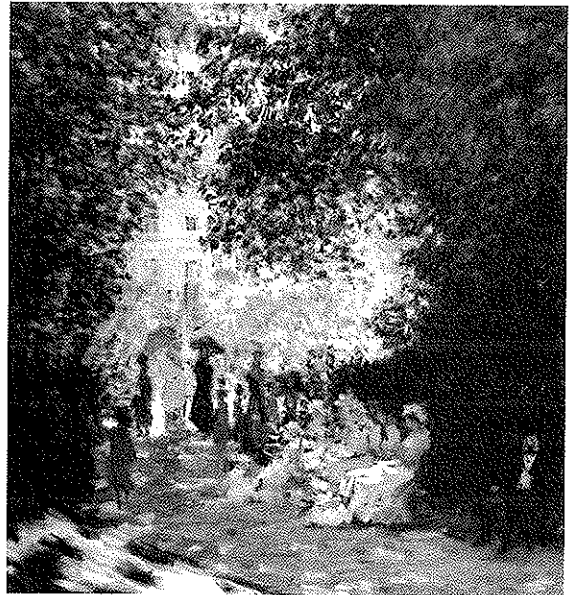
modelinin bir alt biçimi olarak kabul edilir. Fakat her iki durumda da o devlet üniter devlet değildir.

Dünyanın çeşitli ülkelerindeki uygulamalar incelendiğinde özerklik ile federasyonu net çizgilerle birbirinden ayırmamak gerekir. Öyle Özerk Bölgeler vardır ki adı federasyon olan devletin federe birimlerinden daha geniş haklara sahiptirler.

Bu nedenle, yukarıda alt alta yazdığımız özerklik ile federasyonu birlikte değerlendirmek doğru olur. Bugün dünyanın -nüfus ve toprak bakımından-- en büyük on ülkesinden sekizi federal devlete sahiptir.

Federasyon illa ki, farklı ulusal grupların federatif birliği anlamına gelmez. En büyük federasyonlardan Rusya Federasyonu hemen hemen etnik birimlerin birliğidir, ama ABD'de - 1959'dan sonra katılan ve bugün nüfusu 307 milyon içinde 630 bin olan Alaska ile 1,3 milyon olan Hawaii hariç-- eyaletler farklı etnik birimlere ait değildir. Federal Almanya da aynı şekilde tek milliyetlidir.

Nüfus ve yüzölçümü bakımından küçük, ekonomik bakımdan güçlü İsviçre'ye gelince, bu devlet Alman, Fransız, İtalyan ve Roman etnisitelerinden oluşmuş 26 kantonlu Helvetler Konfederasyonu dur, devletin resmi adı budur ve kısaltılmışı CH harfleridir. Ülkenin Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Romans olmak üzere dört resmi dili vardır. Devletin resmi adının dört dilden birinden olması eşitliği bozacağından, Latince dili seçilmiş ve Confederatio Helvetica denilmiştir. CH inisiyalleri buradan gelmektedir. Ama her dört dile de tercümesi yapılmıştır.

Monceau Park 1885

İspanya ve Hindistan

İspanya Krallığı Kastil, Katalan, Bask ve Galiç olmak üzere dört milliyetlerden oluşur. Nüfusun %63 İspanyolca (Kastilce) %24 Katalanca %10 Galiçce ve %3 Baskça konuşur. Kastillerin yanı sıra Bask, Katalan ve Galiçlerin ulusal varlığı dil ve kültürleri, sembolleri resmen tanınmaktadır. Bunlar azınlık olarak değil, milliyet olarak kabul edilmektedir.

General Franco'nun ölümünden sonra yapılan 1978 Anayasası faşist rejimin gaspettiği etnik ya da bölgesel özerklikleri tanıyan bir devletin anayasasıdır. Anayasanın 2. Maddesi " İspanya ulusunun ayrılmaz birliğine tüm İspanyolların ortak anavatanının bölünmezliğine dayalı; ulusun parçalarını oluşturan milliyetlerin ve bölgelerin kendi kendilerini yönetme hakkını tanıır, güvence altına alır ve onlar arasındaki dayanışmaya dayanır" demektedir.

3. madde Kastilya dilinin (İspanyolca'nın) devletin resmi İspanyol dili olduğunu, bütün İspanyalıların onu bilme görevi ve hakkı olduğunu söylerken, diğer dillerin de özerk topluluklar için resmi dil olabileceğini belirtir. Madde İspanya'nın farklı dillerini bir zenginlik olarak nitelemekte ve bunu kültürel miras saymakta, bu zenginliğin saygı görmesini ve korunmasını öngörmekte.

İspanya Krallığı federasyon adını taşımamakla birlikte her "özerk komünote" (Comunidad Autónoma) merkeze ait pek çok yetkinin yerel hükümetlere devtilmesiyle kurulmuştur. Bölgesel hükümetler okulların, üniversitelerin, kamuya ait sağlık kurumlarının, sosyal hizmetlerin, kırsal ve kentsel gelişmenin idaresinden sorumludur, bazı bölgelerin de kendi polisi vardır.

Özerk bölgelerden üçü (Katalonya, Bask Ülkesi ve Galiçya milliyetler temelinde kuruludur-

lar ve daha geniş bir özerkliğe sahiptirler. Belli bir Çingene oranı hariç ayrı bir etnik grup oluşturmamakla birlikte Endülüs bölgesi de burada saydığımız ilk üçüyle aynı haklara sahip olmak istemiş ve isteği kabul edilerek anayasaya konulmuştur. Kamu harcamalarının % 18'ini merkezi hükümet, % 38'ini bölgesel hükümetler, % 13'ünü mahalli konseyler yapar, geri kalan % 31 ise ülke çapındaki sosyal güvenlik harcamalarıdır.

İspanya Krallığı federal bir devlet olmadığı halde Avrupa'daki en fazla desantralize olmuş ve yerel birimlerin kendi kendilerini yönetme imkânlarını çoğu federal yapıdan daha fazla sağlamış bir devlettir. Özerk komünotelerin bölgesel hükümetlerinin altında çeşitli yetkilere sahip yerel konseyler vardır ve böylece desantralizasyon yerele doğru daha da genişlemektedir.

1978'den 2007'ye kadar çeşitli özerk komünotelerin statülerinde geliştirmeler yapılarak bugünkü gelişmiş desantralizasyona ulaşılmıştır.

28 eyalet ve 7 birleşik bölgeden müteşekkil bir eyaletler birliği olan 1.2 milyar nüfuslu ve 3,3 milyon kilometre kare yüzölçümlü Hindistan Cumhuriyeti, çok uluslu, çok etnili, çok dinli laik ve demokratik bir devlettir. Bağımsızlıktan sonra 1949'da Kurucu Meclisçe kabul Anayasa kuralları dahilinde belirlenir.

Cumhurbaşkanı, Birlik Yönetiminin anayasal başkanıdır. Gerçek idari otorite ise Başbakan başkanlığındaki Bakanlar Konseyi'ndedir. Anayasa C. Başkanı'na yardım etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere bir Bakanlar Konseyi bulunmasını ve C. Başkanının çalışmalarında bu konseyin tavsiyelerine göre hareket etmesi gerektiğini öngörür. Bakanlar Konseyinin tümü Lok Sabha'ya (Halk Meclisine) karşı sorumludur.

Eyaletlerde yönetimin başı, C. Başkanının temsilcisi olarak Eyalet Valisi'dir. Ancak merkezi hükümette olduğu gibi, eyaletlerde de gerçek idari güç eyaletin Bakanlar Konseyinde ve konseye başkanlık eden eyalet başbakanındadır. Bir eyaletin Bakanlar Konseyi eyaletin genel oyla seçilmiş yasal meclisine karşı sorumludur.

Yasal otoritenin Parlamento ve Eyalet Meclisleri arasındaki paylaşımını Anayasa belirler. Anayasayı değiştirme yetkisi de Parlamentonundur. Ülkede 36 resmi dil vardır.

Çin ve Rusya

Nüfus bakımından 1.32 milyarla diğer en büyük ülke olan Çin Halk Cumhuriyetine gelince, toplumun % 92'si etnik bakımdan Han Ulusu olarak bilinen Çinliler'den müteşekkildir. Devlet ta-

Bahçede resim yapan ressam 1885

rafından tanınan 55 etnik grup vardır. Bu 55 etnik gruptan bazılarının Çince'den tamamen farklı olan kendi dil, kültür ve inançları bulunmaktadır. Bunlardan 5'i (Guangxi - İç Moğolistan, Ningxia (Müslüman), Tibet, Sincan) özerk yönetimlere sahiptir. Ayrıca, hepsi Çinli olan 23 eyalet, dört büyük belediye birimi ve Hong Kong ile Macau'nun oluşturduğu özel statülü iki bölge bulunmaktadır. Çin'de 51 resmi dil vardır.

141 milyonluk Rusya Federasyonu'na gelince bu nüfusun % 80'i Rus'tur. Federasyon, 83 idari bölgeden müteşekkildir, her bölge "birim" olarak adlandırılır, hukuki açıdan eşit birimler sayılmakta olup statülerine göre şöyle sıralanabilir: 21 Cumhuriyet (ya da Federe Cumhuriyet) 46 Oblast (Rusya'nın bölgeleri; il), 9 Kray (büyük vilayet), 2 Federal kent yönetimi (Moskova ve Sankt Petersburg), 1 Özerk Oblast (özerk vilayet/Yahudi Özerk Oblastı), 4 Özerk Okrug (küçük özerk İl). Bütün bu federal birimler 8 büyük Federal Okrug (çevre) birimi içine dahil edilmiştir. Federasyonun 21 cumhuriyetinin hepsinin kendi anayasası ve yöneticileri vardır.

Federasyonun müşterek yasama organı çift meclislidir, birisi Duma'dır, diğeri federe birimlerin temsilcilerinden oluşmuş Federal Meclis'tir. Resmi dil sayısı 34'tür.

Birleşik Krallık ve Belçika

Birleşik Krallık İngiltere, İskoçya, Galler Ülkesi ve Kuzey İrlanda uluslarının ortak devletidir. Çift meclisli ortak yasama organı Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası'dır. Fakat Lordlar Kamarası federatif bir devletin milliyetlerinin seçtikleri temsilcilerden oluşmamakta, hükümetin önerisiyle Kraliyet makamının (halen Kraliçenin) atadığı ömür boyu parlamenterlerin Kamarası (House of Lords) çağ dışı bir kurumdur. Yerel parlamentolar Galler Ulusal Meclisi, İskoç Parlamentosu ve Stormont adlı K. İrlanda Meclisi'dir. 58 milyonluk nüfusun 47 milyonu İngiltere'de, 5 milyonu İskoçya'da, 4.5 milyonu Galler Ülkesi'nde, 1.5 milyonu ise K. İrlanda'da yaşamaktadır. Fakat İngiltere'de eski sömürge halkları kökeninden gelmiş çok sayıda İngiliz olmayanlar bulunduğu gibi İskoç, Galli ve İrlandalı pek çok yurttaş da yaşamaktadır.

Krallığın sömürgeci dönemden kalma ve merkeze bağlı deniz aşırı toprakları da vardır.

Milliyetler bakımında sorunlu olan 10 milyon nüfuslu Belçika Krallığı federal bir devlettir. Toplumun % 59'u Felemenkçe, % 40'ı Fransızca, % 1'den azı Almanca konuşur. Ana bölgesel birimler kuzeydeki Flamanlar, Güney'deki Valon-

Monet ailesi Argenteul'da bahçede 1874

lar ve ortak bölge Brüksel'dir. Almanca konuşanlar Valon bölgesinin doğusunda (Alman kenti olan Aachen'a komşu yörede) yaşamaktadırlar.

Anayasada yer alan üç topluluk ve üç bölge ayrı ayrı meclis ve hükümete sahiptir. Flamanların ve Valonların kendi topluluk adlarıyla meclisleri bulunur. Almanların da Alman dilli topluluk meclisi vardır. Bu durum bölge bakımından da geçerlidir. Her bölgenin birer yürütme organı vardır. Meclis üyeleri seçimler ile belirlenir.

Federe organlarla merkezi federal organlar arasındaki ilişkilerde mütekabiliyet ve hak eşitliği esastır. Anayasal organlar olarak bölge ve topluluk organları federal merkezi organların alt birimleri değildir, merkezi birimlerle eşit konumdadır. Bölge ve topluluk organları inisiyatif alanlarında yasa gücünde kararname çıkarmak, iktisat, ticaret, sağlık, ulaşım, su, enerji, çevre, dil, kültür, eğitim ve yerel yönetimlerin denetlenmesi gibi konularda --belli sınırlamalar hariç-- yetki sahibidirler.

Yukarıda saydığımız ülkelerdeki resmi dillerin bir kısmı ülke çapındadır, bir kısmı bölgesel veya yereldir.

Güncel olan 1'den fazla resmi dil istemeyen paranoya sahiplerine hatırlatalım: Yeryüzünde halen 113 devlet çok dillidir. Yukarıda saydıklarımız dışında Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 11, İran İslam Cumhuriyeti'nde 8, İspanya'da 5, Britanya'da 10, İtalya'da 11, Filipinler'de 17, ABD'de 8 dil yerel olarak resmi dildir. Sadece İsveç'te her dört dil de ülke çapında -her yerde- resmi dildir, diğer 112 ülkede saydığımız resmi diller ülke çapında değil bölgesel olarak resmi dildir. O devlet birimlerinde, eğitim kurumlarında resmi dil olarak kullanılır. Türkiye Cumhuriyeti bu 113 ülke arasına girememektedir

(Milliyet, 12. 10. 2010).

Ortak özellikler

Özerk veya federe bölgelerden oluşmuş devlet birliğinin ortak özelliklerini temel prensiplerde aramak gerekir:

-Ülkeden ülkeye değişen ölçeklerde merkezîyetçilik hakim olmakla birlikte yönetim biçimi ademi merkezîyetçiliktir. Merkezin oluşumunun ön koşulu merkezin ortaklaşa niteliğidir.

-Yerel birimler kendi yönetimlerine sahiptirler, meclisleri, hükümetleri ve yasaları vardır. Çoğunun kendi güvenlik teşkilatı ve adliyesi de bulunur.

-Aynı zamanda ülkeye federal yasalar denilen müştereken saptanmış yasalar hakimdir.

-Ademi merkezîyetçi idare şeklinin özü yetkilerin paylaşılmasıdır, otoritenin merkezden çevreye yayılmasıdır. Bu paylaşma iki şekilde gerçekleşir: A) Siyasi ve mali yetkilerin bir kısmı özerk (veya federe) birime devredilmiştir. B) Yukarıda da belirtildiği gibi merkezin yönetimi ve maliyesi ortaklaşa gerçekleştirilir.

-Paylaşma şekilleri yapılan yasalarla (hatta pazarlıklarla) belirlenmiştir. Merkezdeki ortak yönetim a)Yasama organında, b) Yürütmede ifadesini bulur. Gönüllü birliğin çerçevesi siyasi ve mali kurallarla çizilir

-Hak eşitliğinin gerçekleşmesi için –hepsinde olmasa da, genellikle– çift meclisli parlamento vardır. Bazı ülkelerde senato adını alan üst meclis eşitliği temsil edecek şekilde düzenlenir. Mesela ABD'de nüfusu ne olursa olsun, her eyalet Kongre'de iki senatörle temsil edilir. Fakat her ülkede aynı durum yoktur.Bazı ülkelerde özerk birime hükümette belli bakanlıklar verilmiştir.

Toplumsal gelişme ve hak eşitliği

Ekonomik ve toplumsal gelişme büyük birimlerden yanadır. Bu nedenle, ezen-ezilen ulus ilişkilerinin bulunduğu ülkelerde ezen ulusun devrimcileri ayrılma hakkını savunurlar, ama ayrılmayı teşvik etmezler, esas olarak hakim ulusun egemenlerine karşı, yani ulusal baskıya karşı hak eşitliği temelinde ezilen ulus (lar) yanında mücadele ederler.

"İşte, TRT 6 verdik, daha ne istiyorsunuz?" demek;

a) Ezilen ulusa lütuf bahşetmek zihniyeti taşımaktadır. Sen 90 yıldır gaspettiğin bir hakkı veriyor değilsin, ortada bir hak varsa bu ihkakı haktır, hakkını alan alıyor, ama uzattığın elma şekerini de hak kabul etmiyor. Kürt halkı zaten anadilinden çok sayıda televizyon kanalını izle-

mek olanağına sahiptir.

b) Anadilden eğitim hakkının önemini ve yaygınlığını yukarıda gördük. Paranoyaklar Türkiye'yi 113 ülkeden daha da geride bırakmayı marifet saymaktalar.

c) Fakat asıl mesele kültürel hakların kazanılması da değildir. Aslolan sorun siyasaldır. Halkın kendi kendini yönetecek yasalara (yasama-yürütme-yargı organlarına) sahip olması demektir.

Yukarıdaki özetlemelerde ilkelerde ayırım gözetmeden özerklik veya federasyon çözümü hakim ulus baskısını sona erdirmenin ve gönüllü olarak birlikte yaşamının en yakın ve mümkün yöntemidir.

Özerklik formülü akıl ve prensipler bakımından en yakın çözüm yoldur, fakat Türk tarafı bu çözüme asla razı değildir, ne yazık ki, daha nice acılar yaşanmadan da razı olmayacaktır. "Özerklik bölünmeye gider" diyenler, eşitliğe engel olmakla ayrılmayı zorlamakta ve asıl bölünmenin kaldırım taşlarını döşemektedirler. Bugün özerkliği (veya federasyonu) savunanlar birliği savunanlardır, karşı çıkanlar ise bölünmeyi teşvik edenlerdir.

Yukarıdaki çok uluslu devletlerden verdiğimiz özet örneklerden de anlaşılacağı gibi, her ülke için geçerli bir model yoktur. Ademi merkezîyetçi çok milliyetli sistemi ilk kez uygulayacak bir devleti oluşturacak bir devletin kurucu tarafları evrensel ilkeler ışığında çeşitli deneyleri inceleyerek kendi özgün koşullarına en uygun olan çerçeveyi çizerler ve içini doldururlar. Gerek özerk olanın siyasal yetkileri ve vergi gelirleri başta olmak üzere özerk birimin maliyesinin ve ekonomisinin temellerinin belirlenmesi, gerekse merkezle olan ilişkilerinin düzenlenmesi anayasa ve yasalar sorunudur.

Bot stüdyo 1885

Devlet ve Biz Ne Yapıyoruz?

İ. Barut

Sermaye kendi iktidarını pekiştirmek için önce kamu elindeki üretim araçlarına saldırdı ve ele geçirdi. Ancak hala en önemli ekonomik araç toprak. Topraklar da devletlerin kontrolünde. Dolayısıyla toprakların (aynı biçimde denizler, nehirler ve her türden suların da) ele geçirilmesi, bunlar üzerindeki devlet mülkiyetinin ortadan kalkması gerekiyor.

Kızılçık'ın önceki sayısında işbölümü üzerinden Marks eleştirisi yapılmış idi. Hem de "Sosyalizm ve Marks daha da popüler hale gelecek." denilerek yapılmıştı bu eleştiri.

Yine işbölümünün kaldırılmasının bir hedef olarak konamayacağı da ifade edilmişti. Bu ifade aslında aynı zamanda devletin de ortadan kalkmasının bir hedef olarak ortaya konamayacağını da içermektedir. Dolayısıyla işbölümü eleştirisi devlet kuramının eleştirisini de bizatihi içermektedir.

Devlet kuramının neresinin ne açıdan eleştirileceği meselesinin salt bir teorik meraktan kaynaklanarak ele alındığı düşünülmemelidir. Aslında son derece güncel bir meseledir ve okumakta olduğunuz yazının giriş bölümünü değiştirmeye neden olan bir olay bağlamında da tartışılabilir.

Ulus devletlerin çözüldüğü, devletin küçültülmesi gerektiği devletin işlevini yitirdiği tezleri tartışılırken öte yandan ülkemiz özelinde çözülme sürecine giren bir devlette yaşadığımız ileri sürüldüğünde bunu söyleyenlerin topyekün "ulusalci!" terimi ile gerici ilan edildiği bir siyasi atmosferde son derece güncel ve pratik bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır bu tartışma.

"Bin Ladin Pakistandaki operasyonda ABD'li askerlerce öldürüldü." "Emri ABD başkanı Obama verdi."

Gelin yalnızca bu cümleleri masaya yatıralım ve bu cümlelerin edilmesine olanak sağlayan koşulların neler olabileceğini konuşalım.

Bu cümlelerin ifade ettiği neler var?

1. Bir insan bir suç işlemiş olmalıdır. Ortada bir suç isnadı varsa bunun bir suç olduğunu söyleyen bir hukuk sistemi olmalıdır. Yani her devletin olmazsa olmazlarından biri olan hukuk sistemi varlığı.

2. Ortada bir suç varsa o suç için tanımlanmış bir ceza vardır. Her ceza aslında cezanın uygulanması mümkün değilse anlamını yitirecek olduğundan yerine getirilmesi için bir güce ihtiyaç duyar.

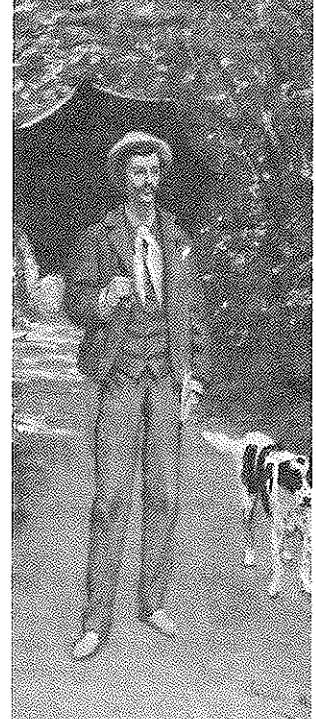
Nedir bu güç? Lenin'in Devlet ve Devrim' deki ifadesi ile "Özel silahlı adam müfrezeleri, hapishane vb." (Lenin 1976)

Bir suç, suçu tanımlayan bir hukuk sistemi ve suçlunun yakalanmasına hizmet eden bir silahlı güçten söz ettik.

Meselenin bir köyde tavuk çalan çocuğu yakalayan büyüklerin tokat atması gibi basit olup olmadığı tartışılabilir. Orada da bir hukuk sistemi olduğu bir ceza ve cezayı uygulayan bir güç olduğu pek ala söylenebilir. Bununla devletin önemini yitirmesi tezlerine karşı çıkarken Bin Ladin örneğini vermenin anlamsızlığı iddia edilebilir mi? Tabii ki hayır. Burada nasıl bir devlet ile karşı karşıya olduğumuzu gösteren çok önemli veriler var.

Birincisi bu devlet kendi silahlı adam müfrezelerini kendi sınırları dışında kullanıyor. Normal mi? Yani Kübalı bir kaç asker kalkıp Türkiye'de daha önce Küba'da suç işlediği iddia edilen birini rahatlıkla vurabilir öyle değil mi?

Olan biten aslında "evrensel hukuk" açısından bakıldığında bir grup ABD askerinin kalkıp bir ülkede cinayet işlemesidir. Bunun anlamı aslında savaştır. Peki medya neden "ABD askerleri Pakistan toprakların-

Güneş şemsiyeli adam- detay

da cinayet işledi" diye vermedi haberi? Bilinen ve kesin olan tek gerçek budur. Ardından haberin altı zenginleştirilebilir. " Öldürülen kişi 11 Eylül ve pek çok terör eylemi ile ilgili sorumlu tutulan bir örgütün liderliği yaptığı iddia edilen Bin Ladin idi." "Evrensel hukuk" suçu kanıtlanana kadar bir insanın suçsuz olduğu iddiasındadır. Bildiğimiz kadarıyla Bin Ladin bu suçlarla ilgili yargılanmamış ve herhangi bir cezaya çarptırılmamıştır. Kaldı ki cezaya çarptırılmış bile olsa cezanın infazı da belirli kuralları gerektirir ve infaz kuralları dışındaki her öldürme cinayet suçu oluşturur.

3. ABD başkanı bu operasyonun emrini verme yetkisine sahiptir. Bu iktidarı ona ne vermektedir. ABD devleti başkanı olmak. Bu devlet öyle bir devlettir ki, bu devletin temsilcisi sıfatıyla başkanı bu devlet adına bir başka ülke topraklarında öldürme emri verme gücü sağlamaktadır. Bu son derece meşru algılanmaktadır. Oysa İsraili ajanlar Mısır'da Filistin'li liderleri öldürdüğü zaman uluslararası kamuoyu bunu meşru görmemiştir. İki eyleme gösterilen tepkilerin farklılığının kaynağı nedir?

Bu ABD devletinin ne derece sıkı bir devlet olduğu ile ilgilidir.

Lenin'e (ve de Marks ve Engels'e) yeniden dönmekten önce devletin doğuşu ile yaklaşımları gözden geçirelim.

Klasik antropolojik yaklaşımlara göre insan toplumları yaklaşık 10 bin yıl içinde, siyasi kurumlar da dahil olmak üzere daha uzmanlaşmış rol ve kurumlara doğru ilerlemiştir. Siyasi merkezileşme avcılık ve yabani bitki toplayıcılığından bitki ve hayvanların evcilleştirilmesini sağlayan Neolitik Devrim'den çok sonra başlamıştır. İnsanın evrimsel sürecini inceleyenler açısından toplumsal ve siyasal örgütlenmenin nasıl evrildiği bir araştırma konusudur. Bunlardan aşırı basit olmakla eleştirilmekle birlikte önemli bir işlevsellik sunan sınıflandırma şöyledir: takım, kabile, şeflik ve devlet.

Takımlar, avcı-toplayıcı grupların küçük akraba temelli topluluklarıdır. Kabileler ise bahçe tarımı ve çobanlıkla birlikte var olmuştur ve soy grupları ve köyleri içerir. Şefliklerde toplumsal ilişkiler ak-

rabalık, evlilik, soy, yaş, kuşak ve cinsiyet tarafından düzenlenir. Şeflikle devlet arasındaki fark, devletler akraba olmayanları bir araya getirerek tümünü bir hükümete bağlılık andı içmeye zorunlu kılar.

Şeflikler konusundaki bilgilerin önemli bir kaynağı olan Polinezya'da şefler üretimi dağıtım ve tüketimi de düzenlerler. Şefler yetkilerinin meşruluk kaynağını dinden alırlar. Ancak yeniden dağıtım işlevinin olması şefin bir diğer meşruiyet kaynağıdır. Şefler kendilerine iletilen ürünlerin büyük bölümünü akrabaların ihtiyacına göre yeniden dağıtır. Tüm bu süreç şölenlerle olur. Yeniden dağıtım belirli ürünler konusunda uzmanlaşmış bölgelerin diğer ürünlere ulaşımını da sağlayan bir işlev görür. Bu şefliğin varoluşu ve sürme gerekçesini de açıklar. Yani belirli ürünlerde uzmanlaşma olmasaydı şeflik de doğmazdı denilebilir. Nitekim takım, kabile, şeflik ve devlet hiyerarşisinde incelendiğinde

- a. kesim ve alt kesimlerin arttığı
- b. işlevsel olarak daha fazla uzmanlaşma olduğu
- c. düzenleme ve bütünleşme araçlarının ortaya çıktığı
- d. nüfus ve toplumsal siyasal sistemin ölçeği büyüdüğü görülür.

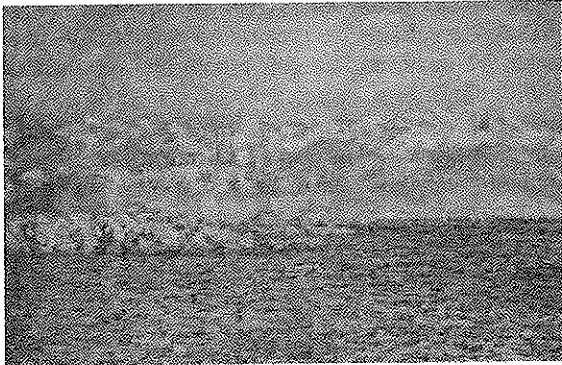
Bu toplumsal ve siyasal örgütlenme düzeylerinden devlet, özünde iktidarı akrabalık üstü bir temelde örgütleyen kurumlar karmaşası olarak ifade edilmektedir. Ancak sınırlı otoriteye sahip akrabalık ağları da devletle bir arada bulunabilir ve aynı zamanda siyasal sürecin temeli de olabilir.

Yine devlet otorite ve karar almanın ana hatlarının örgütlenmesi açısından tanımlanabilir. Bir şef emirlerini yandaşlarına ya doğrudan verir ya da klan liderleri gibi bir aracı vasıta ile iletir. Devlette ise emirler çeşitli farklı aşamaları olan karmaşık bir komuta zinciri içerisinde iletir. Yöneticiler tarafından alınan kararlar hükümetin üst düzeyinden çok uzaklaşmış bir bürokratik örgütlenme tarafından uygulanır.

Şimdi burada iki güncel olaya göndermede bulunalım. Birincisi Bin Ladin operasyonu, başkan tarafından bir emir ve bir uygulama görülüyor. İkincisi ise Türkiye'den ucube operasyonu. Birileri ucube diyor diğerleri hemen bunu emir algılayıp yıkıyor. Tabii ki bir şeyler kitabına uyduruluyor ancak süreç şeflik mantığı içerisinde gelişiyor.

Devletin niteliklerine gelindiğinde temel olarak aşağıdakilerin hepsi bulunur :

1. Nüfusun denetimi: sınırların tespiti, yurttaşlık kategorilerinin kurulması ve sayım
 2. Hukuk: yasalar, yasal işlem ve yargıçlar.
 3. Zorlama: sürekli asker ve polis gücü
 4. Mali: vergilendirme (Kottak 2001)
- Bunlarsız bir devlet düşünülemez. Devletin neden ortaya çıktığı ile ilgili olarak,

Antibes'teki eski kale-1888

ekonominin ölçek ve çeşitlilik açısından gelişmesiyle ortaya çıkan düzenleme sorunlarıyla baş etme zorunluluğu ifade edilmektedir. Bunun dışında devletin doğuşunun nesnel koşulları da var olmalıdır. Eğer yukarıdaki temel nitelikler söz konusu olacaksa sondan başlayacak olursak birilerinin vergi vermesi gerekmektedir. Bu birileri kendi yaşamlarını sürdürmek için gerekli olandan fazlasını üretebilmelidirler ki vergi verebilsinler. Yani devlet üretimin belirli bir düzeye ulaşması ile mümkün olabilmektedir. Bu vergiler hem bu vergiyi toplayanları hem vergi verilmediğinde zor kullanma yetkisine sahip silahlı gücü hem de bunlarla ilgili karar verecek yargıçları, mahkeme çalışanlarını besleyecek yeterlikte olmalıdır.

Bununla birlikte devlet tüm bunları yaparken meşru ve ahlaki bir temele de dayanmalıdır. Bu olmadan insanlar vergi vermeye direnecektir. Bu daha fazla polis gücü, daha fazla yargıç demektir. Bu masrafları artıracaktır ve daha fazla vergi ihtiyacı doğacak, hapse atılanlar ya da direnenler yüzünden üretim azalacak giderek sistem sürdürülemez bir hal alacaktır. Her devlet yönetimli sistemde sistemin meşruiyetini tesis eden bir ahlaki temel bulunur. Bunun karşılığı ideolojidir ve ideoloji olmaksızın iktidarı sürdürmek olanaksızdır.

"Şahın devrilmesinden sonra İran'da yeni hükümetin ahlaki temeli İslam hukuku oldu. Alkollü içkileri yasaklayan ve kadına örtünme getiren yasal düzenlemeler ivedilikle yapıldı. Bürokrasinin düzenlenmesi ise öncelikli görülmedi." (Bates 2009)

Yukarıda yıkılmakta olan cumhuriyetten söz etmiştik. Yeni devletin ahlaki temelleri atılmaya çalışılıyor. Ancak bunlar gerçekten yeni devleti kurmaya yeterli olacak mı orası oldukça şüpheli. Din üzerinden kendini tanımlamak istemeyen laikleri bir tarafta bıraksak bile "hepimiz din kardeşiyiz" söylemi alevileri olduğu kadar kürtleri de yeterince kapsıyor mu? Kapsamıyorsa bunun anlamı eskinin yıkılacağı ve yeninin kurulamayacağı mıdır?

Devletin doğuşu ile ilgili olarak Engels ise şöyle demektedir: "Devlet toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasındaki ürünüdür. Bu toplumun, önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendileriyle çözümlenemez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. Ama, karşıtlıkların, yani karşıt ekonomik çıkarlara sahip sınıfların, kendilerini ve toplumu verimsiz bir mücadele içinde eritip bitirmemeleri için görünüşte toplumun üstünde yer alan, çatışmayı hafifletmesi, düzen içinde tutması gereken bir güç olarak kendini kabul ettirir. İşte toplumdan doğan ve onun üstünde yer alan ve gitgide ona yabancılaşan bu güç devlettir."

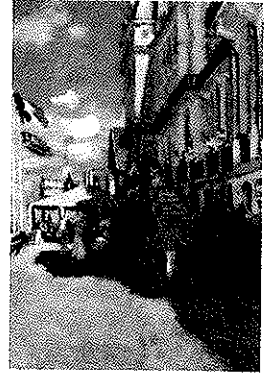
Marks ve Engels devletin ilk işlevlerinin gruplaşan toplulukların ortak çıkarlarının korunması olduğu ve bu topluluklarda özel toprak mülkiyetinin olmadığını söylemektedir. (Moore 1979) Sınıflı

toplumdan önce var olan ve toplulukların ortak çıkarlarına kendilerini yabancılarla karşı korumalarına hizmet eden devlet, sınıflı toplumla birlikte egemen sınıfın yönetilen sınıfa karşı yaşam ve egemenlik koşullarını, zorla sürdürme amacına da hizmet eder. Lenin ise farklı olarak devletin sınıflı toplumla birlikte doğduğunu söyler. Bununla birlikte kapitalist devletin kapitalistlerin iktidar aracı olduğu, yani burjuva diktatörlüğü olduğu konusunda benzer düşünürler.

Benzerlikleri ve farklılıkları doğuran en önemli unsur pratik sorunlar olmuştur. Örneğin Paris kömünü üzerine tartışırken anın somut görülen ihtiyacı bir başka erk aracı, yani devlet aygıtı olmuştur. Bu ihtiyaç Marks'ı yerine hiçbir şey koymadan burjuva devlet mekanizmasının parçalanamayacağını söylemeye itmiştir. Lenin ise sovyet devriminin ihtiyaçları üzerinden "biz ütopyacı değiliz. Bütün idare makinasından, bütün devlet kademelerinden bir anda vazgeçmeyi 'hayal' etmiyoruz; proletarya diktatörlüğünün anlaşılmasına dayanan bu anarşist hayaller, marksizme tamamen yabancısıdır; ve gerçekte, sosyalist devrimi insanların değiştirecekleri güne kadar ertelemekten başka bir işe yaramaz. Bize gelince biz, sosyalist devrimi, astın üstte bağımlılığından, denetiminden, 'sürvayan ve muhasebecilerden' vazgeçmeyecek olan bugünkü insanlarla yapmak istiyoruz" diyordu. Lenin devletin yavaş yavaş yok olacağı deyimine karşı çıkmaz onu uygun bulur. Ancak kapitalizmden komünizme geçiş döneminde baskının zorunlu olduğunu dolayısıyla özel aygıtın yani devletin zorunlu olduğunu söyler. Yine aynı biçimde Engels'in düşüncelerine katılarak devlet varoldukça özgürlük yoktur ve özgürlük olduğunda devlet olmayacaktır dedikten sonra bunun ekonomik temelinin kafa ve kol emeği arasındaki bütün karşıtlığın kaybolacağı kadar yüksek bir gelişme derecesine erişmiş olmayı şart koyar. Ve devamla "bu gelişmenin hızı ne olacak, işbölümünün son bulmasına, kafa ve kol emeği arasındaki karşıtlığın ortadan kalkmasına, çalışmanın 'ilk hayati ihtiyaç' haline dönüşmesine ne zaman ulaşacak. İşte bunu bilmiyoruz; ayrıca bilemeyiz de." der.

Yani Marks'ın teorik yaklaşımını reddetmez ancak onun pratik adımları engellemesine de izin vermez.

Sınıfların ve devletin doğuşu ile ilgili bir kabul, giderek pratikte siyasi rotayı ciddi biçimde etkileyecek yanlış tahlillerin önünü açmaktadır.

Trouville'de Roches
Noires Oteli-1870

Bayan Gaudibert-1868 (detay)

Bugüne yeniden gelecek olursak bu yaklaşım devletin yanlış algılanmasına dolayısıyla devlet karşısındaki tutumun kolaylıkla dejenerasyonuna yol vermektedir. Özelleştirmeler konusunda özellikle ÖDP'nin açmazı da buraya dayanmaktaydı. Marks'a dayanarak özelleştirmeye karşı mücadele pek ala önemsizleştirilmiş, kamulaştırma savunulmamıştır. Devlet her nasılsa burjuva baskı aygıtıdır, o halde ne kadar küçültülürse o kadar iyidir yaklaşımı egemen olabilmıştır. Marksist olduğu iddiasındaki pek çok kişi de bunu olumlu görmüştür. Ayrıca bir fabrika ha doğrudan burjuvanın olmuş ha burjuvanın baskı aygıtı olan devletin, işçi için ne fark eder ki? Devletin yanlış okunuşu işte sermaye iktidarının kendini yeniden üretme stratejilerinden biri olan özelleştirmelere karşı mücadelede zaaf yaratmıştır. Önemli bir gösterge olduğu için hatırlamakta yarar var, ÖDP' nin kuruluşundan kısa bir süre sonraki dönemde yapılan bir ankette partililer içinde özelleştirmelere karşı mücadele edilmesini savunanların oranı sadece %4 çıkmıştı.

Yine devletin yanlış okunması bugün Türkiye Cumhuriyeti üzerine yapılan tartışmalarda da ciddi savrulmaları doğurmaktadır ki devlet tartışmasının güncelliği ve hayatiliği bundandır.

Tekrar Bin Ladin operasyonuna dönelim. Sorulabilir, Afganistan, Irak Libya vs. Vs. daha geniş kapsamlı ve örnek oluşturabilecek bir çok operasyon varken bu neden önemlidir? Birincisi meşruiyetinin yaygınlığından, ikincisi oluş mekanizmasının pervasızlığın ve şefflik izleri taşıyan iktidar biçiminden dolayı bir önemlidir.

Bu operasyonu yapan devlet Afganistan, Irak ya da Libya operasyonlarının gerektirdiğinden ve gösterdiğinden çok daha billurlaşmış bir devleti işaret etmektedir. Bunu yapan devlet hiç bir şekilde bireyin özerkliğini geliştiren, ona olanak sağlayan bir devlet olmadığını ortaya koymuştur. Son derece merkezi bir güce işaret etmektedir. Bu merkezi güç dünyanın herhangi bir yerinde her çaptan işlem ya-

pabileceğine inanmış ve bunu meşru görmektedir. Daha önemlisi dünyadaki insanların pek çoğu da bunu meşru görmektedir. Her ne kadar Libya'da Kaddafi'ye çekil dense de Libya operasyonu memnuniyet vericidir açıklaması yapılmamıştır. Oysa bu operasyon memnuniyetle karşılanmıştır.

Kapitalist sistemin devletsiz var olma yollarını henüz keşfetmediğini ve bunu da görülebilen bir gelecekte de keşfedemeyeceğini söyleyebiliriz. Böyle olmakla birlikte devlet birey karşıtlığı üzerinden merkez kapitalist devlet tarafından çevreye ihraç edilen ideoloji nasıl böyle ilgi görebiliyor? Bu ilgi dünyanın sosyalizm sonrası yeniden yapılandırılması sürecinde yürütülen politikaların ürünüdür. Temelinde önceki dönemin araçlarının da katkısı vardır. Türkiye örneğinde olduğu gibi burjuva devletin kullandığı yöntemler insanların devlet karşısındaki konumu bireyi öne çıkartan ya da toplumsal grupları öne çıkartan söylemleri cazip kılmaktadır. Ancak bundan daha insanca bir yaşam çıkacağını ummak saflıktır. Daha ceberrut bir devletin politikalarının kurbanları olmaktan öte bir sonuç kendiliğinden doğmayacaktır. Kapitalist sistemin daha önce ihtiyaç duyduğu TC nin yerine bugün ihtiyaç duyulan yapının daha insancıl olabileceği birileri tarafından iddia edilebilir. "Sovyetlere karşı bu ülkede özgürlükler daha fazla kısıtlanmıştı bu gün o tehdit kalktı ve o kısıtlamalar ekonomik bir yük yaratıyor bu yüzden kalkdırıyorlar. Burjuvazinin çıkarına olan şey aynı zamanda diğerlerinin de çıkarına olamaz mı?" Olabilir tabii ki ama gerçekten emek eksenli bir mücadele bugün hangi adımları zorunlu kılıyor sorusu geniş bir pencereden bakılarak tartışılabilir mi?

Devlete geri dönecek olursak. İşbölümü süreci bir zorunluluk olarak devleti doğurmuştur. Bu bizatihi kötü ya da iyi olarak adlandırılmaz. Toplumsal evrim bir toplumsal organizma doğurmuştur. Bu organizmanın kendi savunma mekanizmalarının olması son derece doğaldır. Sorun bu organizmanın niteliği sorunudur. Organizmanın niteliği sömürü ve sınıfların varlığını gerektiriyor ise organizmayı bir arada tutan mekanizma, onun savunma sistemleri bu niteliğin de sürmesine hizmet edecekler. Bizim devrim dediğimiz şey organizmanın niteliğini değiştirmektir ki bunun Marksist literatürdeki karşılığı üretim araçları karşısındaki konumun değişmesi mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesidir. Organizmanın niteliğinin değişmesi savunma araçlarının ortadan kalması anlamını taşıyor. Yani mesela verginin ortadan kalkması gerekmiyor. Verginin biçimi ve niceliği değişebilir. Onun kullanım biçimi de değişebilir ancak vergi devam edecektir. Öte yandan silahlı güç de olacaktır. Bunun da biçimi tartışılabilir. Ancak herkesin silahlandırıldığı biçim hiç bir zaman daha verimli bir sonuç veremeyecektir. Sistem daha ekonomik olacaksa uzman-

laşma da kaçınılmazdır. Uzmanlaşan kişiler daha az maliyetle aynı savunma fonksiyonunu yerine getirebilir. Burada uzmanlaşanların ayrıcalık elde edip etmeyeceği organizmanın yapısıyla ilgilidir. Ayrıcalık elde edemeyecekleri bir düzenleme pek ala gerçekleşebilir. Uzmanlaşma formel olarak o işle ilgili zamanın da azalmasına ilgili kişinin kendine daha fazla zaman ayırmasına olanak sağlar.

Peki varsayalım ki devlet ortadan kalkmayacak diyeceğiz ama bunu söylemenin özelleştirme dışındaki politik karşılığı ne?

Bunun da karşılığı şu; sermaye kendi iktidarını pekiştirmek için önce kamu elindeki üretim araçlarına saldırı ve onları ele geçirdi. Ancak hala en önemli ekonomik araç toprak. Topraklar da devletlerin kontrolünde. Dolayısıyla toprakların (aynı biçimde denizler, nehirler ve her türden suların da) ele geçirilmesi, bunlar üzerindeki devlet mülkiyetinin ortadan kalkması gerekiyor. Merkez kapitalist devlet kapitalizm adına tüm zayıf halkalara saldırıyor ve oradaki iktidarları deviriyor. Bu tek tek fabrikalara yapılan saldırının bir üst boyuta sıçradığının göstergesidir. Bugün emeğin yanında

yer almanın siyasi karşılığı tam da kapitalizmin çevre devletlere yaptığı bu saldırılara da karşı durmaktır. Türkiye özelinde bunun nasıl gerçekleştiğini söylemek çok zor. Öyle bir yere geldi ki devletin çözülmesinin karşısında bir politika üretmeye çalıştığınız anda soldan pek çok kişi yıllarca kendine işkence etmiş bu devleti mi savunacağız sorusunu öfkeyle sormaktadır. Bu öfke aynı biçimde yıllarca kendilerini yok sayan Kürtlerde de vardır. Ve bu sorunun anlamlı bir cevabını bu kesimler olmaksızın vermek de mümkün değildir. Büyük fotoğrafı Kürtlerin ve Türk solunun görmesi mümkün müdür? Yoksa bunlar benim gizli 'Kemalist' ve hatta faşist duygularımın ürünü müdür? Ben AKP eliyle ve ABD devleti lehine bu çözülmenin gerçekleştirilmesinin hemen hemen sonuçlandırılacağını ancak yerine yeni bir yapının kurulamayacağını AKP'nin asla böyle kurucu bir işlev göremeyeceğini düşünmekteyim. Yeni bir kuruluşun büyük fotoğrafa bakabilenler belli bir güce ulaşırsa gerçekleşeceğini ve bunun olasılığının çok büyük olmadığını da biliyorum.

Aslında fotoğrafı biraz daha büyütebiliriz. Zamanı mıdır bilinmez ama evrimsel zincire dönecek olursak takım, kabile şeflik ve devlet evrelerinden sonraki bir başka biçim de tartışılabilir. Ancak bu biçimin daha önceki evrelere çözülme biçiminde olmayacağını savunmak için daha fazla bilimsel veri mevcuttur. Yani oluşacak süper devlette kesim

ve alt kesimlerin daha da arttığına, işlevsel olarak daha fazla uzmanlaşma olduğuna, düzenleme ve bütünleşme araçlarının geliştiğine, nüfus ve toplumsal siyasal sistemin ölçeğinin büyüdüğüne tanık olacağız. Bunun imparatorluklar ve klasik sömürge devletlerden ve yeni sömürgecilikten farklı olacağını söylemeliyiz. Şişerek büyümüş ya da uca eklenmiş bölgelerle büyümüş bir devletten da-

Güneş çiçeği-1880 (detay)

ha üst düzeye sıçramış bir devlete geçişten söz ediyorum. Bunun prototipi ABD dir. AB'nin kendinin bile ortadan kalkacağını söylemek çok iddialı olabilir ama en azından böyle bir devlete evrilme şansının olmadığını düşünüyorum. ABD dışında Çin böyle bir evrim geliştirebilir. Bunun dışında kısa vadede olmasa da uzun erimde Rusya'nın potansiyelinden söz edilebilir. Bu yeni tip süper devletlerden biri olma iddiası Türkiye'de de bazı kişilerde muhtemeldir ki vardır. Osmanlı hayranlığı böyle bir süper devlet olma hayali görüldüğünün göstergesi olarak da okunabilir. Yalnız ortada bir çelişki var. ABD süper devletinin bir üst aşamaya geçmesi için ihtiyaç duyduğu diğer ulus devletlerin eritilmesi ihtiyacı ile ABD tarafından desteklenen bir hükümet tarafından yönetilen Türkiye'nin süper devlet olma yönelimi yan yana olabilir mi? Süper devlet olma yönelimi olamaz ama hayali pek ala olabilir. Çünkü bu hayal çözülmeyi kolaylaştıran olanaklar sunmaktadır.

Bu arada toplumsal ve siyasal örgütlenme biçiminin gelişim ihtiyacı birilerinin keyfi ihtiyacı olarak okunmamalı. Bu ihtiyaç mevcut kapitalist organizmaların varoluşlarını sürdürbilmelerinin ihtiyacıdır. Kapitalist organizmalar ya da devletler halinde örgütlenmiş kapitalist sistem diyelim evrimleşme ihtiyacı içinde iken emek eksenli mücadelenin kendini gözden geçirmemesi düşünülemez. Bu hem sermayenin kendine yeni alanlar açması ve iktidarını güçlendirmesi anlamına gelecek adımlarına karşı nasıl çıkılacağını düşünmeyi gerektirir - ki karşı çıkmak yalnızca savunmada kalmak demektir- hem de ve bundan belki de daha önemli olarak sosyalist devletin nasıl kurulacağını tartışmayı gerektirir. Oluşacak sosyalist devletin ya da devletlerin -evrimsel bir hat yaklaşımı benimseniyorsa- ölçeğinin yeterince büyük olması gerekeceği de ortada görünüyor. Şimdilik kabaca stratejik açıdan Ortadoğuyu kısmen de olsa içine alan bir devrim örgütlenene kadar mevcut yapının korunması sermayenin tahkimini güçleştirecek ve emek eksenli mücadeleye zaman kazandıracak gibi görüldüğünü söylemekle yetinip devrimin tartışılmasını başka yazılara bırakalım.

CHE: İhtilalci bir hekimin anatomisi

"Yoksullara yardım ettim, kahraman oldum, yoksulluğun nedenlerini araştırdım komünist dediler." – Che

Tabipler Mart ayında yurt çapında eylem yaptılar, 19 ve 20 Nisan'da iş bıraktılar. AKP hükümetinin Sağlık Bakanı 13 Mart 2011 günü Ankara'da düzenlenen mitinginde açılan "Dr. Che Guevara'nın izindeyiz" diyen ve pankartla ilgili, "Birtakım örgütler Dr. Che Guevara'nın izinde olabilir, ama biz onun izinde değiliz" açıklamasında bulundu. Olmasın.

Acaba makam, mevki sahibi Sağlık Bakanının ismini kaç kişi biliyor? Buna karşılık 44 sene önce ölen Guevara'nın adını Türkiye'de her türlü siyasi görüşten bilmeyen pek az.

Tıp eğitilmiş Ernesto Guevara'nın fakülteden mezun olduktan sonra arkadaşı Alberto Granda'yla motosiklet üstünde çıktığı Güney ve Orta Amerika gezisinin bir belgesel niteliğindeki filmi (Motosiklet Günlüğü) Türkiye'de gösterime girdiğinde, filmiden yola çıkarak geziden Kızılçık'ta söz etmiştik.

Kendisiyle özdeşleşen "Che" adının da o geziden kaldığı Ernesto Guevara insanlara yardım etmek için çıktığı o yolculukta insanlığın kurtuluşu için egemen güçlere karşı mücadele etmeksizin, ileriye doğru toplumsal atılımların gerçekleşmesine katkıda bulunmaksızın tabip kimliğinin de hakkını veremeyeceğini anlamıştı.

Aşağıda Che'nin 19 Ağustos 1960 tarihinde Küba Milislerine hitaben 'yaptığı konuşmanın metnini bulacaksınız. Bir başka çevirisi Sendika.org'da yayınlanmış olan (15 Mart 2011) bu konuşma onun "devrimci hekim" kişiliğinin ötesinde, bir ihtilalcinin evrensel ve insani niteliklerini vurgulaması için önem taşıyor. İster tabip olsun, ister başka meslekten yaşamının sonuna kadar devrimci kalmış, ideallerinden yarı yolda vazgeçmemiş bir insan neden devrim yolunu seçmiştir. Che bu konuşmasında yeterince açık bir şekilde dile getirmektedir.

"Küba halkının bağımsızlığını, devrimci yasalarının gelişimini ve tam bağımsızlık yolunda kat ettiği ilerlemeyi kutladığımız yüzlerce kamusal etkinlikten biri olan bu sade kutlamanın benim için özel bir önemi var.

Meslek hayatıma yıllar önce bir doktor olarak başladığımı neredeyse herkes biliyor. Tıp okuyup doktor çıktığımda, bugün bir devrimci olarak sahip

olduğum fikirlerin çoğu ideallerim arasında bulunmuyordu.

Herkes gibi ben de başarılı olmak istiyordum. Ünlü bir tıp araştırmacısı olduğumu, insanlık yararına kullanılabilecek ve tabii benim için de kişisel bir zafer olacak bir keşif yapmak için durmaksızın çalıştığımı hayal edip dururdum. Herkes gibi ben de yetiştirildiğim çevrenin çocuğuydum.

Mezun olduktan sonra, özel nedenlere ve belki karakterime bağlı olarak Amerika'yı bir uçtan diğerine gezmeye başladım ve Amerika geneline dair fikir sahibi oldum. Haiti ve Santa Domingo dışında diğer bütün Latin Amerika ülkelerini büyük ölçüde dolaştım. Gezimi önce bir öğrenci, daha sonra bir doktor olarak sürdürdüğüm için yoksulluğu, açlık ve hastalığı, parasızlık yüzünden bir çocuğu tedavi edememeyi, bizim Amerika'mızın mazlum sınıflarında yaygın olan sürekli bir açlık ve eziyetle perçinlenen ve bir babanın oğlunun ölümünü önemsiz bir kazadan saymasına vardırıran şaşkınlığı yakından tanıdım. İşte o zaman, benim için ün kazanmak ya da tıp bilimine önemli katkılar yapmak kadar önemli olan başka şeylerin de bulunduğunu fark etmeye başladım. O insanlara yar-

Zaandam-yeldeğirmeni-1871

dım etmek istiyordum.

Ancak hepimizin yaptığı gibi ben de yetiştirildiğim çevrenin çocuğu gibi davranmaya devam ediyordum. Arbenz'in Guatemala'sında olduğum o sıralarda, epeyce yeri gezmiş ve devrimci bir hekime yol gösterecek notlar karalamaya başlamış, devrimci bir doktor olmanın gerekliliklerini araştırmaya başlamıştım.

Fakat aynı dönemde, ikisi aslında aynı amaca hizmet eden United Fruit Company ve ABD Dışişleri Bakanlığı, Foster Dulles ve Castillo Armas adındaki kuklaları tarafından başlatılan bir saldırı patlak verdi. O dönemin halkı bugünün Kübalıların ulaştığı gelişkinliğe sahip olmadığı için saldırı başarıya ulaştı. Her günkü gibi hoş bir günde sürgün yolunu, daha doğrusu Guatemala'dan çıkış yolunu tuttum. Çünkü Guatemala benim ülkem değildi.

Çok geçmeden temel bir şeyin farkına vardım: Devrimci bir doktor, ya da sadece bir devrimci olabilmek için, öncelikle bir devrimin söz konusu olması gerekiyordu. Tek başına gösterilen çaba, barındırdığı tüm temiz ideallere rağmen fayda sağlamıyordu. En soylu ideal uğruna tüm hayatını feda etme isteği, Amerika'nın bir köşesinde muhalif olunan hükümetlere ve ilerlemeyi engelleyen toplumsal koşullara karşı tek başına savaşıyorsa, hiçbir amaca hizmet etmezdi. Devrimin örülebilmesi için, Küba'da olduğu gibi, silah kullanarak ve militan birlik içinde hareket ederek silahın ve birliğin değerini kavrayan bir halk seferberliği gerekmekeydi.

Tam da bu noktada önümüzde duran sorunun özüne inmiş bulunuyoruz. Bugün bir kişinin devrimci bir doktor, yani mesleğinin kendine kazandırdığı teknik donanımı devrimin ve halkın yararına kullanan biri olma hakkı, dahası sorumluluğu vardır. Bu noktada da bilindik soru tekrar karşımıza çıkıyor: Bir kişi toplumsal refah için gerçekten nasıl çalışabilir? Bir kimse, kişisel uğraşları ile toplumsal ihtiyaçlar arasında nasıl bağ kurabilir?

Her birimiz birer hekim olarak, ya da devrimden önce herhangi bir halk sağlığı görevindeyken yapıp

ettiklerimizi, düşündüklerimizi, kendi hayatlarımızı tek tek gözden geçirmeliyiz. Bunu büyük bir eleştirel heyecanla yapmalı ve geçmişteki düşünce ve duygularımızın bir rafa kaldırılması gerektiği, yeni insanın yaratılmakta olduğu sonucuna varmalıyız. Eğer her birimiz enerjisini yaratılmakta olan bu yeni insanın daha kusursuz hale gelmesi için kullanırsa, yeni insanın yaratılması ve bu yeni insanın yeni Küba'nın bir örneği olması daha da kolaylaşacaktır.

Burada bulunan Havanalıları, başkentte tam olarak farkında olmasak da ülkenin dört bir yanında yeni insanın yaratılmakta olduğunu vurgulamak isterim. 26 Temmuz'da Sierra Maestra'da bulunmuş olanlar, o vakte kadar kendilerine yabancı olan iki olguyla karşı karşıya gelmiş olmalılar. Birincisi, en büyük gururu Oriente'deki yurtsever festivallerde asker yoldaşları tüfeklerle yürürken çapa ve kazmalarıyla geçit törenine katılan çapalı ve kazmalı bir ordudur. Ancak bundan daha önemli başka bir şeyle de karşılaşmışsınız. On üç on dört yaşlarında olmalarına rağmen fiziksel gelişkinlikleri sekiz dokuz yaşlarındakiler kadar olan çocuklar... O çocuklar, Sierra Maestra'nın en özgün çocukları, açlık ve sefaletin en özgün varlıklarıdır. Onlar yetersiz beslenmenin yaratıklarıdır.

Dört veya beş televizyon kanalı, yüzlerce radyo istasyonu ve modern bilimin tüm yenilikleriyle bu ufak Küba'da, okula bir gece ilk kez giden ve elektrik ampullerini gören bu çocuklar, o gece yıldızların ne kadar alçakta olduğunu haykırdılar. Bazılarının mutlaka görmüş olduğu o çocuklar, kolektif okullarda okuma-yazmadan ticarete kadar birçok alanda ve hatta devrimci olmanın zorlu bilminde eğitiliyorlar.

Küba'da gelişmekte olan yeni insan onlardır. Onlar yalıtılmış bölgelerde, Sierra Maestra'nın farklı yerlerinde, kooperatiflerde ve iş merkezlerinde dünyaya geliyorlar. Bütün bunlar bugünkü konumuzla, bir doktorun veya başka bir sağlık çalışanının devrimci hareketle bütünleşmesi konusuyla yakından ilgilidir. Gençlerin eğitilmesi ve beslenmesi, askerin eğitilmesi, eskiden toprak sahiplerine ait olan toprakların, bu topraklarda ondan faydalanamadan her gün çalışan kişilere yeniden dağıtılması, Küba'da hayata geçirilen toplumsal tıbbın birer başarısıdır.

Hastalıklara karşı yürütülecek mücadelenin temeli sağlıklı bedenler yaratmak olmalıdır. Ancak, bir doktorun hastalıklı organizma üzerinde yapacağı çalışmalarla değil, kolektif olarak toplumsal bütün üzerinde yapılacak çalışmalarla yaratılan sağlıklı bedenler olmalıdır.

Bu nedenle tıp, hastalıkların önlenmesi için çalışan ve toplumu da bu tıbbi görevlere yönlendiren bir bilime dönüşmelidir. Tıp yalnızca, yaratmakta olduğumuz yeni toplumun becerilerini aşan cerrahi müdahaleler gibi acil durumlarda devreye girmelidir.

Bugün Sağlık Bakanlığı ve ilgili kurumların yetkisine bırakılan görevler, mümkün olan en geniş kesime sağlık hizmeti sunmak, koruyucu tıp programı oluşturmak ve halkı hijyenik olmaya yönlendirmektir.

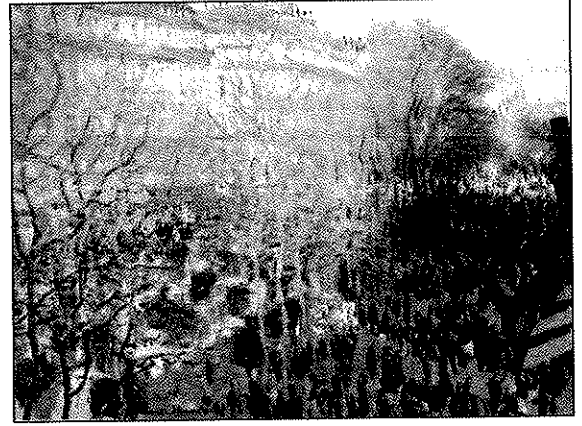
Ancak bütün devrimci görevlerde olduğu gibi bu görevde de ihtiyaç duyulan bireyin kendisidir. Devrim, kimilerinin iddia ettiği gibi standart bir kolektif irade ve inisiyatif yaratmaz. Tam aksine, kişinin bireysel becerilerini özgürleştirir. Devrim, bu yeteneğe yön verir. Şimdi bizi bekleyen görev de, bütün sağlık çalışanlarının yaratıcılıklarını toplumsal tıba yönlendirmektir.

Yalnızca Küba'da değil, her yerde bir çağın sonuna gelmiş bulunuyoruz. Söylenenin ve umulanın aksine, bildiğimiz, içine doğduğumuz ve cefasını çektiğimiz haliyle kapitalizm, bütün dünyada yenilgiye uğramaktadır. Tekeller bir bir devriliyor, kolektif bilim her gün yeni ve önemli atılımlar gerçekleştiriyor. Kuzeyi ve güneyiyle Amerika kıtasında, uzun zaman önce zapt edilmiş Asya ve Afrika kıtalarında başlayan özgürlük hareketinin öncüsü olma sorumluluğunu gururla taşıyoruz. Böylesi büyük toplumsal değişiklikler, insanların düşünce yapılarında da aynı derecede büyük değişiklikler olmasını gerektirir.

Bir sosyal çevrede kişinin tek başına eylemi biçiminde olan bireycilik Küba'da tarihe karışmalıdır. Gelecekte bireycilik, kolektifin mutlak çıkarı için bireyin bir bütün olarak en etkili şekilde yararlılık göstermesi olmalıdır. Bu düşüncenin bugün için anlaşılması, söylediklerimi kavrayıp olmanız, bugün ve geçmiş üzerine düşünüp geleceğin nasıl olması gerektiğine dair biraz akıl yürütmeniz yeterli değildir. Düşünce yapısının değişmesi için, muazzam içsel değişiklikler yaşanması, özellikle de topluma karşı sorumluluk ve yükümlülüklerimizin yerine getirilmesi sırasında bir o kadar dışsal değişimi görmek gerekmektedir.

Söz konusu dışsal değişimler Küba'da her gün meydana geliyor. Devrimi yakından tanımanın ve insanların içinde uzun süre uykuda kalmış enerjinin farkına varmanın bir yolu Küba'yı baştan aşağı dolaşıp kurulmakta olan kooperatifleri ve iş merkezlerini görmektir. Tıbbi sorunların temelini anmanın bir yolu ise, yalnızca kooperatifleri ve iş merkezlerini ziyaret edip buraları kuran insanları tanıtmaktan değil, hangi hastalıkları olduğunu, sorunlarını, yıllardır süregelen kronikleşmiş ıstıraplarını ve yüzyıllık geçmişe sahip baskı ve teslimiyetin etkilerini bilmekten geçmektedir. Doktorlar ve sağlık çalışanları, yeni görevlerinin temeline, yani halkın, kolektifin bileşeni olan insana inmelidir.

Dünyada yaşanan tüm gelişmelere rağmen bir doktor her zaman hastasına çok yakındır ve onu ruhunun derinliklerine kadar bilir. Çünkü hastanın çektiği acıya müdahale edip onu dindiren ve toplum için büyük sorumluluk isteyen o paha biçilmez

Capucines bulvarı-1873

emeği sarf eden kişi doktordur.

Birkaç ay önce Havana'da, yeni mezun bir grup doktor kırsal bölgelere gitmek istemediler ve ancak ücretleri önceden ödenirse gideceklerini belirttiler. Geçmişin düşünce yapısına göre, bu talepleri dünyadaki en mantıklı şeydir. En azından ben onları anlayabiliyorum. Bu durum bana birkaç yıl önceki halimi ve düşünce yapımı hatırlattı. Benim hikâyem, isyan eden, daha iyi bir geleceği, daha iyi koşulları garanti altına almak, insanların kendine duyduğu ihtiyaca meşruiyet kazandırmak isteyen bir gladyatörün, yalnız savaşçının hikâyesidir.

Peki, aileleri tarafından okul masrafları yıllar boyu karşılanabilen bu çocuklar yerine, daha az şanslı, sıradan çocuklar okullarını bitirmiş ve mesleklerini icra etmeye başlamış olsalardı ne olacaktı? Üniversite koridorlarında, iki-üç yüz köylü belirseydi, farz edelim öyle olsaydı ne olacaktı

Ne mi olacaktı? O köylü gençler, kendi kardeşlerine yardım etmek için samimi bir heyecanla hemen yola koyulurdu. Aldıkları eğitimin boşa gitmediğini kanıtlamak için en güç ve en fazla sorumluluk isteyen görevleri talep ederlerdi. İşte bunlar, bundan altı ya da yedi yıl sonra köylü ve işçi çocukları mesleki diplomalarını aldığında gerçek olacaktı.

Ancak geleceğe kaderci bir şekilde bakmamalı, insanları işçilerin, köylülerin çocuklar ve karşıdevrimcilerin çocukları diye ayırmamalıyız. Çünkü bu tür yaklaşımlar basite indirgemeciliktir, gerçekçi değildir. Dürüst bir insanı devrimci sürecin içinde yoğrulmaktan daha fazla eğitecek başka bir şey yoktur. Granma ile yola çıkıp Sierra Maestra'ya yerleşen, orada beraber yaşadığı köylüye ve işçiye saygı duymayı öğrenen ilk gruptan hiç kimse, hiç birimiz, işçi ya da köylü kökenden gelmiyorduk. Elbette içimizde çalışmak zorunda kalmış olanlar, çocukluğunda nice yoksunluklar çekmiş olanlar vardı. Ancak açlık, gerçek anlamda açlık, hepimizin yabancı olduğu bir şeydi. Sierra Maestra'da geçirdiğimiz o uzun iki yılda, bunu da öğrendik. Bu deneyim bizim için birçok şeyi netleştirdi.

Başlangıçta, zengin bir köylünün ya da toprak sahibinin bile malına dokunan herkesi ağır bir şekilde cezalandırırken, bir gün Sierra'ya on bin sığır getirip köylülere yemelerini söyledik. Köylülerden kimi seneler sonra ilk kez, kimi ise hayatında ilk kez sığır eti yedi.

Bu on bin sığırın kutsal mülkiyet hakkına duyduğumuz saygı, silahlı mücadele sürecinde bir hiç haline geldi. O on bin baş sığır için kutsal özel mülkiyet hakkına duyduğumuz saygıyı silahlı mücadele kursunda yitirdik ve şunu gayet iyi anladık ki, sıradan bir insanın hayatı dünyanın en zengin adamının bütün mülkiyetinden milyon kez daha değerlidir. Ne işçi, ne köylü olan bizler, bunu öğrendik. Peki, biz ayrıcalıklı olanlar, dört bir yana Küba'nın geri kalanının bunu öğrenemeyeceğini mi haykıracacağız? Öğrenebilirler, hem de bugün devrim bunun öğrenilmesini, bunun iyice kavranmasını gerektiriyor; iyi bir ücretten daha önemli olan şeyin bir insanın komşusuna hizmet etmesi olduğunu, biriktirilebileceği altınlardan daha kesin ve daha uzun ömürlü olan şeyin insanların minnettarlığı olduğunu gösteriyor. Her hekim kendi faaliyet alanı içerisinde bu değerli hazineyi, halkının minnettarlığını biriktirebilir.

O halde eski kavramlarımızı ortadan kaldırmalı, halka daha çok yaklaşmalı ve farkındalığımızı arttırmalıyız. Onlara eskisi gibi yaklaşmaya devam edemeyiz. Şimdi hepiniz diyeceksiniz ki "Hayır. Ben halkımı seviyorum. İşçi ve köylülerle sohbet etmeyi seviyorum. Pazar günleri şunu bunu görmeye, şuraya buraya giderim." Bunları herkes yapıyor. Bunları geçmişte hayırseverlik işi olarak yaptık ancak bugün dayanışma için yapmalıyız. İnsanlara gidip "İşte buradayız. Size tüm yardımseverliğimizle bilim öğretmek, hatalarımızı, kültürlülüğümüzü, en temel konulardaki cehaletinizi göstermek için geldik" dememeliyiz. Aksine, araştırmacı bir anlayışla, büyük bir bilgelik kaynağı olan halktan öğrenmeye niyetli bir alçakgönüllülükle gitmeliyiz.

O zaman, çok bildik oldukları için birer parçamız ve düşüncelerimizin otomatikleşmiş kısımları haline gelen kimi kavramlar hakkında ne kadar yanıltıldığımızı fark edeceğiz. Kavramlarımızı, yalnızca genel, sosyal ya da felsefi olanları değil, bazen tıbbi kavramlarımızı da değiştirmeye sıklıkla ihtiyacı duyacağız.

Hastalıkların her zaman büyük kent hastanelerinde yapıldığı şekilde tedavi edilmesi gerekmediğini fark edeceğiz. Doktorun aynı zamanda çiftçi de olması, yeni gıda maddeleri üretmesi ve örneğin

Monet ailesi Argenteuil'de bahçede-1874

yeni gıdaları tüketme arzusu yaratması, hem tarımsal hem de potansiyel olarak dünyanın en zengin ülkelerinden biri olan Küba'da bunca kısıtlı ve yoksul olan beslenme yapısını çeşitlendirmesi gerektiğini göreceğiz.

Böyle durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini, biraz pedagojik, bazen ise hayli pedagojik davranmamız gerektiğini göreceğiz. Aynı zamanda birer politikacı da ol-

mamız gerekiyor ve yapmamız gereken ilk şey, insanlara akıl vermeye çalışmamak. Aksine, onlarla beraber öğreneceğimizi, o muazzam güzellikteki ortak deneyi, yeni Küba'nın kuruluşunu beraber gerçekleştireceğimizi göstermeliyiz.

Çoğu adım zaten atılmış bulunuyor. 1 Ocak 1959'tan bu yana, geleneksel yöntemlerle ölçülemeyecek bir mesafe kat edildi. İnsanların çoğu burada yalnızca bir diktatörün devrilmeyle kalmadığını, aynı zamanda bir sistemin de yıkıldığını anladı. Şimdi zaman, çürümüş eski sistemin yıkıntıları üzerine insanların mutlak mutluluğunun garantisi olacak yeni bir sistemin kurulması gerektiğinin öğrenilmesi zamanıdır.

Geçtiğimiz yılın ilk aylarında yoldaş Guillen'in Arjantin'den gelişini hatırlıyorum. Dünyanın bütün dillerinden her gün yeni okurlar edindiği için, o zamanlar belki de kitaplarının çevrildiği dil bugünkünden bir ya da iki daha azdı ama o yine bugünkü büyük şairdi. O yine aynı insandı. Ancak o zamanlar Guillen için burada, popüler olan, halkın şiri olan eserlerini okumak zor işti çünkü o zamanlar önyargılar dönemi idi. Yıllar boyunca kimse durup da şair Guillen'in şaşmaz bir sadakatle sıra dışı yeteneğini halkının, inandığı davanın hizmetine sunduğunu düşünmedi. İnsanlar onu Küba'nın gururu olarak gördü, yasaklı bir siyasi partinin temsilcisi olarak gördü.

Artık bunların hepsi geçmişte kaldı. Ortak bir düşmanımız ve ortak bir hedefimiz olduğu sürece, memleketimizdeki içyapıya ilişkin farklı bakış açılarının ayrılığa sebep olamayacağını öğrendik. Ulaşmamız gereken şey, ortak bir düşmanımız olup olmadığı ve ortak bir hedefe varmaya çalışıp çalışmadığımızdır.

Kesin olarak ortak bir düşmanın bulunduğu kanat getirmiş durumdayız. Kimse tekeller aleyhine konuşmadan önce ya da açıkça "Bizim ve tüm Amerika'nın düşmanı, tekeli ABD hükümetidir" demeden önce şöyle bir omzunun üstünden, kulak misafiri olacak biri, belki de bilgi sızdırabilecek bir elçilik ajanı olup olmadığına bakmaz. Eğer artık herkes düşmanın o olduğunu ve o düşmana karşı mücadele eden herkesin bizimle ortak noktası ol-

duğunu biliyorsa, ikinci kısma geçebiliriz. Küba için hedeflerimiz nelerdir? Ne istiyoruz? Halkın mutluluğunu istiyor muyuz, istemiyor muyuz? Küba'nın tam ekonomik bağımsızlığı için savaşıyor muyuz, savaşıyor muyuz?

Herhangi bir askeri blokta yer almaksızın, burada yapılacak herhangi bir iç veya dış önlem konusunda dünyadaki herhangi bir büyük gücün elçiliğine danışmak zorunda kalmaksızın, özgür uluslardan biri olmak için mücadele ediyor muyuz, etmiyor muyuz? Eğer bolluk içinde yaşayanların zenginliğini hiçbir şeyi olmayanlara bölüştürmeyi planlıyorsak, eğer yaratıcı çalışmayı mutluluğun günlük ve dinamik kaynağı haline getirmek istiyorsak, üzerinde emek harcamamız gereken hedeflerimiz var demektir. Aynı hedefi benimseyen herkes bizim dostumuzdur. Eğer bu kişilerin ayrıca başka görüşleri varsa, şu veya bu örgütün üyesiye, bunlar önemsiz ayrıntılardır.

Büyük tehlike, gerginlik ve yaratıcılık anlarında esas mesele büyük düşmanlar ve büyük hedeflerdir. Eğer bir fikir birliğine vardysak ve nereye gittiğimizi biliyorsak, işe koyulmalıyız. Birakalım buna üzülecek olan üzülsün.

Bir devrimci olabilmek için öncelikle bir devrimin olması gerektiğinden bahsediyordum. Halihazırda bir devrimimiz var. Şimdi beraber çalışacağınız halkı tanımanız gerekiyor. Hâlâ yeterince tanımadığımız, o yolda bir süre daha ilerlememiz gerektiği kanısındayım. Kooperatiflerde onlarla beraber yaşamak ve çalışmak dışında halkı tanımak için başka hangi araçların bulunduğunu soruyorsunuz. Bunu herkes yapamaz ve bir sağlık çalışanının varlığının bile çok önemli olduğu birçok yer var. Devrimci milislerin, Küba halkının dayanışmasının en büyük göstergelerinden biri olduğunu söyleyeceğim. Milisler, şimdi bir hekime yeni işlevler kazandırıyor. Kısa bir süre öncesine kadar Küba'nın üzücü ve neredeyse ölümcül bir gerçeği olan duruma, örneğin geniş çaplı bir silahlı saldırının kurbanı olmaya hazırlıyorduk.

Bir doktorun, asker ve devrimciyken de her zaman bir doktor olması gerektiği konusunda sizleri uyarmalıyım. Sierra'dayken düştüğümüz hataya düşmemelisiniz. Belki bu bir hata değildi, ama o dönemdeki tüm sağlıkçı yoldaşlar neden bahsettiğimi biliyor. O zaman yaralı ya da hasta birinin yanında kalmayı onursuzluk gibi algıyorduk ve birer tüfek kapıp cephede neler yapabileceğimizi kanıtlamanın yollarını arıyorduk.

Artık koşullar değişmiş durumdadır ve ülkemizi korumak için kurulmuş olan ordu, farklı yöntemleri olan bir ordu olmak zorundadır. Doktorların bu

yeni ordunun planlarında muazzam öneme sahip bir yeri olacaktır. Doktorlar, bir savaşta en güzel ve en önemli görevlerden biri olan doktorluğa devam etmelidir. Yalnızca doktorlar değil, hemşireler, laboratuvar teknisyenleri ve bu insani göreve kendini adayan herkes son derece önemlidir.

Gizli tehlikeyi biliyor ve havada varlığı hissedilen saldırganlığı püskürtmeye kendimizi hazırlıyor olsak da, bunları aklımızın bir köşesine itmeliyiz. Eğer savaş hazırlığını kaygılarımızın merkezine koyarsak, yaratıcı çalışmaya kendimizi adayamayız. Askeri eylem için harcanan bütün emek ve para, heba edilmiş emek ve para demektir. Ne yazık ki, bunu da yapmak zorundayız, çünkü başkaları bu hazırlıkları sürdürüyorlar. Ancak bir asker olarak onurum üzerine ve tüm içtenliğimle söylüyorum, harcamalar içinde beni en çok üzen, birkaç silah daha alınması için Ulusal Bankanın kasasından çıktığını gördüğüm paradır.

Milislerin barış zamanında da yapacak işleri var: Nüfusun yoğun olduğu yerlerde halkı bir arada tutmak. Doktorların milis kuvvetlerinde hayata geçirildiğini bildiğim o olağanüstü dayanışmaları örülmelidir. Tehlike zamanlarında yoksul Küba halkının sorunlarını çözmek üzere derhal yola koyulmalıdırlar. Milisler, Küba'nın tüm sosyal sınıflarından insanların katılımıyla ve milis giysisinin simgelediği eşitlikle bir arada yaşama olanağı sağlamaktadır.

Eğer biz sağlık emekçileri, bir süredir kullanmayı unuttuğum bu unvanı bir kez daha kullanmama izin verirsiniz, sağlık emekçileri olarak bizler, eğer dayanışmanın bu yeni silahını kullanıyorsak, hedeflerimizi biliyorsak, düşmanımızı tanıyorsak, gütmemiz gereken doğrultuyu kavırıyorsak, geriye kalan tek şey her gün kat etmemiz gereken mesafeyi bilmektir. Bu mesafeyi kimse bize göstermeyecektir. Bu mesafe, herkesin bireysel yolculuğudur. Her gün yapacağı kişisel tecrübelerinden edineceği ve halkın refahına adanmış mesleğini icra ederken kendinden katacağı şey budur.

Artık geleceğe yürüyüşümüz için gerekli olan her şeyi bildiğimize göre, Marti'nin öğütlerine bir kez daha kulak verelim. Her ne kadar şu an bunun aksini yapıyor olsam da, bu harfiyen uygulanmalıdır: 'Aulatmanın en iyi yolu yapmaktır.' O halde Küba'nın geleceğine doğru yürüyelim."

Kaynak: "Obra Revolucionaria", No. 24, 1960, İngilizce'ye Çeviri: Beth Kurti, Ché Guevara Internet Archive (marxists.org). İngilizce çevirisi "Monthly Review"ın 2005 Ocak sayısında yayımlanmıştır.

Yıldız çiçeği-1 (Dalya)-1883

Seçmek mi seçilmek mi zor

Seçimlerde kadın nerede?

Patriyarkaya sor!!!

Nihal Tümay

2 011 genel seçimlerine hazırlanan Türkiye'de milletvekili adayları belirlendi ve Türkiyeli kadınların seçilme hakları bir kez daha makus talihlerine bırakıldı.

Haziran 2011'de gerçekleştirilecek genel seçimler öncesinde milletvekili aday listesini açıklayan siyasi partilerden Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 78, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 109, Milliyetçi Hareket Partisi 68 kadını aday gösterdi. Barış ve Demokrasi Partisi'nin (BDP) destekleyeceğini açıkladığı bağımsız adaylardan 13'ü kadın.

Bu rakamlara göre, AKP listelerinde yer alan kadın milletvekillerinin erkeklere oranı yüzde 14.2, CHP listelerinde yüzde 20, MHP listelerinde yüzde 12.4. BDP'nin desteğini açıkladığı milletvekili adayları arasında kadınların oranı ise yüzde 21. Rakamlar, seçimler sonrasında seçilecek 550 milletvekilinin ancak 110-118'inin kadın olacağını, kadın vekillerin oranının ise 20'yi aşamayacağını gösteriyor.¹

Dünden bugüne

1930 yılında Belediye Yasası'nda yapılan değişiklik ile belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını alan kadınlar, 1935'de ilk kez milletvekili olarak TBMM'ye girdiler. Günümüze gelene kadar geçen 76 yıl içerisinde, Türkiye'de kadınların TBMM'de temsili yani kadın vekillerin erkek vekillere oranı en fazla 9.1 ile 2007 seçimlerinde meclise 50 kadın milletvekilinin girmesiyle olmuştur.

Toplumsal cinsiyet...Özel alan/ Kamusal alan

Günümüzde kadınların siyasette varolabilme koşulları toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ile örtüşmekte ve kadınlar aleyhine işleyen bu durum, siyasette olma koşullarını da erkek egemen zihniyete göre belirlemektedir.

Modern toplumlarda (kapitalist - patriyarkal toplum)cinsiyete göre bölünmüş ve tanımlan-

mış iki alan özel alan/kamusal alan ayrımı mevcut. Özel alan, kadınların çeşitli görevlere mahkum edildiği ve onlarla özdeşleştirilen ve değersiz sayılan alan. Buna karşılık kamusal alan ise erkeklerle özdeşleştiriliyor ve özel alan karşısında değer yükleniyor.

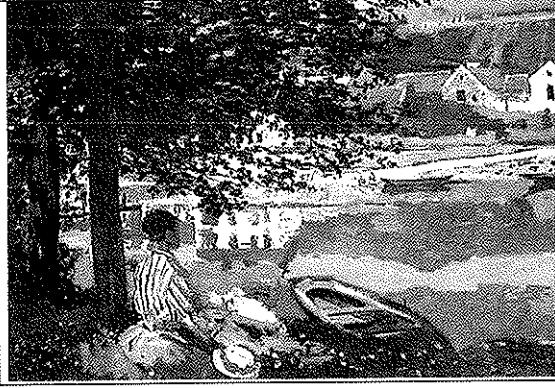
Yurttaşlık esas olarak insanların kamusal alandaki ilişkilerini düzenleyen ve ayrıca bireyleri farklılıklarından soyutlayan, soyut bireyi temel alan bir kategori. Kadınlar hem yurttaş hem de özel alandan gelen somut kimlikleri nedeniyle anne ve eş. Dolayısıyla kadınların yurttaş kategorilerine tam olarak dahil olma çabalarında, özel alandaki farklılıkları, anne ve eş kimlikleri karşılıklarına çıkararak erkekler kadar soyut ve özerk birey olamadıkları ortaya çıkmıştır. Yurttaşlık kategorisinde içkin olan bu asimetri yüzünden, kadınların eşit yurttaş olma talepleri ancak özel ayrıcalıklarla, pozitif ayrımcılıkla karşılanabilmiş.²

Siyasal temsil eşitliği....

"Siyasal temsil eşitliği" terimi cumhuriyetin seçilmiş kurumlarında kadınların ve erkeklerin

Bahçede kahvaltı 1865-1866

Bennecaert'da Sen nehri 1868

eşit sayıda temsilini ifade ediyor (...)

Cinsiyetlerin eşitsiz temsilinin, temsili demokrasinin temellerini tartışma konusu haline getiren bu yaklaşım Fransa'da birçok ülkede kadın hareketlerinin yükselttiği kota talebinden kendisini ayırmıştır.

Burada, cinsiyetleri dolayısıyla demokrasinin başlangıcında siyasi topluluktan çıkarılarak dışlanması ilke haline getirilen kadınların seçilmiş meclislere kadınlar olarak, mutlak bir eşitlik ilkesi içinde katılmaları, ülke nüfusundaki oranlarına denk düşen bir hakkaniyet içinde temsil edilmeleri talep edilmektedir.²

Türkiye'de KA-DER'in de kadın adayların desteklenmesi gerekçelerinden birini bu argüman oluşturmaktadır.³

Kadınlar seçilme haklarını kullanmalı ama nasıl....

Kadınların siyasette var olabilmeleri/temsili-

Jean Monet yapma atıyla-1873

yeti öncelikle, kadın hareketinin en önemli hedefi olan toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünün yok edilmesi ile doğrudan ilişkili olduğu, patriyarkaya karşı verilen mücadele ile iç içe olduğunun bilinci ile mümkün olabilecektir.

Kadınlar, erkek egemen sistemde sadece cinsiyete dayalı ezilmiyorlar ki, sınıfsal, ırksal, etnik ve dinsel kurallardan kaynaklı v.b ezilmele- re de katlanmak zorunda kalıyorlar.

Bu bilinçle hazırlanacak program ışığında ve bu programı içselleştirerek gerçekleştirilecek kadın temsiliyeti kadınlara kazanımlar sağlayabilir. Bunun için ise, mecliste yer alacak siyasi yapıların feministlere kulak vermeleridir.

Aksi halde, kadınlar için siyasi temsiliyet vitrin olmak, partileri için oy toplamak, propaganda malzemesi ve /veya emekçisi olmaktan öteye gidemiyor. Bu şartlarda kadınlara vaad edilen vekillik ise parti ve /veya siyasi yapı liderlerinin inisiyatifine kalıyor. Ya elit sınıftan olacaksınız, ya erkek gibi kadın" olacaksınız, ya sırtınızı bir erkeğe yaslayacaksınız ki bunun ardında yaslanılan erkeğin size buyurdıklarına koşulsuz biat var, ya cinselliğinizi siyasi meta yapacaksınız.....şeklinde sıralanabilecek patriyarkal argümanları taşımaya devam edeceksiniz.

Sonuç olarak.....

Kadınların meclisteki nicel büyüklüğü ancak ve ancak feminist talepleri benimsemiş, kadın kurtuluş hareketini içselleştirmiş kadınlardan oluşuyorsa kadınların kazanımları için bir anlam ifade edecektir.

Bunun içinse, karma siyasi yapılardaki (siyasi partiler , hareketler, oluşumlar vb.) kadınların bağımsız kadın örgütlerinin yürüttüğü kadın kurtuluş hareketi ile karşılıklı dayanışma ve siyasi beslenme içinde olmaları , hali hazırda mevcut olan tartışmasız ve istisnasız erkek egemen siyasi yapılardaki iktidar ilişkisini aşındırabilecektir.

Toplumsal cinsiyet aşındırılmadan, bunun için köklü bir değişim dönüşüm hedef alınmadan oluşturulacak hiçbir program, kadınların ezilmişliğine çare olamayacağı gibi , genel toplumsal ilişkilerin de ezilenlerden yana dönüşümünü sağlayamayacaktır.

Kaynakça;

- 1 <http://bianet.org/kadin/siyaset/129212-ka-der-kadinalari-liste-basi-erkekler-icin-calismamaya-cagiriyoruzde>
- 2 Gülnur Acar- Savran (2004) Beden Emek Tarih (konuşma metni) Feminist Politika Yazıları içinde, İstanbul: Kanat Kitap
- 3 Eleştirel Feminizm Sözlüğü Çeviren: Gülnur Acar Savran (2009) Siyasal Temsil Eşitliği içinde İstanbul: Kanat Kitap

TRABZON'DA MUHALİF BİR AYDIN:

Esat Ömer Eyyubi

Veysel USTA *

Maçka'nın Olasa (Bahçekaya) köyünden-
dir. Maçka ibtidâsinden sonra, 1907
(1323) tarihlerinde Trabzon idadisine gir-
di ve burada beş yıl okuyarak memuriyet
hayatına başladı. 1922'de yayımlamaya başladığı
Kahkaha gazetesinin Takrir-i Sükûn yasasıyla ka-
patılmasından sonra 1925 yılında Rusya'ya geçen
Esat Ömer, 1950'de Türk vatandaşlığından çıkarıl-
dı ve gayrimenkulleri hazineye devredildi.¹ Bir da-
ha Türkiye'ye dönmeyen Esat Ömer'in Rusya'da
bir süre Moskova Radyosu'nda Türkçe program
yapmasının dışındaki faaliyetleri ve ölümü hak-
kında kesin bir bilgiye erişilemedi.

Trabzon'da Milli Mücadele yıllarına damgasını
vuran Eyüpoğulları ailesi; Son Osmanlı Meclis-i
Mebusanı ile I. TBMM milletvekili olan İttihat ve
Terakki yanlısı Mehmet İzzet Bey, Erzurum
Kongresinin muhalif delegesi olan ve 150'lik ola-
rak yurtdışına çıkarılan Hürriyet ve İtilafçı Ömer
Fevzi ve Trabzon'da ilk komünist örgütlenmenin
önemli adamı olan ve çıkardığı Kahkaha gazete-
siyle Mustafa Kemal'e Anadolu'da Bolşevik bir
devlet kurmasını öneren Esat Ömer de böylesine
önemli bir kentin önemli bir ailesindendi.

Esat Ömer Bey'in siyasi kişiliğini, onun yeti-
şiği ve düşünce yapısının olgunlaştığı ortam belir-
lemiştir. Milli mücadele yıllarında Trabzon'da ko-
münist cereyanların yeşerdiği ve birtakım çalışma-
ların yapıldığı görülmektedir. Bakü'de yapılan
Kongre'de Anadolu'da örgütlenme kararı alınmış;
İstanbul, Zonguldak, Ankara ve Trabzon'a temsil-
ciler gönderilmiştir. Süleyman Sami Mustafa Ke-
mal ile temas kurmak üzere 150 Osmanlı altını ve-
rilerek Ankara'ya, Yusuf Kemal ise 40 Osmanlı al-
tını verilerek Trabzon'a sevk edilmiştir.² Anado-
lu'daki milli mücadeleye Sovyetler Birliği'nin ver-
diği desteğin önemini kavrayan Trabzonluların ko-
münizme ilgileri giderek artmaktaydı. Bir yandan
yeni ortaya çıkan ve yeterince tanınmayan bu sis-
temi etraflıca öğrenmek ve tanımak için Mustafa
Suphi ve ekibiyle ilişkilerini geliştirmeye çalışır-
larken öte yandan kentte yayımlanan gazetelerde
halkı aydınlatmaya yönelik yayımlar yapıyordu.
Trabzon'da yayımlanan ve İttihatçı eğilimiyle bili-
nen İkbal gazetesinde, Bolşevizm'in Türkiye için
tek kurtarıcı olduğuna dair yazılar yazılmaya baş-
lanmıştı: "Biz isteriz ki memleketimize gelmesi
pek muhakkak olan Bolşevik kudretine burada bir

zemin-i müsait ihzar edelim ve kuvvetli cereyanla-
rın her insibabında (ortaya çıkışında) olduğu gibi
müthiş bir tehlike içinde kalmayalım." ³ Trabzon-
luların, Bolşevizm'e eğilimlerin giderek artması
üzerine bu ilgi alanını genişletmek ve halk desteği
sağlamak amacıyla 1920 yılında Eş ve Öğüt adlı
sol içerikli gazeteler yayın hayatına girmişti.⁴

Trabzon-Bakü hattının giderek etkinleşmesi ve
ilişkilerin yoğunlaşması sonucunda Bakü tarafın-
dan Trabzon'da teşkilat çalışmaları yapmak üzere
gönderilen Yusuf Kemal, Trabzon başta olmak
üzere bölge illerinde çalışmalar yapmış, çok sayı-
da görüşmelerde bulunduktan sonra Trabzon ka-
yakçıları ve hamalları arasında örgütlenmeler ger-
çekleştirilmişti.⁵ Ancak Bolşevik örgütlenmesinin
giderek yayılma eğilimi göstermesi, Rusya'da bu-
lunan ve Anadolu'ya geçmek için uygun ortam
kollayan Enver Paşa'nın Trabzon'daki etkinliğini
yitirmesi tehlikesini doğurmuş, bu riski bertaraf
etmek için koyu bir İttihatçı olan İskele Kâhyası
Yahya Bolşevik örgütlemeye içine yerleştirilmişti.
Özetle; Trabzon kenti; İttihat Terakki ve Enver
Paşa, Bolşeviklik, Pontusçuluk, Adem-i Merkezi-
yetçilik gibi bir çok siyasi hareketin odak noktası
olmuş, hatta Ankara Hükümeti bu karmaşık ilişki-
ler yumağını kontrol etmekte zaman zaman oldukça zorlanmıştı.

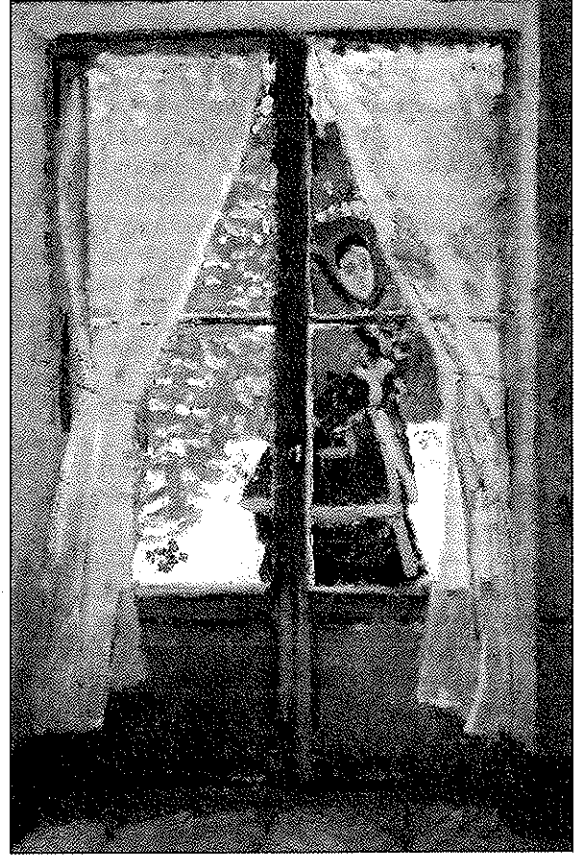
Esat Ömer Bey'in, 1919 yılından itibaren kentte
çıkan Zafer, İkbal, Genç Anadolu, Selamet, Kaygu

gibi gazete ve dergilerde şiir ve yazıları yayınlanmaktadır. 1921 yılına kadar Bolşevik örgütlenme içinde adına rastlanmayan Esat Ömer Bey'in kırılma noktasının, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Anadolu'daki milli mücadeleye katılmak üzere geldikleri Trabzon'da topluca katledilmesi olayı oldu. İttihat ve Terakki'nin üssü ve en etkin kadrolarıyla faaliyetlerini sürdürdüğü Trabzon'da, kent halkı üzerinde baskı yoğunlu. İttihat Terakkinin silahlı gücünün başında bulunan İskele Kâhyası Yahya'nın 12 Ocak 1922 tarihinde tutuklanarak Trabzon dışına çıkarılmasından sonra TBMM tarafından Trabzon'a gönderilen Tahkikat Heyetine, 16 Ocak 1922 tarihinde verilen ve Kahya'nın Enver Paşa'yı Trabzon üzerinden Anadolu'ya geçirme teşebbüsü başta olmak üzere bütün yaptıklarını sıralayan dilekçede Esat Ömer Bey'in de adı vardır.6

Esat Ömer Bey'in; Suphi ve arkadaşlarının öldürülmesinden 6-7 ay sonra, Batum'a geçmek üzere 15 Ağustos 1921'de Trabzon'a gelen Nazım Hikmet ve Vala Nurettin'in kentte kaldıkları süre içinde onlarla yakın ilişki içinde olduğu bilinmektedir. İttihatçılar tarafından adeta Bolşevik avının yapıldığı bu dönemde, Nazım ile Vala Nureddin, gençliklerinin de vermiş olduğu heyecanla Meydan Parkı'ndaki kahvehanede Trabzon'un yazar, şair ve öğretmenlerinden oluşan aydınlarıyla konuşmalar yapıyorlardı. Bu sohbet toplantılarında, Rusya'da kurulan Bolşevik rejime ait konular çokça konuşuluyordu. Bu toplantıların başlıca müdâvimleri arasında Esat Ömer de bulunuyordu. 7

Uzunca bir süredir Trabzon'da yapılan Bolşevik örgütlenme sırasında bu ideoloji hakkında belli bir altyapı edinen Esat Ömer Nazım Hikmet'in konuşmalarından da etkilenmiş, 1922 yılında Rusya'ya geçerek bazı görüşmeler yaptıktan sonra tekrar Trabzon'a dönmüştür. 17 Nisan 1922 tarihli Güzel Trabzon gazetesinde "Batum'da Onbeş Gün" adlı bir yazı yazmış8 birkaç ay sonra da, 18 Mayıs 1922 tarihinde Trabzon'da, haftada iki kez yayımlanacak olan Kahkaha adlı bir mizahi gazete çıkarmaya başlamıştı.9

Kentin İttihatçıların baskısından kurtulmasının yarattığı serbest ortamdan da yararlanan Esat Ömer Bey, bu tarihten itibaren fikirlerini "Haftada iki kez eşref saatte çıkar" üst başlığı ile yayımladığı Kahkaha adlı gazetesi aracılığıyla yapmaya başlamıştı. Kahkaha esas itibarıyla bir mizah gazetesi olarak yayımlanmakla birlikte, içeriğinde Esat Ömer Bey'in Bolşevik eğiliminin izleri açıkça gözlenmektedir. Kendisini "Dangalaklar partisinin güldürü organı" olarak niteleyen Kahkaha, gazetesinin diğer yayınlardan farklı olduğunu belirterek amacını, "kamuoyunu olur olmaz saçmalıklarla meşgul eden mevcut yayınları doğru yola döndürmek ve asıl gündeme oturtmak" olarak açıklamaktadır. Daha ilk sayıdan itibaren öncelikle kentte

Camille Monet portresi-1870

yeni türemeye başlayan zenginleri hedef almaya başlayan gazete, ulusal sorunlara da duyarsız kalmayarak çeşitli yazılar yayımlıyordu. Özellikle kentteki ittihatçıların zorbalıkları, yolsuzlukları ve çıkarıcılıkları üzerine eleştiriler yapıyor, kent halkını bu tür istismarcılara karşı uarmaya çalışıyordu.

12 Mayıs 1925 tarihli 169. sayısı ile yayın hayatına son veren Kahkaha gazetesinin tam koleksiyonu ne yazık ki bulunmamaktadır. Mevcut sayıların incelenmesinden anlaşıldığı kadarıyla, olayları alaycı bir üslupla ele alıp irdelemekte, gerektiğinde hedefini acımasızca eleştirmektedir. Bu tarzından dolayı çeşitli kereler idarenin baskısına maruz kalmakta ve zaman zaman da yayını durdurulmaktadır. Ancak, bu baskılara boyun eğmeyen bir tavır sergileyen gazete, yeri geldiğinde dönemin valilerine karşı da mücadele vermektedir. Nitekim bir mizah gazetesi olarak dönemin Basın Kanununun istisnai bir maddesinden yararlanan gazetesinin, dönemin Vali Vekili İhsan Bey tarafından gazete yayımının yasadışı bir şekilde durdurulması üzerine şiddetli eleştiri yazıları yazdığı görülmektedir. Bir yandan valiyi mahkemeye şikayet ederken öte yandan vali ve işlemi aleyhine gazetede bir kampanya başlatma kararlılığını göstermiştir. Valinin;

keyfi uygulamalarda bulunan ve yasa dinlemeyen bir zorba olduğu vurgulanarak, "Hürriyet kahramanlarımızın zevklerini heyecanlarla emdikten ve hal-i tabiiyi yaşatmak üzere harekete başladıktan sonra devletin hiçbir kitapta ve kanunda yazılmayan, kaydedilmeyen bir surette gazetemizin tatil edilmesi bizi yine kuşkulandırdı. Korkuyoruz ki, öldü sandığımız zihniyet yine böyle ufak tefek hadiseler içinde canlanmaya başlıyor. Yine zehirlerini kusmak ve varlığını müthiş zehirli mikroplarıyla girmek için dumanlı havalar arıyor. Hiçbir zaman, aklımız yerinde iken bu sefil ölümün hortlamasına müsaade etmeyecek, onu bize de ister kanunun harim-i ismetinde (kanuna sığınmış) gizlenmiş olsun, ister hatta kahramanlarımızın fikrine girsün, nerede bulursak parçalamaya, öldürmeye çalışacağız".¹⁰ diyerek eleştirdiği zihniyetin yıkılacağına altı çiziliyordu.

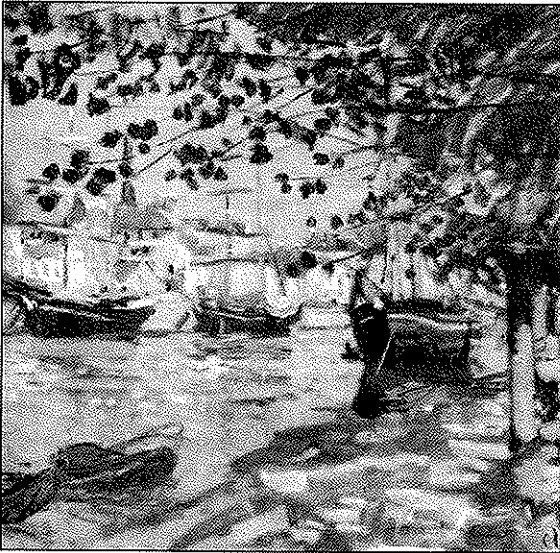
Esat Ömer Bey, "kahkaha-i hadisat" adlı başyazılarını "tilki-i na-murad" mahlasıyla yazmaktadır. Bunlar çoğunlukla siyasi içerikli yazılardır. Özellikle kent yönetiminin önde gelen şahsiyetlerinin ele alınarak faaliyetlerinin irdelendiği yazılarda bir yandan bu şahsiyetlerin keyfi uygulamaları mercek altına alınırken öte yandan bu tür çarpıklıkların ve istismarların önlenemesinin tek çıkar yolunun halkın yönetime katılması olduğunu, sorgulamadan hiçbir şeye inanmamaları gerektiğini, geçmiş yönetimlerin zulümleri altında sefilane yaşamaktan bitkin düşmüş halkın ancak bu sayede ezilmekten kurtulabileceğini anlatarak halkı aydınlatmaya çalışıyordu.

Bu yazıların asıl hedefinin; Mustafa Suphi'nin öldürülmesinden sorumlu olduklarına inandığı İttihat ve Terakki teşkilatının yöneticileri ve çoğunluğunu bunların oluşturduğu Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yöneticileri olduğu görülmekte-

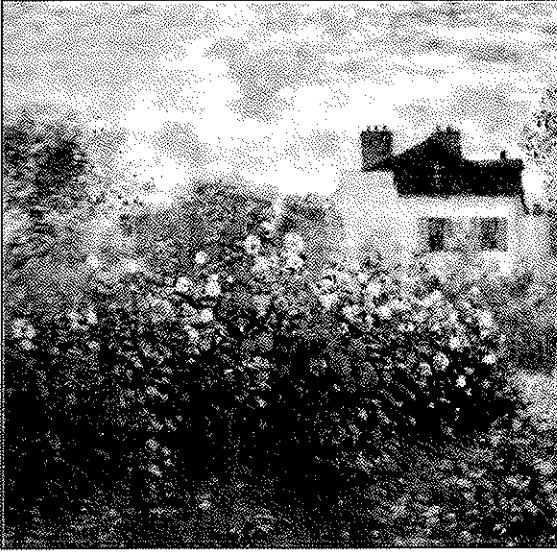
dir. Müdafaa-i Hukuk'un feshi ve Hıyanet-i Vatanıye Kanununun çıkmasıyla bir çok mebus namzetinin müzehheb (yaldızlı) emelleri, pembe hayalleri, rüyaları suya düştü" diyerek kentteki İttihat ve Terakki zorbalarının işlerinin bittiğini, ancak dikkatli olunmazsa bunların yerine başka fırsatçıların geçmeye çalışacaklarını ifade etmektedir. Bu duruma meydan vermemek için de çaba sarfeden Esat Ömer Bey, gazetede yayınladığı "İntihab Münasebetiyle Hasbihal" başlıklı yazıda; "Arkadaş, sen Mondros'ta hançerlenmiş, Sevr'de idam sehпасına çıkarılmış, fakat teceddütün, metanetin sayesinde İzmir sahillerinde hayatı kazanmış, kurtarmış bir milletsin. Kurtardığın hayatı yaşatmak için yarınki imtihanı kazanmaklığın lazımdır. Namusun, hürriyetin, insanlığın, halkın, milletin, memleketin kıymetini bilen insanlar pek çoktur. İntihab sandığına giderken bunları hatırla. Etrafin fısıltısına kulak asmadan reyini hakiki insanlara ver" ¹¹ demektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, gazetede yayımlanan yazıların önemli bir bölümü, hicviye tarzında yazılmıştır. Bu bağlamda, oldukça yetkin bir kaleme sahip olduğu anlaşılan Esat Ömer Bey'in, zaman zaman yerginin ölçüsünü kaçırdığı da görülmektedir. Meclis'de II. Gurubun sözcülüğünü yapan ve Mustafa Kemal'e karşı şiddetli eleştirilerde bulunan Trabzon'un İttihatçı Milletvekili Ali Şükrü Bey'in şehir gezisi hakkında yazdığı yazı bu durumun en çarpıcı örneklerinden biridir. Esat Ömer Bey, "na-murad" yani "muradsız" mahlasıyla yazdığı yazıda; "Mebus-ı muhterem, hatib-i Ekrem Ali Şükrü beyefendinin istihsal-i mezuniyetle şehrimizi teşrif üzere bulundukları raviyân-ı ahbâr ve nadiyân-ı hıyarânın cümle-i menkulatından olup bu haber-i beşâret-aver, medine-i Trabzon'a şayi' olur olmaz pir ve civan ile bir cem-i gaffir-i zenan (çok kalabalık) mahfel-i dangalakane arz-ı hal ile ... müntehiblerinin şanına layık bir surette istikbali der-meyan edilmiş ve an-ı vahitte (bir anda) yapılan müzakerede muhterem misafirin şehrimizi hin-i teşriflerinde (şereflelendirdikleri anda) güzergahlarına tesadüf edecek esvak (çarşı) u pazarda kızılâğaç yapraklarından taçlar inşasıyla etraf u eknafa "tezek" nam madenini ferşi (döşemesi) takarrur (kararlaştırılmış) etmiştir. Aynı zamanda gazetemiz muhabirliğini deruhte-i istimaline alan mir-i mumaileyhe, gazetemiz bir hediye olmak üzere katır boncuğundan bir gerdanlık ihzar etmektedir."¹² diye yazmıştır.

Esat Ömer Bey bugüne kadar çeşitli açılardan tartışılacak olan 150'likler meselesi üzerinde de durmuş, özellikle bu listede yer alan iki Trabzonlu şahsiyete karşı büyük haksızlığın yapıldığını söylemiştir. Bunlardan biri Erzurum Kongresine Trabzon delegesi olarak katılan akrabasından Ömer Fevzi Bey, diğeri de Hürriyet ve İtilaf fırkasına

Rauen'de Sen-1873

Monet'in Argenteuil'deki bahçesi-1873

mensup olduğunu, ancak mevkiini suistimal etmeyecek bir çok İttihatçıyı Damat Ferit Hükümetinin ve İngilizlerin elinden kurtarmış, temiz bir aileden yetişmiş asil kalpli bir adam olduğunu ifade ettiği Hasan Hicabi Bey'dir. Şöyle yazmıştır: Yakından tanıdığımız iki hemşehrimizin hiçbir kusurları olmadığına kaniyiz. Ve Türk Cumhuriyeti dahilinde kanundan, adaletten maada hiçbir kuvvetin hükümlerine uymamasını isteriz. Çünkü bu milletin eşhas elinden çektikleri çoktur. Bu hususta yaralarımız derindir. Biraz da kanun devri, adalet cephesi görmeliyiz. Buna hasretimiz çok acı ve çok uzundur. "13

Kahkaha gazetesinin 17 Mayıs 339 (1923) Perşembe tarihli 56. sayısındaki yazısı ün kazanmıştır. Açıklamada formatındaki yazıda Mustafa Kemal'den nasıl bir beklenti içinde olduğunu açıklamaktadır. : "Kalplerin bütün hürmetini, milletini ve devletini sevenlerin bütün minnettarlığını kazanan size karşı Anadolu'nun bir köşesinden, Kafkas dağlarının bir eteğinden, binbir hengame-i harp ile cidal gören Karadeniz'in bir kenarından, yeşil ve temiz renklerinin menazır-ı şiir ve füsunu içinden yükseltmek istenilen şu sada-yı samimiyetimizi olanca kudret ve kuvvetiyle dinleyiniz. Umarım ki memleketin aşk ve ateşini herkesten daha vazih duyan ve asırlardan beri esaret ve sefalet zincirlerini boğazından çıkaramayan halkımızı kurtarmak için en büyük fedakarlığı yapan ve nihayet kurtarmaya muvaffak olan Gazi Paşa, halkın bu nidasını uzun zamanlar binbir kahr ve bela altında ezilen, bazusu ve dimağı zayıflayan bir kitlenin hissiyatının isyanı, teessüratının feveranı gibi telakki edecek ve onun istediklerini vermeye çalışacaktır. Buna eminim. Çünkü önümde büyük bir halaskarlık tarihi, büyük bir fedakarlık destanı vardır. Son zaferi halka doğru ve mecra-yı inkişaf ve refah ver-

meye teşebbüsle tetvîc eden sizden, açılan inkılap yolunda halkın önüne maniler ihdas etmek istidadında bulunan kavanin, teşebbüs ve istidadat-ı muzırının imhasını istiyoruz.

Eşraf ve ayan... İşte bunlardan bahs ve şikayet edeceğim. Hangi devrin hangi zamanın tarihi açılsa açılacak o sahilelerde mutlaka bu eşraf ve ayan saltanatının muhrup ve muzır tesirlerini ve bu tesirler altında zebun düşen halkımızın sefalet ve ızdırabatını göreceğiz. Halkın sırtından yiyip içmekten, tufeyli yaşamaktan, her devrin rüzgarına yelken açmaktan başka hiçbir şerefe sahip olmayan bu zümrenin hala nüfuz ve tesirini hissetmek, "halk" hükümetinin programını takdir ve hürmetle karşılayan halkın fark-ı iktidarında hala onların bulunmak istediklerini görmek bu inkılap günlerinin içinde pek acı hisler doğuruyor. Fedakarlık zamanlarının bu kenar kahramanları, o kadar fırsatçıdır ki, onların dane-i sayyedinden (kibirli güllerinden) kurtulmak imkanını hala elde edemedik. Gerçi bu imkanın mahrum-ı ezeliyiz. Fakat ebedisi olmak istemiyoruz. Ezel ve ebed yolu üzerinde uzanıp giden bu eşraf ve ayan bikayesi bizi vaziyet-i halimiz ve ati-i içtimaimiz için ümitsizlendiriyor.....Halk kitlesinin büyük bir aşkla içine atıldığı bu mücadelede eşraf ve ayan zümresi daima kenarı muhafaza etmiş, kendilerinin ve çocuklarının tecil ve terhisi gayretiyle devair ve şuabat-ı askeriye'nin eşiklerini aşındırılmışlar, halbuki halk fevci kurtuluş harbine iştirak etmiş, milletin, devletin, namusunun uğruna ileriye atılmıştır. Cami duvarlarına, hükümet kapılarına muallak bakaya-yı tekalif levhalarında isimleri yazılı olanlar, borçları suratlarına çarpılanlar, fakat bu teşhirden hiçbir zerre-i haya duymayanlar bu eşraf ve ayandır. Buna mukabil halk kan vergisini ziyadesiyle öderken tekalif-i sairesini de muntazaman vermekten çekinmemiştir.

Gazi Paşamızı. 1908 ihtilalinden beri memleketin kan ve ateş tufanları içinde bayrağının, hürriyetin uğrunda mevcudiyetini kurban eden gençliğe, halk kitlesine karşı mahtun saltanat-ı eşraf ve ayanın aldığı vaziyet bu kahramanları daima esir ve zelil bulundurmaktan ibarettir.

Batmış bir devleti bir şaheser azim ve kıyasette kurtaran, mersa-yı felaha çeken sizden, inkılap yolunun serdar-ı rehaşkârı olmağınız itibarıyla tufeyliler sürüsünün , bu kuvvet ve iyi gün dostlarının halk üzerinde baskı olduğu zannı hala izale edilemeyen kuvvet ve nüfuzlarının bir darbe-i inkılap ile dağıtılmasını bekliyoruz....." 14

Atatürk, 15 Eylül 1924 tarihinde Trabzon'a yaptığı ziyaret esnasında Kahkaha Gazetesi'nin muhalif yazılarını görmüş ve 17 Eylül 1924 tarihinde Rize'den Dahiliye Vekaleti'ne şu telgrafi çekmiştir: "Trabzon'da Kahkaha namında bir mizah gazetesi çıkaranlar bolşeviktir. Orada, kimseye bir şey de-

Bir demet güneş çiçeği-1880

medim. Fakat Vilayeti idare edenlerin gaffeti, uykulu halindedir. Alakadar olunuz, tahkikat yapınız. Bu gazeteyi çıkaranları anlamakla beraber, gazetesinin çıkmamasını temin ediniz. Gazete sahibi, Erzurum Kongresi'nde düşmanlar tarafından, Fransızlar ve saire tarafından, benim teşebbüsümü bozmak için murahhas sıfatını iktisab ederek kongreye aza gönderebildikleri, Ömer Fevzi namında bir alçağın akrabasıdır.”

Esat Ömer Bey gençlerle yakın ilişki içine girmişti. Özellikle de Trabzon Darülmuallimin öğrencileri ile iyi bir diyalog kurmuştu. Bunların en önde geleni, daha sonra birlikte Rusya'ya geçecekleri ve burada TKP Genel Sekreterliğine kadar yükselecek olan Zeki Baştımar (Yakup Demir) idi.

Esat Ömer Bey gazetesi Kahkaha ile Trabzon çevresinde Bolşevik fikirleri yayarken diğer yandan bu fikirlere yatkın olanların yazılarına gazetesinde de yer veriyordu. Özellikle Zeki Baştımar vasıtasıyla Öğretmen Okulu öğrencileri arasında faaliyet yürütüyordu. 1923 yılında Öğretmen Okullarının dört yıldan beş yıla çıkarılması üzerine ülkede mevcut 14 öğretmen okulunda topluca bir boykot başlatılmıştı. Cumhuriyet tarihinin bu ilk öğrenci hareketinin başını İbrahim Alaattin Gövsan'ın müdürlüğünü yaptığı Çapa Öğretmen Okulu çekmiş, oradan gelen talimatla başlayan ve üç gün süren boykot yine oradan gelen talimatla son bulmuştu. Bu eylemin öncülüğünü Sürmeneli Ha-

cı Yakupoğullarından Zeki, Sürmeneli Kulaçzade Ahmet Efendinin oğlu Nedim, Dağıstanlı Sadık ve Tirebolulu Ömer Lütfü yapmışlardı. Esat Ömer Bey, okulu terk ederek 3 gün boyunca kahvelere sığınan öğrencilerin yiyecek ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için halk ve esnaftan para ve yardım toplanması kampanyasına önderlik etmişti.

Zeki Baştımar bu boykot olayından sonra Esat Ömer Bey ile olan ilişkisini sıkılaştırdı. Çalışkanlığı nedeniyle okul müdürü Mustafa Reşit Bey onu 3. sınıfta okurken kütüphane memurluğuna atamış, bu görevi sırasında Rusça'yı öğrenme imkanı bulan Zeki Baştımar, 1924-1925 öğretim yılı ortalarında ortadan kaybolmuştu. Okul idaresi tarafından velisi olan Sürmeneli İsmailçebiğlu Saadetin Bey'den akıbeti sorulmuş, ancak kendisinden herhangi bir haber alınamamıştı. Daha sonra Kahkaha gazetesi sahibi Esat Ömer Bey ile birlikte Rusya'ya kaçtığı anlaşılmıştır.

Nazım Hikmet'in 1921 Ağustosunda Trabzon'a gelişi ve burada kaldığı bir haftayı aşkın süre içinde sürekli onunla birlikte olan ve sohbetlerini dinleyen Esat Ömer Bey'in, Nazım'ın ardından Rusya'ya geçmesi ve geri dönüşünde Trabzon'da Kahkaha adlı gazeteyi çıkararak mevcut düzene yönelik şiddetli eleştiriler içeren neşriyatta bulunması, Nazım'dan sonra onun komünizme yönelik fikirlerinin netleştiğini göstermektedir.

4 Mart 1925 tarihinde Takrir-i Sükun Yasası ile birlikte başta İstanbul olmak üzere Anadolu'da da çok sayıda gazete kapatılmıştır ki bunların arasında Trabzon'da yayımlanan Kahkaha ve İstikbal Gazeteleri de vardır.¹⁵ 1925 yılı Haziran ayı başlarında Esat Ömer'in şehirde görülmediğine dair Trabzon'da haberler yayılmaya, yaşamından endişe duyulmaya başlamıştır. Polisin devreye girerek yaptığı inceleme ve araştırma sonunda Esat Ömer'in Trabzon Sovyet Konsolosluğu'nun kendisine verdiği belgeyle birlikte Sürmeneli İsmail Reis'in motoruyla Batum'a gittiği, bir süre sonra Tiflis'e geçtiği ve burada Türklerin yayımladığı Yeni Fikir gazetesinde çalışmaya başladığı anlaşılmıştır.¹⁶

Ancak, Trabzon Öğretmen Okulu öğrencisi iken Esat Ömer ile yakın ilişki içinde bulunan, adeta onun öğrencisi durumunda olan Zeki Baştımar'ın da yaklaşık bir yıl sonra, 10 Eylül 1926 tarihinde TKP Trabzon Şubesinin, Tiflis Merkez Komitesi'ne yazdığı aşağıdaki yazıyla Tiflis'e gönderilmesi yukarıda Esat Ömer'e ilişkin yaptığımız değerlendirmeyi kuvvetlendirmektedir: ¹⁷ "Trabzon Beşiktaş mektebinde mühim roller oynayan ve ilk Erkek Muallim Mektebinde hücreler tesis eden faal ve ideali sağlam ve muktedir arkadaşlarımızdan Zeki Yoldaşı Tiflis Darülfünun'una göndermeyi Trabzon Merkez Komitesi muvafık gördüğünden, bu yoldaşı vasıta olmadığından Sarp tarikiyle

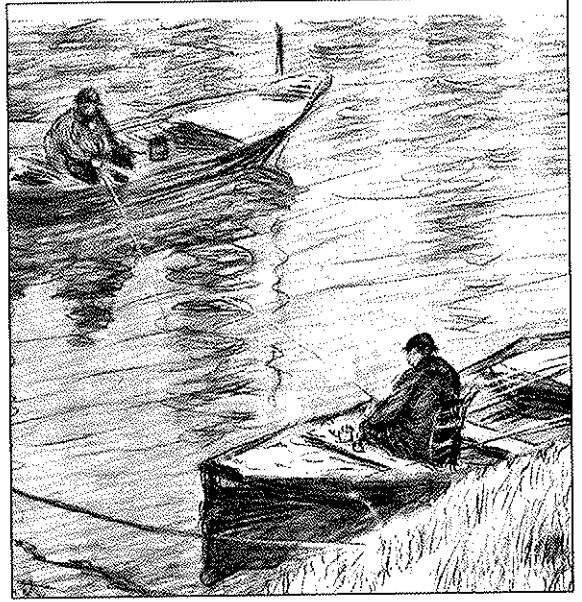
huduttan gönderiyoruz." Esat Ömer'den yaklaşık bir yıl sonra, ama onun gibi deniz yoluyla değil Sarp kara yoluyla Zeki Baştımar da Trabzon'dan Tiflis'e nakl edilmesi, Bolşevikliğin en azından bir süre için Trabzon'da çalışma imkânının kalmadığını söylemek mümkün görülmektedir.

Esat Ömer'in Moskova'daki faaliyetleri ve yaşamı hakkında ne yazık ki elimizde yeterli bilgi yoktur. Ancak, Trabzon basınında hakkında çıkan bazı yazılar dikkate alındığında 1948 yılında Moskova Radyosunda Türkçe programlar yaptığı, hatta bu programlarda doğduğu ve Bolşeviklik mücadelesi verdiği Trabzon hakkında bazı değerlendirmelerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Cevdet Alap köşesinde Esat Ömer'in Moskova Radyosu'nda yaptığı yayınlardan söz ederken; ".....Bir kamyonun yuvarlanışını, TEKEL'in tütün yakışını, Trabzon'un kurtuluş törenini, Baba Salim'in "Kalktı" ve "Gitti"lerinde Moskofları cimbizlayışını, bir köye muhtar seçilişini vs. gibi iç alemlerimizin bizce henüz tasarı ve tatbikte bulundurduğumuz işlerin ve bu işlere ait haberlerin henüz Zağnos'taki, henüz Değirmendere'deki, henüz şehrin göbeğindeki vatandaş duymadan Moskova radyosunda bizim Kahkaha'cı Esat Ömer Eyyubi'nin yayımlaması bizi öyle tuhaflştırıyor ki, içimizde bu derece işlek zekalı ve hünerli bir muhbir-i sadık meslektaşın bu becerikliliğini ve muhabirleri bulduğumuz gazetelerimize bu haberleri ondan önce ulaştırmayıp atlatıldığınıza doğrusu hayli hayret ediyoruz....." 18 diye aktarmıştır. Cevdet Alap'ın Esat Ömer'in faaliyetleri hakkında yazdığı yazıdan, Türk-Sovyet ilişkilerinin Soğuk Savaş dönemiyle birlikte başlayan gerginleşmenin de izlerini taşıdığı, bu bağlamda Trabzon'dan ayrılan Ömer Esat'ın hala Trabzon'da muhbirleri olduğu vurgusu ortaya çıkmaktadır.

Esat Ömer Bey, Dâhiliye Vekâleti 2.4.1950 tarih ve 310237 sayılı kararıyla Türk vatandaşlığından çıkarılmış ve üzerine kayıtlı bulunan gayrimenkuller hazineye intikal ettirilmiştir.19

* KTÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü.

1. İhsan Hamami Hamsi-name, İstanbul, 1928, Sebat Mat. s.136
2. Trabzon Defterdarlığı Milli Emlak Şefliği'nin 4-659 sayı ve 533-255 dosya no ile Maçka Kaymakamlığı'na yazdığı yazı
3. Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar I. Belgeler 2., İstanbul, 1991, BDS Yayınları, s. 284 .
4. Giresun Müfrezeleri Şehrimizde. İkbal. 14 Eylül 1336 Salı. Ayr. Bkz. 11 Eylül 1336 Cumartesi, 28 Eylül 1336 Salı.
5. Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar I, İstanbul, 1991, BDS Yayınları, s.98. Mete Tunçay Ögüt adlı bir gazetenin çıktığını söylese de Trab-

İki balıkçı-1882

zon matbuatına ilişkin bugüne kadar yapılmış araştırmalarda bu tespiti doğrular herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Merhum Cumhuriyet Odabaşıoğlu, Aclan Sayılğan'a gönderme yaparak 1920-1922 tarihleri arasında "Eş" adlı komünist bir gazete yayımlandığını belirtmektedir. Bkz. Cumhuriyet Odabaşıoğlu. Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları 1869-1928. Trabzon 1987. s.18.

6. Mehmet Bilgin, "Trabzon Basın Tarihine Katkı", Mütferika, Kış 1994. 27.s.

7. Vala Nureddin,, Bu Dünyadan Nazım Geçti, s. 216-218.

8. Mehmet Bilgin. agm. s. 28.

9. Hüseyin Albayrak, Trabzon Basın Tarihi, Ankara, 1994. 150 s.

10. "Kahkaha Neden Tatil Olundu", Kahkaha, 26 Nisan 339 Perşembe. No: 51.

11. Neler Oluyor, Kahkaha. 26 Nisan 339 Perşembe.

12. Kahkaha..a.g.m.

13. Kahkaha. 29 Nisan 1340 Salı.

14. Esat Ömer Eyyubi, " Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Açık Mektup", Kahkaha, 17 Mayıs 339 Perşembe.

15. Nurşen Mazıcı, Belgelerle Atatürk Döneminde Muhalefet (1919-1926), İstanbul, Dilmen Yay., 1984, s.153-154

16. Ycniyol, 21 Temmuz 1925.

17. Cevdet Alap, "Bir Arkadaşa Mektup", Yeniyol, 10 Nisan 1948.

18. TUSTAV Arşivi. (Bu belgeyi gönderen Sayın Erden Akbulut'a teşekkür ederim.)

19. Trabzon Defterdarlığı Milli Emlak Şefliği'nin 4-659 sayı ve 533-255 dosya no ile Maçka Kaymakamlığı'na yazdığı yazı

YGS skandalı ve gerçekler

Üniversiteler önünde biriktirdiği yaklaşık bir milyon yedi yüz bin öğrenciyi tek bir sınavla sıralayarak yüksek öğrenime kayıt etme gibi saçma bir durum yaratan eğitim sistemimiz, şimdi de YGS'de "şifre" skandalıyla ülke gündemine yerleşti. Milyonlarca insanı ilgilendiren bu skandal konusunda hem ÖSYM yetkilileri hem de siyasi iktidar işi pishinlikle geçiştirmeye çalışıyor.

Zaandam-yeldeğirmeni-1871
(detay)

Kızılıık'ta üniversite sınavları ile ilgili olarak şu saptamaları yapmış ve eğitim sisteminin egemen sınıflar tarafından nasıl bir oyalama aracı olarak kullanıldığını belirtmiştik:

"Üniversite veya liseye giriş için yapılan tüm sınavların amacı, sınava girecek öğrencilerin başarı sırasını belirlemektir. Öğrencilerin bir üst öğrenim kurumuna kaydı bu sıralamaya göre yapılmaktadır. Fırsat eşitsizliği yüzünden farklı nitelikte eğitim almış öğrencilerin bir sınava tabi tutularak sıralanması adil değildir. Yoksul ailelerin çocuklarının çoğunluğu, daha sınava girmeden kaybetmiş durumdadırlar Hepimiz biliyoruz ki hangi tip sınav uygulanırsa uygulansın fırsat eşitsizliğinin bu boyutlarda olduğu bir ortamda halk çocuklarının çok büyük bir bölümü sınavı kaybedecektir."

"Dünyanın hiçbir ülkesinde bizdekine benzer bir sınav rezaleti yaşanmamaktadır. Bu rezalet, eğitim yöneticilerinin beceriksizliği ile açıklanamaz. Çok bilinçli bir şekilde kaos yaratılıp bulaşık suda balık avlanmaktadır."

"Bir üst öğrenim kurumuna kayıt yaptırabilmek için adını bile telaffuz etmekte güçlük çektiği birçok sınava girmek zorunda bırakılan öğrenciler ve aileler seslerini yükseltmedikçe devletin bu konudaki oyalama politikaları devam edecektir. Bu sınav saçmalığına son verme konusunda nelerin yapılması gerektiği gayet açıktır. Örgütlenmek, çözüm için siyasi iktidarlara zorlamak. Devleti halktan yana tercihler yapması konusunda dönüştürmek." (Kızılıık Sayı:39)

Eğitim Bilimlerinde ölçme ve değerlendirme amacıyla hazırlanan sınavların üç temel niteliği taşıması gerektiğini söylenir:

- Geçerlilik
- Güvenilirlik
- Objektiflik

YGS sınavında ÖSYM tarafından bu yıl yapılan değişiklikler sonucunda, sınavın geçerliliği

açısından herhangi bir sorun ortaya çıkmamasına rağmen, bu temel ilkelere diğer ikisinin ihmal edildiği görülmektedir. Bir sınavda soruların düzenlenişi (kolay veya zor soruların öncelik-sonralığı, seçeneklerin sıralanışı, sayfa düzeni vb.) o sınavın objektifliğini doğrudan etkiler. Dakikalarca süren bir sınavda, sınava katılan öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırma süreleri göz önüne alındığında, soruların düzeninin sınavın objektifliğine (tarafsızlık/eşitlik) ne denli etkili olacağı çok açıktır. Ölçme ve değerlendirmede, sınav sorularındaki matematiksel veya alfabetik olarak sıralabilen seçeneklerin, küçükten büyüğe veya büyüktan küçüğe doğru sıralı halde verilmesi genel bir kural olarak kabul edilir. Ayrıca seçeneklerin rastgele dağıtılması ve genel olarak sınavdaki doğru yanıtların seçeneklere mümkün olduğunca eşit sayıda serpiştirilmiş olması sınavın objektifliğine katkıda bulunur. Ölçme ve değerlendirme konusunda başlangıç düzeyinde bilgi sahibi olan herkes, doğru seçeneklerin herhangi bir düzene göre sıralanamayacağını, bunun sınavın objektifliği ve güvenilirliği açısından çok sakıncalı olduğunu bilir.

ÖSYM yetkililerinin son sınavla ilgili, önceki yıllardan farklı olarak yapmış oldukları değişiklikler iyi niyetli dahi olsa, bu sınavın objektifliğini ve güvenilirliğini ortadan kaldırmıştır. Sınava katılan bir milyon altı yüz küsur bin öğrenciye farklı soru kitapçığı vererek sınavda kopye çekilmesini önlemeye çalışırken hem yukarıda açıklanan temel ilkeler çiğnenerek sınavın objektifliği ihmal edilmiş hem de belli bir kurala göre doğru seçenekler yerleştirilerek sınavın güvenilirliği çok ciddi şekilde tehlikeye atılmıştır. Sınav öncesi veya sırasında tek tek soruların yanıtlarının kopye olarak verilmesinin önüne geçilmeye çalışırken, tüm soruların yanıtlarının tek bir formülle verilebilmesinin önü açılmıştır.

ÖSYM yetkililerinin niyetleri bir yana bu durum, sözcüğün gerçek anlamıyla tam bir skandal ve fiyaskodur. Çünkü niyetlerinden bağımsız olarak ele alındığında bile ortada iki olasılık vardır: Bu olasılıklardan birincisi ÖSYM yetkililerinin ölçme değerlendirme konusundaki cahillikleridir. İkincisi ise AKP iktidarının son yıllarda örneklerini sık sık gördüğümüz bilim ve teknolojiyi iyice ölçüp biçmeden, pervasızca yaşamın her alanında faydacı bir mantıkla kullanma işgüzarlı-

ğidir. (Bu konuda alt yapısı hazır olmayan hat üzerinde hızlı tren çalıştırma denemesi ve otoyol yapımı sürelerinin Başbakanın ısrarıyla öne çekilmesi ve ardından bu yolların çökmesi ilk akla gelecek örneklerdir.) Her iki olasılıkta da ÖSYM yetkililerinin aldıkları sorumluluğu kaldıramayacak durumda oldukları görülmektedir. Bu durumda görevlerini derhal bırakmaları veya görevden alınmaları gerekir.

Ayrıca bizim gibi kapitalist sömürünün ve yolsuzluğun çok açık bir şekilde uygulandığı toplumlarda yöneticilerin iyi niyetlerinin sorgulanması önemlidir. Hele KPSS sınavındaki kopya yolsuzluğunun yaşandığı -ve suçluların bulunup yargılanmadığı, rezaletin üstünün örtüldüğü-- bir kurumda iyi niyet aramak saflık olur. ÖSYM yöneticilerinin ardı ardına yapmış oldukları birbiriyle çelişkili açıklamalar kuşkuyla daha da artırmaktadır. Son olarak öğrencilere gönderilen mektupta belirtildiği gibi soruların hazırlanmasındaki yanlışlığın sehven yapıldığı açıklaması hiç inandırıcı görünmemektedir.

ÖSYM yöneticileri yakın bir dönemde KPSS sınavlarındaki yolsuzluk nedeniyle değiştirilmiş ve AKP iktidarı tarafından atanmıştır. Zaten YGS'deki "şifre" iddiası konusunda Cumhurbaşkan, Başbakan, Milli Eğitim Bakanı ve "benim kızım da sınava girdi, müsterihim" diyen TBMM Başkanı gibi en üst düzey makamlarda oturanların yapmış olduğu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere AKP iktidarı bu yönetime kefilidir. O halde yukarıdaki her iki olasılıkta da ÖSYM yöneticilerinin siyasi sorumluluğu AKP iktidarına aittir.

Bu sınavla ilgili ortaya çıkabilecek faturanın AKP iktidarına çıkarılması gerekir. Skandal o boyutlardadır ki, Başbakan Erdoğan Strasburg'da Türk gazetecilerin şifre hakkında kendisine sordukları bir soruyu yanıtlarken şifre olmadığına ikna olduğunu, ard niyetli insanların konuyu istismar ettiklerini söylerken, aynı gün ÖSYM Bşk. Ali Demir 1,7 milyon öğrenciyi gönderdiği elektronik mektupta daha önce inkâr ettiği şifrenin varlığını ikrar ve itiraf etmekteydi. Başbakanın şifre skandalını protesto eden öğrencileri tehdit etmek amacıyla söylediği "isteseek biz de Taksim'de 5-10 bin genç yürütürüz" sözleriyle bu skandalın boyutları büyümüş, olay AKP iktidarı (devlet) ile olayın mağdurları arasındaki bir çatışmaya dönüşmüştür.

Konunun aslolan siyasi boyutunun ötesinde,

olayın insani yanı hepimizin vicdanı son derece rahatsız etmektedir. 1 milyon 700 bin gencecik insanın çektiği eziyet AKP şeflerinin umurunda mıdır? Asla. Onlar önümüzdeki genel seçimleri düşünmektedirler. Bu olayın kendilerine oy kaybettirip kaybettirmeyeceğinin hesabını yapmakla meşguldürler. Özellikle Başkanlık sistemi peşindeki Erdoğan çok oy alırsa Gül ve Arınç'ın karşı çıkışlarını bertaraf edip tam yetkili C. Bşk. olarak Çankaya'ya oturabilecek referandum oyunu alabileceğini hesaplamaktadır. YGS rezaletinden eğer kaygısı varsa o kaygı, çocuklar ve onların aileleri değil, kaybedip kazanacağı oydur.

Politikacıları bir yana koyunuz: Sınavın asıl öznesi olan 1.700 milyon genç, sınavın kurbanı olmuştur. Bütün yıl boyu --hatta bir çoğu önceki yıllarda da-- dersanelere gitmişler ve bu yabancı düzende ayakta kalabilmenin yolunun yüksek öğrenimle açılacağı inancıyla yüksek öğrenim yapabilmek için daha şimdiden ne heyecanlar çekmişler, ne gerilimler yaşamışlardır.

Her şeylerini çocuklarının geleceğine adanmış olan ana-babaları düşününüz, 12 Haziran kaygısı içindeki AKP liderleri, Devletin, Hükümetin, Meclisin ve Milli Eğitimin en tepesindekilerin o ana-babaların kaygılarını anlamaları olası değildir.

Bizim ise kaygımızda siyasi mülahazalar yok, "Oh, bu olay AKP'ye oy kaybettirir" diyecek kadar vurdumduymaz olamayız. O çocuklar başta olmak üzere, en az 5 milyon insanın üzüntüsünü, endişesini bilincimizde taşımazsak bu bir siyasi deformasyon olur.

Fakat AKP yöneticileri bu rezaletin bedelini ödemeyeceklerdir, pek çok kabahatlerinde olduğu gibi bu da yanlarına kâr kalacaktır.

YGS'de "şifre" olayı, ülkemizdeki ne ilk ne de son skandaldır. Bu tür yolsuz-

luklar sermayenin dayattığı düzenin görülen yüzüdür ve sistem tarafından üretilmektedir. İstenmeyen olaylara itiraz ederken hedefin doğru seçilmesi ve yapılan muhalefetin gerçek sorumlu olan sisteme, sistemin gerçek sahiplerine ve politik mevkilerdeki sorumlularına yöneltilmesi çok önemlidir. Varlığını sürdürmek ve kitleler arasında kök salmak için her türlü hile ve yolsuzluğa bulaşmaktan geri durmadığı bilinen bazı odakların (cemaatler vb) YGS skandalına karışma olasılığı elbette vardır. Fakat her türlü yolsuzlukta enerjisini sadece bu odaklara yönelik olarak harcayan kitlelerin gerçek hedeflerini şaşırma olasılığı güçlüdür. Son günlerde YGS skandalı dolayısıyla sokaklara dökülen gençlerde ne yazık ki bu yönelim öne çıkmakta. Aman dikkat!

Yıldız çiçeği-1 (Detay)-1883

Büyük bir bilgeydi Halit Çelenk

Bu ülkenin yetiştirdiği ender insanlardan birini kaybettik.

"Başımız sağ olsun" demi yoruz, onsuz başımız nasıl sağ olsun?

Halit Çelenk hukukçuydu, Halit Çelenk sosyalistti, Halit Çelenk İNSAN'dı. İnsan kendi türünü adlandıran kelimeye hiç de hak etmediği şekilde ve layık olmadığı kadar çok olumluluklar atfetmiş. Oysa kötülükleri yapan da insan, savashları çıkaran da, bitmez tükenmez bir para, şan, şöhet ve en önemlisi iktidar hırsıyla her türlü bencilliği yapan da insan. Fakat Halit Çelenk kelimenin içerdigi bütün pozitif anlamlarıyla insandı.

Hukukçuydu: Sadece Sol'un değil bu ülkenin önde gelen birkaç ceza avukatından birisiydi. En ünlü ceza avukatları çok para kazanan meslek erbabıdır. Fakat Halit Çelenk fikirleri gereği saf tuttuğu mücadele gereği hukuk bilgisini, becerisini, basiret ve belagatini meccanen kullandı. Hiçbir maddi çıkar gütmenden sayısız kişi ve kuruluşun hukuk müdafii oldu. Ceza avukatlarının en önde gelenleri arasındaydı, ama uzmanlığı TCK'nın gerici siyasi yasaları oldu.

1960 sonrasında Türkiye sosyalist hareketinin mücadelesi aynı zamanda meşruiyet mücadelesi demekti. Başta TCK 141-142. Maddeleri olmak üzere gerici kanunlara ve uygulamalara karşı mücadele demekti. Emekçilerin Sendikal mücadeleleri geldi, ceza yasalarının yanı sıra iş yasaları ve işçilerin hak arama uğraşları yükseldi. Kürt halkının özgürleşme mücadelesi başka ceza yasalarıyla boğuşmayı getirdi.

Bütün bu mücadeleler, çabalar, uğraşlar tahmin edilmeyecek kadar çok ölçekte mahkemelerden geçti. Mahkeme demek baskıya karşı, cezaya karşı, sömürüye karşı hukukçu demekti.

İnsan haklarından yana, emek ve özgürlükten yana hukukçular gerekti. Halit Çelenk sayıları pek de fazla olmayan bu hukukçuların başında yer aldı.

12 Mart darbesi gelince bu maddelere bir de 146. Madde eklendi: 12 Mart failleri "Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisi'ni iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler", yani o yasaya göre idam cezasına müstahak olanlar bu maddeyle Deniz, Yusuf ve Hüseyin'i bu maddeden astılar. Mahir Çayan ve arkadaşlarını aynı maddeden yargıladılar. Onlar askeri cezavinden kaçınca, THKP-C ve THKO yöneticilerini Kızıldere'de topluca öldürdüler. Kızıldere 30 Mart 1972'de oldu, Deniz-Hüseyin-Yusuf 6 Mayıs'ta öldürüldü.

Avukatları Halit Çelenk onların asılmasını büyük acılar içinde izledi ve o acıyı tam 39 sene yüreğinde taşıdı. 39. Yıldönümünden bir gün önce öldü, onların gömüldükleri 6 Mayıs'ta aynı kabristana gömüldü.

O geceyi şöyle anlatıyor: "Yaşamımın en kötü zaman dilimini o dakikalarda geçirdim. Çaresizliğimi sizlere anlatamam. İdamların üzerinden yıllar geçmesine rağmen, o geceye dair her

Jean Monet beşiğinde-1867

şeyi çok net hatırlıyorum. Denizler'in idamı sırasında gözümün önünden gitmeyen bir başka sahne ise, idam cezasını veren mahkemenin başkanı Ali Elverdi'nin, bir ağaca dayanarak infazları izlemesidir..."

12 Mart cuntasının halefleri olan 12 Eylül cuntacıları ve başta "asmayalım da besleyelim mi?" diyen Orgeneral Kenan Evren tam 50 kişiyi astı.

Halit Çelenk'in avukatlığını ve hukuk danışmanlığını yaptığı örgütlerin ve kişilerin sayısı saymakla bitmez, sayfalarımız o adları sıralamaya yetmez.

Halit Çelenk pek çoğumuzun avukatıydı. Faşist Mussolini İtalya'sından alınmış 141- 142ci maddelere karşı savunma üstadıydı. Hakimlerin şedit olanları bile duruşmada onu karşılarında görüncce çekinirlerdi. Herkese "sen" deme nezaketsizliğine alışmış olan Ağır Ceza hakimlerinin duruşmada ona "siz" dediklerine, söz isteyince "Buyurun Halit Bey" diyerek saygıyla ona öncelik tanıdıklarına şaşırarak şahit olurduk.

Halit Çelenk sosyalistti. 1962'de eşi Şekibe Çelenk'le Türkiye İşçi Partisi'ne girmiş, GYK

üyeliği ve Ankara İl Yöneticiliği yapmıştı, o sırada Şekibe Çelenk ise Merkez İlçe Başkanıydı. TİP'in o zamanki yöneticileri kıymetini bilemediler, muhalif oldukları için Çelenk'leri partiden ittiler.

Halit Çelenk fikirlerine sınırsız bağlı kaldı. Sadece hukuk üstünlüğüyle değil, engin sosyalizm bilgisiyle bir nirengi oldu, akıl danıştığımız bir büyüğümüz, yol göstericimiz oldu. Onun eğilip bükülmeyen, fırtınalarda bocalamayan sapaşağlam Komünist kimliğine bakıp bakıp, --Antakyalı olduğu için-- gözünü sosyalizme çok genç yaşta Fransız Komünist Partisi'nin çalışma alanında açtığını düşünürdük. 1990 başlarında Sosyalist Birlik Partisi faaliyetinde yer aldı.

Fakat asıl değerlisi, insan olarak he pimizin ağabeyiydi, büyüğüydü. İstisnasız herkesin sevdiği, kimsenin bir kusur bulamadığı, aleyhinde konuşmadığı bir insandı.

Halit Çelenk artık pek rastlamadığımız türden biriydi, tam bir bilgeydi.

Kitapları:

- o THKO Davası (Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan, Hüseyin İnönü ve Arkadaşlarının Sorgu ve Savunmaları, Yayına Hazırlayan, 1974; 68'liler Birliği Yayınları, 2008)
- o Hukuk Yazıları (TÖB-DER Yayınları, 1974)
- o Devlet Güvenlik Mahkemeleri Niçin Kaldırılmalıdır? (ÇHD Yay., 1976)
- o Bildiri Yayınlama (ÇHD, 1976)
- o 141-142. Üzerine (Maddelerin Kaynağı, Değişiklikler, Gerekçeler ve Uygulamalar, Anka Yayınları, 1976)
- o Hazırlık Soruşturması Aşamasında Savunma Hakkı (ÇHD Yay., 1977)
- o Toplantılar ve Yürüyüşler (ÇHD Yay., 1977)
- o İdam Gecesi Anıları (Ülke Yay., 1978-2 baskı, 1980; Onur Yayınları, 1986, 1987-3 baskı, 1990; Tekin Yay. 1992, 1993, 1994, 1996, 1998, 2002; İmge Kitabevi Yay., 2009)
- o Hukuksuz Demokrasi (Çağdaş Yay., 1980, 1985, 1990, 1994)
- o Hukuk (TCK'nın 141-142 ve 146. Maddeleri Uygulanmasında Mahkeme ve Yargıtay Kararları, Süreç Yay., 1986)
- o 12 Eylül ve Hukuk (Onur Yay., 1988)
- o Hukuk Açısından TÖB-DER Davası (Savunmalar, Kararlar, EĞİT-DER Yay., 1990)
- o Ümit Hangi Dağın Ardında? (Çağdaş Yay., 1993, 1995)
- o Barış Savaşçıları (Tekin Yay., 1996)
- o Beş Kapı - Beş Kilit (Tekin Yay., 1996)
- o Türkiye İşçi Partisinde İç Demokrasi (Evrensel Yay., 2002)
- o Demokrasi Masalı (İmge Kitabevi Yay., 2003)
- o Yenilmeyenlerin Tanığı (Penta Yayıncılık, 2008)

Rıfat Ilgaz 100 yaşında: 1911-2011

Toplumcu edebiyatın 40 kuşağından bir ustanın sanat anlayışı

Konur Ertop

Rıfat Ilgaz, yaşamı boyunca yapıtlarına yön veren düşünceleri yazılarında nasıl açıklamıştır?

Edebiyat dünyasına pek erken giren yazar, birçok meslekdaşı gibi dönemin ünlü yazarlarından, onların herkesçe beğenilen yapıtlardan beslenmişti. "Sevgilimin Mezarında" adını taşıyan ilk şiiriyle ilgili şu değerlendirmesi dikkat çekicidir:

"Bu ada bakılırsa, benim bir sevgilim varmış ve ölmüş. Ben de gitmişim, mezarının başında bu şiiri yazmışım. Şiir defterimin en başında bu şiir olduğu gibi, Kastamonu'da yayımlanan ilk şiirim de budur. Oysa benim ne sevgilim vardır, ne de bu sevgilim ölmüştür. Edebiyat kitaplarındaki sevdiğim şiirlere özenerek böyle bir manzume yazma gereğini duymuşum demek. Bu, düpedüz Rıza Tevfik'in Tevfik Fikret için yazdığı "Kabr-i Fikret'i Ziyaret" adlı şiirinin sevgiliye döndürülmesidir."

Genç Rıfat Ilgaz Kastamonu'daki yerel "Açıksöz", "Nazikter" gazetelerinde şiirlerini yayınlamaya başlamıştı. Bu şiirlerden biri, beklenmeyen bir ilgi görmüştü:

Öğrenci Rıfat'ın ortaokul son sınıfa geçtiği yıl yaz tatilinde, dönemin destansı Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati, ünlü ozan Faruk Nafiz ile birlikte kente gelmiştir. O gün "Açıksöz" gazetesinde "Mehmet Rıfat" imzasıyla "Sazımı Çalana" başlıklı bir şiir yayınlanmıştır.

Şiirde özellikle sanatın, sanatçının işleviyle ilgili şu dizeler dikkat çekicidir:

"Ey zulmete saziyla haykırıp duran âşık,
Yıldızsız ufuklara, sönük mehtaba yalvar!

...
Ey saziyla ağlayan, ey saziyla ağlatan,
Zulmetleri parçala coşkun nağmelerinle!..

...
Vur mızrabı, ağlayan kalpler bir parça gülsün!.."

"Sanat" başlıklı ünlü şiirinde kendisi de sanatçının işlevini konu edinmiş olan Faruk Nafiz, ozanın ezgileriyle karanlığı aydınlatmasından, ağlayanları güldürmesinden söz eden bu şiirin sahibiyle tanışmak ister. Aranıp bulunarak konukların karşısına çıkarılan, on yedi yaşında bir delikalıdır!

Rıfat Ilgaz o günü anlatırken, gazetede ki şiiri Faruk Nafiz'in ne kadar çok beğendiğinden söz eden Bakan'ın, şunları söylediğini aktaracaktır:

"Yaşa delikanlı! Bugüne kadar hiçbir şairin, başka bir şairin eserini hem de onun karşısında böyle seve rek okuduğunu ne gördüm, ne de duydum. (Arkadaşlarına dönerek) Bu gibi şairler çok lazım bize... Sazını çalanlara seslenirken memleket halkına da böyle seslenmesini bilen şairler istiyoruz biz."

O gün Faruk Nafiz de Rıfat Ilgaz'ın defterini getirip öteki şiirlerini de okumuş, oraya,

"Kastamonu'dan geçerken tanıdığım genç ve kıymetli şair Mehmet Rıfat'a sevgilerimle ve takdirlerimle..." diye yazmış.

Ortaokul'da öğretmenlerinden Zeki Ömer Defne, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Ahmet Kutsi Tecer onunla yakından ilgilenmişti. Genç kuşağın ürünlerine yer veren "Oluş", "Varlık" gibi dergilerde şiirleri çıkmaya başlamıştı. Bunların daha çok, hececi ozanların yapıtlarından beslendiği söylenebilir. Aralarında dolaylı yoldan Baudelaire şiirine yaklaşan bir örnek de yer alır:

"Uzak ve meçhul iklimlerin,
Henüz tatmadığım sihirli meyvasında [havasında(?)]

İmkânsız saadetlerin meyvasını düşünmek...

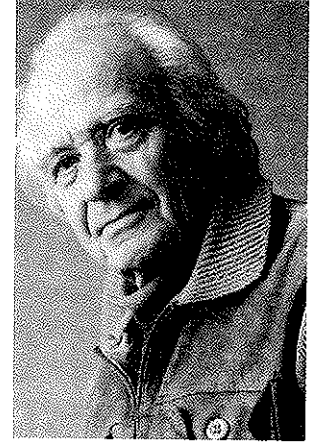
Sakin ve mesut bir gecenin ortasında

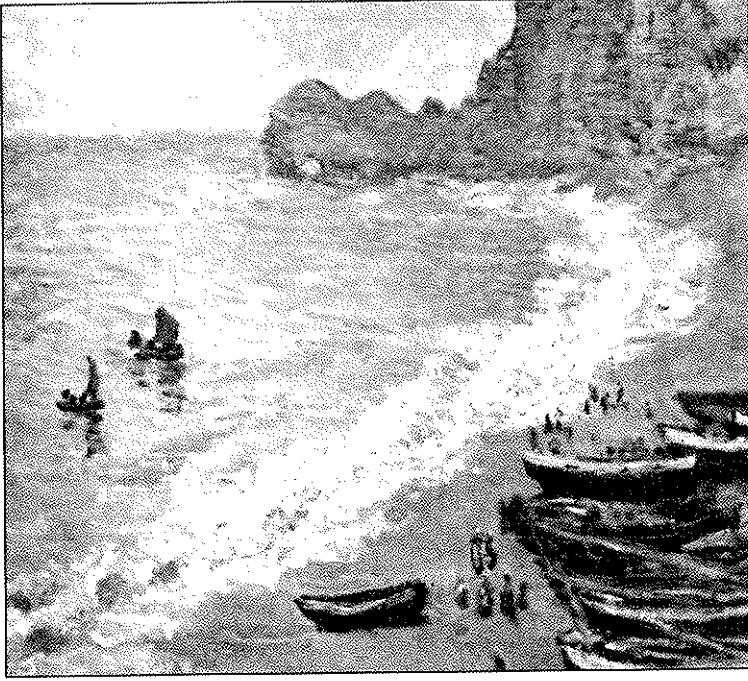
Olgun hazların muhayyel cennetini düşünmek...

...
Yaşanılmamış beyaz saadetleri düşünmek"

O dönemdeki şiirleri karşısında on yıl kadar sonra, şu eleştiriyi dile getirecektir:

"Belki üç kitaplık şiirim vardı. Bunların en önem-

Etradet kumsalı-1883

lileri "Oluş" ve "Varlık" dergilerinde çıkmıştı. Bunları ne zaman derlemeye kalksam onlarda yapmacık bir taraf, bir bizden olmayan tarafın mevcut olduğunu hissediyordum. Bu şiirler daha ziyade aylak sınıfın, geçim derdinden azade insanların hoşuna gidiyordu. Bizden olmayanların zevkine gayri şuuri olarak yaptığım reaksiyonu geç de olsa anlayabildim. Bazı burjuva münekkithlerinin, antoloji derleyicilerinin hoşuna giden bu şiirler, benim gözü bağlı yaşadığım yılların en canlı ifadesidir. Artık kimin için ve niçin yazdığının farkındayım." (1948)

Rıfat Ilgaz, geçiş dönemini pek çabuk geride bıraktı. Önünde açılan uzun süreçte ise dünya görüşünü de, yapıtını da gitgide geliştirerek, yaşanmış gerçekleri ele alan, topluma yönelik sanat yolunu izledi.

Bu yeni dönemde bağlandığı ilkeler, onun kendi yazdıklarına dayanılarak şöyle özetlenebilir:

"1940 Kuşağı" yazarı Rıfat Ilgaz, bu kuşağın öncü, yenilikçi kimliğiyle tanınan öteki kanadına -toplumsal sorunlarla ilgilenmedikleri için-, eleştiriler yöneltmiş, o kanada uzak durmuştur:

"Gerçeküstücü şairlerin avuç avuç yıldız yediği yıllarda karneyle fırın önlerinde iki yüz gram ekmek bekleyen yarı aç yarı tokların gerçekçi şiirini yazmaya çalışmışım."

Şiirindeki bu dönüşümü özetlerken şunları da açıklamıştır:

"Kapalı, bezekli bir şiir üretip gidiyordum ilkin. Biraz da kendimi buluyordum bu tür üretimin içinde, gençliğin ilk sevgilerini... İlk güzellik aramaları doğada, insanda... Bu çalışmalar ilkokul öğretmenliği dönemime rastlar... Bildiklerimi yeterli görenin

kolaylığına kapılmanın ürünleriydi bunlar...

Yeniden Ankara'da okuma olanağı, Başkent havası, yeni kitaplar, yeni öğretmenler, yeni arkadaşlar... İkinci Dünya Savaşı'na hazırlanan tümenlerin ayak sesleri de gerilerden duyulacaktı çok geçmeden.

Şiiri, öfkemi çıkarmak için kullanınca, geriye geçim sıkıntısından başka bir zorluk kalmıyordu katlanılması gereken.

Şiirlerimin konusunu bulmuştum artık. 'Kapalı, bezekli' şiirlerin bir anlamı kalmamıştı. Halkımız ne çekerse açıktan açığa çekiyordu. En başta geçim derdi, üst baş sıkıntısı... Karnı birazcık doyanlar özgürlük özlemleri de çekiyor, demokrasi düşleri görüyordu. Ozan olarak onların yanında olmalıydım.

(...) 1940'lardan sonra tekil anlayışı çoğul anlayışa dönüşmüştü. Tek çift kalmamış, tam anlamıyla çoğul dönemi başlamıştı. Topluma bakınca ne kendimi, ne eşimi görüyordum artık.

Yığın vardı karşımda. 'Biz' bu yığının içindeydik. Çevremizdekilerden, ortamımızdan hiçbir ayrıcalığımız yoktu. Dertlerimiz, sıkıntılarımız, isteklerimiz o denli birbirine benliyordu ki... Şiirim ister istemez yalınlaştı. Şairanelik, tümüyle kalktı şiirlerimden. İlk şiirlerimde aruz ve hece ölçülerini kullanmışım. Biçim ve biçem aramalarında bu yapay yöntemlere başvurma gereğini duymadım artık."

Sanatının yeni döneminde sokaktaki insanların yaşamını gözleyerek yapıtlarına aktarmaya girişmiş, onların sorunlarını ele almaya koyulmuştur. "Yarenlik (1943), hemen ardından "Sınıf" (1944) kitaplarında, büyük kentin kenar semtlerinde geçim güçlükleri içinde kıvranan insanların yanı sıra asıl kendi öğrencilerinin yaşamından görüntüler buluruz:

"Yoklama defterinden öğrenmedim sizi,

Benim haylaz çocuklarım!

Sınıfın en devamsızını

bir sinema dönüşü tanıdım,

koltuğunda satılmamış gazeteler

...

Kiminiz limon satar Balıkpazarı'nda

kiminiz Tahtakale'de çaycılık eder;

Biz inceleyederalım aç tavuk hesabı,

tereyağındaki vitamini

ve kalorisini taze yumurtanın!"

Halkın yaşamı, toplumcu bir yazar olarak kendi yaşadıkları, cezaevinde-sanatoryumda tanık olduğu gerçekler onun şiirlerini doldurur.

Uzun yıllar sonra doğduğu toprağa -Karadenizin kıyıcığına- yeniden döndüğünde, konusu artık "Cide" ve yöresinde yaşananlardır. Buradaki yaşamı ayrıntılarıyla yansıtmayı, o çevrenin toplumsal sorun-

larını göstermeyi amaçlamıştır:

"Bu son yılları Cide'de geçirdiğime göre, diyebilirim ki Cide'mizi anlatıyorum. Cidemizin talimlerini, barok çiçeklerini, biledinlerini (karayemişlerini), sarı yazmalarını, denizcilerini, balıkçılarını ve Cide'nin son elli-altmış yıllık toplumsal serüvenini. Savaşlar içinde yoklukları, geleceğe umutlu bakışını, itişkenliklerini dile getiriyorum.

Yukardaki savımızı sürdürürsek, Cide'den yola çıkıyorum demektir. Ben Cide'yi değil tüm Karadeniz'i, tüm deniz kıyılarını, tüm insanları, bu koşullar içinde doğup büyüyen, gelişen insanların ortaklaşa toplumsal kaderini, yorulmazlığını, itişkenliğini anlatmak istiyorum."

Anlattığı yöreden yola çıkan sanatçının, kendi çevresini doğru biçimde ele alabilmişse bütün yer-yüzüne uzanabileceği düşüncesindedir:

"İyi bir Cideli olabilirim, yapıtımda iyi bir yer-yüzü ozanı olabilirim."

Kendisini "toplumcu gerçekçi" diye tanımlamaktadır. Bu konuma onu ulaştıran nedenleri açıklar:

"Eğer doğup büyüdüğüm bu memleketin, üç beş saat yol tepip pazarına haftada iki gün taşınan halkını çok yakından tanımasaydım, çocuk yaşında köylerine gidip konaklamasaydım, kaç okul bitirsem bitireyim gerçek okur yazar olabilir miydim?

(...)

Birkaç kuruş eksikine kadın yükü odun da satıldığını görmeseydim, gerçekçi, toplumcu bir yazar olacak gücü kendimde bulabilir miydim?"

"1940'lardan beri belli bir sanat anlayışını sürdürüyorum: Toplumcu gerçekçilik. Mizah anlayışım da buna bağlıdır. Kendimden söz açsam bile çevremi ön plana alırım. Hep çevreyle ilgiliyimdir. Çevremdeki insanları -sorunlarıyla birlikte- tanımak isterim. Onların çelişkilerini, yaşam güçlüklerini, umutlarını, tasarılarını yansıtmaya çalışırım."

İzlediği sanat yolunun "sınıfsal" niteliği olduğunu da sık sık yinelemiştir:

"İşçi sınıfından yana olmak, onun sorunlarını sanat yoluyla dile getirmek. Sanatın olanaklarından yararlanarak, işçi sınıfının bir kelime ile buyrultusunda olmak. Onun doğrultusunda, onun verdiği görev ve ödevde yerini almak..."

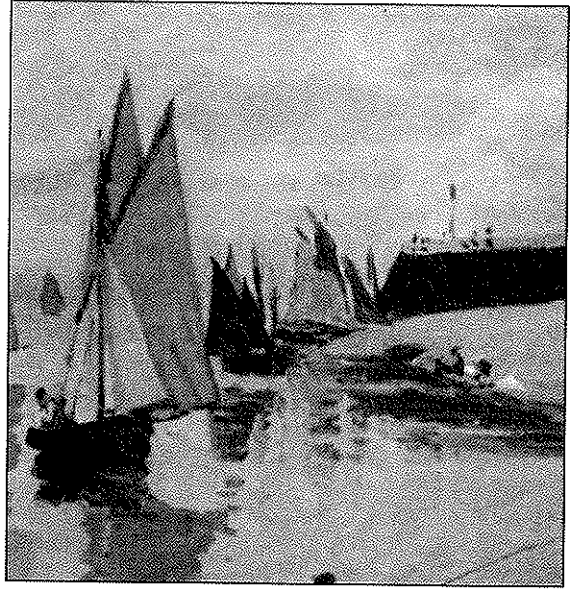
Bu doğrultuya genç yaşında nasıl ulaştığını anlatırken öğretmeni ozan Zeki Ömer Defne'nden nasıl etkilendiğini öğreniriz:

"Bir gün karşısına almıştı beni. Bir arkadaş gibi şiirlerimi eleştirmiş, şiirin yalnız gençlik duygularıyla beslenemeyeceğini, şiiri güçlendirecek bir kültürün, bir yaşam anlayışının gerekli olduğunu da sözlerine, öğütlerine eklemişti."

Eşiği aştıktan sonraki konumunu besleyen düşüncelerini şöyle sıralayacaktır:

"Sanatkâr her şeyden önce muhitini, cemiyetini kavrayabilecek ileri bir düşünce sistemine sahip olmalıdır. Ancak bu seviyeye ulaşan sanatkar, kendinden beklenileni verebilir.

...

Trouville limanı-1870

Sanatkâr, mevzuunu tefsir ve izah ederken muayyen bir düşünce sisteminin şaşmayan ölçülerine bağlı kalmak mecburiyetindedir. Bu ölçü, bugün artık, mücerret bir estetik mikyas olmaktan çıkmış ve en sağlam bir sanat telakkisi haline gelmiştir."(1942)

Bu dönem boyunca, yansıttığı içeriğe uygun anlam biçimine ulaşma kaygısı içinde de olduğunu öğreniriz:

"Çağın gerçekleri, sorunları içinde tarihsel görevinin bilincine varması gereken bir şairin eylemi söz konusudur bugün.

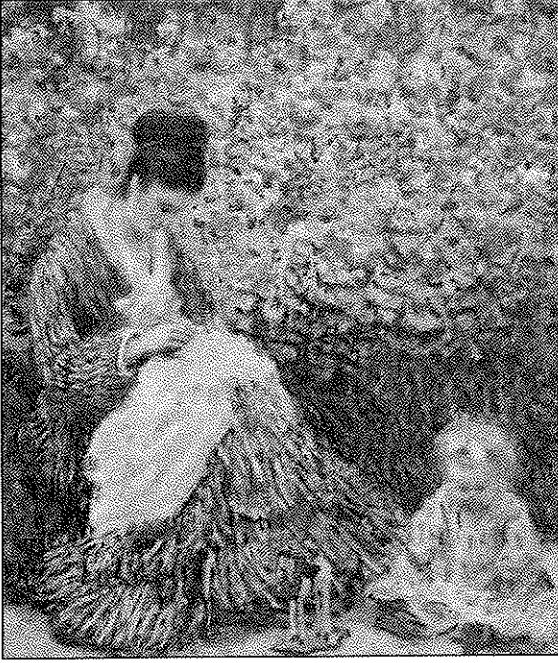
Şairin tek başına duyduğunu, düşündüğünü, gerçekleri saptayıp yansıtmayı, önemini yitirmiştir. Topluma yeni biçimler vermekte olan işçi sınıfının değiştirici bir bireyi olarak yaşama yeni bir anlam katması, geleceğe güvenini açığa vurması, iyimser bir duyarlık içinde çağının yeni gerçeklerini belirtmesi görevi başlamıştır şairin.

...

Şairin amacı bu gerçekleri öğrenmekle bitmiyor. Bunları yapıtına bilgi olarak koymak, şairi sanat dışı gereksiz çabalara götürür. O, bu gerçekleri içeriğine uygun bir biçim içinde yansıtmak zorundadır."

Biçim araştırmalarına girişirken bunu bir oyuna dönüştürmekten kaçındığını ekler;

"Bazılarının sandığı gibi 1940 Toplumcu Kuşağı, 'Gerçeği yaz da nasıl yazarsan yaz!' mantığında değildi hiçbir zaman. Bugün diğer arkadaşların da şiirleri irdelendiğinde, konularımızın yaşamdan alınmış olduğu görülür, ama bunu şiire dönüştürmek için verilen özgün çaba da görülür... Şiir sadece güzel yazmak değildir. Bir de sanatçının sorumluluğu var. Yaşadığımız dönem İkinci Dünya Savaşı, bundan soyutlayamazdık kendimizi. Biçim önemlidir şiirde, ama içeriği hapsedmediği, sınırlandırmadığı, oyuna dönüştürmediği ölçüde. İçeriğe yeni olanaklar kazandırabildiği ölçüde. Yani özü kavrayacak bir biçim."

Bayan Monet ve çocuğu-1875

1940 Kuşağının toplumcu ozan, şiirine en uygun dilin nasıl olması gerektiğini de araştırdığını anlatır.

"Dil halkımızın dili olacak. Ben ananın dilini değil, halkımın dilini kullandım. Halkımızın dili gerçekten de çok zengin. Sizler de çalışmalarınızda Kastamonu dilini, bize özgü yerel sözcükleri kullanmalısınız. (...) Sözcük, deyim zenginliği ve ses uyumu bakımından Kastamonu çok zengin bir yerdir. Bugün kaba maba diye alay etmeye kalkıyorlar. Markopaşa'daki yazıları yazarken esin kaynağım hep Kastamonu olmuştur. Halkımın dili yani."

"Ben doğduğum yerin dilinden yararlanırken, antikalık olsun diye az kullanılan, az duyulan sözler arayıp bulmaya kalkışmam. Tam tersine herkesin rahatça benimseyebileceği yerel sözlerimizi arar, bulur, öyle kullanırım. Az kullanılanlar bile olsa onları en uygun söyleyiş biçimleri içinde, kolayca anlaşılır, kolayca karşılığı bulunan tümcelere yerleştiririm. Anlamını bilmemiş bile olsa okuyan, tümce kuruluşundan karşılığını bulmakta zorluk çekmez."

"Dil durmadan oluşan ve gelişen toplumsal bir olgudur. Kurumların, kurulların sözcükleriyle sağlanamaz. Yaşamın içine girenler, yaşamla en sağlam ilişkiyi kurmuş olanlar, kurmasını bilenler dilin tazeliğini de elde edebilirler. Ve sanatın ifade aracı olarak başarıyla kullanabilirler. Dil de yöreselleştikçe yazınsallaşır ve bir toplumun canı, diri bir ifade aracı olur. Deyimleriyle, deyişleriyle, yerel sözleriyle."

"Benim ayrıca yapmak istediğim Nâzım Hikmet akımında yeni kişisel bir değişim gerçekleştirmekti. Diri Türkçeyle, biçimini bulmuş söz dizileriyle pekiştirip bu dille halka yaklaşma. Şiirin özünü özüne, sözünü sözüne uydurmak, konusuna yakışır söyleyiş biçimleri getirmek."

Ozan Rifat Ilgaz "Yarenlik", "Sınıf" gibi şiir kitaplarıyla edebiyat dünyasında tanınmış, bu sonuncu kitabı yüzünden cezaevinde yatmış, sonra uzun yıllar boyunca "sakıncalı yazar" sayılmıştır:

"Kapandı yüzümüze dergi kapakları,
Bir varmış bir yokmuş olduk sağlığımızda.
Şiir... O yosmanın boyuna.
Gazete... Gelene gidene başyazı.
Ara ki bulasın sayfalarda
Şair Rifat Ilgaz'ı."

Bu uzun dönemde Rifat Ilgaz gülmeceden beslenen büyük yapıtı "Hababam Sınıfı"nı kaleme almış, o yapıtla da çok geniş bir ün kazanmıştır.

"Sınıf'ın ozanırım mimli,

Hababam Sınıfı'nın yazarıyım ünlü." der. Ancak asıl gözağrısının, şiir olduğunu da açıklamıştır:

"Ben şair olarak "Hababam Sınıfı"nın ünie kavuşmak isterdim. Nedense ozan olarak toplumla uzlaşamadık. Öyle geliyor."

Ummadığı kadar beğenilen, sahnede pek çok alkışlanan, sinemada ise kazandığı ün aşılamayan bu yapıtıyla ilgili olarak yaptığı açıklamaları arasında şunlar da vardır:

"Hababam sınıfı bir eğitim yergisidir. Mizah hep beyazdır, olumludur. Mizahta gülme ana öge değildir. İsteyen ağlar, isteyen güler. Ben yergi yapıyorum, komedi bile düşünmüyorum. Hababam Sınıfı'nda üç şeyin yergisi yapılmıştır: Kopyanın, ezberin, uydurma saygının... Benim mizahım düşündürmeye dayanır. Hababam Sınıfı'nda bize yakışmayan eğitimsel şeylerin yergisini yapıyorum. Ezberleten hocayla alay edilmiştir. Bugün bunları yapan hesap makinaları var. Ezberin eğitim değeri de yoktur. Bellekten kopya çekmektir. Ezber, kopyayı körükler. Savunma mekanizması gibi... Ben şiirlerimden hiç birini ezbere bilemem. Kopya çekmek ezberlemek daha eğitseldir. Biraz yaşantı vardır, hiç olmazsa."

Rifat Ilgaz, toplumsal sorunları yer yer gülmece-den yararlanarak işlemiştir. Çelişkilerin böylece altını daha iyi çizmiş, eleştirilerini etkili biçimde ortaya koymuştur. Gülmecenin güldürmekle yetinmemesini, toplumsal eleştiriye de dile getirmesini ister:

"Mizah yaşanmış altın çağların özlemine çekmekten ötürü yeni altın çağlara erişmek için geçerli bir silah olmadığı gibi, halkı hoşgörüye hazırlayan, pişkin kişiler yapmayı sağlayan dramatik bir rahatlık haptı, bir sinameki değildir. (...) Mizah düzenin laçka olduğu, değer yargılarının tersyüz edildiği çağlarda gelir dengesinin egemen sınıf çıkarına bozulduğu dönemlerde vurucu gücünden ortaya birşeyler katar, halkı atılımlara hazırlar, yüreklendirir; gerçekleri kendi kurallarına uygun biçimde bütün gülünçlüğüyle, zavalılığıyla ortaya çıkarıp ezilenlerin, haksızlığa uğrayanların gözüne sokar."

"Her zaman söylerim, mizah yazarı olarak bile görevimin halkımızı güldürüp eğlendirmek, böylece sorunları unutturmak olmadığını. Altında sınıfsal nedenler olsun olmasın mizahın eleştirel nitelikte ol-

masını yeğliyorum. Altında (...) Halkımız, bereket ki, gülmenin kararını en az bizim kadar biliyor. Hoca Nasrettin rahlesinden geçtiğinden..."

Ancak, "Hababam Sınıfı" yazarı, kendisini "gülmece yazarı" diye nitelemeeleri, gülmeceyi ise edebiyat kapsamında değerlendirmeyişleri nedeniyle, eleştirilenlerden sık sık yakınmıştır. Romanlarının roman olarak ele alınmayışına, yalnızca "anı" yönü üzerinde durulmasına da karşı çıkmıştır!

Onu gülmece yazarı yerine, yapıtlarında gülmece ögesine ağırlık veren öykücü, romancı saymaları gerektiğini ileri sürer:

"Mizah büyük bir gerçektir ama bir yazınsal bir tür değildir. Bir bakış, bir görüş, bir yorumlayış, çelişkiler, zıtlıklar, sürprizlerle gerçeği avlayış, göremeyenlerin, görmek istemeyenlerin gözlerine sokuştur. Bununla birlikte üstün bir mizah değeri olan herhangi bir yazar, hikâyeci olma niteliğine de erişmiş sayılamaz. Önce hikâyecilik vardır. Bir hikâyenin mizah hikâyesi oluşu onun değerini düşürmez, tam tersi, artırır, eğer bu hikâyede gerçekten hikâye niteliği varsa."

"Gerçek mizah doğası gereği güçsüzden yanadır. Yan tutma niteliği vardır mizahın. Mizah bir tavidir, tutumdur, davranıştır, yani topluma, hatta doğaya bakma biçimidir. Eğer bir hünerse, romancı, iyi bir şair olmaktan övünürüm. Bir mizah yeteneğim varsa, bunu bu türler içinde gösteririm."

İlgaz'ın, anılarından beslenen bir dizi romanı vardır. Bu yapıtları değerlendirilirken anı içeriğinin öne çıkarılmasına, hattâ yapıtlarının "anı-roman" diye tanımlanmasına karşı çıkmıştır:

"Amacım, yaşamımı saptamak değil. Bu anıları malzeme olarak romana yakışır biçimde kullanmak. Şu halde, "Sarı Yazma"yı bir anı roman olarak ele almaktansa, roman olarak incelemek bence daha da uygun olacak."

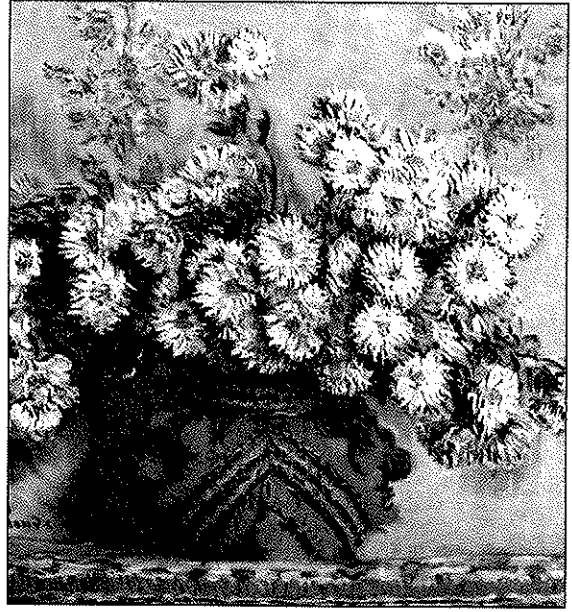
"Köy romanı, kent romanı, mizah romanı gibi bölünmeler eskimiştir. Roman, romanın kurallarına uygun olarak yazılmışsa romandır. Roman, bütün tekniği, ölçüleri içinde, kompozisyonuyla romandır."

Beni anı romanı yazmakla suçladılar. (...) Yetmiş yaşına gelmiş bir yazar ister istemez anılarını malzeme olarak kullanacaktır. Benim romanlarımda adı geçen kişiler, tipler, 'Gerçeğe uymuyor' sözünü kullanmamışlardır. 'Sen bu olayı öyle anlatmışsındır', deyip geçmişlerdir."

"Beni bir bakıma suçlar görünüyorlar. Oysa kişilerin adlarını değiştirmekle bu işi çözümleyemeyiz. Roman diye yazınsal bir tür var. Ortaya koyduğunuz yapıt da bu türe uygunsa ister yaşanmış olsun ister yaşanabilir ürünler, romandır. Yazdığım roman mı değil mi, sorunun bu olması gerekir."

Bunu geliştirirsek mizah için de aynı sorunu ortaya koyabiliriz. Mizah ürünü diye soyut bir ürün yoktur. Mizah yazınsal türlerin, içinde yerini bulursa o zaman edebiyatı ilgilendirir."

"Hababam Sınıfı"nı tiyatro sahnesine taşıyan İl-

Krizantem-1878

gaz başka yapıtlarını ("Karadeniz'in Kıyıcığında" romanını) da oyunlaştırmıştır. Bu uyarlamaların nasıl bir amaca yönelik olduğunu şöyle açıklar:

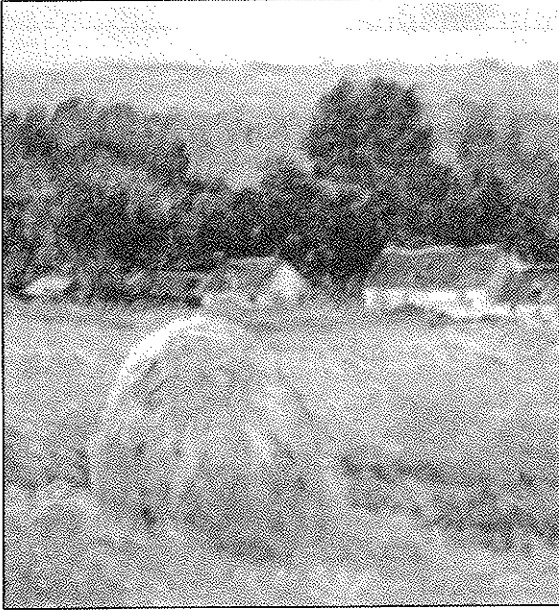
"Bir koyundan iki post çıkarıyorum sanılmasın. 'Arzuyu umumi üzerine!' damgasıyla elde kalmış çürük malımızı da sürmeye kalkışmıyoruz piyasaya."

... Olaylar ("Hababam Sınıfı" oyununda olup bitenler) sizi anılarınızın denizlerinden geçirip sorumsuz yıllarınızın başıboşluğunda katıla katıla güldürürken içinde bir burukluk belirliyorsa bize kızmayın. Nedenlerini herbirimizin başka türlü acısını çektiğimiz eğitim düzenimizin bozukluğunda arayın."

Rıfat Ilgaz'ın romandan uyarlamaları dışında özgün bir tiyatro yapıtı da vardır: "Çatal Matal Oyunu". Konusunu kırsal kesimden alan bu oyunda Anadolu'daki tiyatro geleneğinden, halk tiyatrosundan, köy oyunlarından yararlanmıştır:

"Şiirin ve mizahın olduğu gibi tiyatronun da toplum eğilimini değerlendirip halkını, çağının gerçekleriyle yüz yüze getirerek coşkulamak, atılıma hazırlamak gibi bir görevi olduğuna inandığımdan "Çatal Matal Oyunu" gibi bir çalışma biçimine geçmekte hiç zorluk çekmedim. Yaptığımız işin olumlu bir iş olduğuna inanmaktaydım. Halkın kendi malı olan söz biçimlerinden, tekerlemelerden, ses uyumlu konuşmalarından, masallardan, halk şiirinden başlayarak biçimsel bakımdan da ta gerilerde kalan ilkel köy tiyatrosundan, ortaoyunu ve gölge oyunundan, meddahtan yararlanarak bu oyunu yazıp koydum ortaya. (...) Söz konusu olan ve istenen herhangi bir ulusun halka dönük tiyatrosu değil, geleneksel, yerel, etnik, kültürel, toplumsal ve kendi öz kaynaklarından yararlanan diri bir Türk halk tiyatrosudur."

Rıfat Ilgaz, kendisiyle ilgili değerlendirmelere sık

Haşhaş tarlası-1885

sık karşı çıkmıştır. Yapıtlarıyla ilgili yargılara ağır eleştiriler yönelttiği olmuştur:

"Yazınsal ürünler üzerinde inceleme yapanlar, edebiyat tarihçileri, eleştirmenler, antoloji derleyicileri, yayınevlerinin yetkili seçici ve inceleycileri iyi niyetli, yeterli görünmüyorlar. Hele ödül ve armağan üleştiricileri... Bunlar hikâyeciliğimiz için de, şiirimiz için de Basın Kanunu'ndan, Ceza Kanunu'ndan, yürürlükte olan kurt kanunundan çok daha zararlıdır. Bununla birlikte halkımız kendi yazarını seçmekte, okuyacağı hikâyeyi, romanı arayıp bulmakta, hiç de yan tutanlardan, rüzgâr kollayanlardan yararlanır görünmüyor."

Başka edebiyatçıları arasında en çok 1940 kuşağının toplumsal sorunlara uzak bulduğu öteki kanadını eleştirmiştir.

Çocukluğunda kendisineTevfik Fikret'in bir özgülük savaşımıcısı olarak tanıtıldığını aktarmıştır:

"Alırdı onu karşısına babası, Tevfik Fikret'in şiirlerini okurdu boğuk sesle... (...) Fikret, bu padişahlara ilk kafa tutanlardan biri! İşte o büyük şair, sizlere bırakıyor yarınları."

Ancak 1940'ların koşullarında toplumsal sorunların daha başka ilkelerle, yöntemlerle çözülebileceğini düşünür:

"Fikret bize hiçbir şey vermiyor artık. O, babamı yetiştirmiş, o kadar. Bu mavi gök size bir gün acır, di-

yen sanatçıya inanmıyorum ben. Bu mavi gök bugüne kadar kimseye acımadı. İsa'sına bile. Hem halkın acınacak nesi var ki, hele emeğiyle uygarlıklar kurmuş halka acınır mı hiç! Uyansın da kendi sırtından gökdelen yapanlardan alsın hakkını."

"Üsküdar'da Sabah Oldu" kitabında dönemin yerleşik beğenisini etkilemiş yazarlara, suya sabuna dokunmayan edebiyattan yana olduklarını, öz yerine biçimi önemsediklerini düşündüğü çevreye yönelik taşlamalar sıralanmıştır:

"Bir düşün
Ne demiş Haşım Amcan,
Vermiş de tatarböreğini gövdeye,
Ağır ağır çıkıksın demiş,
bu merdivenlerden,
Böyle soluk soluğa değil" (Ahmet Haşım)
"İşte bu Karabiber.
Bu kapıya yanaşmadan önce
Bir Karabiber'di kendi halinde
'Yaban' romanına uzanır
Geviş getirirdi habire.

...
Tekme tokat sepetlediler
Yakup Beyin eserinden.
Bindi dalına ince hastalık
Sıtmanın peşinden;
Düştü yataklara."

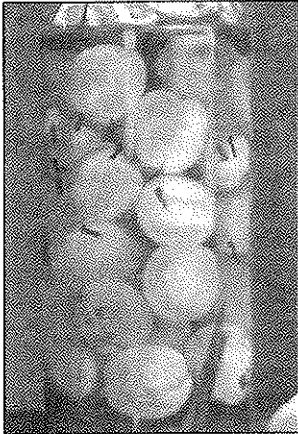
(Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

"Duyunca kara haberi Tanrı Şair
Şıp diye bastı kalıbını.
Dedi, 'Uğradı Leyla nazara!'
Bir haber saldı Erenköy'e
'Geldi köy kızları, el bağladılar.
Bir tek kafiye'nin hatırına
Burunlarını çeke çeke
Ağladılar, ağladılar, ağladılar!"

(Yahya Kemal Beyatlı)

"Ankaralı bir eleştirmeci
Bu ara geçmez mi sokaktan:
'Vay!' dedi, 'böyle mi satılır,
Ketenhelva dediğin!
Kimden destur aldın söyle,
Kim kuşattı peştemal?
Dörtlük bilmez misin,
Cahilisin bu işin belli,
Kimse ketenhelva satamaz
Benden izinsiz memlekette.
Her şeyden önce biçim lazım,
Özden önce biçim!" (Ataç)

Rıfat Ilgaz edebiyat dünyasına genç yaşta girmiş, ıncın yaşamının sonuna değin şiir, gülmece yazısı, öykü, roman, tiyatro, anı dallarında ürün vermeyi sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı yıllarında gelişen toplumcu akım içinde yer almıştır. Toplum sorunlarını geniş okur topluluğunun kavrayacağı bir dil ve anlatımla konu edinmiştir. Bu yazıda özetlenen görüşler, onun yapıtını şekillendiren temel düşünceleridir

Şeftali konservesi-1886

Faşistler bubeynin çalışmasını durduramadılar

Gramsci 120 yaşında

20. yy. Batı Avrupası'nın önde gelen Marksist düşünürlerinden Antonio Gramsci Sardinya'lıdır. Tarihte pek çok devletin işgaline uğramış, sık sık el değiştirmiş, bir dönem için kendisini İtalya Krallığı ilan etmiş olan Sardinya'nın günümüzdeki sakinleri İtalyalı olduklarını, ama İtalyan olmadıklarını söylerler. Sardinya Özerk Yönetim bölgesi--anadil olan Katalanca'daki adıyla-- Regione Autonoma de sa Sardinia bir ada ulusudur ve 60 milyonluk İtalya'da 1,6 milyon nüfusa sahip olduğu halde, Anayasaya göre İtalya'daki iki ulustan birisidir. Önce yoksul ve kırsal Sardinya, sonra zengin ve endüstriyel Torino Gramsci'nin politik yöneliminin oluşmasında rol oynamıştır.

Gramsci 1891'de doğdu, babası 15 yy. da Arnavutluktan göç ermiş bir aileye mensuptu, soyadı da bir Arnavut kasabasından geliyordu. Orta öğrenimini Cagliari'de tamamladı. Zenginleşen Kuzey İtalya'nın yanında Güney'in ve Sardinya'nın yoksulluğu onu rejime muhalif yapmaktaydı. Başlangıçta konuyu Kuzey-Güney çelişkisi olarak gören, Adadaki yoksul köylülerin, madden işçilerinin çektiği acıların sorumlusunu zengin Kuzey'e bağlayan bu milliyetçi karşı çıkış, kazandığı bursla Torino Üniversitesi Edebiyat Bölümüne girmesinden ve sanayi merkezi Torino'da işçilerin sınıf mücadelesini tanımasından sonra sosyalizme yöneldi. Torino --o yıllarda hemen her gün gösterilerin yapıldığı, grevlerin, genel iş bırakmanın, işçi eylemlerinin eksik olmadığı-- devrimci bir kentti.

Genç Antonio Sardinya'lı göçmen işçiler arasındaydı ve sınıf mücadelesine yabancı kalması olası değildi. 1913'te İtalya Sosyalist Partisi'ne kaydoldu. Sosyalist eğilimli Il Grido del Popolo (Halkın Haykırışı) gazetesindeki yazılarıyla dikkatleri çekmeye başladığında 23 yaşındaydı. İki yıl sonra parti yayın organı Avanti (İleri) Alp-lerin güney eteklerinde --Torino'yu kapsayan-- Piemonte bölge editörü oldu.

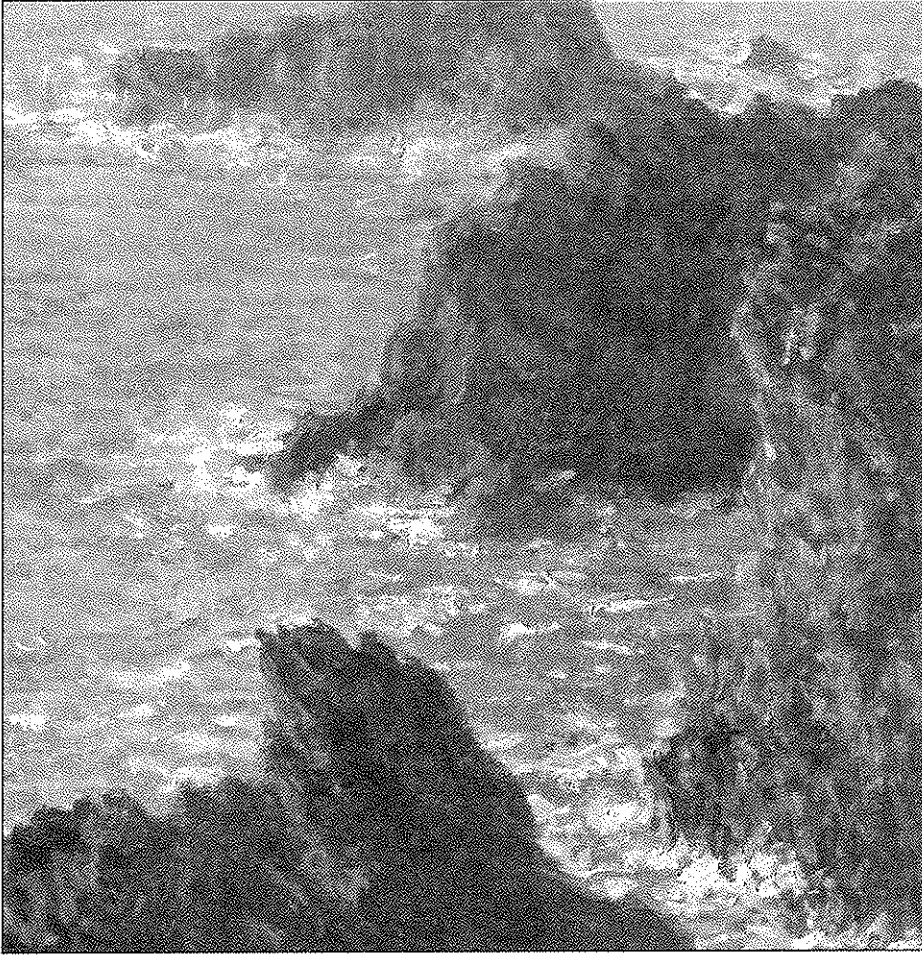
1914'te partisi savaşa katılmayı desteklediğinde, Gramsci parti politikasına karşı çıkan sol kanttada yer aldı. 1917'deki işçi ayaklanmaları nedeniyle Sosyalist Parti yöneticileri tutuklanınca Geçici Komite üyesi olarak parti yönetimine gel-

di. Fabrikalarda İşçi Konseylerini savundu ve kurdu. 1919'da Palmiro Togliatti'yle birlikte sol kanadın organı olarak l'Ordine Nuovo'yu çıkardılar. Parti III. Enternasyonal'e katıldı. Lenin l'Ordine Nuovo Grubunu İtalya'da Bolşeviklere en yakın grup olarak görüyordu. Grup 1921'de partiden ayrılarak Komünist Partisi'ni kurdu. Gramsci Parti Genel Sekreteri Bordiga'nın keskin sol politikasına karşı çıkıyor, birleşik cephe politikasını savunuyordu.

Derken, bir yıl için Moskova'ya gitti, bu sırada tanıştığı Julia Schucht'la evlendi. O sırada İmparator Vittorio Emanuel III Benito Mussolini'ye başbakanlığı vermiş, dört generalle Roma'ya yürüyen kara gömlekli faşyo'lar iktidarı gaspetmişlerdi. Gramsci 1923'ü Viyana'da geçirdi, ertesi yıl tekrar Unita'yı yayınlamaya başladı, 1924'te milletvekili seçilmesi üzerine Roma'ya döndü.

Sosyalist milletvekili Giacomo Matteotti "Teşhir Olan Faşizm" kitabını yayınlayıp, parlamento-da konuştuktan 11 gün sonra" 10 Haziran 1924'te öldürüldü, İtalya karıştı, sonuçta Mussolini 1925 başında darbe yaparak olağanüstü hal ilan etti. Gramsci 1926 Kasım'ında bir bahaneyle tutuklandı, 2,5 yıl sonra kurulan kukla mahkemenin sav-

Belle'de sivri kayalıklar-1882

cısı "bu beynin çalışmasını 20 yıl durdurmalıyız" diyecek ve mahkeme 20,5 yıl hapse hükmedecektir.

Tam tersine o beyin çalışmaya devam etti ve ürünleri tam 32 defter ve 2848 sayfa tutacak bir külliyat oluşturdu. [Başyapıtı "Hapishane Defterleri" (Quaderni dal Carcere). Türkçe'de son baskıları Belge Yay. Adnan Cemgil, 2007 ve Aşına Yay. Kenan Somer, 2009).

Sağlığı çok kötüleşince, 1936'da aralarında edebiyatçı Romain Roland ve Canterbury Başpiskopounun da bulunduğu aydınlar grubunun yoğun girişimleriyle serbest bırakıldı ve 46 yaşındayken 27 Nisan 1937'de hastanede öldü.

Gramsci savaş sonrasında işçilerin çok kötü koşullara rağmen burjuvaziyle neden uzlaştıkları sorusundan yola çıktı. Batı Avrupa işçi halklarını inceledi. Ona göre toplum a) üretim ilişkileri (sermaye ve emek), b) Siyasi toplum=devlet (hükümet, polis, ordu, adliye) ve c) sivil toplum=yurttaşlar (devlet dışı kurumlar: kiliseler, sendikalar, siyasi partiler, kültür kurumları, der-

nekler, kulüpler. Okullar ise her iki topluma da ait olan kurumlardı.

Ordusuyla, polisiyle, mahkemeleleriyle siyasi baskı aracı olan devlet alanı dışında bir de sivil toplum alanı olduğunu siyasi baskı ve şiddetin dışındaki bu alanda burjuvazinin ideolojik ve kültürel araçlarla emekçiler üzerinde ikna mekanizmalarını işleterek hegemonya kurduğunu düşündü. Fikir, inanç, gelenek ve şartlanmalardan oluşmuş ideolojik hegemonyanın hâkim sınıfın siyasi otoritesine ve egemenliğine hizmet ettiğini söyledi.

Hegemonya doğrudan ve açık zor ya da güç kullanımı ile

elde edilen ve sürdürülen iktidar değildir, asıl olarak zor kullanmaksızın elde edilebilen tahakküm etme konumudur. Egemen sınıf, bu siyasi iktidarı emekçi sınıfların rızasıyla sürdürür. Burada kilit kavram "rıza"dır (consenso) ve bu rıza yeniden ve yeniden üretilir.

Batı'da burjuvazi ile geleneksel aydınlar el ele vererek üst yapıda bir "tarihsel blok" oluşturmuşlardır. Buna karşılık, işçi sınıfı da kendi aydınlarıyla "yeni tarihsel blok" oluşturmalıydılar.

Gramsci hegemonyada resmi eğitimin rolü üzerinde durdu, çocuk yaştan başlayarak insanların düzene uyum için koşullandırıldıklarını belirtti. Bu bakımdan statükonun devamına hizmet eden eğitim sistemine karşı eleştirel bilinçliliği getirmenin şart olduğunu belirtti.

Gramsci'nin eğildiği konuların çözümlemeleri devrimci sınıflar tarafından bugün de yapılabilmiş ve yanıtlanabilmiş, hâkim sınıfların ikna mekanizmaları isabetle saptanıp, üzerine gidilebilmiş değildir. Bu nedenle onun güncelliği devam etmektedir.

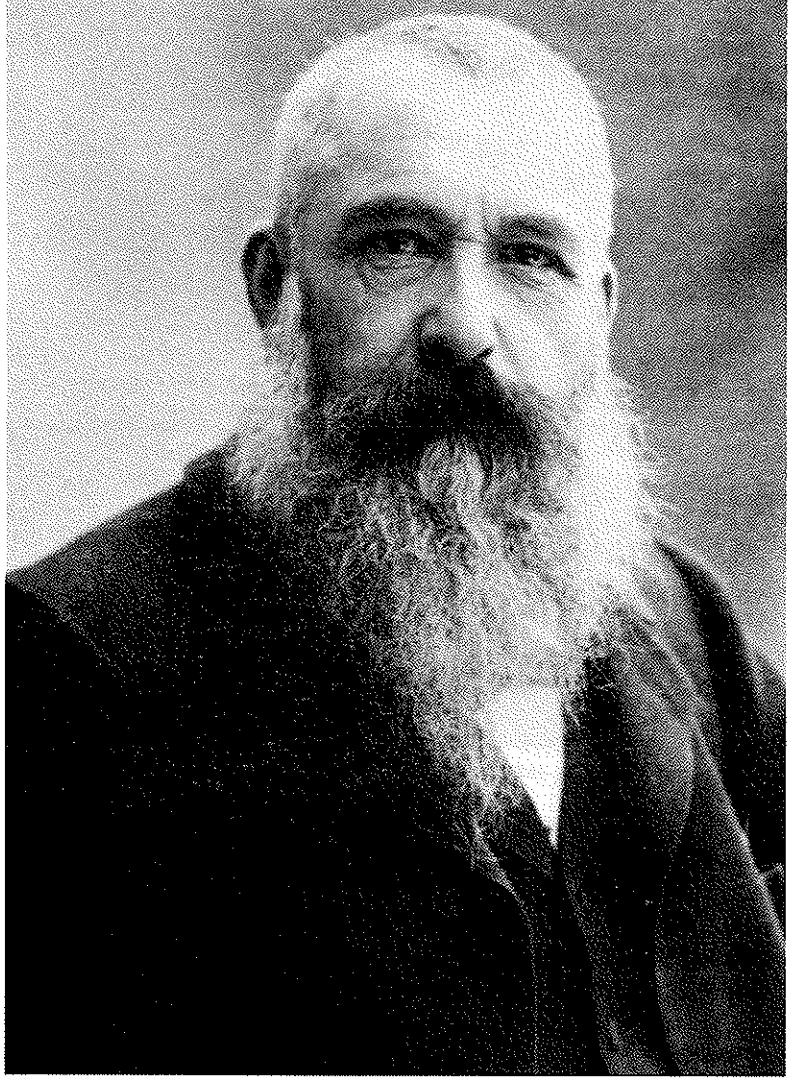
Claude Monet

Ayfer Coşkun

Empresyonist (İzlenimci) akımın önde gelen isimlerinden Claude Monet 1840'da Paris'te doğdu. 11 yaşında Le Havre'da Resim Ortaokuluna yazıldı, bir yandan da karikatürler çiziyor, onları sattığı bir kitabevi de vitrininde sergiliyordu. Çizgilerini ilginç bulan ressam Eugène Baudin onu Seine Nehri'nin denize döküldüğü mevkie götürdü ve resme başlamasını sağladı. Baudin kendisine açık havada resim çalışmasının tekniklerini öğretti, ertesi yıl bu amatör gençle birlikte Rouen'da sergi açtı. Civarda -adından da anlaşılacağı gibi- yüksekçe bir burun olan Côte de Grace'da tepeden seyrettiği renk ve ışık oyunlarını tuvaline yansıttığı etütleri çocuk yaşta bir amatörün çok ötesindeki çalışmalardı.

1857'de annesi ölünce çocuksuz bir dul olan teyzesinin yanına Paris'e gitti ve İsviçre Akademisi'ne kaydoldu, orada aralarında Pissaro ve Manet'nin de bulunduğu ressamlarla tanıştı. 1861'de yedi yıllık bir mukavele imzalayarak askere yazıldı, sömürge ordusu olan Cezayir'deki Afrika Hafif Süvari Alayı'ndayken tifoya yakalanınca askerden ayrıldı. Paris'e dönünce girdiği Gleyre Resim atölyesinde Renoir, Bazille, Sisley'le çalıştı. Arkadaşlarıyla birlikte yeni bir resim türü üzerine çalışmalar yaptılar, Paris kırsalındaki Fontainebleau ormanlarında çalışmalar yaptılar, tuvallerinde pastel renklerle ve kısa kısa fırça darbeleriyle çalıştılar.

1864'te tekrar Normandiya'da yaşamaya başladı. O dönemden kalma ünlü tabloları arasında Kırdan Öğle Yemeği (1865-66, Puşkin Müzesi ve Paris d'Orsay Müzesi), Modeli

ve sonra da eşi Camille Doncieux'yü resmettiği Yeşilli Kadın (1866, Bremen Sanat Müzesi), Bahçedeki Kadınlar (1867, d'Orsay ve St. Petersburg Hermitage), "Sainte Andresse'te Bahçe" (1867, New York Metropolitan Müzesi) gibi yapıtları sayabiliriz.

Bugün beheri milyonlarca dolar olan bu tabloların ona doğru dürüst para getirdiği yoktu. Galerilere gönderdiği yapıtlar reddediliyor, Monet geçim sıkıntısı çekiyordu. Çocuğu doğduktan sonra ekonomik zorlukları daha da arttı. 1970'te çocuğunun annesi Camille Doncieux'yle evlendi. Aynı yıl çıkan Fransa-Prusya Savaşı nedeniyle Londra'ya gitti. Ora-

Yeşil park-1871

da William Turner ve John Constable'ın peyzaj çalışmalarını tanımak ve onların yapıtlarından kendisi için yenilikler edinmek olanağı buldu. İlginç bir not olarak kaydedelim, Londra'da Kraliyet Akademisi Sergisine gönderdiği tablolar sergilenmeye değer bulunmayarak reddedildi.

Bir süre de Hollanda'da kaldı, yer değirmenlerinin, kanalların, sandalların resimlerini yaptı. Fransa'ya döndü, sonra Paris'in kuzeyindeki Argenteuil'de Seine Nehrinde atölye haline soktuğu (ve Fransızca'da "peniche" denilen) bir nehir teknesi içinde resim yaptı.

1874'te kendisi gibi resimleri galerilere, sergilere kabul edilmeyen, alıcı bulman bir grup arkadaşıyla birlikte "Empresyon, Doğan Güneş" adlı bir sergi açtılar. Eleştirmen Louis sergiyi "Empresyonistler Sergisi" diye adlandırınca, akımın adı Empresyonizm olarak kaldı. 1876 v3 1877'de Paris'deki St.Lazare Garı'nda bir dizi resim yaptı. (Louvre Müzesi). Grubun öteki sergilerine 1876'da onsekiz tuvalle, 1877'de otuz peyzajla, 1879'da yirmi dokuz tabloyla katıldı. 1880'de tek başına sergi açtı. Biçim kaygısından uzaklaşıyor, tümüyle renklerden oluşmuş duyuma yöneliyordu. Bu arada 1881'de empresyonistlerde dağılma başlamıştı, yedi sergiden sonra açtıkları sekizinciye Monet katılmadı, fakat izlenimcilikten de vazgeçmedi, doğayı büyük bir duyarlılık ve heyecanla algılamaya ve resmetmeye devam etti.

Bu arada yaşamında acılar devam ediyordu, eşi Camille hasta ve zayıftı, ikinci oğulları doğurduktan 1,5 yıl sonra Eylül 1879'da 32 yaşında veremden öldü.

Claude Monet 1883'de Giverny'ye yerleşti, bu arada resim alıcıları empresyonizme ilgi duymağa ve tablolarını satın almaya başlamış-

lardı. Böylece parasal sıkıntılar sona eriyordu.

Akdeniz sahillerinde resim yapmaya gitti, Renoir'la Menton'dan Cenova'ya kadar gezdi, 1888'de Antibes'de pek çok peyzajlarla dizi resimlerine başladı. Günün değişik saatlerinde gözlemlediği aynı motif (Değirmen Taşları, 1891) ünlü Rouen Katedrali'nin cephesinin günün değişik saatlerinde, değişik ışıklar altında kırk kez resmini yaptı (1892) ya da Londra sislerinde Thames Nehri kıyılarında belli belirsiz gözükken anıtları resimledi.

1908'de Venedik'e gitti, bu kent bir empresyonist için bulunmaz bir hazineydi. Dizilerindeki ışık, hareket, su, mimari ve yansımalar suyun özgül verilmiş biçimine göre resmediliyordu. Saman Balyaları (1890-1891), Rouen Katedrali (1892- 1894), Nilüferler gibi dizilerin bazı parçaları özel koleksiyonlarda, bazıları ise d'Orsay başta olmak üzere dünyanın çeşitli müzelerindedir.

1890'da evinin karşısındaki bir ırmak kolunun aktığı bataklığı satın aldı, akıntı istikametini değiştirerek orada bir nilüferler göleti oluşturdu. Onun pek tanınmış nilüfer tabloları böyle doğdu. Havada asılıymış gibi gören nilüferlerle ve yapraklarla kaplı suları ve Japon köprüsünü epeyce büyük tuvallere resmetti. Bu çalışmalar daha sonra bazisoyut ressamlarca öncü çalışmalar olarak kabul edildi. Bunlardan Su Zambakları (1923) tablosunu devlete hediye etti, tablo halen Tuileries Sarayı'nın Orangeries (Türkçe'de Limonluk) bölümündedir.

Yaşlılığında gözleri iyi görmüyor, dolayısıyla resim de yapamıyordu. İnsanlık bu renk cümbüşleri üstadını nefis eserlerinden de yoksun kalıyordu. O gözler 1926 yılında Giverny'de ebediyen kapanacaktı. Evi bugün müzedir

Basın özgürlüğü için mücadelenin kızıştığı son aylarda İnternet de gündemden inmedi. Özellikle 2005'de BTK bünyesinde Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın (TİB) kurulmasından ve İnternet yayımlarını düzenleyen 5651 sayılı kanundan (Mayıs 2007) bu yana devletin İnternet'i kendi kalıbına dökme çabası sistematik bir hal aldı. Kentsel dönüşüm, HES'ler g

ibi rant alanlarında gözlenen yargı denetimini, doğal, kültürel, tarihi varlıkları hiçe sayan iktidar kültürü sanal alana da yansıdı. Başkanı Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği (Ocak 2009) biçimde, Başbakan'ın tek imzasıyla atanmış, telekulak skandallarıyla adını duyuran TİB'in iki dudağının arasındaki "kara liste"ler, zorunlu ve güçlendirilmiş filtreleme sistemleri, Web alan adı ve içeriklerine yönelik yasaklı sözcükler, "İlham Merkezleri" vb. ile "Güvenli İnternet" adı altında gelişkin bir sansür altyapısı hedefleniyor. Kamuoyu tepkisinin ve Danıştay'ın İPS İletişim Vakfı'nın (bianet) başvurusuyla Ağustos 2011'de yürürlüğe girecek TİB'in "İnternetin Güvenli Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar" kararını iptalinin sansür girişimlerinin hızını kesmesini umalım.

Dünyada daha çok çocuk pornografisine karşı bu tür engellemelerin, alternatif dağıtım kanalları karşısında etkili olmadığı görüldü. Alman hükümeti daha iki yıl önce çıkan (Türkiye'deki gibi 8 "katalog suçu" yerine tek konuya odaklanmış, "kara liste"nin bağımsız bir uzmanlar ve yargıçlar kurulunca denetlendiği) benzer bir yasayı iptal kararı aldı. Avustralya'da hükümetin tartışmalı filtreleme girişimi, ABD'de olağanüstü durumda yönetime daha geniş erişim kesme, servis sağlayıcıları emri altına alma yetkisi veren Lieberman yasası onaylanmadı. Avrupa Parlamentosu İçişleri Komisyonu dahi zorunlu Web engellemesine karşı çıktı (Şubat 2011). Özdenetime, suç konusu içeriğin kaldırılmasına yönelik yöntemler ön plana çıkıyor. Öte yandan tüm bunlar, "bilgi çağı"nın bir çok vaadi gibi, İnternet'e biçilen özgürleştirici rolün çoktan kayıplara karıştığı gerçeğini gizlemiyor. Özgür ve eşit bilgi akışıyla demokratik, katılımcı "tarafsız bir ağ"ın ancak telekomünikasyon altyapısının, içerik ve hizmet üretiminin uluslararası bilgi ve iletişim teknolojilerinin elinde olmadığı, sosyal adaletsizliğin erişimi engellemediği, üretkenlerin söz, yetki, karar sahibi olacağı bir dünya suretinde var olabileceğini gösteriyor.

EUROPEAN DIGITAL RIGHTS

www.edri.org
(European Digital Rights,
İngilizce)

Avrupa Sanal Hakları (EDRI), 2002'de kurulan, 18 Avrupa ülkesinde bürosu bulunan, halen 28 yurttaş hakları ve

mahremiyeti koruma örgütünün

üye olduğu Brüksel merkezli uluslararası bir dernek. EDRI, veri saklama, istenmeyen mesajlar, telekomünikasyonun dinlenmesi, telif hakkı, kullanım kısıtlamaları, siber suç sözleşmesi, İnternet içeriğinin filtrelenmesi ve engellenmesi, Web sitelerinin kapatılması konusunda artan düzenlemelerle ilgili olarak Avrupa Konseyi üyesi 45 ülkede yurttaş haklarını savunmayı, hak örgütlerinin işbirliğini geliştirmeyi hedefliyor. Dernek, Ocak 2003'den bu yana Avrupa'da sanal yurttaş hakları üzerine iki haftada bir çıkan EDRI-gram bültenini yayınlıyor. Tüm eski sayılara (başlıca İngilizce ve Almanca), konular ve etkinlikler başlıklarından kampanya kitapçıklarına, konuşma metinlerine vb. erişmek mümkün. Tartışmaların izlenmesi açısından ilginç olabilir.

ak-zensur.de

(Arbeitskreis gegen Internet-Sperren und
Zensur, Almanca)

İnternet Engellemelerine ve Sansüre Karşı
Çalışma Grubu (AK Zensur), Almanya'da

İnternete erişimi ve temel hakları sınırlayacak bir altyapı kurulmasına karşı, çocuk istismarıyla etkin bir mücadele için bir araya gelen yurttaş hakları örgütleri, cinsel istismar kurbanları, danışmanlık kurumları ve İnternet uzmanlarından oluşuyor. Engelleme karşıtı etkinlikleri koordine eden grup, özellikle Nisan 2009'da çocuk pornografisiyle mücadele amaçlı engelleme yasasına karşı yükselen protestolardan, toplanan 130 bin imzadan güç

aldı. AK Zensur, bir yandan İnternet engellerinin gerçekte bu tür suçlarla mücadeleye hizmet etmediğini, asıl içeriklerin silinmesinin sağlanmasını savunurken, açığa çıkan filtre listelerinde (Norveç, İsveç, Danimarka, Avustralya, İsviçre vb.) konuyla ilgili olmayan sitelere rastlanabildiğine, kurulacak altyapının zaman içinde yaygınlaşabilecek bir sansür mekanizmasına hizmet edeceğine dikkat çekiyor. Web yayınıyla, etkinlikleri koordine eden mesaj listesiyle, katılıma açık Wiki sayfasıyla (wiki.ak-zensur.de), basın açıklamalarıyla (örn. ünlü "hacker" derneği, Chaos Computer Club, www.ccc.de, ile)

kamuoyu oluşturuyor.
bilismcalisanlari.net

(Bilişim ve İletişim Çalışanları Dayanışma Ağı,
BİÇDA)

Bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe çalışanların geçen yıl oluşturduğu BİÇDA, "sistemci, yazılımcı, ağcı, kabloocu, işletmen, ağır işçi" olarak fazla mesaiye kalan, ücret ve diğer hakları kısıtlanan, işten çıkarılan bilişim ve iletişim çalışanlarının "çalışma koşullarının iyileştirilmesinde, haklarının savunulmasında, örgütlenmesi ve birlikler oluşturmada öncü olacak, Türkiye ve dünyadaki işçi hareketiyle iletişim ve birlik içinde mücadele verecek" bir dayanışma ağını yaşatmayı hedefliyor. Sitede, çalışanların işyerinde yaşadıkları haksızlıklar deneyimler halinde anlatılıyor, örgütlenme önündeki engellere çözüm aranıyor. BİÇDA, bu yılın başında bilgisayar üreticisi Casper işçilerinin Birleşik Metal-İş'e üye olmalarının ardından işten çıkarıldıkları sendikal mücadelede, Devrimci Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası (BANK-SEN), Plaza Eylem Platformu (PEP) ve daha önce tanıttığımız Çağrı Merkezi Çalışanları Derneği (ÇMÇ-DER) ile birlikte dayanışma içinde oldu. Sitede güncel etkinlik duyurularının yanı sıra, çalışanların sosyal hakları üzerine bilgiler bulunuyor.

TAN ORAL

İnsanlık tarihi Spartacus'tan Che Guevara'ya kadar dünya çapında devrimciler yetiştirmiştir. Geronimo da onlardan birisidir, Barack Obama ya da Usama bin Ladin onun yanında kim oluyormuş ki?